

วารสารวิจัยรำไพพรรณี

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ISSN 1906-327X , ISSN 2697-4371 (Online) ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2566

การวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	5
วารกรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา	
การพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2	15
จิตพร อินทนาม, สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์, บรรจง เจริญสุข	
การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง"วิทยสถาวร"	27
สอนโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) กับการสอนแบบปกติ	
อนุรักษ์ ดวงละม้าย, อรณัฐ ลิ้มศิริ	
กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน	34
สายไหม ภารประดับ	
ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ร่างมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์	44
และความคิดสร้างสรรค์	
จุฑารัตน์ เต็มภูษา, สุรัชย์ ปิยานุกุล, วันทนี นามสวัสดิ์	
ความต้องการของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเชียงใหม่	51
สายนที เงินบำรุง, พัชรา ดันติประภา, ศรัณญา กันตะบุตร, วรณัย สายประเสริฐ	
การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี	58
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	
เจนวิทย์ วาริ้อ, อธิพงษ์ จันเปริยง, อติราช เกิดทอง	
การออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิกเพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ จังหวัดจันทบุรี	69
ชาญชลักษณ์ เยี่ยมมิตร, ณัฐพงษ์ จระทะมา	
แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	78
สิตางค์ เจริญวงศ์, วรธรรม สรณะ, ชูวงศ์ อุบลี	
การพัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาศาสตร์ทางหลักสูตรและการสอน	92
โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง	
สุวรรณา จัยทอง	
การพัฒนาชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา	101
วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
กิตติญา ปัตถาสี, สุนิย์ดา เย็นทั่ว, พัชรินทร์ ฐิธรานุกูล	
การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	111
สุทัศน์ กำมณี, พจนีย์ สุขชานา, อธิติฮาร เจมะ	
การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน : ภาพปะติดจากเปลือก ชุมชนท่าฉลอม ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี	122
เบญจพร ประจง, ธนวัฒน์ กันภัย	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	133
สมศักดิ์ ไทยยารัมย์, ชินโสณ วิสิฐนิกิจา	
การบริหารจัดการแผนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน	142
เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ภาคกลาง	
สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์, ธนิต ไชยดีแพทย์	

วารสารวิจัยรำไพพรรณี

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2566 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ISSN 1906-327X, ISSN 2697-4371 (Online)

ชื่อ	วารสารวิจัยรำไพพรรณี	
เจ้าของ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	
ที่ปรึกษา	41 หมู่ 5 ถนนรักศักดิ์ชุมล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000	
บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไวภูณท์ ทองอร่าม	
บรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.เปี่ยมศักดิ์ เมณะเศวต	ศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง
	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฟื่องอรุณ ปรีดีติลล
กองบรรณาธิการ	ดร.สวัสดิ์ อุดมโภชน	ดร.พิระ รัตนวิจิตร
	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์มาศ สุขกลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
	ศาสตราจารย์ ดร.วิสาขา ภูจินดา	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สถิตย์พินวงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรกร พาทะนิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
	อาจารย์ ดร.สุชาดา รัตนวานิชย์พันธ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ รุจิรานุกูล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภดล แสงแข
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนธยา กุลคล้าย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวัลรัตน์ สมนึก
	อาจารย์ ดร.สิตางค์ เจริญวงศ์	นางสาวกรรณิกา สุขสมัย
	นางสาวนิตยา ต้นสาย	นางสาวปิยาภรณ์ กระจ่างศรี
	นางสาวจุลรัตน์ ผดุงสิน	นางสาวณัฐฐานี ดีชื่อ
	นางสาวปองรัตน์ บุญลาภ	นางภรณ์ทิพย์ สุภาภรณ์
กำหนดการตีพิมพ์	ปีละ 3 ฉบับ	
ขอบเขตวารสาร	วารสารวิจัยรำไพพรรณี เป็นวารสารระดับชาติที่ผ่านการรับรองผลการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 (พ.ศ. 2563-2567) จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโท-เอก นักวิจัยจากหน่วยงานภายในและภายนอกต่าง ๆ สู่สาธารณชน รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ได้นำผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ไปใช้ประโยชน์ เปิดรับบทความวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชน โดยจัดทำเป็นวารสารราย 4 เดือน เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ	
	ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)	จำนวน 16 บทความ
	ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม)	จำนวน 15 บทความ
	ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)	จำนวน 15 บทความ
โดยบทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review		

รายชื่อผู้พิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ อยู่ไสว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรอยฝน ทวีชัย

อาจารย์วินิชา วงศ์ชัย

อาจารย์เอื้อมพร รุ่งศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ออกแบบรูปเล่มและจัดพิมพ์ นางสาวนิตยา ต้นสาย

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2566 (ฉบับที่ 2)

พิมพ์ที่ ชลบุรีการพิมพ์ 194/28 ถนนพรหมาสตร ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20000

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรำไพพรรณี (Rajabhat Rambhai Barni Research Journal) ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นวารสารวิจัยที่เผยแพร่บทความวิจัยของนักวิจัย นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่สนใจ เป็นวารสารราย 4 เดือน โดยเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) แต่ละฉบับมีจำนวน 15 บทความ โดยวารสารฉบับนี้ถือเป็นปีที่ 17 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2566 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ซึ่งบทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามสาขาวิชาไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review วารสารวิจัยรำไพพรรณีได้จัดอยู่ในฐานข้อมูล TCI ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 และได้มีการพัฒนาคุณภาพวารสารมาโดยตลอด กองบรรณาธิการวารสารได้ดำเนินการเผยแพร่วารสารวิจัยรำไพพรรณีไปยังเครือข่ายมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นประจำทุก 4 เดือน ปัจจุบันวารสารวิจัยรำไพพรรณี ได้ผ่านการรับรองผลการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 ในวารสารกลุ่ม 2 (พ.ศ. 2563-2567) และเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการวารสารและเป็นการปรับปรุงคุณภาพวารสารให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ทางวารสารได้เปิดรับบทความวิจัยสหวิทยาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชน เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในฉบับนี้

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Peer reviews) ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความวิจัยต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณีฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิจัยรำไพพรรณีปีที่ 17 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2566 (พฤษภาคม-สิงหาคม) จะสามารถตอบสนองความสนใจของผู้อ่านทุกท่านได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ หรือสมัครส่งบทความวิจัยออนไลน์ได้ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/> ซึ่งกองบรรณาธิการวารสารจะดำเนินการรวบรวม คัดกรองบทความวิจัยเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ผลงานวิจัยอันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์มาศ สุขกลี
บรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี

การวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร Factor Analysis Model of Fashion-Shopping Behavior of Teenagers in Bangkok

วารภรณ์ ลิมเปรมวัฒนา*

Varaporn Limpremwattana

ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร 10160

Marketing Department, Faculty of Administration, Siam University, Bangkok 10160 Thailand

*Corresponding author E-mail: varaporn.lim@siam.edu

(Received: September 13 2022; Revised: October 14 2022; Accepted: November 19 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ วัยรุ่นชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นอายุ 19-21 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท สินค้าแฟชั่นที่ซื้อบ่อยที่สุด คือ เสื้อผ้า ซื้อสินค้าแฟชั่นนาน ๆ ครั้ง จำนวนเงินที่ซื้อในแต่ละครั้งไม่เกิน 1,000 บาท ตัวเองเป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อสินค้า และรับข้อมูลข่าวสารสินค้าแฟชั่นจากโฆษณาทางสื่ออินเทอร์เน็ต ปัจจัยที่มีผลต่อตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นทุกปัจจัยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับมาก การวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่น สามารถแบ่งกลุ่มพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้ 1. กลุ่มซื้อสินค้าตามผู้อื่น 2. กลุ่มซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเอง 3. กลุ่มซื้อสินค้าตามคุณภาพ 4. กลุ่มซื้อสินค้าโดยให้ความสำคัญกับสถานที่ซื้อ 5. กลุ่มคิดก่อนซื้อสินค้า 6. กลุ่มซื้อสตัยต่อตราสินค้า 7. กลุ่มซื้อสินค้าในโอกาสพิเศษ

คำสำคัญ : พฤติกรรมการซื้อ, สินค้าแฟชั่น, วัยรุ่น

Abstract

“Factor Analysis Model of fashion-shopping behavior of teenagers in Bangkok” is a survey research that aims to study factors that affect consumers’ decision-making behavior in fashion-shopping of teenagers in Bangkok and factor analysis model of fashion-shopping behavior of teenagers in Bangkok. The research represents teenagers of Bangkok by randomly choosing 400 samples of male and female teenagers, whose age is between 13-21 years, that live in Bangkok, based on multi-stage sampling method. The research used questionnaires as a main research instrument and analyzed data by using mean and standard deviation to explain statistical relations and constructed factor analysis to explain correlation of each factor.

The research found that the interviewers are mostly 19-21 years old, who are currently pursuing bachelor’s degree with no more than a 5,000 baht salary. The most expenditure on fashion goods is clothes, and they rarely buy fashion products. They normally pay up to 1,000 baht per shopping time. In terms of behavioral influence, the research shows that teenagers strongly make decisions on fashion goods expenditure by themselves; however, there are 7 factors affecting their behavior, namely, 1. Influencers, 2. Suitability with themselves, 3. Quality, 4. Places to buy, 5. Consideration and comparison, 6. Brand loyalty, and 7. Occasions.

Keywords : shopping behavior, fashion goods, teenagers

บทนำ

พฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงคุณลักษณะหรือค่านิยมในแต่ละยุค โดยเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย เช่น นาฬิกา สร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน ต่างหู เข็มขัด เป็นต้น จะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ เทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น โดยการแต่งกายแต่ละยุคสมัย แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี โอกาส กาลเทศะ และเทคโนโลยี เป็นต้น การแต่งกายที่แตกต่างกันในแต่ละยุค เรียกว่า สไตล์ (Style) แต่ละคนจะมีสไตล์การแต่งตัวไม่เหมือนกัน บางคนชื่นชอบสไตล์การแต่งตัวตามแฟชั่นล่าสุดที่กำลังเป็นที่นิยมหรือตามเทรนด์ (Trend) บางคนมีสไตล์การแต่งตัวแบบคลาสสิก (Classic) และบางคนนิยมแต่งตัวตามสไตล์ที่เคยล้าสมัยไปแล้ว

ในปัจจุบันการแต่งกายของวัยรุ่นไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยม โดยสื่อและเทคโนโลยีมีผลต่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของวัยรุ่น สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทั่วโลกเพียงปลายนิ้วสัมผัส จึงทำให้วัยรุ่นได้เห็นวัฒนธรรมของแต่ละประเทศได้ง่ายมากขึ้น ส่งผลต่อการเลียนแบบวัฒนธรรมจากประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมจากประเทศเกาหลีและญี่ปุ่น ที่วัยรุ่นเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากสิ่งที่รับรู้ผ่านซีรีส์ เช่น การรับประทานอาหาร การใช้ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น โดยเฉพาะการแต่งกาย วัยรุ่นไทยนิยมแต่งตัวตามแบบเกาหลี ที่เน้นเรียบแต่ดูดี มีทุกสิ่งใน ใส่ได้ทุกงาน หรือแต่งตัวตามแบบญี่ปุ่น ที่เน้นแบบน่ารักหรือแต่งตัวตามแบบตัวละครในเกมหรือการ์ตูน (Cosplay) มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการแต่งตัวตามแฟชั่นอื่นอีก เช่น พังก์ (Punk), อีโม (Emo), ฮิปฮอป (Hip-hop), อินดี้ (Indy) เป็นต้น พฤติกรรมของวัยรุ่นในยุคนี้ จะชอบซื้อสินค้าคนเดียว โดยตนเองเป็นผู้มีอิทธิพลในการซื้อสินค้านิยมชำระสินค้าเป็นเงินสด เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันต่าง ๆ และซื้อสินค้าทางออนไลน์มากที่สุด (วรรณกร ศรีศิริรุ่ง และคณะ, 2561) โดยสินค้าที่ซื้อจะนิยมซื้อผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ประเภทของสินค้าที่ซื้อส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับ และให้ความสำคัญกับสินค้าที่มีให้เลือกหลากหลายรูปแบบ สี สัน ขนาด ชื่อเสียงของร้านค้าออนไลน์ และสินค้ามีคุณภาพได้มาตรฐาน (ภิรมย์วิมล ปรมัตถ์วรโชติ และคณะ, 2562) นอกจากนี้ยังให้ความสนใจกับส่วนลดก่อนการตัดสินใจซื้อ และใช้ประโยชน์จากตัวเลือกในการชำระเงินต่าง ๆ เช่น การซื้อก่อนจ่ายทีหลัง เป็นต้น และจากผลสำรวจพบว่า 80% ของคนกลุ่มนี้ ยินดีจ่ายเพิ่มให้กับแบรนด์ที่มีส่วนร่วมหรือรับผิดชอบต่อสังคมหรือให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรมและประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม (Wachira Thongsuk, 2565) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นไทยยุคนี้มีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตนเองและให้ความสำคัญกับดีไซน์ของเครื่องแต่งกายที่ต้องเหมาะสมกับตนเอง

การให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการขายและการรับผิดชอบต่อสังคม

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น และให้ทราบถึงองค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น เพื่อให้สถานประกอบการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้กำหนดปัจจัยที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมการซื้อ คุณลักษณะของสินค้า เหตุผลในการซื้อสินค้า แหล่งสินค้าแฟชั่น

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ วัยรุ่นผู้ชายและผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 13-21 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เดือนพฤศจิกายน 2563 ซึ่งมีจำนวน 597,069 คน (ที่มา: <http://www.dopa.go.th>) เหตุผลที่เลือกวัยรุ่นชายและหญิงในช่วงอายุนี้นี้ เพราะเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่มีความพร้อมทางการเงิน และสามารถตัดสินใจซื้อสินค้าได้อย่างอิสระมากกว่าวัยรุ่นในช่วงอื่น รวมทั้งมีแนวโน้มว่าเป็นผู้บริโภคสินค้าจำพวกสินค้าแฟชั่นในระดับสูง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2541) โดยจำนวนตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ จำนวนวัยรุ่นชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 13-21 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 597,069 คน ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดได้อยู่ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 399.73 ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไว้เป็นจำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยอาศัยข้อมูลทั้งจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม รวมทั้งขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ได้แบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ รูปแบบคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ (Multiple choice) ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน สินค้าที่ซื้อบ่อย ความถี่ในการซื้อ จำนวนเงินที่ซื้อแต่ละครั้ง ผู้มีอิทธิพลในการซื้อ แหล่งข้อมูลที่ได้รับข่าวสาร

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น จำนวน 35 ข้อ รูปแบบคำถามเป็นแบบมาตรวัดของลิเคิร์ท 5 ระดับ (Likert scale) แบ่งเป็นหัวข้อได้แก่ พฤติกรรมการซื้อ คุณลักษณะของสินค้า เหตุผลในการซื้อสินค้า แหล่งสินค้าแฟชั่น

การทดสอบความน่าเชื่อถือและการทดสอบความเที่ยงตรงก่อนการเก็บข้อมูลในภาคสนามผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มคนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน จากนั้นจะนำคำตอบที่ได้ไปหาค่า (Reliability) ของแบบสอบถาม เช่นเดียวกับการทดสอบหลังจากเก็บข้อมูลจริง ด้วยวิธีวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach จากการทดลองพบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.889 นอกจากนี้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเป็นผู้ทดสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล

การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดไปดำเนินการลงรหัส (Coding) แล้วนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา แสดงจำนวนและร้อยละในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น 2) การวิเคราะห์ปัจจัย นำมาใช้ในการลดจำนวนตัวแปร เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ด้วยกัน โดยการสกัดปัจจัยใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Component) ที่ค่า Eigen value มากกว่า 1 และหมุนแกนแบบ Varimax เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่ง โดยการจัดกลุ่มหรือจำแนกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์กันจะถูกจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน ในทางตรงข้ามปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กันจะถูกจัดไว้ในกลุ่มละกลุ่มกัน จากนั้นจึงวิเคราะห์ปัจจัยอันดับสอง เพื่อศึกษานำหนักของปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่ง ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น ปัจจัยใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากัน

ผลการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นอายุ 19-21 ปี

การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท สินค้าแฟชั่นที่ซื้อบ่อยที่สุดคือเสื้อผ้า ซื้อสินค้าแฟชั่นนาน ๆ ครั้ง จำนวนเงินที่ซื้อในแต่ละครั้งไม่เกิน 1,000 บาท ตัวเองเป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อสินค้า และรับข้อมูลข่าวสารสินค้าแฟชั่นจากโฆษณาทางสื่ออินเทอร์เน็ต

ปัจจัยที่มีผลต่อตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นแยกตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการซื้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับ เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่าให้ความสำคัญกับการเดินดูสินค้าหลาย ๆ ชั้น หลาย ๆ ร้าน แล้วค่อยตัดสินใจซื้อมากที่สุด รองลงมาคือ ไม่ยึดติดกับตราสินค้าหรือร้านค้า ถ้าถูกใจซื้อได้หมด ถ้าสนใจสินค้าชิ้นใดจะซื้อทันทีโดยไม่ต้องไปดูตัวเลือกอื่น ๆ และซื้อแต่สินค้าเดิม หรือจากร้านประจำเท่านั้น ตามลำดับ

2. ปัจจัยด้านคุณลักษณะของสินค้า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับความพอดี (ขนาดของสินค้าพอดีกับรูปร่าง) มากที่สุด รองลงมาคือ คุณภาพของสินค้า สีสันและรูปแบบความคงทน ราคา การดูแลและเก็บรักษา แฟชั่น วัสดุที่ใช้ในการผลิต สีสนั ตราสินค้าหรือสีนอกออกแบบ และประเทศที่ผลิต ตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านเหตุผลในการซื้อสินค้า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับซื้อสินค้าเมื่อถูกใจมากที่สุด รองลงมาคือ ซื้อเมื่อต้องการใช้งาน ซื้อเมื่อเห็นว่าสินค้านั้นเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเอง ซื้อเมื่อมีการลดราคา ซื้อเนื่องในโอกาสพิเศษหรือเทศกาลต่าง ๆ ซื้อสินค้าแฟชั่นที่คิดว่าสามารถใช้งานได้นานโดยไม่ล้าสมัย เมื่อมีคอลเลกชันใหม่ ๆ ออกมา ซื้อสินค้าแฟชั่นเมื่อเห็นคนริวดิ ในสื่ออินเทอร์เน็ต ซื้อเมื่อเห็นว่าสินค้านั้นได้รับความนิยมจากคนส่วนใหญ่ ตามลำดับ ซื้อตามแบบดาราหรือคนมีชื่อเสียง และซื้อตามกลุ่มเพื่อน ตามลำดับ

4. ปัจจัยด้านแหล่งสินค้าแฟชั่น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับร้านค้าออนไลน์มากที่สุด รองลงมาคือ แผงเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และเครื่องประดับของห้างสรรพสินค้า ร้านค้าแฟชั่นในศูนย์การค้า ร้านค้าในแหล่งช้อปปิ้ง เช่น สยามสแควร์ ตลาดหลังการบินไทย ร้านแผงลอยในตลาดนัด เช่น สะพานพุทธ ตลาดนัดสวนจตุจักร งานแสดงสินค้าแฟชั่น ร้านแผงลอยทั่วไป แผงเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และเครื่องประดับของดีสคานท์ สโตร์ เช่น โลตัส บิ๊กซี เป็นต้น และร้านตัดชุดบุรุษหรือร้านตัดชุดสตรี ตามลำดับ

การวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาโครงสร้างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1: การวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่ง เป็นการจัดกลุ่มหรือจำแนกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันจะถูกจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน ในทางตรงข้ามปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กันจะถูกจัดไว้คนละกลุ่มกัน

ส่วนที่ 2: การวิเคราะห์ปัจจัยอันดับสอง เป็นการศึกษาน้ำหนักของปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่ง ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น ปัจจัยใดมีความสำคัญมากกว่ากัน โดยแต่ละส่วนมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่ง (The First-order Factor Analysis)

การวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่ง เป็นการจัดกลุ่มหรือจำแนกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น ซึ่งผลการวิเคราะห์จะแบ่งได้ตามขั้นตอนในการวิเคราะห์ปัจจัยดังนี้

1.1 การตรวจสอบข้อกำหนดเบื้องต้นของการวิเคราะห์ปัจจัย

ข้อกำหนดเบื้องต้นของการวิเคราะห์ปัจจัย คือ ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้องมีความสัมพันธ์กันเพียงพอ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากค่า KMO และการทดสอบ Bartlett's Test ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่า KMO และการทดสอบ Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.890
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	7208.845
	df	595
	Sig.	0.000

จากตารางที่ 1 ค่า KMO เท่ากับ .890 สรุปได้ว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะวิเคราะห์ปัจจัยได้ (วิยะดา ต้นวัฒนากุล, 2548: 220, อ้างถึงใน ยุทธ ไทยวรรณ, 2551: 81) ซึ่งสอดคล้องกับการทดสอบ Bartlett's Test

1.2 การสกัดปัจจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยครั้งนี้ใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principle Component) เป็นวิธีการสกัดปัจจัย และใช้ค่าไอเกน (eigenvalue) ที่มากกว่า 1 เป็นเกณฑ์ในการสกัดปัจจัย ซึ่งได้ผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลลัพธ์การสกัดปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น

Component	Initial Eigenvalues			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	10.175	29.070	29.070	4.220	12.057	12.057
2	3.793	10.837	39.907	4.204	12.011	24.069
3	2.226	6.360	46.267	3.691	10.545	34.613
4	1.620	4.629	50.896	3.336	9.531	44.144
5	1.424	4.068	54.964	2.432	6.949	51.093
6	1.280	3.658	58.623	2.076	5.931	57.024
7	1.181	3.375	61.998	1.741	4.974	61.998

จากตารางที่ 2 เป็นตารางที่แสดงค่าสถิติของแต่ละปัจจัย ทั้งก่อนและหลังการสกัดปัจจัย โดยใช้วิธีองค์ประกอบหลักในการสกัดปัจจัย และใช้เกณฑ์การสกัดปัจจัยจากค่าไอเกนที่มากกว่า 1 ซึ่งสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น มีทั้งหมด 7 ปัจจัย โดยปัจจัยที่ 1 - 7 สามารถอธิบาย

ความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ทั้งหมด 12.057%, 12.011%, 10.545%, 9.531%, 6.949%, 5.931% และ 4.974% ตามลำดับ และปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยนี้สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ทั้งหมด 61.998%

1.3 การหมุนแกนและแปลผล

ในการวิเคราะห์ปัจจัยนี้ จะใช้วิธี Varimax ซึ่งเป็นวิธีการหมุนแกนแบบมุมฉาก เพื่อให้ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor

loading) ของตัวแปร มีค่ามากขึ้นหรือลดลง จนกระทั่งทำให้ทราบ ว่าตัวแปรนั้นควรอยู่ในปัจจัยใด (วิยะดา ตันวัฒนากุล, 2548: 215, อ้างถึงใน ยุทธ ไกยวรรณ, 2551: 87) ซึ่งได้ผลดังนี้

ตารางที่ 3 ผลลัพธ์การหมุนแกนแบบ Varimax

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัย	น้ำหนักขององค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 1: กลุ่มซื้อสินค้าตามผู้อื่น	
1. ซื้อตามแบบดาราหรือคนมีชื่อเสียง	.801
2. ซื้อเมื่อเห็นว่าสินค้านั้นได้รับความนิยมจากคนส่วนใหญ่	.763
3. ซื้อสินค้าแฟชั่นเมื่อเห็นคนริวดิ ในสื่ออินเทอร์เน็ต	.756
4. ซื้อตามกลุ่มเพื่อน	.747
องค์ประกอบที่ 2: กลุ่มซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเอง	
1. สไตล์และรูปแบบ	.733
2. ความพอดี (ขนาดของสินค้าพอดีกับรูปร่าง)	.704
3. ร้านค้าออนไลน์	.624
4. ซื้อสินค้าเมื่อถูกใจ	.620
5. ซื้อเมื่อเห็นว่าสินค้านั้นเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเอง	.599
องค์ประกอบที่ 3: กลุ่มซื้อสินค้าตามคุณภาพ	
1. วัสดุที่ใช้ในการผลิต	0.773
2. การดูแลและเก็บรักษา	0.713
3. ประเทศที่ผลิต	0.683
4. ตราสินค้าหรือนักออกแบบ	0.655
5. ความคงทน	0.638
6. คุณภาพของสินค้า	0.521
องค์ประกอบที่ 4: กลุ่มซื้อสินค้าโดยให้ความสำคัญกับสถานที่ซื้อ	
1. ร้านแผงลอยในตลาดนัด เช่น สะพานพุทธ ตลาดนัดสวนจตุจักร	0.781
2. ร้านแผงลอยทั่วไป	0.716
3. ร้านค้าในแหล่งช้อปปิ้ง เช่น สยามแสควร์ ตลาดหลังการบินไทย	0.607
4. ร้านค้าแฟชั่นในศูนย์การค้า	0.576
5. แผงกเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และเครื่องประดับของดิสเคานท์ สโตร์ เช่น โลตัส บิ๊กซี เป็นต้น	0.549
6. ร้านตัดชุดบุรุษ / ร้านตัดชุดสตรี	0.543
7. งานแสดงสินค้าแฟชั่น	0.501
องค์ประกอบที่ 5: กลุ่มคิดก่อนซื้อสินค้า ดูรูปแบบ สี สัน ราคา	
1. สี สัน	0.614
2. เดินดูสินค้าหลาย ๆ ชิ้น หลาย ๆ ร้าน แล้วค่อยตัดสินใจซื้อ	0.586
3. แฟชั่น	0.571
4. ราคา	0.52
องค์ประกอบที่ 6: กลุ่มซื้อสตัยต่อตราสินค้า	
1. ถ้าสนใจสินค้าชิ้นใดจะซื้อทันทีโดยไม่ต้องไปดูตัวเลือกอื่น ๆ	0.681
2. ซื้อแต่สินค้าเดิม หรือจากร้านประจำเท่านั้น	0.673

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัย	น้ำหนักขององค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 7: กลุ่มซื้อสินค้าในโอกาสพิเศษ	
1. ซื้อเมื่อต้องการใช้งาน	0.687
2. ซื้อเนื่องในโอกาสพิเศษหรือเทศกาลต่าง ๆ	0.584

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปรายละเอียดในการหมุนแกนได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1: กลุ่มซื้อสินค้าตามผู้อื่น ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 4 ตัวแปร ซึ่งอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ 12.057% และสามารถเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้ ซื้อตามแบบดาราหรือคนมีชื่อเสียง ซื้อเมื่อเห็นว่าสินค้านั้นได้รับความนิยมจากคนส่วนใหญ่ ซื้อสินค้าแฟชั่นเมื่อเห็นคนรวิวดิ ในสื่ออินเทอร์เน็ต และซื้อตามกลุ่มเพื่อน

องค์ประกอบที่ 2: กลุ่มซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเอง ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 5 ตัวแปร ซึ่งอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ 12.011% และสามารถเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้ สไตล์และรูปแบบ ความพอดี (ขนาดของสินค้าพอดีกับรูปร่าง) ร้านค้าออนไลน์ ซื้อสินค้าเมื่อถูกใจ และซื้อเมื่อเห็นว่าสินค้านั้นเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเอง

องค์ประกอบที่ 3: กลุ่มซื้อสินค้าตามคุณภาพ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 6 ตัวแปร ซึ่งอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ 10.545% และสามารถเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้ วัสดุที่ใช้ในการผลิต การดูแลและเก็บรักษา ประเทศที่ผลิต ราคาสินค้า หรือนักออกแบบ ความคงทน และคุณภาพของสินค้า

องค์ประกอบที่ 4: กลุ่มซื้อสินค้าโดยให้ความสำคัญกับสถานที่ซื้อ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 7 ตัวแปร ซึ่งอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ 9.531% และสามารถเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้ ร้านแผงลอยในตลาดนัด เช่น สะพานพุทธ ตลาดนัดสวนจตุจักร ร้านแผงลอยทั่วไป ร้านค้า

ในแหล่งช้อปปิ้ง เช่น สยามแสควร์ ตลาดหลังการบินไทย ร้านค้าแฟชั่นในศูนย์การค้า แผนกเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และเครื่องประดับของดีสเคานท์ สโตร์ เช่น โลตัส บิ๊กซี เป็นต้น ร้านตัดชุดบุรุษ/ร้านตัดชุดสตรี และงานแสดงสินค้าแฟชั่น

องค์ประกอบที่ 5: กลุ่มคิดก่อนซื้อสินค้า รูปร่างแบบ สี สัน ราคา ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 4 ตัวแปร ซึ่งอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ 6.949% และสามารถเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้ สี สัน เติมนูสินค้าหลาย ๆ ชิ้น หลาย ๆ ร้าน แล้วค่อยตัดสินใจซื้อ แฟชั่น และราคา

องค์ประกอบที่ 6: กลุ่มซื้อสตัยต่อตราสินค้า ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 2 ตัวแปร ซึ่งอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ 5.931% และสามารถเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้ ถ้าสนใจสินค้าชิ้นใดจะซื้อทันทีโดยไม่ต้องไปดูตัวเลือกอื่น ๆ และซื้อแต่สินค้าเดิม หรือจากร้านประจำเท่านั้น

องค์ประกอบที่ 7: กลุ่มซื้อสินค้าในโอกาสพิเศษ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 2 ตัวแปร ซึ่งอธิบายความผันแปรของตัวแปรเดิมได้ 4.974% และสามารถเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักปัจจัยได้ดังนี้ ซื้อเมื่อต้องการใช้งาน และซื้อเนื่องในโอกาสพิเศษหรือเทศกาลต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ปัจจัยอันดับสอง (The Second-order Factor Analysis)

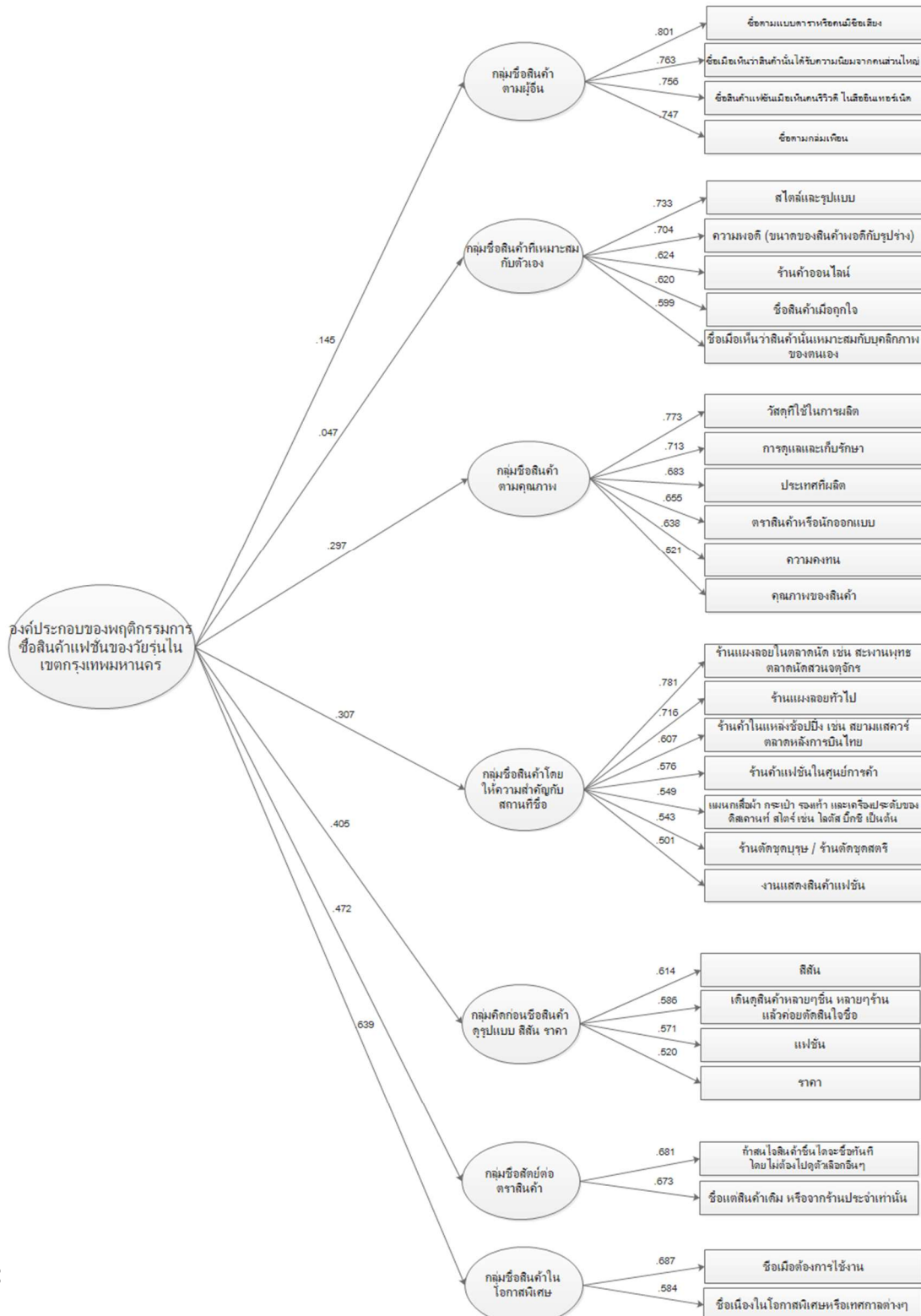
การวิเคราะห์ปัจจัยอันดับสอง เป็นการศึกษาน้ำหนักของปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่ง ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น ปัจจัยใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากัน ผลลัพธ์แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงค่าน้ำหนักปัจจัยในการวิเคราะห์ปัจจัยอันดับสอง

ปัจจัย	น้ำหนักปัจจัย
องค์ประกอบที่ 7: กลุ่มซื้อสินค้าในโอกาสพิเศษ	.639
องค์ประกอบที่ 6: กลุ่มซื้อสตัยต่อตราสินค้า	.472
องค์ประกอบที่ 5: กลุ่มคิดก่อนซื้อสินค้า รูปร่างแบบ สี สัน ราคา	.405
องค์ประกอบที่ 4: กลุ่มซื้อสินค้าโดยให้ความสำคัญกับสถานที่ซื้อ	.307
องค์ประกอบที่ 3: กลุ่มซื้อสินค้าตามคุณภาพ	.297
องค์ประกอบที่ 1: กลุ่มซื้อสินค้าตามผู้อื่น	.145
องค์ประกอบที่ 2: กลุ่มซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเอง	.047

จากตารางที่ 4 แสดงค่าน้ำหนักปัจจัยในการวิเคราะห์ ปัจจัยอันดับสอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของวัยรุ่น มีปัจจัยที่แบ่งได้ทั้งสิ้น 7 ปัจจัย ซึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญเรียงจากค่าน้ำหนักมากไปน้อย ได้ดังนี้ กลุ่มซื้อสินค้าในโอกาสพิเศษ กลุ่มซื้อสตั๊ต่อตราสินค้า กลุ่มคิดก่อนซื้อ

สินค้า รูปร่าง สี สัน ราคา กลุ่มซื้อสินค้าโดยให้ความสำคัญกับสถานที่ซื้อ กลุ่มซื้อสินค้าตามคุณภาพ กลุ่มซื้อสินค้าตามผู้อื่น และกลุ่มซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเอง ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยอันดับหนึ่งและอันดับสอง สามารถแสดงแผนภาพสรุปได้ดังนี้

รูปภาพ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัย

สรุปและอภิปรายผล

1. พฤติกรรมการซื้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นอายุ 19-21 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท สินค้าแฟชั่นที่ซื้อบ่อยที่สุด คือ เสื้อผ้า ซื้อสินค้าแฟชั่นนาน ๆ ครั้ง จำนวนเงินที่ซื้อในแต่ละครั้งไม่เกิน 1,000 บาท ตัวเองเป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อสินค้า และรับข้อมูลข่าวสารสินค้าแฟชั่นจากโฆษณาทางสื่ออินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับ นวพรเพชรแก้ว (2560) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินในประเทศไทย ผลการวิจัยด้านพฤติกรรม ทศนคติในการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินจะเป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง และซื้อไม่บ่อยครั้งนักประมาณ 3 เดือนต่อครั้ง และสอดคล้องกับ จิรารัตน์ วรตระกูลชัย (2560) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า กลยุทธ์แฟชั่นรวดเร็ว (Fast Fashion) ผ่านช่องทางค้าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า มีความถี่ในการซื้อสินค้า 1 ครั้งต่อเดือน

2. ปัจจัยด้านคุณลักษณะของสินค้า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับความพอดี (ขนาดของสินค้าพอดีกับรูปร่าง) มากที่สุด สอดคล้องกับ ทักษิณี จุลสวัสดิ์ (2560) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผลิตภัณฑ์แฟชั่นของกลุ่ม Gen Y เพศชายและเกย์ ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์แฟชั่นภายใต้ตราสินค้าที่ตนซื้อและชื่นชอบทำให้บุคลิกภาพของเขาดีขึ้น

3. ปัจจัยด้านเหตุผลในการซื้อสินค้า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับซื้อสินค้าเมื่อถูกใจมากที่สุด สอดคล้องกับ นวพรเพชรแก้ว (2560) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินในประเทศไทย ผลการวิจัยด้านพฤติกรรม ทศนคติในการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้ซื้อเครื่องประดับเงิน เป็นเพราะความชอบส่วนบุคคล

4. ปัจจัยด้านแหล่งสินค้าแฟชั่น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญภาพรวมระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับร้านค้าออนไลน์มากที่สุด สอดคล้องกับ กุลทิพา โช้เงิน และจิราพร ชมสวน (2561) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรม การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พิจารณาจากการเลือกซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตมีความสะดวก สามารถเข้าชมเว็บไซต์ได้ตลอด และสอดคล้องกับ จุติพร ราษฎร์ (2563) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยการรับรู้ในสินค้าแฟชั่นระดับหัตถาต่างประเทศ :

กรณีศึกษา ตราสินค้าบาเลนเซียก้า ของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์ชันวาย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สั่งซื้อสินค้าผ่านร้านค้าออนไลน์

5. การวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมการซื้อสินค้า แฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถจัดองค์ประกอบได้จำนวน 7 กลุ่ม มีดังนี้ 1) กลุ่มซื้อสินค้าตามผู้อื่น 2) กลุ่มซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเอง 3) กลุ่มซื้อสินค้าตามคุณภาพ 4) กลุ่มซื้อสินค้าโดยให้ความสำคัญกับสถานที่ซื้อ 5) กลุ่มคิดก่อนซื้อสินค้า ดูรูปแบบ สี สัน ราคา 6) กลุ่มซื้อสตัยต่อตราสินค้า 7) กลุ่มซื้อสินค้าในโอกาสพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับ ทักษิณี จุลสวัสดิ์ (2560) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผลิตภัณฑ์แฟชั่นของกลุ่ม Gen Y เพศชายและเกย์ ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์แฟชั่นภายใต้ตราสินค้าที่ตนซื้อและชื่นชอบทำให้บุคลิกภาพของเขาดีขึ้น และสอดคล้องกับ ภิมภักดิ์ ปรมัตถ์วโรตติ และคณะ (2562) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคเจนเนอร์ชันแซด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับสินค้าให้เลือกหลากหลายรูปแบบ สี สัน ขนาด ชื่อเสียงของร้านค้าออนไลน์ สินค้ามีคุณภาพได้มาตรฐาน ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ มีช่องทางการติดต่อซื้อสินค้าหลายช่องทาง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

1. ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับโฆษณาทางสื่ออินเทอร์เน็ต เนื่องจากปัจจุบันวัยรุ่นให้ความสำคัญกับสื่อนี้เป็นอย่างมาก
2. ผู้ประกอบการควรหาสินค้ามาขายให้หลากหลาย เนื่องจากวัยรุ่นที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าที่มีหน้าร้านจะชอบเดินดูสินค้าในร้านก่อนการตัดสินใจซื้อและจะซื้อสินค้าเมื่อถูกใจ
3. ผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับเสื้อผ้าแฟชั่น ควรเน้นการออกแบบเสื้อผ้าให้เข้ารูป เนื่องจากวัยรุ่นชอบการใส่เสื้อผ้าที่พอดีกับรูปร่าง
4. ผู้ประกอบการควรเปิดร้านค้าออนไลน์ เนื่องจากวัยรุ่นชอบการซื้อสินค้าจากร้านค้าออนไลน์
5. ผู้ประกอบการสามารถนำผลการศึกษาครั้งนี้มาใช้ประกอบการตัดสินใจปรับปรุงหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์และแผนการตลาด ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ซื้อแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มซื้อสินค้าตามผู้อื่น กลุ่มซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเอง กลุ่มซื้อสินค้าตามคุณภาพ กลุ่มซื้อสินค้าโดยให้ความสำคัญกับสถานที่ซื้อ กลุ่มคิดก่อนซื้อสินค้า ดูรูปแบบ สี สัน ราคา กลุ่มซื้อสตัยต่อตราสินค้า และกลุ่มซื้อสินค้าในโอกาสพิเศษ ทั้งนี้อาจเลือกเฉพาะบางกลุ่มที่คิดว่าเหมาะสมกับธุรกิจของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กุลทิศา ไช้เงิน และจิราพร ชมสวน. (2561). พฤติกรรมการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารเซนต์จอห์น. 21 (มกราคม-มิถุนายน): 115-131.
- จิรารัตน์ วรตระกูลชัย. (2560). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้ากลยุทธ์แฟชั่นรวดเร็ว (Fast Fashion) ผ่านช่องทางค้าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุติพร ราชฤทธิ์. (2563). การวิเคราะห์ปัจจัยการรับรู้ในสินค้าแฟชั่นระดับหรูต่างประเทศ: กรณีศึกษา ตลาดสินค้าบาเลนเซียก้า ของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ท้าววงศ์ จุลสวัสดิ์. (2560). การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผลิตภัณฑ์แฟชั่นของกลุ่ม Gen Y เพศชายและเกย์. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- นพพร เพชรแก้ว. (2560). พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินในประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภิมภวิมล ปรมัตถ์วรโชติ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นแซต ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น. 16 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 322-330.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2551). วิเคราะห์ข้อมูลวิจัย Step by Step SPSS 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- วรรณอง ศรีศิริรุ่ง และคณะ. (2561). พฤติกรรมการซื้อสินค้าและการบริการของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารช่องพะยอม. 29 (มิถุนายน-ตุลาคม 2561): 397-405.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2541). คู่มือวิจัย : วิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับจำนวนประชากร. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dopa.go.th>. 2563.
- Wachira Thongsuk. เข้าใจ Gen Z อย่างอินไซต์ กำลังซื้อกลุ่มใหม่ เขย่าโลกออนไลน์ด้วยปลายนิ้ว!. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://talkatalka.com/blog/insight-gen-z/> 2565.

การพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

A Development of Academic Administration Manual for Small Sized Schools under the Office of Chumpon Primary Education Service Area 2

จตุพร อินทนาคม*, สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์, บรรจง เจริญสุข

Jatuporn Intanakom, Sathaporn Sangkaosuttirak, Banjong Jaroensuk

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

Educational Administration, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Suratthani 84100 Thailand

*Corresponding author E-mail: Intanakompai@gmail.com

(Received: September 2022; Revised: December 3 2022; Accepted: December 7 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 2) สร้างและพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 และ 3) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การวิจัยมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ EDRF กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 56 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) คู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักดังนี้ (1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ (2) การกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน (3) กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และ (4) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 2) ผลการพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า องค์ประกอบทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมทุกตัวบ่งชี้ องค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มี 4 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 23 องค์ประกอบย่อย 121 ตัวบ่งชี้ ผู้บริหารและหัวหน้างานวิชาการ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและระดับมากที่สุด 3) ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานวิชาการ พบว่า คู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับ พบว่า วัตถุประสงค์ชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้ภาษาเหมาะสม และคู่มือการดำเนินการตามคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีประโยชน์ ตามลำดับ

คำสำคัญ : คู่มือ, การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the components of academic administration for small sized schools under the Office of Chumphon Primary Education Area 2, 2) to create and develop a manual for academic administration for small schools under the Office of Chumphon Primary Educational Service Area 2, and 3) to examine the appropriateness of the academic administration manual for small sized schools under the Office of Chumphon Primary Educational Service Area 2 combining and quantitative research methods. The research consisted of 3 steps. The first step consisted of studying the elements of the Academic Administration Manual for small schools under the Office of Chumphon Primary Educational Service Area 2 using related documents and research. The second step was to : Develop a manual for academic administration for small sized schools under the Office of Chumphon Primary Educational Service Area 2, using EDFR technique. The sample consisted of 17 experts. The third step was to examine the suitability and feasibility of the academic administration manual for small sized schools under the Office of Chumphon Primary Education Service Area 2, the sample group was 56 administrators and academic supervisors in a small sized school under the Office of Chumphon Primary Educational Service Area 2. Data were analyzed by using mean, standard deviation and use content analysis for qualitative data.

The results of the research were as follows: 1) Academic administration manual for small sized schools. under the Office of Chumphon Primary Educational Service Area 2, the researcher conducted a content analysis based on the concept, theories and related research consisted of 4 main components as follows: (1) academic leadership, (2) academic missions and frameworks in schools; (3) processes for developing academic administration, and (4) participation in academic administration. 2) Regarding the development of the academic administration manual, it showed that every indicator in all core components was suitable and each core component consisted of 23 sub-components and 121 indicators, which the consensus of the experts revealed that the suitability was in a high level and in the highest level. 3) Educational institution administrators and academic supervisors found that the manual for academic administration for small sized schools under the Chumphon Educational Service Area Office, Region 2, the overall suitability was at the highest level. When considering each item, it was found that all items were at the highest level in order of the mean from highest to lowest in three sequences, and clear objectives. The most average followed by the use of appropriate language and the Academic Management Implementation Manual for small sized schools are helpful, respectively.

Keywords : Manual, Academic Administration, Small Sized Schools

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศมีความจำเป็นที่ต้องปรับตัวให้อยู่รอดและเข้ากับสถานการณ์ได้ การจัดการศึกษาจึงมีจุดเน้นในการขับเคลื่อนพร้อมกับการเติมเต็มวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งการวิจัยและพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: 5) การปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมให้พร้อมรองรับประเทศไทยยุค 4.0 ประเทศไทยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและมีแนวทางที่ชัดเจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีเป้าหมายให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี 2579 (ลดาวัลย์ คำภา, 2559: 6) จึงเป็นปัญหาและความท้าทายของการจัดระบบการศึกษาในประเทศไทย คือ ประเทศไทยยังขาดระบบการศึกษาที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงขาดกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งประเด็นดังกล่าวถือเป็นจุดอ่อนของระบบการศึกษาที่ต้องได้รับการพัฒนาหรือแก้ไข โดยประเด็นดังกล่าวส่งผลให้บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศขาดแคลนและไม่เพียงพอต่อการสนับสนุน ส่งเสริม การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อันนำไปสู่การวิจัย และสร้างนวัตกรรมในระดับก้าวหน้า เมื่อพิจารณาจำนวนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแล้วพบว่า บุคลากรดังกล่าวมีสัดส่วนในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มที่พัฒนาแล้วและสัดส่วนของบุคลากรที่น้อยและไม่เพียงพอ นั้น ทำให้ประเทศไทยเสียโอกาสที่จะสนับสนุน ส่งเสริม การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อันนำไปสู่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหลายด้าน อย่างไรก็ตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้มีการวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ

การจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์และมีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา มีทักษะชีวิต มีความสามารถทางเทคโนโลยี โรงเรียนเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่สำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาต้องมีความสนใจเป้าหมายในการพัฒนาการจัดการศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้อำนาจนำไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561: 29) การบริหารงานวิชาการ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญโดยอาศัยผู้บริหารเป็นกลไกหลักในการดำเนินกิจการการบริหารวิชาการ โดยมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะในเรื่อง

ของการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นเครื่องวัดความสำเร็จของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาหรือไม่ โดยมีความเกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มวางแผนเพื่อดำเนินการกำหนดนโยบาย การวางแผนดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้ การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน รวมไปถึงกระบวนการของการประเมินผลการสอนทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานวิชาการเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวระชาติ, 2559: 29) จะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก อีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือและการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการ การแนะนำให้คำปรึกษา การวางแผน ร่วมคิดร่วมดำเนินการ ติดตามและตรวจสอบผลของคณะกรรมการสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายในการบริหารงานวิชาการอันจะส่งผลให้เกิดผลแก่ผู้เรียนโดยตรง (จันทราณี สงวนนาม, 2551: 149)

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก นับเป็นการบริหารที่มีความแตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในการจัดการศึกษามีสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่พร้อมสำหรับส่งเสริมพัฒนางานวิชาการ ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กที่พบว่า มีปัญหาในด้านของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาทำให้การบริหารงานวิชาการบรรลุเป้าหมายได้ยาก อีกทั้งผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มีความแตกต่างกัน สื่อและวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนไม่มีความน่าสนใจ ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาไทย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนแตกต่างกันตามขนาดและสภาพความเจริญของพื้นที่ตามสภาพภูมิเศรษฐกิจสังคมของประเทศ (พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2554: 15) การบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จะมีปัญหาสำคัญในเรื่องการบริหารหลักสูตร ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนการสอน ครูไม่สามารถเตรียมการสอนได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบสอน ซึ่งมีหลายวิชาและหลายชั่วโมงและหลายชั้นในหนึ่งวัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลขาดจากเครื่องมือวัดผลที่ได้มาตรฐาน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูขาดความสนใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยและการนิเทศการศึกษา (ช่อรัตนดา เกสทอง, 2551: 83-84) ได้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนากิจการการบริหารวิชาการ ดังที่ คัมภีร์ สุดแท้ (2553) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า เมื่อนำรูปแบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กไปดำเนินการตามขั้นตอนอย่างครอบคลุม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

และนำผลการประเมินไปใช้ ทำให้การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กเป็นไปอย่างเป็นระบบ ช่วยแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพมากขึ้น

ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่ามีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน จำนวน 66 โรง ซึ่งมีปัญหาด้านงานวิชาการดังนี้ ครูไม่ครบชั้นเรียน ปัญหาเรื่องการบริหารหลักสูตร ครูไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอนครูไม่สามารถเตรียมการสอนได้ ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบสอน ซึ่งมีหลายวิชาและหลายชั่วโมงและหลายชั้นในหนึ่งวัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ ขาดสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลขาดเครื่องมือวัดผลส่งผลให้การบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2, 2563: 15)

จากความสำคัญดังกล่าว จึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานวิชาการในโรงเรียน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของงานวิชาการ จึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
2. เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีวิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ตามขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

1. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการและแนวปฏิบัติการบริหารวิชาการที่ดี ในส่วนของหลักการบริหารงานวิชาการและประเด็นการบริหารงานวิชาการ
2. วิเคราะห์เนื้อหาจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ได้สาระสำคัญที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย
3. นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และหาความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อยกร่างองค์ประกอบเกี่ยวกับคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
4. เครื่องมือ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้เป็นแบบวิเคราะห์องค์ประกอบ การบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และแบ่งแบบวิเคราะห์เอกสารดังกล่าวเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานของเอกสาร ได้แก่ ชื่อเรื่อง ผู้เขียน ปีที่พิมพ์

ตอนที่ 2 : ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้
  - 5.1 สำนักรายการเอกสารและงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดหรือประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด
  - 5.2 รวบรวมตำรา หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์
  - 5.3 ศึกษาเอกสารอย่างละเอียด คัดแยกเอกสารอ่านทำความเข้าใจและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องลงในแบบวิเคราะห์องค์ประกอบคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ได้สาระตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยกำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

1. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนต้นแบบการบริหารวิชาการและผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการ จำนวน 17 คน

การพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDR จากการศึกษาเอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำเป็นกรอบร่างเพื่อใช้สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ 1 โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคการสรุปสะสม และสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม รอบที่ 1

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์และแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ และใช้เทคนิคการวิจัย EDR ของ วีระยุทธ ขาตะกาญจน์ (2557: 198-209) และสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากนั้นนำไปสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน เพื่อหาฉันทมติของกลุ่มที่มีความเป็นไปได้ของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

3. วิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 2

ผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และนำไปสู่การสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน อีกครั้งในรอบที่ 2 โดยในรอบนี้ผู้วิจัยต้องแสดงคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในรอบที่ 1 พร้อมทั้งค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IR) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบด้วย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้ทราบความคิดเห็นของตนเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของกลุ่ม และยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบในรอบนี้

4. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 17 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนต้นแบบการบริหารวิชาการ จำนวน 11 คน ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการหรือรับผิดชอบงานวิชาการจากหน่วยงานการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 6 คน เพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสม จึงได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

4.1 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการไม่น้อยกว่า 4 ปี

4.2 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการไม่น้อยกว่า 6 ปี

4.3 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการไม่น้อยกว่า 8 ปี

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามแบบเลือกตอบแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

5.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

5.1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

กึ่งโครงสร้าง ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ

5.1.2 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

5.1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์

5.1.4 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

5.1.5 หาความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 1 คน ด้านการวัดผลประเมินผลหรือวิจัย 1 คน และด้านการบริหารสถานศึกษา 3 คน

5.1.6 แก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้สมบูรณ์ จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 แบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5.2.1 ผู้วิจัยนำร่างคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มาจัดทำเอกสารคู่มือ (ฉบับร่าง)

5.2.2 กำหนดประเด็นการสอบถามให้ครอบคลุมคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

5.2.3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ข้อเสนอแนะและแก้ไขปรับปรุง

5.2.4 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ในการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยการใช้สอบถามเกี่ยวกับความชัดเจนด้านเนื้อหาสาระ การจัดรูปแบบการพิมพ์ความสะดวกในการนำไปใช้และลักษณะทางกายภาพของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ประชากร 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 66 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 56 โรงเรียน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2552)

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการบริหารงาน วิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบตรวจสอบ ความเหมาะสม

ตอนที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ

2.2 การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยนำคู่มือการบริหารงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ มาเป็นกรอบในการสร้างแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้

2.2.2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขและ แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.3 นำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องและความเหมาะสมของการใช้ภาษาโดยหาค่าความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นมาใช้ รวมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งหนึ่ง

โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผลหรือวิจัย 1 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา 3 คน และนำแบบตรวจสอบ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและให้ ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี เพื่อขอหนังสือขอข้อมูลจากบุคลากรและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยเตรียมแบบตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์และเพียงพอกับจำนวน กลุ่มตัวอย่าง

3.3 ผู้วิจัยนำแบบตรวจสอบความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงต่อกลุ่มตัวอย่างให้เข้าใจถึง วัตถุประสงค์และวิธีการตอบ

3.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบ แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง

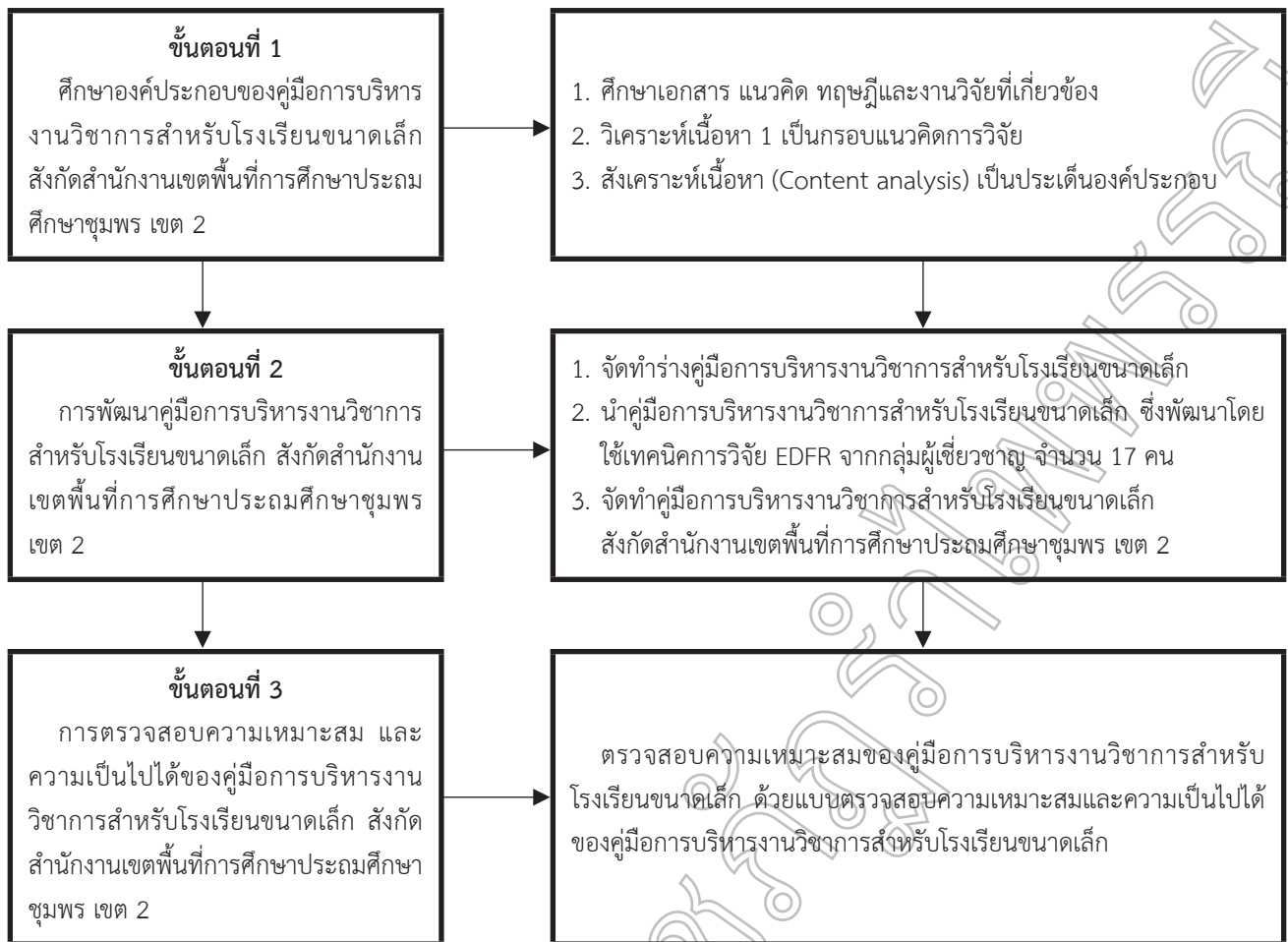
3.5 เมื่อได้แบบตรวจสอบความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้กลับคืนมาแล้วผู้วิจัยทำการลงรหัส (Coding) ใน เครื่องมือทุกชุดที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของ ผู้ตอบแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือ การบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ 1 เนื้อหาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการ แนวปฏิบัติการบริหารวิชาการที่ดี นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และหาความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อร่างองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ

องค์ประกอบที่ 2 การกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ

2. ผลการพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการสร้างและพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDR จากขั้นตอนที่ผ่านมาที่ได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน กระบวนการพัฒนาบริหารงานวิชาการและการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ มาจัดทำเป็นกรอบร่างเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ 1 โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ 1 แบบกึ่งโครงสร้าง จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ 1 ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน นำผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ 1 มาวิเคราะห์และแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ และพัฒนาเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม

ปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า องค์ประกอบทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมทุกตัวบ่งชี้ จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และนำไปสู่การสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน อีกครั้งในรอบที่ 2 โดยในรอบนี้ผู้วิจัยได้แสดงคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในรอบที่ 1 พร้อมทั้งค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IR) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบด้วยเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้ทราบความคิดเห็นของตนเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของกลุ่ม และยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบในรอบนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 2 พบว่า องค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มี 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 19 องค์ประกอบหลัก 114 ตัวบ่งชี้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ทั้งหมด ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ

1. การจัดองค์การเพื่อการเรียนการสอน มี 5 ตัวบ่งชี้
2. การกำหนดทิศทาง นโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษา มี 7 ตัวบ่งชี้
3. การพัฒนาระบบงาน มี 4 ตัวบ่งชี้
4. คุณลักษณะการเป็นผู้นำสถานศึกษา มี 8 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 2 ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มี 9 ตัวบ่งชี้
2. การวางแผนด้านวิชาการ มี 5 ตัวบ่งชี้
3. การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 8 ตัวบ่งชี้
4. การพัฒนาหนังสือ สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ มี 5 ตัวบ่งชี้
5. การวัดผลประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มี 5 ตัวบ่งชี้
6. การนิเทศการศึกษา มี 5 ตัวบ่งชี้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มี 5 ตัวบ่งชี้
8. การแนะแนวการศึกษา มี 5 ตัวบ่งชี้
9. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา มี 6 ตัวบ่งชี้
10. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 7 ตัวบ่งชี้
11. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาบุคคล ครอบครัว ชุมชนและองค์กรอื่นที่จัดการศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้

วิชาการ

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารงาน

1. การระบุเป้าหมาย มี 4 ตัวบ่งชี้
2. การจัดทำแผนกลยุทธ์ มี 6 ตัวบ่งชี้
3. การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ มี 2 ตัวบ่งชี้
4. การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ มี 2 ตัวบ่งชี้
5. การตรวจสอบและประเมินผล มี 5 ตัวบ่งชี้
6. การสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ มี 4 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา มี 5 ตัวบ่งชี้
2. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มี 2 ตัวบ่งชี้
3. ผลการตรวจสอบคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 และสร้างคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า คู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับพบว่า วัดจุดประสงค์ชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้ภาษาเหมาะสม และคู่มือการดำเนินการการบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีประโยชน์ ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ องค์ประกอบที่ 2 ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และองค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ เพราะทำให้มีความชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการตลอดจนครูที่ดำเนินงานด้านวิชาการได้เห็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และสามารถนำผลการบริหารงานวิชาการไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรลดา พุทธินันท์ (2561: 119) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบ

ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน 3) กระบวนการบริหารงานวิชาการ และ 4) การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ

2. ผลการพัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า มีความชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการตลอดจนครูที่ดำเนินงานด้านวิชาการได้เห็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และสามารถนำผลการบริหารงานวิชาการไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ พบว่า ทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกันมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางการนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษา และด้านคุณลักษณะการเป็นผู้นำสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน รู้และเข้าใจระบบงาน พร้อมทั้งให้คำแนะนำปรึกษากับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับ ทรงพล เจริญคำ (2552: 296) ที่กล่าวว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ช่วยสานความสัมพันธ์กับครูปรับหน้าที่การทำงานให้ก้าวหน้าแรงผลักดันภายนอกและนำสรรพกำลังที่มีอยู่ทั้งหมดไปสู่เป้าหมายของโรงเรียน สอดคล้องกับ สมกิต บุญยะโพธิ์ (2555: 320) ที่กล่าวว่า ในการบริหารโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับทางด้านการบริหารจัดการให้ความสำคัญกับงานวิชาการเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้กับนักเรียน สอดคล้องกับ อมรดา พุทธินันท์ (2561: 119) ที่ได้ศึกษา คู่มือการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความคิดของครูผู้ปฏิบัติงานความเชื่อมั่นในการนำโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับต่อสังคมการให้คำปรึกษากับครูเวลามีปัญหา ดังที่ Hallinger and Murphy (1987: 221-224) ได้กล่าวถึง ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำสถานศึกษาต้องรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

และสร้างความเข้าใจในพันธกิจให้ผู้ที่เรียนต้องทราบ กำหนดเป้าหมายของโรงเรียน และการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ดูแลส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของผู้สอนการเรียนของผู้เรียน และการประสานการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนสอดคล้องกับ ญัตติวัน ลิมประสงค์ (2556: 4) ที่กล่าวว่า ผู้นำในยุคปัจจุบันมีรูปแบบของความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่นำความสำเร็จก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำขององค์การหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy and Miskel (2001) ที่ว่าผู้นำต้องมีความสามารถในการทำงานจนเป็นที่ยกย่องต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจและต้องสามารถทำให้วัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

องค์ประกอบที่ 2 ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการ ในโรงเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบ พบว่า ทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม และตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานทุกงานต้องมีขอบข่ายของงานซึ่งแตกต่างกันออกไปตามภาระงาน ตามขอบข่ายงานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ (2550: 29-30) ที่กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ 17 ข้อ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คัมภีร์ สุดแท้ (2553) ที่ได้ศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีขอบข่ายงานบริหารงานวิชาการ 11 ด้าน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถบริหารงานวิชาการ จนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่งและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ พบว่า ทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม และตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกันกระบวนการพัฒนาการบริหารวิชาการ ได้กำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากการบริหารงานทุกงานต้องมีกระบวนการทำงาน หรือกระบวนการพัฒนางาน จากการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การระบุเป้าหมาย 2) การจัดทำแผนกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติงานตามแผน 4) การส่งเสริมควบคุมกำกับ ติดตาม นิเทศ 5) การตรวจสอบและประเมินผล 6) การสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ สอดคล้องกับแนวคิดของ รักสุขญา วราหะ (2552: 18) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการไว้ว่าเพื่อให้งาน

วิชาการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายหลักเพื่อไปสู่สิ่งที่คาดหวัง การจัดทำแผนงาน การประสานความร่วมมือ การมีส่วนร่วมทั้งทางด้านการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน นอกจากนี้ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549) ได้กล่าวถึง กระบวนการปฏิบัติงานความร่วมมือทางวิชาการ คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหาที่ส่งผลการดำเนินงาน วิชาการของสถานศึกษา การระบุเป้าหมาย เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) และเป้าประสงค์ (Goals) การจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดทำแผนงบประมาณ การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน และการรายงานผล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์สรุปกระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนได้ดังนี้ 1) การระบุเป้าหมาย เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 2) จัดทำแผนกลยุทธ์ 3) การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ 4) ส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ 5) การตรวจสอบและประเมินผล 6) สะท้อนผลรายงานผลการดำเนินงานและการนำผลการประเมินไปใช้

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ โดยพบว่าทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม และตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกันมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ได้แก่ การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สถานศึกษาต้องส่งเสริมงานวิชาการกับชุมชนในฐานะที่โรงเรียนมีหน้าที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับผู้เรียน โรงเรียนควรมีการบริการวิชาการและส่งเสริมความรู้แก่ชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกัน (อมลธดา พุทธิพันธ์, 2561) สอดคล้องกับผลการวิจัยของศักดิ์ไทย สุรกิจบรร (2554: 22-25) ที่ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวิเชียรสีหาบุตร (2557: 214) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในสังคมอนาคต พบว่า ความร่วมมือการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ด้านที่ 1 การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่บุคลากร ด้านที่ 2 การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ครอบครัว ด้านที่ 3 การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ด้านที่ 4 การประสานความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาอื่น โดยต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีความตื่นตัวบ่งชี้ในการเรียนรู้ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกัน การกระตุ้นผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยการสร้างความภูมิใจ

และความศรัทธา การติดต่อสื่อสารร่วมกัน และการชี้แจงการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ผู้ปกครองรับทราบและประชาสัมพันธ์ถึงแผนการพัฒนาของสถานศึกษาให้ผู้ปกครองรับทราบ

3. ผลการตรวจสอบคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยการสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ที่สร้างขึ้นมานั้นได้ผ่านขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบความสอดคล้องและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของคู่มือจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการที่มีผลงานดีเด่นในระดับต่าง ๆ ทำให้ได้คู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ที่มีความสมบูรณ์ครอบคลุมการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์และบริบทของสถานศึกษา ในการประเมินคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ได้ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากจากระดับมากไปหาน้อย พบว่า วัตถุประสงค์ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้ภาษาเหมาะสม และคู่มือการดำเนินการการบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีประโยชน์ ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของคัมภีร์ สุดแท้ (2553) ที่ได้ศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก และได้พัฒนาคู่มือการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า คู่มือการบริหารวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก มีความเหมาะสม ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ในระดับมาก นอกจากนี้จะเห็นว่าคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีความชัดเจน ทำให้สถานศึกษานำคู่มือการดำเนินการบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานวิชาการซึ่งจะทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ระดับโรงเรียน

1. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า คู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก

4 องค์ประกอบ ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีบุคลากรจำกัด ควรใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานวิชาการ และโรงเรียนที่จะนำ คู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ ควรศึกษา ให้เข้าใจ โดยเฉพาะขั้นตอนของการทำงานตามกระบวนการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรศึกษาบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้การนำมา ประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเกิดความเหมาะสม

3. สร้างเครือข่าย เพื่อให้ทราบข้อมูลสารสนเทศ ในการนำมาพัฒนาการบริหารงานวิชาการ

4. ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษา

5. คู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีความ เหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความสอดคล้อง เขตพื้นที่สามารถนำไปเผยแพร่และนำเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา ทุกแห่งในสังกัด ชุมชน และประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพื่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมอันยังผลให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบหรือคู่มือ การบริหารงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

2. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามคู่มือการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 และสรุป เป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป

3. ควรทำการวิจัยเชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพการบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษาขนาดอื่น ๆ หรือสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัด หน่วยงานอื่นด้วย เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหาร วิชาการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2550). **หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา**. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

คัมภีร์ สุดแท้. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม**. 4 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 127-136.

จันทราณี สงวนนาม. (2551). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหาร สถานศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บิศพอยท์.

ช่อรัตนดา เกสทอง. (2551). **การนำเสนอแนวทางการบริหาร งานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครสวรรค์.

ณัฐตะวัน ลิ้มประสงศ์. (2556). สภาพการบริหารจัดการชั้นเรียน และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเพชรบูรณ์. **วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคเหนือ**. 5 (ฉบับพิเศษ): 19-36.

ทรงพล เจริญคำ. (2552). **รูปแบบความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2552). **การวิจัยปฏิบัติการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2554). **อิทธิพลของภาวะผู้นำของ ผู้บริหารโรงเรียนและตัวแปรส่งผ่านที่มีผลต่อคุณภาพ การเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

พระวิเชียร ศรีหาบุตร. (2557). **การพัฒนารูปแบบการบริหาร งานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในสังกัดมณฑล**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รักสุขญา วราหะ. (2552). **การนำเสนอแนวทางการบริหารงาน วิชาการเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกของ สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2559). **การบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. สงขลา: ภาควิชาการบริหาร ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ลดาวัลย์ คำภา. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี Sustainable Development Goals และ แผนฯ 12 ของประเทศ. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.trf.or.th/component/attachments/download/3894>. 2559.

- วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. (2557). การวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พรินท์ (1991) จำกัด.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2554). รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 18-30.
- สมกิต บุญยะโพธิ์. (2555). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. (2563). แผนปฏิบัติการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. ชุมพร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อมลรดา พุทธินันท์. (2561). รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Hallinger, J.S. and Murphy, S.L. (1987). *Work Stress and Social Support Reading*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Hoy, Wayne K. and Cecil G. Miskel. (2001). *Educational Administration : Theory Research and Practice*. (6th ed.). Boston: Mc Graw – Hill.

การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” สอนโดยใช้วิธีการสอนอ่าน
แบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) กับการสอนแบบปกติ

A Comparison of Developing English Reading Comprehension Ability of
Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School Between
a Group Instructed by Using the Murdoch Integrated Approach
(MIA) and Those Instructed by Using Traditional Approach

อนรรักษ์ ดวงละม้าย*, อรุณช ลิ้มตศิริ

Anurak Duanglamai, Oranuch Limtasiri

สาขาวัตกรรมการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240
Innovative Curriculum and Learning Management, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University,
Bangkok 10240 Thailand

*Corresponding author E-mail: duanglamaiben@gmail.com

(Received: September 20 2022; Revised: December 6 2022; Accepted: December 7 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) กับการสอนแบบปกติ (2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) และ (3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/9

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) จำนวน 4 แผน (2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 4 แผน และ (3) แบบทดสอบปรนัย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 และใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่า t-test

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

(1) นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(3) นักเรียนได้รับการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบปกติ มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การอ่านเพื่อความเข้าใจ, ความสามารถในการอ่าน, เมอร์ดีค

Abstract

The purpose of the research were to (1) compare English reading comprehension capability of Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School between a group instructed by using the Murdoch integrated approach (MIA) and those instructed by using the traditional approach, (2) compare English reading comprehension capability of Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School before and after by using the Murdoch integrated approach (MIA) and (3) compare English reading comprehension capability of Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School before and after by using the traditional approach.

The sample in this research consisted of two classrooms of Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School in the first semester of the academic year 2022 by simple random sampling. The first classroom was M.5/8 designed as the experiment group and instructed by using Murdoch integrated approach (MIA). The second classroom was M.5/9 designed as the control group and instructed by using traditional approach.

The instrument used in research consisted of (1) 4 reading comprehension lesson plans using the Murdoch integrated approach (MIA), (2) 4 reading comprehension lesson plans using the traditional approach and (3) an achievement test with reliability of 0.83. The data collected were analyzed in term of mean and standard deviation. The t-test was employed to test hypothesis.

The result of the study were as follows:

1. The English reading comprehension capability of Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School instructed by using the Murdoch integrated approach (MIA) was higher than those instructed by using the traditional approach were significantly different at the .05 level.
2. The English reading comprehension capability of Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School instructed by using the Murdoch integrated approach (MIA) before and after were significantly different at the .05 level.
3. The English reading comprehension capability of Mathayomsuksa 5 at Klaeng “Wittayasathaworn” School instructed by using the traditional approach before and after were significantly different at the .05 level.

Keywords : reading comprehension, reading skill, Murdoch

บทนำ

ในยุคที่โลกกว้างขึ้น ภาษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ทั้งในด้านการสื่อสาร การศึกษา การประกอบธุรกิจ หรือแม้แต่เสริมสร้างความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมและทัศนวิสัยของสังคมโลก ส่งผลให้คำนึงถึงวัฒนธรรมและมุมมองของโลกที่มีความหลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งมิตรภาพและความร่วมมือกันระหว่างประเทศ พัฒนาให้นักเรียนให้รู้ตนเองและเข้าใจผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยสิ่งแวดล้อมได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง มีทัศนคติที่ดีในการใช้ภาษา และใช้ภาษาในการสื่อสาร เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ได้อยู่เสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2551: 220) ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้โลกมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและง่ายดายขึ้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าไทยประเทศก็ได้รับผลกระทบดังกล่าว อีกทั้งข้อมูลต่าง ๆ ยังคงเป็นภาษาอังกฤษอีกด้วย เพราะฉะนั้นแล้วประเทศไทยจึงควรเร่งพัฒนา แก้ไข และปรับเปลี่ยนให้ประชากรมีศักยภาพมากพอต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี (ณิชา ชินธามัน และคณะ, 2560: 3)

ในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น ทักษะหนึ่งที่ต้องจำเป็นอย่างยิ่งและมีความสำคัญในยุคข้อมูลดิจิทัล คือ ทักษะการอ่าน เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง จากสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อเทคโนโลยี อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การที่จะสามารถรับสารจากแหล่งสื่อสารเหล่านี้ได้ต้องอาศัยทักษะการอ่านทั้งสิ้น (สุภาพร ดาตะ, 2560: 11) ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี เพชรคง (2561: 1) กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อย่างชัดเจนว่ามีความสำคัญและประโยชน์อย่างมากในการแสวงหาความรู้ของนักเรียน เพราะนักเรียนมีโอกาสใช้ทักษะการอ่านมากกว่าทักษะอื่น ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถค้นคว้าและเพิ่มเติมความรู้ต่าง ๆ ในอนาคต

การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และนั่นคือเหตุผลที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่าน นักวิจัยพบว่า มีค่าสหสัมพันธ์สูงระหว่างการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการ หรืออาจกล่าวได้ว่า นักเรียนที่อ่านเก่งจะประสบความสำเร็จในการศึกษา และถ้าปราศจากความเข้าใจ การอ่านจะเป็นเพียงการอ่านคำในหน้าหนังสือจากซ้ายไปขวาเพียงเท่านั้น ทั้งนี้ผลรายงานจาก PISA ยังแสดง

ให้เห็นว่า ความสามารถในการอ่านของนักเรียนไทยยังต้องได้รับการพัฒนาให้มากขึ้น เนื่องด้วยประเทศไทยได้ถูกจัดอันดับไว้ที่ 441 จากทั้งหมด 570 ประเทศ สิ่งที่จะต้องใช้ในการพัฒนา คือ การมุ่งเน้นกลยุทธ์ในการอ่าน ได้แก่ การอ่านอย่างคร่าว ๆ การหาใจความสำคัญของเรื่อง การใช้คำอ้างอิง การสรุปอ้างอิง การกล่าวนำใหม่และทัศนคติของผู้เขียน หรือวัตถุประสงค์และแนวโน้มของเรื่อง (ไกรคุง อ้นคมกุล, 2558: 232) เพราะฉะนั้นครูผู้สอนภาษาอังกฤษจึงต้องพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำเอาความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับการสอน ผูกพันและถ่ายทอดไปประยุกต์ใช้สถานการณ์จริงได้ด้วยตนเอง นักเรียนที่มีทักษะการอ่านที่ดีย่อมมีสัมฤทธิ์ผลในการศึกษาสูง เมื่อพัฒนาทักษะการอ่านจนใช้การได้แล้วนั้น ทักษะนี้จะยังคงอยู่กับตัวนักเรียนผู้นั้นไปตลอด และทำให้ความสามารถที่จะเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเองได้ ดังนั้นทักษะการอ่านถือว่าเป็นทักษะที่เป็นเป้าหมายสำคัญยิ่งของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (กมลวรรณ โคตรทอง, 2557: 2)

จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียนขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร” มีผลคะแนนเฉลี่ย 31.96 ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศที่มีค่าเฉลี่ย 25.56 ในทางกลับกันเมื่อเทียบกับขนาดโรงเรียนใหญ่พิเศษระดับเดียวกันแล้วโรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร” ยังคงมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า (งานวัดผลทางการศึกษาโรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร”, 2564) โดยเฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ ต. 1.1 ที่เน้นการตีความจากการฟังและการอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติม 1 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร” ด้วยการเสาะหาวิธีการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) กล่าวคือ เป็นการพัฒนาความสามารถทางด้านการคิดของนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอน โดยที่นักเรียนจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเข้าใจคำศัพท์และความรู้ความจำ เพื่อจัดระบบข้อมูลผ่านการคิดวิเคราะห์ คือ สามารถแยกย่อยรายละเอียดของข้อมูลหรือวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำสรรพนามได้ ตลอดจนจัดแปลง ปรับเปลี่ยน หรือเสริมเติมแต่งความรู้ในรูปแบบใหม่ เป็นการขยายความรู้สู่สถานการณ์ใหม่ตามกระบวนการอ่านเพื่อความเข้าใจ

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกล่าวได้ว่า วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยกำจัดการนำเนื้อหาหน่วยขณะอ่าน ทั้งยังช่วยให้นักเรียนใช้ทักษะในการสื่อความหมายตลอดเวลา จึงส่งผลให้นักเรียนตระหนักความสามารถและคุณค่าของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ นราธิป เอกสินธุ์ (2557) ได้ทำการศึกษาการใช้

รูปแบบสอนของเมอร์ดีค (MIA) บูรณาการกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) ในระดับมากที่สุด

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการพัฒนาทักษะการอ่าน จึงได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) เพื่อแก้ไขปัญหาและทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างกลุ่มที่สอนโดยใช้วิธีการอ่าน สอนตามแนวคิดของเมอร์ดีค (MIA) และการสอนแบบปกติของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ผ่านกระบวนการ คิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาการอ่านได้ด้วยตนเองจากการมีส่วนร่วม ในกิจกรรม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร” ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) กับการสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร” ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA)
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง “วิทยสถาวร” ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) กับการสอนแบบปกติ มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจแตกต่างกัน
2. นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA)
3. นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” สอนโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) กับการสอนแบบปกติ มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” ซึ่งศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 156 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแก่ง“วิทยสถาวร” ซึ่งศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/9

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการจัดการเรียนการสอน 2 รูปแบบ ได้แก่ วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) และการสอนแบบปกติ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA) และการสอนแบบปกติ มีจำนวนอย่างละ 4 แผน ทั้งหมด 4 เรื่อง ซึ่งเป็นเนื้อหาจากหนังสือ New Weaving It Together 2 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการอ่านและเขียน ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบมาตรฐานวัดประมาณค่า 5 ระดับ ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีผลการประเมินดังนี้

แผนการเรียนรู้ตามรูปแบบวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีค (MIA)

แผนการเรียนรู้ที่ 1 Right Brain, Left Brain
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.65

แผนการเรียนรู้ที่ 2 Let's Face It
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.73

แผนการเรียนรู้ที่ 3 Eating Potatoes
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.75

แผนการเรียนรู้ที่ 4 Bugs, Rats, and Other Tasty Dishes
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.77

แผนการเรียนรู้แบบปกติ

- แผนการเรียนรู้ที่ 1 Right Brain, Left Brain
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.27
- แผนการเรียนรู้ที่ 2 Let's Face It
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.12
- แผนการเรียนรู้ที่ 3 Eating Potatoes
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.08
- แผนการเรียนรู้ที่ 4 Bugs, Rats, and Other Tasty Dishes
มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.05

2. แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน 40 ข้อ ซึ่งผ่านการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบทดสอบแต่ละข้อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.33-0.74 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.2 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งหมดของข้อสอบเท่ากับ 0.83

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบทดสอบให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) และกลุ่มควบคุมที่สอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ ทดสอบก่อนเรียน

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไว้สำหรับกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ

3. เมื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้นตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียน ไปให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติเรียน

4. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่า t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนของ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
กลุ่มทดลอง	39	33.36	2.444	7.826	.000
กลุ่มควบคุม	39	26.49	4.909		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของกลุ่มทดลอง เท่ากับ 33.36 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของกลุ่มควบคุม เท่ากับ 26.49 ซึ่งมีค่าความแตกต่าง เท่ากับ 6.87 ซึ่งเห็นว่า

กลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนและหลังเรียนของ กลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig
ก่อนเรียน	39	10.03	1.662	42.219*	.000
หลังเรียน	39	33.36	2.444		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของกลุ่มทดลอง เท่ากับ 10.03 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 33.36 ซึ่งมีความแตกต่าง เท่ากับ 23.33 ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มทดลอง

มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม

กลุ่มควบคุม	N	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig
ก่อนเรียน	39	26.49	1.797	20.589*	.000
หลังเรียน	39	10.08	4.909		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของกลุ่มควบคุม เท่ากับ 10.08 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 26.49 และมีความแตกต่าง เท่ากับ 16.41 ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มควบคุมมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบปกติ มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลจากข้อค้นพบได้ว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) มีผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติ แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) มีประสิทธิภาพสูงกว่าการสอนแบบปกติ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ข้อที่ 1 ว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม จะมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่แตกต่างกัน เนื่องด้วยวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักฝึกหัดความเข้าใจจากระดับง่ายไประดับยากตามกระบวนการ

ขั้นตอน ตลอดจนกิจกรรมยังช่วยให้นักเรียนได้ฝึกคิดวางแผนอย่างเป็นกระบวนการทุกขั้นตอน สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ นราธิป เอกสินธุ์ (2557: 118) ได้ทำการศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนอ่านของเมอร์ต็อค (MIA) กับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ในการพัฒนาความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองบางกระทึก พบว่า เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้นนักเรียนยังได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ใช้ภาษาอังกฤษและแสดงออกทางความคิดเห็นมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนยังเห็นด้วยในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรา พิน โอเย็น (2556: 92) ได้ทำการศึกษาการใช้วิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) และแผนที่ความคิด ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจทั้งเนื้อหา คำศัพท์และทักษะการคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนร้อยละ 80 มีความสามารถทางด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 70

อีกประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) นั้น มีประสิทธิภาพคือ ขั้นตอนที่ทำให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์ ซึ่งขั้นตอนนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจคำศัพท์บางคำในเนื้อเรื่องที่อ่าน ทำให้นักเรียนได้รู้ความหมายที่หลากหลายของคำศัพท์ตามบริบทของประโยค อีกทั้งยังมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้นและยังเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นตามไปด้วย ดังที่ สุณา กังแฮ (2559: 97-98) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับรายวิชาภาษาอังกฤษทั่วไป ระหว่างวิธีการสอนตามหลักการของเมอร์ต็อค (MIA) กับวิธีการสอนแบบปกติ ชี้ให้เห็นว่า

การใช้วิธีการสอนอ่านตามหลักการของเมอร์ต็อค (MIA) นั้น ช่วยพัฒนาให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มีทักษะการอ่านหลังเรียนที่ดีกว่าการสอนแบบปกติ ในทางกลับกันนักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติกลับมีคะแนนหลังเรียนต่ำกว่าก่อนเรียน ซึ่งไม่มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ โสภิตา พลวิจิตร (2563: 55) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนอ่านของเมอร์ต็อค (MIA) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจพบว่า ผลฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ของวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) มีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนและยังสามารถส่งเสริมทักษะการคิด การวางแผนและการแก้ไขปัญหา ให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างครบถ้วน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้การแก้ไขปัญหาและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ซึ่งนับว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. กิจกรรมต่าง ๆ ที่สอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) นั้น ควรมีความยืดหยุ่นในด้านของเวลา และครูต้องคอยให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้ได้มากที่สุด เพื่อบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2. แทรกบางกิจกรรมหรือทฤษฎีอื่น ๆ เช่น 5W1H, SQ4R, KWLH Plus หรือบันได 6 ขั้น เพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพในการอ่านของนักเรียนและสร้างนวัตกรรมการสอนอ่านในรูปแบบอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ โคตรทอง. (2557). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากนิทานอาเซียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ Storyline สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเป่า (สำราญไชยวิทยา) จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กลุ่มงานวัดผลทางการศึกษาโรงเรียนแก่ง“วิทยสภาร”. (2564). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียนขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564. ระยอง.
- ไกรคุง อ้นคมกุล. (2558). การอ่านภาษาอังกฤษ: การสอนที่เน้นกลวิธีการอ่าน. สารนิพนธ์ปัญญาภิวัฒน์.

จิรา พิน โอเย็น. (2556). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาเพื่อความเข้าใจ ความเข้าใจคำศัพท์ และทักษะการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) และแผนที่ความคิด. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณิชา ชินธามัน, ชนิดาภา อิทธิยา และบัญชา สำราญรื่น. (2560). การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “พิบูลสงครามวิจัย” ครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2560 “Thailand 4.0 นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” วันที่ 23-24 มีนาคม 2560. หน้า 296-300.

นราธิป เอกสินธุ์. (2557). การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ โดยใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวการสอนอ่านของเมอร์ต็อค (MIA). วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภา กังแฮ. (2559). การพัฒนาความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษในการเรียนวิชาการอ่านภาษาอังกฤษทั่วไป โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1. ปริญญาานิพนธ์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

สุภาพร ตาตะ. (2560). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่าน-เขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมะเดื่อวิทยาคม จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุมาลี เพชรคง. (2561). ผลการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนห้วยยอด จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โสภิตา พลวิจิตร. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค (MIA) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญาานิพนธ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน A Paradigm for Academic Administration of Basic Education School in Disruption Period

สายไหม การประดับ*

Saimai Panpradub

ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

Department of Educational Administration, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000 Thailand

*Corresponding author E-mail: saimaipanpradub@gmail.com

(Received: October 1 2022; Revised: November 14 2022; Accepted: November 17 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและแบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและวางแผนสนับสนุนงบประมาณ การสร้างเป้าหมายร่วมกันและความเข้าใจการดำเนินงานทางวิชาการทั้งสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน สร้างศูนย์กลางประสานงานและเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้คำปรึกษาด้านการศึกษา พัฒนารูปแบบ ระบบงาน ฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศ หรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะ พัฒนาพหุปัญญา สร้างประสบการณ์ การบ่มเพาะนิสัยและคุณธรรม ปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนรู้ การบริหารชั้นเรียนที่หลากหลายและสามารถจัดได้ตามสถานการณ์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่ กระบวนการวิจัย การออกแบบสื่อหรือนวัตกรรม สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะของผู้เรียน พัฒนาทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมเพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป เป็นผู้รอบรู้ มองการณ์ไกล และขับเคลื่อนงานวิชาการแบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน 4) ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย สถานศึกษามีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สถานศึกษามีการดำเนินงานเชิงรุก รวมถึงมีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา

คำสำคัญ : กระบวนทัศน์, การบริหารงานวิชาการ, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุคพลิกผัน

Abstract

The purpose of this study was to find out a paradigm for academic administration of basic education school in disruption period which applied Ethnographic Delphi Future Research to be the instrument for data collecting. There were an unstructured interview and a questionnaire by using 17 experts. Techniques for selecting experts were the purposive sampling according to the specified criteria;

The results of this research found that a paradigm for academic administration of basic education school in disruption period composed of 4 dimensions. 1) In terms of policy and planning consisted of planning the policy, supporting the budget, creating common goals and understanding academic operations in both normal and emergency situations, coordinating center and increase communication channels for educational consulting, developing work model, databases, information systems or innovations for modern teaching and strengthening academics from within the school to the community. 2) In terms of learning management consisted of development and improvement of teaching styles and methods to develop the learners' skills and multiple intelligences, cultivating of habits and virtues, changing the role of teaching and learning management methods according to the situation. Learners have the opportunity to study both inside and outside the school by their own. 3) Personnel promotion and development consisted of developing knowledge and skills in teaching to support the student. Transferring the new knowledge, research process or designing the innovation, learning society and a network of volunteers to help develop learners' skills to produce results in a new context. Being knowledgeable and vision to develop a modern academic management style in the disruption period. 4) Supervision, monitoring and evaluation consisted of the proactive operations in supervision. School has measurements and assessments that reflect learners' success in terms of academic skills, life skills, and career skills which designed to be standardized, versatile and flexible according to the situation. School works in proactive and listen to suggestions or feedback on educational management.

Keywords : Paradigm, Academic Administration, Basic Education School, Disruption Period

บทนำ

นับตั้งแต่การประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องและบูรณาการ รัฐบาลได้กำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยได้กำหนดเป็น 6 ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) และจากสัญญาณการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้มีความทันสมัย สะดวกสบายและรวดเร็ว ครอบคลุมทุกอย่าง ทั้งการเดินทาง การสื่อสาร ความบันเทิง และอีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีวิกฤตการณ์เกิดโรคระบาดจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลก ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ผังรากลึกลงไปในระบบความคิดของผู้คนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน ความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา วิกฤตโรคระบาดจึงเป็นตัวเร่งสำคัญ ผ่นวกกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศ ทำให้ความเป็นโลกาภิวัตน์ดำเนินไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น จนทำให้เกิดภาวะพลิกผัน (disruption period) หรือภาวะการไม่หยุดนิ่งของการพัฒนาขึ้น (นพดล เจนอักษร, มัทนา วังนอมศักดิ์ และนุชนรา รัตนศิริประภา, 2564: 51)

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดดได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในทุก ๆ ด้าน มนุษย์พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาของแต่ละยุคสมัยและทำให้ชีวิตมีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งมีทั้งด้านที่เป็นประโยชน์ และโทษ หากมนุษย์นำไปใช้ขาดจริยธรรมรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือใช้ไปเพื่อประโยชน์ของคนเพียงบางกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ซึ่งประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรม ดังนั้นการสร้างและใช้เทคโนโลยีจึงต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตมนุษย์ ในช่วงสถานการณ์ที่เกิดวิกฤต COVID-19 ถือเป็นตัวเร่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เข้าสู่ยุคดิจิทัลได้เร็วและขยายวงกว้างขึ้น จะเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เริ่มเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในเกือบจะทุกด้าน เช่น การเป็นผู้ช่วยอัจฉริยะบนสมาร์ตโฟน อย่าง Siri, Alexa และ Google Assistant การดูหนังฟังเพลงบนดิจิทัลแพลตฟอร์มอย่าง Netflix หรือ Youtube รถยนต์

ไร้คนขับอย่าง Tesla หรือจะเป็นการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียอย่าง Facebook, Line, Zoom การมีผู้ช่วยดิจิทัลในการรักษาโรคอย่าง Google Deepmind Health ธุรกิจเทคโนโลยีเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มี AI อยู่เบื้องหลังในการทำงานเพื่อคอยเก็บและประมวลผลข้อมูลของผู้ใช้บริการอยู่ตลอดเวลา และทำให้บริษัทเหล่านี้ได้ข้อมูลของผู้บริโภคเป็นจำนวนมากหรือที่เราเรียกว่า Big Data ที่ป้อนให้ AI สามารถนำไปใช้คาดเดาพฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างแม่นยำขึ้น หรือเรียกได้ว่าฉลาดขึ้น เห็นได้ชัดว่าหลังจากนี้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่แทบจะทั้งหมดขับเคลื่อนผ่าน OTT (Over The Top) ด้วยการเปิดให้บริการฟรีของบริษัทใหญ่ ๆ ในโลก เช่น Youtube, Line, Facebook, Alibaba, Lazada, Shopee ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าบริการ OTT จะเป็นตลาดที่เติบโตเร็วที่สุดของประเทศไทย จะเห็นว่าคนไทยตอบรับกับวิถีชีวิตแบบดิจิทัลนี้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากังวล ทั้งด้านเศรษฐกิจของคนไทยทางด้านสังคม วัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563)

เมื่อพิจารณาทางการศึกษาของนักเรียนในปัจจุบันตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นถึงการเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ชีวิตส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เป็นคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ทีวีไอเกมส์ กล้องถ่ายภาพ โทรศัพท์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มากมายในยุคดิจิทัล เมื่อวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อในทุกด้าน รวมถึงทางการศึกษาซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาไทยพบปัญหาและเกิดความท้าทายในหลายประเด็น เช่น มาตรฐานการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ค่านิยมต่อการศึกษา คุณภาพผู้สอน เป็นต้น การเตรียมความพร้อมและการปรับตัวหรือการออกแบบมาตรการวิธี หรือกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงถือเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเป็นภาคธุรกิจที่ไม่สามารถแข่งขันหรือเตรียมความพร้อมได้ทันทั่วทั้งก็ต้องปิดตัวลง เบื้องต้นที่พบมีโรงเรียนภาคเอกชนปิดตัวหลายแห่งซึ่งเกิดจากวิกฤตและผลกระทบในช่วงเวลาที่ผ่านมาจึงถือเป็นยุคพลิกผันที่สถานศึกษาภาครัฐต้องรีบปรับตัวและคงหนีไม่พ้นจากผลกระทบดังกล่าวเช่นกัน ดังนั้นการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาจึงเป็นงานอันดับแรกที่สำคัญ เพราะเป็นงานที่พัฒนานักเรียนทุกด้านโดยตรง จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีทิศทางการบริหารที่พร้อมรับมือ และสามารถพัฒนาการศึกษาไทยไปพร้อมกับพัฒนากำลังคนของประเทศสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงต้องมีการแสวงหาทิศทาง แนวทาง รวมถึงกระบวนการขั้นตอนในการบริหารงานวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบกระบวนการขั้นตอนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน

สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันเป็นกระบวนการทัศน์เชิงพหุวิธีการ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการศึกษา คือ ปี พ.ศ.
2563 - 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงอนาคต โดยใช้เทคนิค
การวิจัยแบบอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Future
Research) ที่มีการศึกษาข้อมูลตัวอย่างเดียว โดยศึกษาข้อมูลหมาย
หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดย
ครอบคลุมเนื้อหาในประเด็น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
การวิจัยเชิงอนาคต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง
(Purposive sampling) ศึกษาสภาพการณ์โดยไม่มีการทดลอง
(The One - shot, Non - Experimental Case Study)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
(unstructured interview) สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน
17 ท่าน สำหรับ EDFR รอบที่ 1 และใช้แบบสอบถามมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ (5 - rating scale questionnaire) สำหรับ
EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทราบกระบวนการทัศน์
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน
ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. เก็บข้อมูลรอบที่ 1 ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อสัมภาษณ์
ด้วยตนเองใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured
interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำถามไว้แน่นอน
แต่กำหนดแนวคำถามหรือหัวข้อสัมภาษณ์เท่านั้น ผู้สัมภาษณ์
สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้ได้กระบวนการทัศน์
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน
ที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าเป็นไปได้และหรือควรจะเป็นในอนาคต

2. เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์
ในประเด็นต่าง ๆ ในทุกประเด็นที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ
ได้ให้ความคิดเห็น แล้วนำประเด็นเหล่านั้นไปสร้างแบบสอบถาม
แบบมาตราส่วนประมาณค่าใช้ในการเก็บข้อมูลในการทำ EDFR
รอบที่ 2 ต่อไป

3. การเก็บข้อมูลรอบที่ 2 นำแบบสอบถามไปเก็บ
ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม พิจารณาประเมินค่าโอกาส
ความเป็นไปได้และหรือควรจะเป็นในประเด็นต่าง ๆ

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วน
ประมาณค่ามาวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบ
ด้วยวิธีการเชิงสถิติเพื่อแสดงตำแหน่งค่าฐานนิยม (Mode) ค่า
มัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)
เพื่อนำข้อมูลที่ได้จัดทำเป็นแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญสำหรับ
การทำ EDFR รอบที่ 3 สำหรับ EDFR รอบที่ 3 ถ้าความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 2 มีความเป็นฉันทามติ (Consensus)
ทุกข้อคำถามก็ไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(rating scale) 5 ระดับ ในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ที่กำหนดระดับ
ค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักดังต่อไปนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน
น้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันน้อย
มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน
ปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันมาก
มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน
มากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

5. การเก็บข้อมูลรอบที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
กับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม ซึ่งจะทำให้รับทราบข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ
ที่เป็นกลุ่มรวมและเป็นคำตอบของตนเอง เพื่อให้ความคิดเห็น
เหมือนหรือความแตกต่างในแต่ละคำตอบในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและให้
แต่ละท่านได้ทบทวนคำตอบของตนเองอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
รอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

2. นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบความสอดคล้อง
ของคำตอบด้วยวิธีการเชิงสถิติ เพื่อแสดงตำแหน่งของค่าต่ำสุด
สูงสุด ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ทั้งนี้
พิจารณาจากคำตอบที่ได้ว่ามีความเป็นฉันทามติ (Consensus)
ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษามากพอแล้วหรือยัง

3. นำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยถือเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐานที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบโดยพิจารณาจากค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม มีค่าไม่เกิน 1 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ไม่เกิน 1.5

นำข้อมูลมาใช้ในการคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่ามัธยฐาน (Median: Mdn) คือ ค่ากลางของข้อมูลที่อยู่ตรงกลางของข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำมาเรียงลำดับไว้

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ค่ามัธยฐาน 1.50 - 2.49 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย

ค่ามัธยฐาน 2.50 - 3.49 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง

ค่ามัธยฐาน 3.50 - 4.49 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก

ค่ามัธยฐาน 4.50 - 5.00 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

2. ค่าฐานนิยม (Mode: Mo) คือ ค่าความถี่ของระดับคะแนนจาก 1-5 ของแต่ละข้อ ระดับคะแนนใดที่มีค่าความถี่มากที่สุด ถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อนั้น ในกรณีข้อใดมีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากันและระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกันจะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองเป็นฐานนิยมของข้อนั้น ส่วนกรณีข้อใดมีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากันและระดับคะแนนไม่อยู่ติดกันจะถือว่าระดับคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อนั้น

นำค่าฐานนิยมที่คำนวณได้มาหาค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม โดยผลต่างต้องมีค่าไม่เกิน 1 จึงถือว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

3. ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ได้จากการคำนวณหาค่าความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และ ควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ในแต่ละข้อมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1 เพื่อทราบภาพรวมกระบวนการที่ดำเนินการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) เกี่ยวกับกระบวนการที่ดำเนินการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตอบได้อย่างอิสระ ตามแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เป็นรายบุคคลและสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญคนอื่นดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการที่ดำเนินการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านนโยบายและการวางแผนว่า การบริหารงานวิชาการในยุคพลิกผันจะแตกต่างจากเดิม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านช่วงดิจิทัลไลเซชัน (Digitalization) ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มหาวิทยาลัยหรือสถาบันทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต้องปรับเปลี่ยนพร้อมกับการพัฒนา โดยมีข้อมูลบนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) มีความสำคัญและเกี่ยวข้องในทุกด้าน เพื่อเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถ “รู้ รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและปรับเปลี่ยนการบริหารงานวิชาการในยุคพลิกผันให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ในด้านนโยบาย และการวางแผนสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาในทุกช่วงวัย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบด้าน ศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน นำข้อมูลสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่มาวางแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา มีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศที่ทันสมัยรอบด้าน สามารถนำไปใช้ในการกำหนด วางแผน และสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษาที่ทันสมัยและหลากหลาย มุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียน มีนวัตกรรม สื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยลดขั้นตอนการทำงาน อำนวยความสะดวก และใช้ในระบบงานมากขึ้น สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา และปรับรูปแบบการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนที่เปลี่ยนไปตามเป้าหมายและยุคสมัยใหม่ มีระบบการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย และสามารถตรวจสอบได้ มีศูนย์กลางประสานงานให้คำปรึกษาด้านการศึกษาสำหรับนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปที่มีความสะดวกและรวดเร็ว สถานศึกษา

มีการเชื่อมโยงงานวิชาการกับงานอื่น ๆ ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมายและพัฒนาศึกษา มีโครงการวิจัยหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จ และสามารถนำผลการวิจัยทางการศึกษามาพัฒนาหรือแก้ปัญหา และเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษามีการวางแผนงานด้านวิชาการไว้พร้อมรับสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน มีคู่มือและแนวปฏิบัติการดำเนินงานทางวิชาการที่ชัดเจนและมีความหลากหลายเชิงการปฏิบัติ โดยผู้บริหารสร้างความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ในปัจจุบัน และเพิ่มช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายสำหรับนักเรียนและประชาชนให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชนอย่างกว้างขวาง

“ผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษานี้ทั้งในส่วนของผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ ต้องมีกรอบความคิด ทศนคติ วิถีคิดที่จะทำให้ได้กระบวนการทัศน์ใหม่ทางด้านงานวิชาการเป็นที่ยอมรับและมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง จึงจะทำให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 13, 24 กุมภาพันธ์ 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเห็นว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ พัฒนาทั้งด้านความเก่ง ความสามารถ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะชีวิตที่จำเป็น มีทักษะอาชีพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยไม่ได้มุ่งเฉพาะเจาะจงเพื่อทำให้คะแนน O-NET สูงอย่างเดียว ผู้เรียนต้องมีความสามารถพร้อมพัฒนาการทางการเรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ ได้ด้วย อีกทั้งต้องพัฒนาด้านความดีควบคู่ไปด้วยกัน การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการจัดการเรียนการสอนควรมีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่ และทันสมัย มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกลวิธีในการจัดการเรียนการสอนได้สะดวก รวดเร็ว มีนวัตกรรม การผลิตสื่อ และความรู้ทางด้านการจัดการเรียนการสอนทันสมัย มีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียน ทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บ่มเพาะนิสัยและคุณธรรมที่ดีให้ผู้เรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีกระบวนการสอนแบบผสมผสานสู่การพัฒนาพหุปัญญา มีการออกแบบและปรับปรุงการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้มาตรฐาน หลากหลาย ทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ครูจัดการเรียนการสอนที่พัฒนา

ทักษะ สร้างประสบการณ์โดยตรง ครูปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ จากผู้สอนเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน ครูสามารถสร้างและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัย ครูมีวิธีการสอนที่เน้นสร้างประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติหรือการทดลองให้กับผู้เรียน ครูสามารถจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการบริหารชั้นเรียนที่หลากหลาย สามารถจัดการเรียนการสอนได้ในทุกสถานการณ์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ ลดการบรรยาย ลดการเรียนหน้าจอบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน พัฒนาศักยภาพและทักษะที่สนใจได้ หลากหลาย สนับสนุนให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเองมากขึ้น

“ในยุคพลิกผันสถานศึกษาต้องปรับกระบวนการทัศน์ ทั้งเรื่องสื่อการเรียนรู้ที่ควรต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ และการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 10, 29 เมษายน 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เห็นว่าปัจจุบันความเป็นพลวัตของโลกเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ทั้งด้าน Digital Disruption สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ครั้งใหญ่ของโลก การศึกษาจึงต้องปรับตัว เพื่อพัฒนาให้คนสามารถเตรียมความพร้อมอยู่ในโลกอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการจัดการศึกษาคงไม่ใช่แบบเดิม ต้องปรับตัวใหม่ให้สามารถก้าวข้ามสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นระบบใหญ่ที่จะต้องปรับและนำระบบการศึกษาอื่น ๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การศึกษาสามารถปรับตัวได้เร็วและทันเหตุการณ์ คือ คุณครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ถ้าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ก็ต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพคุณครู เร่งปรับตัวบุคลากรในองค์กรเพื่อ Reskill และ Upskill อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาควรมีผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญและเป็นหลักในการขับเคลื่อนงานวิชาการ มองการณ์ไกล มีความรอบรู้ และบริหารเชิงพื้นที่ มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีมุมมองและมีวิธีการบริหารจัดการแบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน เป็นก้นวัดและพัฒนารูปแบบการบริหารให้ทันสมัย เพื่อขับเคลื่อนองค์กรก้าวเข้าสู่โลกยุคใหม่ ส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบ สร้าง สื่อ นวัตกรรม แพลตฟอร์ม หรือรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ พัฒนา และส่งเสริมทักษะให้แก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการเรียน

การสอนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมพัฒนาครูให้สามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มี นำมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่และทันสมัย ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมตามการจัดการเรียนรู้ มีการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการสร้างเครือข่ายและอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียน เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ทันสมัย สร้างทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมให้กับบุคลากร เพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทที่เปลี่ยนไป

“สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การศึกษาสามารถปรับตัวได้เร็วและทันเหตุการณ์ คือ คุณครู ถ้าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็ต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพคุณครู โดยการจะพัฒนาคุณภาพคุณครูปัจจุบันต้องมีทั้งการเสริมและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้กับคุณครูที่จะสามารถพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้ เกิดวิธีการจัดการเรียนการสอนและทักษะที่หลากหลายและแปลกใหม่เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องมีการบริหารชั้นเรียนที่ไม่ใช่ห้องเรียนสี่เหลี่ยมเท่านั้น สามารถจัดการเรียนการสอนได้แม้จะมีโรคระบาด คุณครูต้องมีความพร้อมและพลังในการที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียน” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 7, 24 พฤษภาคม 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล เห็นว่าแนวโน้มของการบริหารงานวิชาการในปัจจุบันน่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารให้เข้ากับสถานการณ์ของยุควิถีชีวิตใหม่แห่งการเรียนรู้ (New Normal) รวมถึงสถานศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยตรง ต้องปรับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการในด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ดังนี้ สถานศึกษามีการกำกับ ติดตาม และพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์และสภาพบริบทของสถานศึกษามีระบบการนิเทศที่ได้มาตรฐาน และทันสมัย ผู้บริหารมีการดำเนินงานเชิงรุกในการนิเทศ การกำกับ ติดตามและประเมินผลรอบด้าน และทันสมัย สถานศึกษามีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีช่องทางหลากหลายในการนำเสนอผลงานของสถานศึกษา ครู และผู้เรียน และสามารถนำผลสะท้อนกลับมาพัฒนา มีการกำหนดผู้นิเทศที่ต้องเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการนิเทศติดตาม และส่งเสริมบรรยากาศการนิเทศเป็นแบบกัลยาณมิตร มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกับการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่

“กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคพลิกผันควรเริ่มต้นโดยการเปลี่ยนวิธีคิด ทัศนคติต่อการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นอนาคตของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2, 2 มีนาคม 2564)

ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (analysis and synthesis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีประเด็นที่เป็นแนวโน้มเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและการวางแผน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 4) ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล แล้วนำมาพัฒนาและสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ที่มีโครงสร้างมาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale) เพื่อนำส่งช่องทางอิเล็กทรอนิกส์และไปรษณีย์กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่หนึ่งแสดงความคิดเห็นในรอบที่ 2 แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้ กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและวางแผน สนับสนุนงบประมาณ การสร้างเป้าหมายร่วมกันและความเข้าใจ การดำเนินงานทางวิชาการทั้งสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน สร้างศูนย์กลางประสานงานและเพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้คำปรึกษาด้านการศึกษา พัฒนารูปแบบ ระบบงาน ฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศ หรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน

ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะพัฒนาพหุปัญญา สร้างประสบการณ์ การบ่มเพาะนิสัยและคุณธรรมปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนรู้ การบริหารชั้นเรียนที่หลากหลายและสามารถจัดได้ตามสถานการณ์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน การถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่ กระบวนการวิจัย การออกแบบสื่อหรือนวัตกรรม สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และ เครือข่ายอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะของผู้เรียน พัฒนาทักษะใหม่ ที่แตกต่างจากเดิมเพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป เป็นผู้ ครอบรู้ มองการณ์ไกล และขับเคลื่อนงานวิชาการแบบใหม่ต่อการ จัดการศึกษาในยุคพลิกผัน

ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย สถานศึกษามีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จ ของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการ ออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้ มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สถานศึกษา มีการดำเนินงานเชิงรุก รวมถึงมีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือ ผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา ผู้นิเทศมีความเชี่ยวชาญทางด้าน การศึกษาและการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมบรรยากาศการนิเทศ แบบกัลยาณมิตรและสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาและสร้าง องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันมีผลการวิจัยสามารถ อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการวางแผน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริม และพัฒนาบุคลากร และด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันเป็นกระบวนทัศน์เชิงพหุ ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องมาจากสภาพปัจจุบันอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วทางด้านดิจิทัล วิกฤตการเกิดโรคระบาด การเปลี่ยนแปลง ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ สังคม สุขภาพ ความเป็นอยู่ ส่งผลกระทบต่องานชีวิต จะเห็นได้จากการชี้แจงการแก้ไขปัญหา การจัดการเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยนายอัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจากกรณีที่มีผู้เสนอความคิดเห็นเรื่องปัญหา จากการเรียนออนไลน์ อาทิ อุปกรณ์ไม่พร้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ต ไม่มี เพิ่มภาระค่าใช้จ่าย เป็นต้น จึงได้ชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการสอน ได้หลายรูปแบบ เช่น ON-AIR, ONLINE, ON-DEMAND, ON-HAND, ON-SITE เป็นต้น โดยสถานศึกษาสามารถจัดรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนได้ตามบริบทและความเหมาะสมของแต่ละ โรงเรียน ไม่จำเป็นต้องเป็นโรงเรียนที่ปิดเรียนต้องใช้การเรียนการสอนแบบ ออนไลน์เพียงอย่างเดียว สถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องเตรียม ความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดย การให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการ ซึ่งส่งผลกับการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพื่อช่วยวิเคราะห์ให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค นำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน และ แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานโครงการวิจัยคาดการณ์อนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2573 โดยความร่วมมือของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลส์ แล็บ ได้กล่าวถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่ระบบการศึกษาไทยมีปัญหา และความท้าทายในหลายประเด็น ทั้งมาตรฐานการศึกษา ความ เหลื่อมล้ำของการเข้าถึงการศึกษาและแหล่งความรู้ที่มีคุณภาพ จำนวนนักเรียนที่ลดลง ค่านิยมต่อการศึกษา หลักสูตรเพื่อพัฒนา ทักษะแห่งอนาคต การเรียนรู้ที่ไม่ตอบโจทย์ ความต้องการของ ตนเองและตลาดแรงงาน คุณภาพครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน ความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายการศึกษา ระบบการคัดเลือก เข้าทำงานที่มักพิจารณาจากวุฒิการศึกษาและชื่อเสียงของสถาบัน การศึกษา สอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา ได้ทำการวิจัยการพัฒนากระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไก การพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ พบว่า กระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ คือ กระบวนทัศน์การพัฒนาครูที่มุ่งผลลัพธ์ผู้เรียนตามความต้องการ ของภาคอุตสาหกรรมและชุมชน รูปแบบการพัฒนาครูเป็นรูปแบบ ผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และ ความเร็วในการเรียนรู้ และกลไกการพัฒนาครู คือ กลไกการใช้ เครือข่ายเบญจภาคีของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศ และ สอดคล้องกับ โชมา และดูลดี (Shoma & Daudi) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการสำรวจ ความพร้อมของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมในกรุงเทพมหานคร (KL) ในการดำเนินการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวโน้มสูงในการกำหนดวิสัยทัศน์ และ ภารกิจของโรงเรียนพร้อมกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ชี้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการทำงาน มากขึ้นจากวิสัยทัศน์และภารกิจของโรงเรียน และมีการจัดการ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ทางการบริหารการศึกษานี้เป็นการตอบสนองต่อ ความเปลี่ยนแปลงในกระบวนทัศน์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษา กล่าวคือ เมื่อจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเปลี่ยน (Paradigm shift in goals of education) กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องได้รับ การปรับเปลี่ยนตาม (Paradigm shift in process of education) แนวคิดนี้สะท้อนสิ่งที่ Dewey (1990) ได้พยายามแสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับจุดมุ่งหมายของการศึกษามาเป็นเวลา

มากกว่า 90 ปี อย่างไรก็ตามเมื่อเราทุกคนอยู่ท่ามกลางกระบวนทัศน์เดียวกัน เราจะนึกไม่ออกถึงกระบวนทัศน์อื่น ๆ ตามคำกล่าวของ อตัม สมิต แต่หากเราไม่หยุดค้นหา เชื่อได้ว่าอีกไม่นานจะมีกระบวนทัศน์ใหม่เกิดขึ้นและสามารถตอบปัญหาหรือได้รับการยอมรับของสังคมทางการบริหารการศึกษาอย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านนโยบาย การวางแผน และการจัดการ กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายที่มีลักษณะกว้างแต่ครอบคลุมและชัดเจน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการวางแผนและดำเนินงานของสถานศึกษานำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถแก้ปัญหาได้โดยเฉพาะการกำหนดและจัดสรรงบประมาณ เพื่อส่งเสริมด้านการศึกษาต่าง ๆ นั้น ต้องอาศัยฐานข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำ เป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถมีทักษะในชีวิต สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีหลายมิติ ทั้งด้านดิจิทัล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จึงควรเป็นผู้ที่มีมุมมองกว้างไกล ยอมรับ และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน ปรับตัว ยืดหยุ่น สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและทันต่อเวลาที่อยู่ในช่วงวิกฤต มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สร้างค่านิยมและความเชื่อที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์วิกฤต ควรส่งเสริมสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้จัดการศึกษาที่มีระบบการเรียนที่สามารถเลือกเรียนได้หลายช่องทาง ส่งเสริมให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นทักษะของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ เป็นต้น มีการส่งเสริมการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งด้านการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ให้มีทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถช่วยในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรส่งเสริมวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ เช่น วิธีการสอนโดยครูเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูออกแบบการวัด

และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานหลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ได้ อีกทั้งผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาคควมมีการพัฒนาทักษะทางการบริหารให้เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถแก้ปัญหา พัฒนาผลงาน และเป็นผู้นำทางวิชาการได้

ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ผู้บริหารควรมีการดำเนินงานเชิงรุก มีแนวทางในการนิเทศ การกำกับและติดตาม แนวใหม่ พร้อมทั้งมีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคพลิกผัน
2. ควรมีการศึกษาวิจัยนวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษาสำหรับอนาคต ที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. ควรมีการศึกษาวิจัยทิศทางการบริหารงานวิชาการสำหรับอนาคต เนื่องจากสภาพปัจจุบันมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งต่าง ๆ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม

เอกสารอ้างอิง

- นพดล เจนอักษร, มัทนา วัฒนอมศักดิ์ และนุชนรา รัตนศิริประภา. (2564). กระบวนทัศน์การบริหารการศึกษาในยุคพลิกผัน. **วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์**. 5 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 51.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.krusmart.com/teaching-national-strategy/>. 2563.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลส์ แล็บ. อนาคตของการใช้ชีวิต. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://online.anyflip.com/fuvvc/wnaq/mobile/index.html>. 2564.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลส์ แล็บ. อนาคตของการเรียนรู้. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://online.anyflip.com/fuvvc/utuw/mobile/index.html>. 2564.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. การปฏิวัติเทคโนโลยี: ใครเป็นผู้ได้ประโยชน์สูงสุดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.nstda.or.th/sci2pub/ai-ethics/>. 2563.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการวิจัย
การพัฒนาระบบทศน์รูปแบบ และกลไกการพัฒนา
ครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่. กรุงเทพมหานคร:
พริกหวานกราฟิก.

อัมพร พิณะสา. สพฐ.วิธีใหม่ วิธีคุณภาพ. [online]. เข้าถึง
ได้จาก : <https://www.obec.go.th/archives/320316>.
2563.

Valliamah Shoma Vally G. and Khadijah Daudi. (2014).
The Implementation of School Based
Management Policy: An Exploration. Doctoral
dissertation University of Technology Malaysia.

Thomas S. Kuhn. (1970). The Structure of Scientific
Revolutions. 2nd ed. Chicago: University of
Chicago Press.

ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส
ร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และความคิดสร้างสรรค์
Effects of Learning Management on Ramwong Marttratharn by Using Davies'
Practical Skills Accompanied with Group Process on Practical Dancind Art Skills
and Creative Thinking

จุฑารัตน์ เต็นภูษา*, สุรัชย์ ปิยานุกูล, วันทนี นามสวัสดิ์

Jutarat Tenpusa, Surachai Piyanukool, Wanthanee Namsawat

สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

Curriculum and Learning Management, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University,

Buriram 31000 Thailand

*Corresponding author E-mail: jutaratten2565@gmail.com

(Received: October 17 2022; Revised: November 29 2022; Accepted: December 15 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับเกณฑ์ร้อยละ 80 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน เวลา 12 ชั่วโมง 2) แบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ในการรำวงมาตรฐาน กำหนดลักษณะการให้คะแนนแบบ Rubric score จำนวน 5 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 เกณฑ์ 3) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ กำหนดลักษณะการให้คะแนนแบบ Rubric score จำนวน 5 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 เกณฑ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ One Sample t-test

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะปฏิบัติของเดวิส, กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์, ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์, ความคิดสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research were 1) to compare the dramatic art practical dancing art skills of Mattayomsuksa 2 students on Ramwong Marttratharn after learning by using Davies' practical skills accompanied by group process with 80 percent criterion and 2) to compare the creative thinking on Ramwong Mattatharn after learning by using Davies' practical skills together with group process with 80 percent criterion. The sample consisted of 30 students of Mattayomsuksa 2/1 studying in the second semester of the academic year 2019 at Watbanmueangpho school, Huairat district, Buriram province selected by a cluster random sampling method. The instruments used in research were: 1) 12 lesson plans (12 hours), 2) rubric evaluation form for practical dancing art skills, 5 items with 5 criterion and, 3) rubric evaluation form for creative thinking, 5 items with 5 criterion. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and One Sample t-test used for hypothesis testing.

The findings were as follows :

1. The students studying with Davies' practical skills accompanied with the group process have increased their dramatic arts practical skills more than 80 percent with statistical significance at the .05 level.
2. The students studying with Davies' practical skills accompanied by the group process have increased their creative thinking more than 80 percent with statistical significance at the .05 level.

Keywords : Davies' practical skills, group learning process method, practical skills, creative thinking

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นกำลังของชาติ เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษ ต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 4) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 4) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 2)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1) วิชานาฏศิลป์ เป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มสาระศิลปะ สาระนาฏศิลป์ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาพุทธศักราช 2551 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 3 มาตรฐานที่ ศ 3.1 ที่ระบุไว้ว่า เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 2) ดังนั้น การเรียนนาฏศิลป์จะต้องใช้การแสดงออกทางนาฏศิลป์ที่ถูกต้อง การฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ นักเรียนจะต้องมีทักษะปฏิบัติที่ดี เนื่องจากกระบวนการทำท่าแต่ละเพลงจะมีท่าย่อย ๆ จำนวนมาก ถ้านักเรียนขาดทักษะปฏิบัติที่ดี จะทำให้การเรียนนาฏศิลป์เป็นเรื่องยาก ถ้านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการแสดงออกนาฏศิลป์แล้ว จะทำให้สามารถปฏิบัตินาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้อง และนำไปประยุกต์ใช้ในการแสดงอย่างสร้างสรรค์ได้

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จากการสรุปรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ ปีการศึกษา 2561 - 2562 ผลสัมฤทธิ์วิชานาฏศิลป์ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 74.56 , 73.56 และ 72.07 ตามลำดับ (โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์, 2562: 3) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะกำหนดไว้ คือระดับคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75 (โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์, 2562: 5) มาตรฐาน ศ 3.1 ม.2/2 ระบุว่า สร้างสรรค์การแสดงโดยใช้องค์ประกอบนาฏศิลป์และการละคร (โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์, 2562: 28) ซึ่งพฤติกรรมที่พบ คือ นักเรียนขาดทักษะในการปฏิบัติท่ารำ ไม่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ทำให้นักเรียนเกิดความท้อถอย ไม่อยากที่จะเรียนวิชานาฏศิลป์ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถสร้างสรรค์การแสดงได้ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ต่ำ อีกทั้ง นางเกศทิพย์ ศุภวานิช รองเลขาธิการ กพฐ. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: ออนไลน์) กล่าวไว้ว่า ทักษะรำไทย นับว่าเป็นต้นแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสะท้อนผลที่เกิดจากคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้งมาตรฐาน/ตัวชี้วัด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ข้อ และสมรรถนะสำคัญ 5 ประการแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้กับนักเรียนอีกด้วย ซึ่งการรำไทยถือเป็นศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีการบ่มเพาะมาจากบรรพบุรุษ และมีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นเป็นพลัง soft power ของไทยที่ควรค่าแก่การรักษาและสืบทอดไปให้กับคนรุ่นหลังได้เรียนรู้ให้ได้ซึมซับความเป็นชาติไทยผ่านงานศิลปะแขนงนาฏศิลป์ไทย ความงดงามของท่ารำที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นต่อยอดจากนาฏศิลป์ไทยโบราณ และยังสามารถนำไปสู่นาฏศิลป์ไทยประยุกต์ แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ บูรณาการความเป็นไทย และสมัยใหม่ รวมถึงดนตรีที่ใช้หรือเพลงประกอบมีที่มาจากวรรณคดี จากประวัติศาสตร์ของไทย ผสมกลมกลืนได้อย่างลงตัว

จากปัญหาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีวิธีที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประสบความสำเร็จ คือ การจัดกิจกรรมโดยใช้ทักษะปฏิบัติเดวิส (Davies) ซึ่ง ทิศนา แหมมณี (2553: 246-247) กล่าวถึงรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ดังนี้ เดวิส (Davies, 1971: 50-56) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ เหล่านั้นได้ก่อน แล้วค่อยเชื่อมโยง

ต่อกันเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ รูปแบบนี้มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ คือ ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติทักษะได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ ทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้สำเร็จ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สุวิทย์ พรหมหมวก (2556: 104) กล่าวว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) มีผลดีต่อทักษะปฏิบัติการละเล่นในท้องถิ่นและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ทักษะปฏิบัติการละเล่นในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญ และบุผา กัตติยง (2557: 84) กล่าวว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสมีผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะปฏิบัติการทำขนมในท้องถิ่นสงขลา และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีทักษะปฏิบัติการทำขนมในท้องถิ่นสงขลาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

นอกจากทักษะปฏิบัติตามแนวทางของเดวิสแล้ว การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ก็ยังมีผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย โดยกระบวนการนี้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยึดการค้นพบด้วยตนเอง เน้นกระบวนการควบคุมกำกับผลงาน และเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน กาญจนา ไชยพันธ์ (2549: 21) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่จะดำเนินไปด้วยดีนั้น จะต้องให้สมาชิกได้รับรู้ตัวตนนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกลุ่ม เชื่อว่าทุกคนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีความสามารถ และนำความสามารถมาสู่กลุ่ม เพราะฉะนั้นสมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันทำงานภายในกลุ่ม ให้ความร่วมมือต่อกลุ่ม แสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น เข้าใจในบทบาทของตนเอง ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะส่งผลมาสู่ความสำเร็จของกลุ่ม การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความเป็นผู้นำ ผู้ตาม ให้สมาชิกได้ร่วมกิจกรรมร่วมกันมาก ๆ และมีการเสริมแรงจูงใจ ต้องคำนึงถึงการสื่อสารกันภายในกลุ่ม การสื่อสารเป็นหัวใจข้อหนึ่งของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพราะการสื่อสารทำให้เกิดวินัย และประสิทธิภาพในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม และนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมาย นอกจากนี้ ทิศนา เขมมณี (2545: 142-143) ได้กล่าวถึง การสอนกลุ่มสัมพันธ์

มีลักษณะดังนี้ คือ 1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา 2) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน 3) ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้ค้นพบสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมต่าง ๆ 4) เน้นกระบวนการควบคุมกำกับผลงาน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์กระบวนการต่าง ๆ ที่ช่วยทำให้เกิดผลงาน 5) เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้และมีทักษะชีวิตได้เป็นอย่างดี ดังนั้น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบและสร้างสรรค์ผลงานจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ช่วยเหลือกันเป็นกลุ่ม ทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รวบรวมมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่มีปัญหาดังกล่าว ได้ฝึกพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และมีความคิดสร้างสรรค์ อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รวบรวมมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รวบรวมมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ มีทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รวบรวมมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80
2. นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รวบรวมมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ และความคิดสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่กำลังศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวน 62 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ อำเภอยุวราช จังหวัดบุรีรัมย์ กำลังเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เนื่องจากมีการจัดห้องเรียนแบบ คละความสามารถ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบประเมินทักษะปฏิบัติทางศิลปะ มีลักษณะเป็น rubric scores 5 ระดับ จำนวน 5 ข้อ และ 3) แบบ ประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ มีลักษณะเป็น rubric scores 5 ระดับ จำนวน 5 ข้อ การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลอง แบบ One Group Post-test Only Design นำคะแนนมาวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) จากนั้นทดสอบความแตกต่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติ One Sample t-test

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80

การทดสอบ	n	df	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D	t-test	Sig
หลังเรียน	30	29	17.10	85.50	1.47	10.802*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์หลังเรียนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80

การทดสอบ	n	df	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D	t-test	Sig
หลังเรียน	30	29	17.80	89.00	0.81	14.966*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ด้วยการ จัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการ เรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้รายงานเสนอเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ ด้วยการ จัดการเรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการ เรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ปรากฏผล ดังตารางที่ 2

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลของทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์หลังเรียนด้วยการจัดการ เรียนรู้ เรื่อง รำวงมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีทักษะปฏิบัติ

นาฏศิลป์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเดวิส (ทีศนา แชมมณี, 2545: 244- 245; อ้างอิงจาก เดวิส, 1971: 50-56) ที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ เหล่านั้นได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิชา วงษ์วิจารณ์ (2564: 105-107) ได้ทำการวิจัย ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส รายวิชานาฏศิลป์ ชุดนาฏยาลีลาบ้านแหลม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชานาฏศิลป์ ชุดนาฏยาลีลาบ้านแหลม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.42 สูงกว่าเกณฑ์คุณภาพร้อยละ 80 และสอดคล้องกับพัชนีพงศ์ คล่องนาวา (2553: 108-111) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาความสามารถในการร่างมาตรฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการร่างมาตรฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยนักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติคือ ความพร้อมเพรียงในการรำ ความกล้าแสดงออก การเคลื่อนไหวสัมพันธ์กับบทเพลงและจังหวะของดนตรี และแสดงลีลาตามแบบนาฏศิลป์ไทย เป็นลำดับสุดท้าย

2. ผลของความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ร่างมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสปรึกษาหารือ วางแผนกัน ในการปฏิบัติทักษะทางนาฏศิลป์ร่วมกันเป็นกลุ่ม และร่วมกันวิเคราะห์ ประสพการณ์การเรียนรู้ จนนำไปสู่การคิดค้น และสร้างสรรค์ท่ารำใหม่ ๆ และเนื่องจากครูสาธิตท่ารำให้นักเรียนดู นักเรียนสังเกตการปฏิบัติท่ารำอย่างถี่ถ้วน และครูมีการเน้นย้ำจุดที่ควรสังเกต ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติครูเดินดูพร้อมให้คำแนะนำ โดยเน้นย้ำให้นักเรียนฝึกซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง จนปฏิบัติท่ารำได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง และมีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม วางแผน ปรึกษาหารือ ร่วมกันวิเคราะห์ท่ารำที่ได้เรียนมาทั้งหมดแล้วนำไปสร้างสรรค์ให้เกิดท่ารำใหม่ ๆ โดยให้เพื่อน ๆ ช่วยกันสังเกตถึงข้อจุดบกพร่อง และเสนอความคิดเห็น จากนั้นครูประเมิน ให้คำติชม แก้ไขข้อบกพร่อง และแนะนำเพิ่มเติม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ชนันธร ธีรฤชเชาว์ (2562: 74-76) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาทักษะนาฏศิลป์ไทยและความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเดวิสสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทยตามแนวคิดของเดวิส สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และสอดคล้องกับ ชูติกาญจน์ รุ่งเรือง (2552: 72-74) ได้ศึกษากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โรงเรียนวัดโคกโพธิ์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้หลังทดลองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการสอนโดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้น เนื่องจากครูสาธิตท่ารำให้นักเรียนดู นักเรียนสังเกตการปฏิบัติท่ารำอย่างละเอียด และครูมีการเน้นย้ำจุดที่ควรสังเกต เมื่อนักเรียนปฏิบัติครูเดินดูพร้อมให้คำแนะนำ โดยเน้นย้ำให้นักเรียนฝึกซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง จนปฏิบัติท่ารำได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง และมีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม วางแผน ปรึกษาหารือ ร่วมกันวิเคราะห์ท่ารำที่ได้เรียนมาทั้งหมดแล้วนำไปสร้างสรรค์ให้เกิดท่ารำใหม่ ๆ โดยให้เพื่อน ๆ ช่วยกันสังเกตถึงข้อจุดบกพร่อง และเสนอความคิดเห็น จากนั้นครูประเมิน ให้คำติชม แก้ไขข้อบกพร่อง และแนะนำเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

จากการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ร่างมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ครูที่จะนำการจัดการเรียนรู้ไปใช้จะต้องศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจ เพื่อจะได้ช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปด้วยดีและประสบผลสำเร็จ
2. ครูควรมีผู้ช่วยในการประเมินผลหรือใช้กล้องอัดวิดีโอขณะนักเรียนสอบปฏิบัติเพื่อการประเมินผลที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัติกับการพัฒนาอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กาญจนา ไชยพันธ์. (2549). **กระบวนการกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชุตिकाญจน์ รุ่งเรือง. (2552). **การเปรียบเทียบความรู้ทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ วิชานาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชนันธร หิรัญเชาว์. (2561). **การพัฒนาทักษะนาฏศิลป์ไทยและความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเดวิสสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทิตนา แหมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2545). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2545). **กลุ่มสัมพันธ์ : เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: นิชินแอตเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- บุปผา กัตติยัง. (2557). **ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะปฏิบัติการทำขนมในท้องถิ่นสงขลาและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พชนิพงศ์ คล่องนาวา. (2553). **การพัฒนาความสามารถในการจำมาตรฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์. (2562). **รายงานผลการปฏิบัติการสอน**. บุรีรัมย์: โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์.
- _____. (2562). **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**. บุรีรัมย์: โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์.
- สุวิทย์ พรหมมวก. (2556). **ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies) ที่มีต่อทักษะปฏิบัติการละเล่นในท้องถิ่นและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สพฐ. ใช้ Soft power นาฏศิลป์ไทย “รำเดี่ยว” เล่าเรื่องราวรักความเป็นไทย สร้างคุณลักษณะผู้เรียน. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.obec.go.th/archives/688651>. 2563.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วรรณวิษา วงษ์วิจารณ์. (2564). **ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส รายวิชานาฏศิลป์ ชุดนาฏยาลีลาบ้านแหลม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ความต้องการของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเชียงใหม่ Aging Generation's Needs in Amphor Mueang Chiang Mai

สายนที เฉินบำรุง^{*1}, พัชรา ตันติประภา², ศรีัญญา กันตะบุตร¹, วรรณัย สายประเสริฐ¹

Sainatee Chernbumroong¹, Patchara Tantiprabha², Saranya Kantabutra¹, Wanlanai Saiprasert¹

¹ ภาควิชาการจัดการและการเป็นผู้ประกอบการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50000

² ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50000

¹ Department of Management and Entrepreneurship, Faculty of Business Administration,
Chiang Mai University, Chiang Mai 50000 Thailand

² Department of Marketing, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University, Chiang Mai 50000 Thailand

*Corresponding author E-mail: Sainatee.c@cmu.ac.th

(Received: October 20 2022; Revised: March 14 2023; Accepted: March 21 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านสังคม และความต้องการด้านเทคโนโลยี วิธีการศึกษา ได้แก่ การใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุ โดยเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างมาจากคนละครอบครัว ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 18 ราย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์ที่แก่นสาระ ประกอบด้วย การลดทอนข้อมูลและการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อรายงานผล ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านร่างกาย ได้แก่ ด้านการดูแลสุขภาพสุขภาพ ด้านการแพทย์ และด้านการทำงาน ความต้องการทางด้านการสังคม ได้แก่ ความต้องการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวและเพื่อน ความต้องการทำกิจกรรมทางศาสนา ทำกิจกรรมส่วนตัว และทำกิจกรรมกับชุมชน ความต้องการทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ความต้องการใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี ความต้องการใช้เทคโนโลยี และความต้องการผู้ช่วยเหลือด้านการใช้เทคโนโลยี

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, ความต้องการ

Abstract

The objective of this study was to examine the aging generation's needs in 3 aspects: physical needs, social needs, and technological needs. The study method was in-depth interview with 18 elderly people in Chiang Mai District. This study used purposive sampling methods, and the samples were from different families. The obtained data was qualitatively analyzed using thematic analysis which composed of data reduction and data organization for report. The study revealed that their physical needs included to maintain their physical well-being, use public and private medical services, and use medical equipment. In terms of social needs, the elderly people needed to be with family and friends. They wanted to participate in religious events, to have time for their own activities and to participate in community events. In terms of technological needs, they needed to use technological devices and to use technology. They needed advices when using such technological devices and technology.

Keywords : Aging Generation, Needs

บทนำ

มีการคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2573 จะมีจำนวนประชากรสูงอายุมากถึงประมาณ 1.4 พันล้านคนและจะเพิ่มขึ้นถึง 2 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2593 โดยทวีปเอเชียจะมีประชากรสูงวัยมากที่สุดในโลก สำหรับประเทศไทยนั้นจำนวนผู้สูงอายุมีตัวเลขเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของจำนวนผู้สูงอายุเป็นอันดับ 3 ในทวีปเอเชีย รองมาจากประเทศเกาหลีใต้ และประเทศญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2562 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 66.5 ล้านคน โดยมีจำนวนผู้สูงอายุมีมากถึง 11.1 ล้านคนหรือคิดเป็น 16.73% และในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนมากกว่า 12 ล้านคน หรือราว 18% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2564 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็น 20% จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (กรมสุขภาพจิต, 2563) กล่าวคือ เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงาน ก.พ., 2561) จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน หันมาให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรสูงอายุมากขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

อย่างไรก็ตาม วัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพราะเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง เสื่อมโทรมและถดถอยในด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งร่างกายและจิตใจ สำหรับผู้สูงอายุบางรายที่ไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ และอาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านสังคมและความต้องการอื่น ๆ เช่น ความต้องการด้านเทคโนโลยี และดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565) เพื่อทำให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอิสระ และมีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยพึ่งพาผู้อื่นน้อยที่สุด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

ดังนั้น งานวิจัยปัจจุบันจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านสังคม และความต้องการทางด้านเทคโนโลยี เพื่อระบุความต้องการในเชิงลึกอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชากรกลุ่มดังกล่าวผู้เป็นกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุด้านความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านสังคม และความต้องการทางด้านเทคโนโลยี

บททวนวรรณกรรม

ความต้องการของผู้สูงอายุ

วัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องใส่ใจสุขภาพของร่างกายและจิตใจสูงกว่าวัยอื่น ๆ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างเห็นได้ชัด สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายในวัยสูงอายุระบบต่าง ๆ ของร่างกายทำงานได้ลดลงอาจส่งผลให้ร่างกายเสื่อมถอย เช่น ความสามารถในการได้ยินลดลง ความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่างกายลดลง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจที่พบบ่อยในวัยสูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุที่มักยึดติดกับความคิดและเหตุผลของตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ยาก เพราะไม่มีความมั่นใจในการปรับตัว ส่งผลกับการแสดงออกทางอารมณ์ เช่น หงุดหงิด วิตกกังวล หรือโกรธง่าย การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ได้แก่ ภาระหน้าที่และบทบาททางสังคมลดน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุห่างจากสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้นำครอบครัว กลายเป็นเพียงผู้อาศัยหรือเป็นสมาชิกของครอบครัวเท่านั้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2561) โดยทุกการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้ไม่เหมือนเดิม และอาจส่งผลกระทบต่อผู้ดูแลและครอบครัว (ภาณุวัฒน์ ว่องตระกูลเรือง, 2566) ความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ควรได้รับการประดับประดาและให้ความช่วยเหลือ (เอลเดอร์แคร์, 2566) เพราะผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคมเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งความรู้ความชำนาญ และเป็นผู้สร้างไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม และยังเป็นสายใยสำคัญของครอบครัวด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อครอบครัว และเป็นกลุ่มคนสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเทศชาติอีกด้วย (ไทยซีเนียร์มาร์เก็ต, 2566) การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านต่าง ๆ รวมถึงความต้องการทางร่างกาย เช่น การดูแลตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ความต้องการทางด้านสังคม เช่น ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ความต้องการพัฒนาความรู้ เช่น การอบรม การได้รับความรู้ต่าง ๆ รวมไปถึงความต้องการทางด้านเทคโนโลยีที่จะสามารถช่วยในการพัฒนาความรู้ต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ (ณัฐริจิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ, 2559)

ความต้องการทางร่างกายของผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ อาจจะไม่ถือว่าเป็นความผิดปกติ (abnormalities) แต่บ่อยครั้งที่การเปลี่ยนแปลงอันเป็นไปตามภาวะธรรมชาติก่อให้เกิดปัญหาที่คล้ายกับเป็นโรคภัยไข้เจ็บ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านร่างกาย (คณะแพทยศาสตร์

โรงพยาบาลรามราธิปัตย์, 2554) จากการศึกษาพบว่า ความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความต้องการการให้บริการ การแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ การให้สถานบริการของรัฐและเอกชนมีการให้บริการให้คำปรึกษาทั่วไปแก่ผู้สูงอายุ และที่อยู่อาศัยที่สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี (จิณณ์นิศา พงษ์ดี และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์, 2558) ผู้สูงอายุมีความต้องการให้สถานบริการของรัฐมีการให้บริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพและสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุ (อุทุมพร ศตะกุ่ม และ ผ่องลักขณ์ จิตต์การณ, 2556) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุต้องการศูนย์สุขภาพ และการดูแลตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ (ณัฐฐิตา เทวเลิศสกุล และคณะ, 2559) ผู้สูงอายุต้องการได้รับการตรวจสุขภาพอย่างรวดเร็ว ต้องการได้พักผ่อนอย่างเพียงพอ (หอมหวล บัวระกา, 2565) โดยความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเกิดจากความเจริญทางการแพทย์ และการใส่ใจสุขภาพของประชาชนที่มีเพิ่มมากขึ้น (ณัฐฐิตา เทวเลิศสกุล และคณะ, 2559) โดยปัญหาที่พบด้านสุขภาพของผู้สูงอายุรวมถึงการขาดความรู้ในการรับประทานยา มีความเชื่อในการใช้ยาไม่ถูกต้อง และไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้สะดวก เป็นต้น (หอมหวล บัวระกา, 2565) การตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุควรยึดหลักที่ว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะมีความเป็นอยู่ในมาตรฐานที่ถูกต้องเหมาะสมในด้านสุขภาพ มีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันในยามเจ็บป่วยไร้ความสามารถ (ณัฐฐิตา เทวเลิศสกุล และคณะ, 2559)

ความต้องการทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ

สำหรับบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุนั้น อาจเรียกได้ว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันเข้าด้วยกัน โดยการเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ แก่คนรุ่นปัจจุบัน ผู้สูงอายุเป็นผู้ปูพื้นฐานทางสังคมไว้ให้กับคนรุ่นปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้สูงอายุจะได้รับการยอมรับว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า แต่การปฏิบัติของสังคมรอบข้างต่อผู้สูงอายุก็ยังมีสิ่งที่เรียกว่า “ช่องว่างระหว่างวัย” เกิดขึ้นอยู่เสมอ (จุฑิศา สุวรรณรัตน์ และสมบุรณ์ สุขสำราญ, 2565) จากการศึกษาความต้องการทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคม สนับสนุนช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคมทั้งทางด้านความเป็นอยู่ รายได้ บริการจากรัฐ และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สังคม และหมู่คณะ ผู้สูงอายุมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาได้ตามปกติ เช่น การไปทำบุญที่วัด โบสถ์ การแสวงหาและปฏิบัติในสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุข และต้องการทำตัวให้เป็นประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ (จิณณ์นิศา พงษ์ดี และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์, 2558; จุฑิศา สุวรรณรัตน์ และสมบุรณ์ สุขสำราญ, 2565) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้มีการจัดการครอบครัวอุปการะสำหรับ

ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไร้ที่พึ่ง และต้องการให้รัฐจัดสวัสดิการสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุประเภทไม่เสียค่าใช้จ่ายมากที่สุด (อุทุมพร ศตะกุ่ม และ ผ่องลักขณ์ จิตต์การณ, 2556)

ความต้องการทางด้านเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์ และวิทยุเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นเพื่อความผ่อนคลาย ความบันเทิง ความสนุกสนานตื่นเต้น เพื่อแสวงหาความรู้ และใช้เพื่อทำงาน (วีรณัฐ โรจนประภา, 2560) นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังใช้สื่อสมัยใหม่ ได้แก่ แอปพลิเคชัน สื่อช่องทางออนไลน์ รวมถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก กูเกิล อีเมล โดยมีการใช้สื่อสมัยใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี (ฉัตรศิริ วิภาวิน และนันทิยา เรือนทองเงิน, 2565) จากการศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยี พบว่า ต้องการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ (สมาน ลอยฟ้า, 2554) ผู้สูงอายุต้องการให้เพิ่มสถานที่ที่เหมาะสมในการใช้คอมพิวเตอร์และต้องการให้มีการฝึกอบรมและฝึกทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต (จารุวรรณ พิมพิค้อ และสมาน ลอยฟ้า, 2552) ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุรวมถึงค่าบริการของผู้ให้บริการ การไม่มีความรู้และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยี (วีรณัฐ โรจนประภา, 2560) ไม่มีความเข้าใจในสิ่งที่เรียน การใช้เมาส์และแป้นพิมพ์ยังไม่ค่อยคล่อง ความจำไม่ค่อยดี และปัญหาด้านภาษาอังกฤษ (สมาน ลอยฟ้า, 2554) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ผู้สูงอายุใช้ในดำเนินชีวิต เช่น การทำธุรกรรมโอนเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ การควยวิดีโอคอล การค้นหาข้อมูล การฝึกทำอาหาร การซื้อขายของผ่านแอปพลิเคชัน โดยหากผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเหล่านี้ได้อย่างคล่องแคล่วและถูกต้อง จะทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ลดภาระผู้ดูแล ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน (สมชาติ ดีอุดม และจักรศเมตตะธารงค์, 2563)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านสังคม และความต้องการทางด้านเทคโนโลยีประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี และผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุ 50-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ แบ่งเป็นผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพ ทั้งทำงานเต็มเวลาและไม่ทำงานเต็มเวลา และผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เป็นการวิจัยที่ไม่ทราบจำนวนประชากร จึงใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) โดยพิจารณาจากเขตพื้นที่อยู่อาศัย ได้แก่ อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างมาจากคนละครอบครัว

ดำเนินการเก็บข้อมูลจนไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมจากการคาดหวังที่จะสามารถขยายผลจากข้อค้นพบในการวิจัย (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2012) ดังนั้นได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สูงอายุทั้งหมด จำนวน 18 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ได้แก่ การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) กล่าวคือ การถอดเทปข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Transcribing) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับวรรณกรรมที่ได้ศึกษามา จากนั้นทำการลดทอนข้อมูลลง (Data Reduction) ดำเนินการแยกประเภทของข้อมูลด้วยวิธีการให้ดัชนีข้อมูล (Code) โดยดัชนีข้อมูลสร้างขึ้นจากวรรณกรรมที่ได้ศึกษาและจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการตีความข้อมูล (Gomm, 2008)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี และผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุ 50-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวนทั้งหมด 18 ราย เป็นชายจำนวน 10 ราย และเป็นหญิงจำนวน 8 ราย ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 5 ราย เป็นผู้ทำงานเต็มเวลา จำนวน 4 ราย และเป็นผู้ทำงานไม่เต็มเวลา จำนวน 1 ราย ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี จำนวน 10 ราย เป็นผู้ทำงานเต็มเวลา จำนวน 4 ราย เป็นผู้ทำงานไม่เต็มเวลา จำนวน 4 ราย และเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงาน จำนวน 2 ราย ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 70 ปีขึ้นไป จำนวน 3 ราย เป็นผู้ทำงานไม่เต็มเวลา จำนวน 2 ราย และเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงาน จำนวน 1 ราย

ความต้องการของผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 18 ราย สามารถแบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านสังคม และความต้องการทางด้านเทคโนโลยี

1. ความต้องการด้านร่างกาย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านร่างกาย 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการดูแลสุขภาพ 2) ด้านการแพทย์ และ 3) ด้านการทำงาน โดยความต้องการด้านร่างกาย 3 ด้านหลัก แต่ละด้านมีความต้องการย่อย สรุปได้ดังนี้

ด้านการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุมีความต้องการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ได้แก่ ผู้สูงอายุจะเลือกรับประทานผักปลอดสารพิษ รับประทานอาหารที่ไม่มีไขมัน และรับประทานอาหารเสริมในสิ่งที่คิดว่าตนเองขาด เช่น ผู้สูงอายุกล่าวว่า “ปกติจะซื้อผักปลอดสารพิษมาทานอยู่แล้วจะเน้นกรีนสลัด บวกกับกับข้าวอย่างอื่นอีกนิด ๆ หน่อย ๆ” ผู้สูงอายุมีความต้องการออกกำลังกายเพื่อไม่ให้ร่างกายเจ็บป่วย และเพื่อป้องกันการปวดเมื่อย

ตามร่างกาย เช่น การเดินแกว่งแขนออกกำลังกาย นอกจากนั้นผู้สูงอายุยังมีความต้องการอยากได้อุปกรณ์ที่ใช้ในการออกกำลังกาย เช่น ผู้สูงอายุกล่าวว่า “อยากได้อุปกรณ์ที่ใช้ในการออกกำลังกาย คือ จักรยาน และต้องการสถานที่ออกกำลังกาย เมื่อก่อนที่ อบต. มีที่ออกกำลังกาย แต่ปัจจุบันเสื่อมสภาพไม่สามารถใช้ได้”

ด้านการแพทย์ ผู้สูงอายุมีความต้องการพบแพทย์เมื่อมีความเจ็บป่วย เช่น ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว และผู้สูงอายุมีอาการป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุ ผู้สูงอายุต้องการเครื่องมือทางการแพทย์สำหรับความเจ็บป่วย เช่น ทางสายตา ทางช่องปาก

ด้านการทำงาน ผู้สูงอายุมีความต้องการทำงานที่ตนเองชอบ แบบไม่เต็มเวลา เช่น ผู้สูงอายุกล่าวว่า “การทำงานหลังเกษียณขึ้นอยู่กับความพร้อม โดยจะไม่ฝืนร่างกายและไม่เอาเงินเป็นที่ตั้ง จะทำตามกำลังที่สามารถจะทำได้” ผู้สูงอายุกล่าวว่า “เลือกทำงานหลังเกษียณเพราะมาจากความชอบที่จะทำ ถ้าไม่ชอบก็จะไม่ทำ และจะทำงานจนกว่าจะทำไมไหว” ผู้สูงอายุมีความต้องการทำงานกับครอบครัว ได้แก่ การทำงานเพื่อช่วยเหลือญาติพี่น้อง การทำงานร่วมกับลูก และมีความต้องการลงทุนในกิจการที่ได้ผลตอบแทน เช่น ผู้สูงอายุกล่าวว่า “อยากลงทุนในกิจการที่ไม่ต้องลงแรงแต่ได้ผลตอบแทน เช่น การมีบ้านให้เช่า”

2. ความต้องการทางด้านสังคม

ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสังคม 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ความต้องการใช้เวลาอยู่กับครอบครัว 2) ความต้องการใช้เวลาอยู่กับเพื่อน 3) ความต้องการทำกิจกรรมทางศาสนา 4) ความต้องการทำกิจกรรมส่วนตัว และ 5) ความต้องการทำกิจกรรมกับชุมชน แต่ละด้านหลักมีความต้องการย่อยดังนี้

ความต้องการใช้เวลาอยู่กับครอบครัว พบว่าผู้สูงอายุมีบทบาทในครอบครัว โดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันลูกและหลาน เช่น ต้องการอยู่บ้านเพื่อดูแลลูกเมื่อเกษียณอายุ หรือมีผู้สูงอายุทำงานร่วมกับลูกของตนเอง เช่น ปัจจุบันดูแลร้านค้าให้ลูก หรือปัจจุบันช่วยครอบครัวขายอาหาร หรือผู้สูงอายุต้องการให้ลูกมารับช่วงต่องานที่ทำอยู่ และทำงานร่วมกันลูกไปด้วย โดยเป็นการทำงานแบบไม่เต็มเวลา มีผู้สูงอายุที่ปัจจุบันอยู่บ้านและทำหน้าที่ดูแลหลาน เช่น ผู้สูงอายุกล่าวว่า “มีความสนใจเกี่ยวกับหลานเป็นพิเศษ” “อยากให้หลานเรียนจบสูง ๆ ทำงานดีดี” “อยากให้ลูกหลานเป็นคนดี”

ความต้องการใช้เวลาอยู่กับเพื่อน พบว่า การได้ใช้เวลาอยู่กับเพื่อน เช่น การเสวนา แบ่งปันความคิดเห็น การออกกำลังกายร่วมกัน การรับประทานอาหารร่วมกัน การทำกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกัน จัดเป็นการพักผ่อนของผู้สูงอายุ

ความในการทำกิจกรรมทางศาสนา พบว่าผู้สูงอายุมีการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา เช่น การไปงานบุญเป็นประจำ

การทำบุญตักบาตรเป็นประจำทุกวัน การปฏิบัติธรรม โดยผู้สูงอายุกล่าวว่า “ชอบไปปฏิบัติธรรม จะไปปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละครั้ง และจะทำบุญใส่บาตรทุก ๆ เช้า” นอกจากนี้ มีผู้สูงอายุต้องการให้หน่วยงานราชการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมให้

ความต้องการทำกิจกรรมส่วนตัว พบว่า ผู้สูงอายุมีการทำกิจกรรมส่วนตัว ได้แก่ การดูโทรทัศน์ โดยดูข่าว ดูกีฬา ดูรายการบันเทิง และมีการทำงานอดิเรก นอกจากนี้พบว่า ในการไปเดินห้างสรรพสินค้าของผู้สูงอายุ จะเลือกเดินห้างสรรพสินค้าที่ตนคุ้นเคย และมีวัตถุประสงค์ในการไปเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และไปเมื่อจำเป็นเท่านั้น มีผู้สูงอายุระบุว่าตนเองชอบไปซื้อของที่ตลาดมากกว่าการไปห้างสรรพสินค้า และมีโอกาสไปเดินห้างสรรพสินค้าไม่บ่อยนัก เช่น ผู้สูงอายุกล่าวว่า “ถ้าจะต้องออกไปซื้อของก็จะมีการวางแผนก่อนออกจากบ้านว่าจะไปซื้ออะไร แต่ว่าไม่มีการค้นหาข้อมูลของที่จะซื้อ คือจะไปซื้อร้านเดิม ร้านประจำที่ตัวเองเคยไป”

ความต้องการทำกิจกรรมกับชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของชุมชน การเป็นสมาชิก อาสาสมัครของหมู่บ้าน และการร่วมงานต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานบำเพ็ญ และกิจกรรมออกกกำลังกาย เช่น ผู้สูงอายุกล่าวว่า “ไปทำกิจกรรมกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานต่าง ๆ ที่เคยทำมา” และ “ไปประชุมร่วมกับชุมชนบ้างเดือนละครั้ง เช่น ประชุมเกี่ยวกับการรณรงค์ลดน้ำยุงลาย”

3. ความต้องการทางด้านเทคโนโลยี

ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยี 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ความต้องการใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี 2) ความต้องการใช้เทคโนโลยี และ 3) ความต้องการผู้ช่วยเหลือด้านการใช้เทคโนโลยี โดยความต้องการทางด้านเทคโนโลยีแต่ละด้านหลักมีความต้องการย่อยดังนี้

ความต้องการใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้โทรศัพท์มือถือ ความต้องการใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก และความต้องการใช้แท็บเล็ตและไอแพด โดยผู้สูงอายุกล่าวว่า “ลูกสาวเป็นคนซื้อให้ แต่ยายเองเป็นคนบอกให้ลูกสาวหาให้” ทั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุต้องการอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่มีฟังก์ชันให้เล่นหลากหลาย และมีคุณสมบัติที่ดี เช่น มีกล้องถ่ายรูปที่มีความคมชัด สามารถโทรศัพท์แบบวิดีโอคอลได้ ผู้สูงอายุระบุว่าต้องการใช้สินค้าเทคโนโลยีที่ง่ายต่อการใช้ และไม่สลับซับซ้อน

ความต้องการใช้เทคโนโลยี พบว่า 1) ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร โดยผู้สูงอายุใช้โทรศัพท์มือถือในการพูดคุยกับคนในครอบครัว เครือญาติ เพื่อน นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีการใช้โทรศัพท์ในการพูดคุยแบบวิดีโอคอล โดยผู้สูงอายุกล่าวว่า “โทรศัพท์มือถือหากมีก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะไว้ติดต่อแบบเห็นหน้าได้” ผู้สูงอายุเล่นโซเชียลมีเดียเพื่อติดตามกิจกรรม

ของสมาชิกในครอบครัว เพื่อน หรือคนรู้จัก มีความต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อการทำงาน 2) ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อการทำงาน เช่น การใช้โทรศัพท์เพื่อติดต่อกับงาน การใช้โน้ตบุ๊กเพื่อทำงาน และ 3) ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้เทคโนโลยีในด้านอื่น ๆ เช่น การดูแลรักษาสุขภาพโดยการใส่สมาร์ตวอตช์ ด้านบันเทิงโดยการใช้โน้ตบุ๊กดูละครแทนการดูทีวี และใช้หาข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

ความต้องการผู้ช่วยเหลือด้านการใช้เทคโนโลยี

พบว่า ผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือด้านการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น ผู้สูงอายุให้หลานช่วยแนะนำการใช้โทรศัพท์ให้ ลูกสาวของผู้สูงอายุเป็นคนซื้อโทรศัพท์ให้ ลูกชายเป็นผู้ซื้อคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กให้ โดยผู้สูงอายุกล่าวว่า “ลูกเป็นคนแนะนำ เพราะอยู่ห่างกับลูก ลูกอยู่เมืองนอกทั้งสองคนเลย ลูกเป็นคนสอน” และผู้สูงอายุมีความต้องการความช่วยเหลือด้านการใช้เทคโนโลยี เช่น ลูกสาวของผู้สูงอายุสอนใช้โทรศัพท์มือถือ หากเครื่องใช้ทางเทคโนโลยีมีปัญหา สมาชิกในครอบครัวจะเป็นผู้แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น หรือนำไปซ่อมให้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ ด้านความต้องการด้านร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการใช้สถานบริการสุขภาพของรัฐและเอกชน โดยการไปพบแพทย์เมื่อมีอาการเจ็บป่วย และมีความต้องการอุปกรณ์ทางการแพทย์ เมื่อเผชิญความเจ็บป่วย โดยข้อค้นพบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับ จินฉฉินชา พงษ์ดี และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ (2558) และอุทุมพร ศตะกูระมะ และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ (2556) งานวิจัยนี้ยังพบว่า เบื้องต้นผู้สูงอายุมีความต้องการในการดูแลสุขภาพตนเอง โดยต้องการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ต้องการออกกำลังกาย และผู้สูงอายุยังมีความต้องการทำงานหลังเกษียณด้วย

ความต้องการทางด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของชุมชน การเป็นสมาชิก อาสาสมัครของหมู่บ้าน และการร่วมงานต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานบำเพ็ญ และกิจกรรมออกกกำลังกาย ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับครอบครัว และญาติพี่น้อง มีบทบาทในครอบครัว โดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับลูกและหลาน ผู้สูงอายุมีความต้องการร่วมกิจกรรมทางศาสนา โดยข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ จินฉฉินชา พงษ์ดี และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ (2558) นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุชอบไปซื้อของที่ตลาดมากกว่าการไปห้างสรรพสินค้า และมีวัตถุประสงค์ในการไปเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และไปเมื่อจำเป็นเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ Myers and Lumbers (2008) ได้แก่ กลุ่มลูกค้าที่นิยมไปซื้อปิ้งตามลำพังและมีจุดมุ่งหมายในการซื้อ ไม่ค่อยซื้อสินค้าตามห้างสรรพสินค้า

ความต้องการทางด้านเทคโนโลยี พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสินค้าเทคโนโลยี ผู้สูงอายุต้องการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับคนในครอบครัว เครือญาติ เพื่อน ติดต่อกัน เพื่อความบันเทิงและหาข้อมูล โดยมีความต้องการให้ผู้แนะนำการซื้อและการใช้เทคโนโลยี โดยข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ วีรณัฐโรจนประภา (2560) และสมาน ลอยฟ้า (2554) และยังสอดคล้องกับกลุ่มผู้สูงอายุประเภท The Network ที่มีความกระตือรือร้นที่จะใช้เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีโดยสม่ำเสมอ เน้นเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่น (Gjevjon, Oderud, Wensaas, & Moen, 2014)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านร่างกาย ได้แก่ ด้านการดูแลสุขภาพ ด้านการแพทย์ และด้านการทำงาน ความต้องการทางด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการใช้เวลาอยู่กับครอบครัว และเพื่อน ความต้องการทำกิจกรรมทางศาสนา ทำกิจกรรมส่วนตัว และทำกิจกรรมกับชุมชน และความต้องการทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ความต้องการใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี ความต้องการใช้เทคโนโลยี และความต้องการผู้ช่วยเหลือด้านการใช้เทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ สามารถแบ่งเป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ภาครัฐควรให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือด้านการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะดูแลตนเอง การสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ไปยังกลุ่มผู้สูงอายุอาจสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้สูงอายุนิยม ภาครัฐควรจัดสวัสดิการที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตได้ตามปกติ รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์กีฬาในพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเข้าสังคม โดยอาจแบ่งเป็นกิจกรรมของชุมชน เช่น ทางด้านสนทนา การและทางด้านศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม และภาครัฐควรให้ความสำคัญเรื่องการจ้างงานหลังเกษียณอายุ โดยเน้นการจ้างงานแบบไม่เต็มเวลา เช่น ให้สิทธิประโยชน์แก่องค์กรธุรกิจด้านอาชีพแก่กิจการที่จ้างงานผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ มีการผลิตและจัดหาสินค้าเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สำหรับใช้งานทั้งทางด้านสุขภาพและทางด้านสนทนา การ โดยเป็นสินค้าเทคโนโลยีที่ง่ายต่อการใช้ และไม่สลับซับซ้อน ควรมีพนักงานให้บริการด้านคำแนะนำการใช้งานเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากอาจมีความต้องการพิเศษ ผู้ประกอบการที่น่าเสนอสินค้าหรือกิจกรรมแก่ลูกค้าเป้าหมายที่เป็นครอบครัว ควรจัดให้มีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุด้วย เช่น ร้านอาหารมีเมนูที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และธุรกิจสามารถนำเสนอรูปแบบธุรกิจ

ที่ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ ได้แก่ การจัดโปรแกรมการเที่ยวพร้อมทำกิจกรรม เช่น การทำอาหาร การปลูกต้นไม้ โดยระยะเวลาของโปรแกรมรวม 1 วัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dop.go.th/th/laws/1/28/816>. 2561.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. การดูแลผู้สูงอายุ. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.dop.go.th/th/know/15/741>. 2564.
- กรมสุขภาพจิต. ก้าวอย่างของประเทศไทย สู่ ‘สังคมผู้สูงอายุ’ อย่างสมบูรณ์แบบ. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476>. 2563.
- จารุวรรณ พิมพ์ดี และสมาน ลอยฟ้า. (2552). การใช้และความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.* 27 (มกราคม-ธันวาคม): 79-88.
- จิณณ์นิชา พงษ์ดี และปิยธิดา คูศิริญรัตน์. (2558). ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านหมืองแบ่ง ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย. *วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 3 (กันยายน-ธันวาคม): 561-576.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อนาคตความสุขของผู้วัย สังคมไทยพร้อมหรือยัง?. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.chula.ac.th/highlight/58857/>. 2565.
- ฉัตรศิริ วิภาวิน และนันทิยา เรือนทองเงิน. (2565). การศึกษาความต้องการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลห้วยเหล็กและสรวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*. 23 (มกราคม-เมษายน): 127-139.
- ณัฐรัฐิตา เทวเลิศสกุล, วณิภา ศิริวรสกุล, และชัชสรณ์ รอดยิ้ม. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาวะให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. *Veridian E-Journal*. 9 (มกราคม-เมษายน): 529-545.
- ไทยซีเนียร์มาร์เก็ต. ความสำคัญของผู้สูงอายุ. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaiseniormarket.com/article-detail/107>. 2566.

- ธวัชดา สุวรรณรัตน์ และสมบูรณ์ สุขสำราญ. (2565). สภาวะการณ์และความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการของผู้สูงอายุของชุมชนบางรีน อำเภอมะนัง จังหวัดระนอง. **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 8 (พฤษภาคม): 1-12.
- ภาณุวัฒน์ ว่องตระกูลเรือง. ลูกหลานรู้จัก เข้าใจ ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุตามวัย. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.nakornthon.com/article/detail/ลูกหลานรู้จัก-เข้าใจ-ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุตามวัย>. 2566.
- วีรณัฐ โรจนประภา. (2560). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อระดับความสุขของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. **วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต**. 13 (มกราคม-เมษายน): 89-104.
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. สภาพจิตใจของผู้สูงอายุ. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/general/07172014-1131>. 2565.
- สมชาติ ดีอุดม และจักเรศ เมตตะธารรงค์. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุของความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเข้าถึงความรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร**. 15 (กันยายน-ธันวาคม): 70-82.
- สมาน ลอยฟ้า. (2554). ผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. **วารสารสารสนเทศศาสตร์**. 29 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 53-64.
- สำนักงาน ก.พ. (2561). ภาครัฐกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย. **วารสารข้าราชการ**. 60 (ตุลาคม): 1-23.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ. การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaihealth.or.th/การเปลี่ยนแปลงในผู้สูง-2/>. 2561.
- หอมหวล บัวระภา. (2565). ความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 7 (มิถุนายน): 84-97.
- อุทุมพร ศตะกฤษ และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ. (2556). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**. 7 (มกราคม-มิถุนายน): 129-138.
- เอลเดอร์แคร์. ผู้สูงอายุต้องการอะไร. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://eldercarenow.net/ผู้สูงอายุต้องการอะไร/>. 2566.
- Gjevjon, G.R., Oderud, T., Wensaas, G.H., & Moen, A. (2014). Toward a typology of technology users: how old people experience technology's potential for active aging. **Studies in health technology and informatics**. 201: 25-31.
- Gomm, R. (2008). **Social Research Methodology: A Critical Introduction**. New York: Palgrave Macmillan.
- Myers, H., & Lumbers, M. (2008). Understanding older shoppers: a phenomenological investigation. **Journal of Consumer Marketing**. 25 (August): 294-301.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2012). **Research Methods for Business Students**. Harlow: Pearson Education Ltd.

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Development of a Causal Relationship Model of Factors Influencing to College
Adjustment of Undergraduate Students, Rambhai Barni Rajabhat University

เจนวิทย์ วารีบ่อ*, อีรพงษ์ จันเปริยง, อติราช เกดทอง

Janewit Wareebor, Theerapong Janprieng, Atirath Kerdthong

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: janewit.w@rbru.ac.th

(Received: October 26 2022; Revised: December 29 2022; Accepted: January 11 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 221 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวัดการปรับตัวในมหาวิทยาลัย แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบวัดการรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน แบบวัดความผูกพันที่มั่นคงกับครอบครัว แบบวัดเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ และแบบวัดการแยกตัวเป็นอิสระ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่นำมาศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย มีค่าอยู่ในช่วง 0.404-0.769 ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า ทุกปัจจัยส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งส่วนใหญ่มีอิทธิพลในทิศทางบวก ยกเว้นการแยกตัวเป็นอิสระที่มีอิทธิพลในทิศทางลบ โดยปัจจัยที่ส่งอิทธิพลมากที่สุด คือ เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ รองลงมาคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.625 และ 0.413 ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 5 ปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (CA) ได้ร้อยละ 71.30

คำสำคัญ : การปรับตัวในมหาวิทยาลัย, โมเดลสมการโครงสร้าง, ระดับปริญญาตรี

Abstract

This research was conducted to develop a causal relationship model of factors influencing college adjustment. The samples used in the research were 221 undergraduate students of Rambhai Barni Rajabhat University, gaining from multi-stage sampling technique. The research instruments consisted of questionnaire on the college adjustment, self-esteem, academic self-efficacy, parental attachment, attitude towards teaching and learning, and separation-individuation. The statistics used to analyze the data were confirmatory factor analysis and structural equation model.

The results found that the covariance between the studied factors and the college adjustment ranged between 0.404 and 0.769; all of which were statistical significance at a .01 level. When considering the causal relationship, it was found that all factors had an overall influence on the college adjustment with statistical significance at a .01 level; most of which had a positive influence, except for the independent secession that has a negative influence. The most influential factors were the attitude towards teaching and learning, followed by self-esteem with a size influence of 0.625 and 0.413, respectively. All of these five factors together explained the variance of college adjustment of the undergraduate students at 71.30%.

Keywords : College Adjustment, Structural Equation Model, Undergraduate

บทนำ

ปัจจุบันทั่วทั้งโลกกำลังประสบปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษา ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงการขาดการรู้จักตนเอง ขาดการรู้จักโลกของอาชีพ และขาดการรู้จักโลกของการศึกษาต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี, 2555) ซึ่งผลเสียจากการลาออกกลางคันทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ทั้งงบประมาณจากรัฐบาล และงบประมาณครอบครัวของนักศึกษา ผลเสียอีกอย่างถือว่าการสูญเสียที่มีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อบุคคลและสังคม ได้แก่ การสูญเสียโอกาสในชีวิต นอกจากจะเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากแล้วนักศึกษายังเสียเวลาไปกับการเล่าเรียนที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง หรือเสียเวลาในการเริ่มต้นลงทะเลียนเรียนใหม่ในสาขาวิชาใหม่ หรือสถาบันใหม่ บางคนอาจเลิกเรียนแล้วหันไปประกอบอาชีพรายได้ต่ำ หรือบางคนอาจกลายเป็นปัญหาของสังคม จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาตระหนักถึงความสำคัญ และสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการลาออกกลางคันของนักศึกษา ซึ่งได้นำนักศึกษามากมายมาคิดหาวิธีในการแก้ปัญหา โดยวิธีที่ทำการศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้แบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นการสร้างทฤษฎีความสอดคล้องทางอาชีพ เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือการวัดความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับอาชีพ หรือแบบวัดความสนใจในอาชีพ เช่น Strong Interest Inventory (SII) และ Self-Directed Search (SDS) ฯลฯ ซึ่งเป็นการแนะแนวทางในการศึกษาต่อให้กับนักศึกษา ส่วนประเภทที่ 2 เป็นการสร้างทฤษฎีการคงอยู่หรือการลาออกกลางคันของนักศึกษา เพื่อนำมาใช้สร้างโมเดลในการอธิบายและพยากรณ์การลาออกกลางคัน เช่น โมเดลการลาออกจากสถาบันของ Tinto และโมเดลการลดลงของจำนวนนักศึกษาของ Bean เป็นต้น ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ และสร้างโปรแกรมการคงอยู่เพื่อลดจำนวนการลาออกกลางคันของนักศึกษา (Floyd, 2012)

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ระเบียบวิธีวิจัยจะเป็นประเภทที่ 2 แต่เนื่องจากข้อจำกัดในการระบุค่าตัวแปรการคงอยู่และการลาออกของนักศึกษาต้องใช้ระยะเวลาในการระบุค่าตัวแปรเป็นเวลานาน เพราะต้องติดตามตั้งแต่นักศึกษาเข้าเรียนแรกเริ่มจนถึงลาออกกลางคันหรือคงอยู่จนจบการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยนำตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่และลาออกกลางคันของนักศึกษามากที่สุดมาเป็นตัวแปรตามสุดท้ายในการศึกษา ซึ่งได้แก่ การปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา โดยการศึกษาของ Tinto พบว่า ความลำบากในการปรับตัวสำหรับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย (Adjusting to college life) เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การลาออกของนักศึกษาในช่วงเริ่มต้นการศึกษา Tinto ระบุว่าประสบการณ์ในวิทยาลัยของนักศึกษามี 3 ช่วง เกิดขึ้นในลักษณะเชิงเส้น คือ 1) การแยก (Separation) 2) การเปลี่ยนแปลง

(Transition) และ 3) การรวมเข้าด้วยกัน (Incorporation) ในช่วงแรกเป็นการแยก คือ นักศึกษาจะแยกมาจากสังคมในอดีตและสร้างสังคมใหม่ในสภาพแวดล้อมใหม่ที่สถาบันการศึกษา ต่อมาระยะที่สองเป็นการเปลี่ยนแปลง คือ นักศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงโดยได้รับความรู้ใหม่ ทำหน้าที่บทบาทใหม่ และเรียนรู้ที่จะทำตัวให้สอดคล้องกับกลุ่มใหม่ ในระหว่างการรวมเข้าด้วยกันในระยะสุดท้าย นักศึกษาจะรวมบทบาทใหม่และความรู้ใหม่เข้าไปในคุณลักษณะส่วนตัวอย่างสมบูรณ์ รวมถึงบรรทัดฐานทางสังคมและรูปแบบพฤติกรรม ซึ่งถ้านักศึกษาไม่สามารถเอาชนะความท้าทายในแต่ละขั้นตอนตามที่ระบุไว้ อาจส่งผลให้นักศึกษาลาออกจากการศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมหรือวิชาการในระดับอุดมศึกษา (Tinto, 1988 cited in Flanders, 2013) นอกจากนี้ Holland ยังกล่าวถึงแนวคิดของการเลือกด้วยตนเองว่าเป็นความเชื่อส่วนบุคคล “บุคคลไม่ได้อยู่นิ่งเฉยเป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อมที่พวกเขาเผชิญแล้วรู้สึกอึดอัดใจ แต่จะแสวงหาและมีความกระตือรือร้นกับสถานการณ์ที่สอดคล้องกับตนเอง และจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เข้ากันไม่ได้” (Holland, 1997: 98) จากหลักการข้างต้นมีความเป็นไปได้ที่สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์จะเป็นตัวผลักดันให้นักศึกษาลาออกจากสถาบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นอีกสถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษาระดับปริญญาตรีลาออกเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษา ดังนั้นจึงพยายามศึกษาแนวทางหรือข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการและหลักการปฏิบัติในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งเน้นไปที่การค้นหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา อันจะนำไปสู่การสร้างโปรแกรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถปรับตัวในมหาวิทยาลัยได้ดีขึ้นทั้งในด้านวิชาการและด้านสังคม ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการลาออกกลางคันหรือส่งเสริมให้นักศึกษาคงอยู่จนจบการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในโมเดลสมมติฐานได้ดังนี้

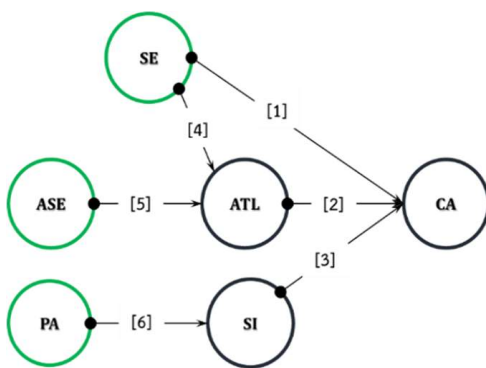

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย โดย Aspelmeier et al. (2012) อธิบายว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นปัจจัยที่ถูกยอมรับว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงและสามารถ ทำนายการปรับตัวในวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี Mashburn (2000) อธิบายว่า การลาออกจากมหาวิทยาลัยเป็นผลมาจากการที่ไม่ได้รับความรู้จากประสบการณ์ที่ควรรู้ ซึ่งการที่นักศึกษาไม่ได้รับความรู้หรือ หันหลังให้ความรู้เป็นผลมาจากกระบวนการภายในจิตใจที่เกี่ยวข้อง กับเจตคติ โดยส่วนประกอบของเจตคติ ประกอบด้วย การไตร่ตรอง ความคิด พฤติกรรมของความตั้งใจ และความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหา ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีการคิดไตร่ตรองทุกอย่างเกี่ยวกับการลาออกจาก มหาวิทยาลัย มีความตั้งใจที่จะค้นหาสภาพแวดล้อมใหม่ที่สอดคล้อง กับตนเอง และมีความตั้งใจที่จะออกจากสภาพแวดล้อม ในมหาวิทยาลัย ทั้งหมดนี้แสดงถึงการที่นักศึกษาไม่สามารถปรับตัว ให้เข้ากับมหาวิทยาลัยได้ และ Mattanah et al. (2004) อธิบายว่า การแยกตัวเป็นอิสระเป็นปัจจัยทำนายการปรับตัวในมหาวิทยาลัย ของนักศึกษา

2) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัย ประกอบด้วย 2.1) การเห็นคุณค่าในตนเองส่งไปยังเจตคติต่อการสอนและการ เรียนรู้ โดย นุจิรา สารถ้อย (2547) อธิบายว่า บุคคลที่มีการเห็น คุณค่าในตนเองสูงจะมีเจตคติที่เปิดเผยพร้อมที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับ ประสบการณ์ใหม่ และโอกาสใหม่ ๆ ของชีวิต มีเจตคติที่ยืดหยุ่น ในการตอบสนองกับเหตุการณ์และสิ่งท้าทาย มีวิญญานของ

ความเป็นคนช่างคิดและไม่เอาจริงเอาจังกับชีวิตมากจนเกินไป และมีพฤติกรรมการแสดงออกในทางที่เหมาะสม สามารถเป็นตัว ของตัวเองแม้ว่าตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความเครียด 2.2) การรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตนส่งไปยังเจตคติต่อ การสอนและการเรียนรู้ โดย Bean and Eaton (2000) ระบุว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้บริบท ของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย อันจะนำไปสู่เจตคติทั้งเชิงบวก และเชิงลบเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา โดยเป็นเจตคติเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมทางวิชาการและสภาพแวดล้อมทางสังคม ในมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกต่อสถาบัน ที่ตนศึกษา และ 2.3) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความผูกพัน กับผู้ปกครองส่งผ่านการแยกตัวเป็นอิสระไปยังการปรับตัวใน มหาวิทยาลัยโดย Mattanah et al. (2004) อธิบายว่า การพัฒนา ของวัยรุ่นมีแนวโน้มจะดำเนินไปได้ดีที่สุดเมื่อวัยรุ่นสามารถพัฒนา ความเป็นอิสระจากผู้ปกครองได้ แต่อยู่ภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ ที่พ่อแม่คอยสนับสนุนและใกล้ชิดอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางตรงกันข้าม วัยรุ่นที่พยายามจะเป็นอิสระจากผู้ปกครองอย่างเด็ดขาดและปฏิเสธ ความสัมพันธ์ หรือความใกล้ชิดจากผู้ปกครองมีความเสี่ยงที่จะเกิด ปัญหาด้านพัฒนาการของพฤติกรรม ทั้งนี้ผลกระทบร่วมกัน ระหว่างความผูกพันกับการแยกตัวเป็นอิสระจะทำนายการปรับตัว ในมหาวิทยาลัยได้ดีกว่าการมีเพียงแค่ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง

สามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

CA	แทน	การปรับตัวในมหาวิทยาลัย (College adjustment)
ATL	แทน	เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (Attitude towards teaching/learning)
SI	แทน	การแยกตัวเป็นอิสระ (Separation-individuation)
SE	แทน	การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem)
ASE	แทน	การรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน (Attitude towards teaching/ learning)
PA	แทน	ความผูกพันกับผู้ปกครอง (Parental attachment)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีการศึกษา 2564

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 221 คน ได้มาจากการสุ่ม แบบหลายขั้นตอน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เงื่อนไข การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยแฮร์ (Hair et al.,

2014: 573) ระบุว่า กรณีการประมาณค่าแบบ Maximum likelihood (ML) ควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100-400 หน่วย ผู้วิจัย จึงกำหนดให้มีขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 200 คน ส่วน ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ใช้การสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ความแตกต่าง ทางศาสตร์วิชาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม และใช้คณะเป็นหน่วย การสุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

และกลุ่มที่ 2 ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลากมากลุ่มละ 3 คณะ โดยกลุ่มที่ 1 ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สุ่มได้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ ส่วนกลุ่มที่ 2 สุ่มได้คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตร และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

ขั้นตอนที่ 2 ใช้การสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้สาขาวิชาในแต่ละคณะเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มและหน่วยการสุ่ม จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากมาคณะละ 2-4 สาขาวิชา ขึ้นอยู่กับจำนวนสาขาในแต่ละคณะ

ขั้นตอนที่ 3 ใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยใช้นักศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม ทำการสุ่มด้วยวิธีการจับสลากจำแนกตามสาขาวิชาที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 จนได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 200 คน ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหน่วยตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือ จำนวน 221 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดการปรับตัวในมหาวิทยาลัย ปรับมาจากแบบวัดมาตรฐาน SACQ สร้างโดย Baker และ Siryk (1989 cited in Waller, 2009) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การปรับตัวทางวิชาการ จำนวน 14 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.412-0.727 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.887 2) การปรับตัวทางสังคม จำนวน 13 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.433-0.824 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.926 3) การปรับอารมณ์ จำนวน 7 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.554-0.777 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.907 และ 4) ความผูกพัน จำนวน 5 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.434-0.809 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.851

2. แบบวัดการรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตนเอง ปรับมาจากแบบวัดมาตรฐาน CASES สร้างโดย Owen และ Froman (1988 cited in Lampert, 2007) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.593-0.863 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.962

3. แบบวัดการแยกตัวเป็นอิสระ ปรับมาจากแบบวัดมาตรฐาน SITA สร้างโดย Levine et al. (1986 cited in Roring,

2012) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความวิตกกังวลจากการแยกจาก จำนวน 5 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.499-0.577 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.764 2) ความวิตกกังวลในการถูกรอรับ จำนวน 7 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.764-0.928 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.952 และ 3) ความคาดหวังในการถูกปฏิเสธ จำนวน 5 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.634-0.726 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.851

4. แบบวัดเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการสร้างแบบวัดเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากการสังเคราะห์นิยามเชิงปฏิบัติการของ Voigt และ Hundrieser (2008) และรังสรรค์ โฉมยา (2553) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ จำนวน 4 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.646-0.732 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.855 2) ด้านความรู้สึก จำนวน 4 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.788-0.842 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.850 และ 3) ด้านพฤติกรรม จำนวน 4 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.566-0.748 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.842

5. แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ปรับมาจากแบบวัดมาตรฐาน Rosenberg Self-Esteem Scale สร้างโดย Rosenberg (1965 cited in Radecke, 2021) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.520-0.627 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.861

6. แบบวัดความผูกพันกับผู้ปกครอง ปรับมาจากแบบวัดมาตรฐาน IPPA สร้างโดย Armsden & Greenberg (1989 cited in Roring, 2012) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การยอมรับ จำนวน 7 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.608-0.731 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.894 2) ความไว้วางใจ จำนวน 7 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา

มีค่าเท่ากับ 1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.472-0.687 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.842 และ 3) การให้เกียรติ จำนวน 6 ข้อคำถาม ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1.00 อำนาจจำแนกมีค่าอยู่ในช่วง 0.410-0.807 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก มีค่าเท่ากับ 0.856

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) รูปแบบความแปรปรวนร่วม
  2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling)
- โดยค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล พิจารณาจากเกณฑ์ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินดัชนีวัดความกลมกลืนของโมเดล กรณีตัวแปรสังเกตได้ 12-30 ตัวแปร และขนาดกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 250 (Schermelleh-Engel et al., 2003: 52 และ Hair et al., 2014: 584)

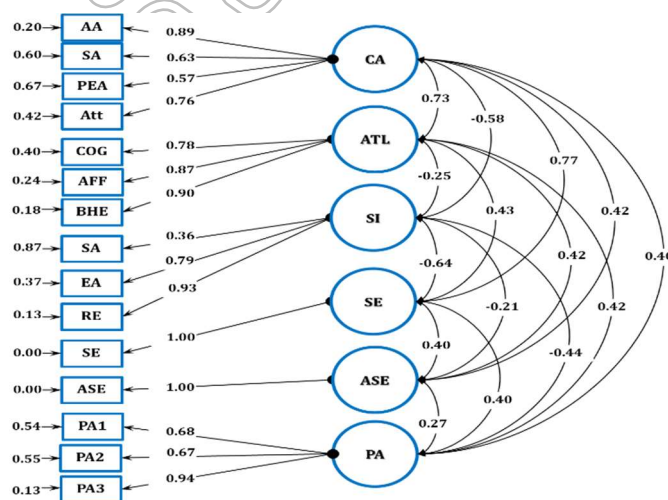
กลุ่มดัชนี	-	Absolute fit measures					Incremental fit indices			Parsimony fit indices
ดัชนี	Chi-square	Normed chi-square	GFI	RMSEA	SRMR		NFI	NNFI	CFI	AGFI
เกณฑ์	มีนัยสำคัญได้	≤ 3	≥ 0.09	< 0.07	< 0.08		≥ 0.09	> 0.92	> 0.92	≥ 0.85

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การศึกษาระดับความสัมพันธ์ของปัจจัย หรือตัวแปร ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเป็นการพิจารณาว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา

ระดับปริญญาตรีมีน้อยเพียงใด และตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด ซึ่งในขั้นต่ำสุดทุกตัวแปรในโมเดลควรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน รูปแบบความแปรปรวนร่วม สำหรับตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา ซึ่งรายละเอียดผลการวิเคราะห์นำเสนอ ดังนี้

Chi-Square = 99.76, df = 46, p-value = 0.00, RMSEA = 0.073

ภาพที่ 2 โมเดลความแปรปรวนร่วม (Covariance) ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา

Factors	CA	ATL	SI	SE	ASE	PA
CA	1.000 (n/a)					
ATL	0.726** (0.067)	1.000 (n/a)				
SI	-0.575** (0.041)	-0.249** (0.024)	1.000 (n/a)			
SE	0.769** (0.083)	0.428** (0.062)	-0.638** (0.051)	1.000 (n/a)		
ASE	0.419** (0.066)	0.415** (0.062)	-0.214** (0.026)	0.402** (0.070)	1.000 (n/a)	
PA	0.404** (0.057)	0.417** (0.052)	-0.437** (0.033)	0.402** (0.073)	0.265** (0.051)	1.00 (n/a)

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, ค่าที่ปรากฏใน ( ) คือ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)

จากภาพที่ 2 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดล ความแปรปรวนร่วม (Covariance) ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา โดยค่าดัชนีกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นการตรวจสอบ Absolute fit measures พบว่า ดัชนี Normed chi-square มีค่าเท่ากับ 2.168, GFI มีค่าเท่ากับ 0.943, RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.073 และ SRMR มีค่าเท่ากับ 0.079 ซึ่งในภาพรวมดัชนีกลุ่มที่ 1 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดัชนีกลุ่มที่ 2 เป็นการตรวจสอบ Incremental fit indices พบว่า ค่าดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 0.966, NNFI มีค่าเท่ากับ 0.954 และ CFI มีค่าเท่ากับ 0.980 ซึ่งในภาพรวมดัชนีกลุ่มที่ 2 ผ่านเกณฑ์การประเมิน และดัชนีกลุ่มที่ 3 เป็นการตรวจสอบ Parsimony fit indices พบว่า ค่าดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.851 ซึ่งในภาพรวมดัชนีกลุ่มที่ 3 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้นผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล สามารถสรุปได้ว่า โมเดล ความแปรปรวนร่วม (Covariance) ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เหมาะที่จะนำมาพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในลำดับต่อไป

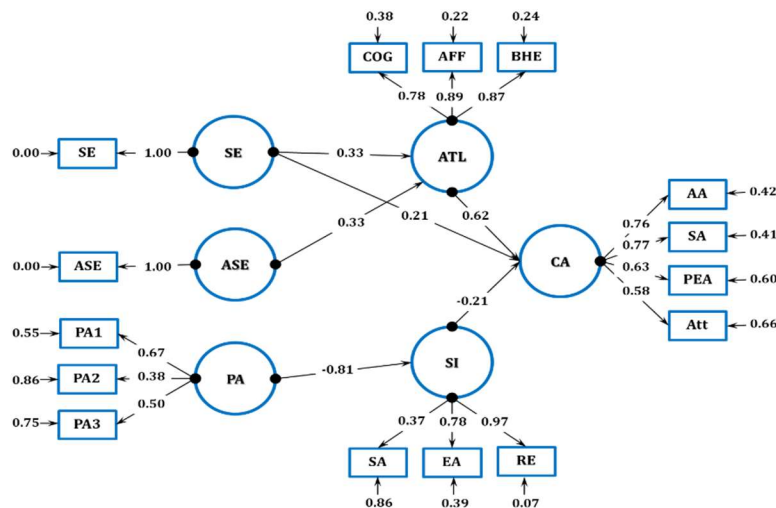
จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษากับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (CA) พบว่า ความสัมพันธ์มีค่าอยู่ในช่วง 0.404-0.769 ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ยกเว้นการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (CA) มากที่สุด คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) รองลงมาคือ เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) และการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) มีค่าเท่ากับ 0.769, 0.726 และ (-0.575) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เฉพาะปัจจัย พบว่า ค่าความสัมพันธ์มีค่าอยู่ในช่วง 0.214-0.638 ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ยกเว้นการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับปัจจัยอื่น ๆ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ การแยกตัวเป็นอิสระ (SI) กับการเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) รองลงมาคือ การแยกตัวเป็นอิสระ (SI) กับความผูกพันกับผู้ปกครอง (PA) และเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) กับการเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) ค่าเท่ากับ (-0.638), (-0.437) และ 0.428 ตามลำดับ

ผลการพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษาจะเห็นว่าทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 บ่งบอกถึงความเหมาะสมในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในลำดับต่อไป

ตอนที่ 2 การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเป็นการพิจารณาความเหมาะสมของการเป็นเหตุเป็นผล และขนาดอิทธิพลระหว่างตัวแปรตามกรอบทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ ซึ่งผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

Chi-Square = 114.01, df = 52, p-value = 0.00, RMSEA = 0.074

ภาพที่ 3 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 3 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมภายในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

IV \ DV	SI			ATL			CA		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
SE	-	-	-	0.332** (0.053)	-	0.332** (0.053)	0.205** (0.049)	0.207** (0.036)	0.413** (0.055)
ASE	-	-	-	0.328** (0.052)	-	0.328** (0.052)	-	0.205** (0.034)	0.205** (0.034)
PA	-0.808** (0.088)	-	-0.808** (0.088)	-	-	-	-	0.166** (0.063)	0.166** (0.063)
SI	-	-	-	-	-	-	-0.205** (0.096)	-	-0.205** (0.096)
ATL	-	-	-	-	-	-	0.625** (0.072)	-	0.625** (0.072)
R ²	0.652			0.308			0.713		

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, ค่าที่ปรากฏใน ( ) คือ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)

จากภาพที่ 3 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยค่าดัชนีกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นการตรวจสอบ Absolute fit measures พบว่า ดัชนี Normed chi-square มีค่าเท่ากับ 2.192, GFI มีค่าเท่ากับ 0.935, RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.074 และ SRMR มีค่าเท่ากับ 0.079 ซึ่งในภาพรวมดัชนีกลุ่มที่ 1 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดัชนีกลุ่มที่ 2 เป็นการตรวจสอบ Incremental fit indices พบว่า

ค่าดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 0.965, NNFI มีค่าเท่ากับ 0.960 และ CFI มีค่าเท่ากับ 0.980 ซึ่งในภาพรวมดัชนีกลุ่มที่ 2 ผ่านเกณฑ์การประเมิน และดัชนีกลุ่มที่ 3 เป็นการตรวจสอบ Parsimony fit indices พบว่า ค่าดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.851 ซึ่งในภาพรวมดัชนีกลุ่มที่ 3 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้นผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสามารถสรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลมีอิทธิพลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เหมาะที่จะนำมาพิจารณาขนาดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุภายในโมเดล

จากตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบค่าขนาดอิทธิพลภายในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผล มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า ทุกปัจจัยส่งอิทธิพลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งส่วนใหญ่มีอิทธิพลในทิศทางบวก ยกเว้นการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) ที่มีอิทธิพลในทิศทางลบ โดยปัจจัยที่ส่งอิทธิพลมากที่สุด คือ เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) รองลงมา คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) และการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) กับการรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน (ASE) ซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.625, 0.413 และ 0.205 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง พบว่า เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) การแยกตัวเป็นอิสระ (SI) และการเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) ส่งอิทธิพลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งส่วนใหญ่มีอิทธิพลในทิศทางบวก ยกเว้นการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) ที่มีอิทธิพลในทิศทางลบ โดยปัจจัยที่ส่งอิทธิพลมากที่สุด คือ เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) รองลงมา คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) กับการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) ซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.625 และ 0.205 ตามลำดับ ส่วนอิทธิพลทางอ้อม พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) การรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน (ASE) และความผูกพันกับผู้ปกครอง (PA) ส่งอิทธิพลในทิศทางบวกต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยที่ส่งอิทธิพลมากที่สุด คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) ส่งผ่านเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) ซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.207 รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน (ASE) ส่งผ่านเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) ซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.205 และความผูกพันกับผู้ปกครอง (PA) ส่งผ่านการแยกตัวเป็นอิสระ (SI) ซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.166

เมื่อพิจารณาความแปรปรวน พบว่า เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ (ATL) การแยกตัวเป็นอิสระ (SI) การเห็นคุณค่าในตนเอง (SE) การรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน (ASE) และความผูกพันกับผู้ปกครอง (PA) สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (CA) ได้ร้อยละ 71.30

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย พบว่า เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ การแยกตัวเป็นอิสระ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถ

ด้านวิชาการของตน ความผูกพันกับผู้ปกครองกับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย มีค่าอยู่ในช่วง 0.404-0.769 ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย พบว่า ทุกปัจจัยส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งส่วนใหญ่มีอิทธิพลในทิศทางบวก ยกเว้นการแยกตัวเป็นอิสระที่มีอิทธิพลในทิศทางลบ โดยปัจจัยที่ส่งอิทธิพลมากที่สุด คือ เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ รองลงมาคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการแยกตัวเป็นอิสระกับการรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตนซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.625, 0.413 และ 0.205 ตามลำดับ ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนเจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้กับการแยกตัวเป็นอิสระส่งเฉพาะอิทธิพลทางตรง และการรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตนกับความผูกพันกับผู้ปกครองส่งเฉพาะอิทธิพลทางอ้อม นอกจากนี้พบว่าทั้ง 5 ปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนการปรับตัวในมหาวิทยาลัยได้ ร้อยละ 71.30

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายเป็นภาพรวมของการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่า เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ การแยกตัวเป็นอิสระ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน ความผูกพันกับผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพบว่า เจตคติต่อการสอนและการเรียนรู้ การแยกตัวเป็นอิสระ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถด้านวิชาการของตน ความผูกพันกับผู้ปกครองส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งส่วนใหญ่มีอิทธิพลในทิศทางบวก ยกเว้นการแยกตัวเป็นอิสระที่มีอิทธิพลในทิศทางลบ โดยทั้ง 5 ปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนการปรับตัวในมหาวิทยาลัยได้ ร้อยละ 71.30 ซึ่งเป็นการค้นพบความสัมพันธ์และการทำนายการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาในระดับสูง ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามที่นักการศึกษาได้อธิบายไว้ อาทิเช่น Aapelmeier et al. (2012: 761) อธิบายว่า การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถทำนายการปรับตัวในมหาวิทยาลัยได้ เพราะบุคคลที่มีการยอมรับในตนเองได้ และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับ

ความเป็นจริง ซึ่งบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีความสามารถในการเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิต และสามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวังและท้อแท้ใจด้วยความหวังและความกล้าหาญ มีการประเมินตนเองในทางบวก มีความเชื่อมั่นในความสามารถจนมั่นใจได้ว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จตามที่ต้องการ ส่วนบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะมองเห็นตนเองหรือมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในอุดมคติที่ขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับตนเองตามความเป็นจริง อาจเกิดความเครียด ความกดดัน มีสภาพจิตใจที่หดหู่ เพราะรับรู้ว่าคุณค่าตนเองไม่มีค่า ไม่มีความภาคภูมิใจ ไม่กล้าแสดงออก ขาดความกระตือรือร้น ไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนานตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ส่วน Mattanah et al. (2004: 215) อธิบายว่า ความผูกพันกับผู้ปกครองส่งอิทธิพลทางตรงไปยังการแยกตัวเป็นอิสระ และยังส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านการแยกตัวเป็นอิสระไปยังการปรับตัวในมหาวิทยาลัย ซึ่งการพัฒนาของวัยรุ่นมีแนวโน้มจะดำเนินไปได้ดีที่สุดเมื่อวัยรุ่นสามารถพัฒนาความเป็นอิสระจากผู้ปกครองได้ แต่อยู่ภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ที่พ่อแม่คอยสนับสนุนและใกล้ชิดอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางตรงกันข้ามวัยรุ่นที่พยายามจะเป็นอิสระจากผู้ปกครองอย่างเด็ดขาดและปฏิเสธความสัมพันธ์ หรือความใกล้ชิดจากผู้ปกครองมีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาด้านพัฒนาการของพฤติกรรม ทั้งนี้ผลกระทบร่วมกันระหว่างความผูกพันกับการแยกตัวเป็นอิสระจะทำนายการปรับตัวในมหาวิทยาลัยได้ดีกว่าการมีเพียงแค่ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง ซึ่งความผูกพันที่แนบแน่นจะนำไปสู่ความรู้สึกที่ดีขึ้นเมื่อต้องแยกตัวเป็นอิสระในช่วงวัยรุ่น และเป็นรากฐานที่สำคัญในการมองตนเองด้วยความชื่นชอบ มีประสิทธิภาพ และพึ่งพาตนเอง และ Mashburn (2000) อธิบายว่า การลาออกจากมหาวิทยาลัยเป็นผลมาจากการที่ไม่ได้รับความรู้จากประสบการณ์ที่ควรรู้ ซึ่งการที่นักศึกษาไม่ได้รับความรู้หรือหันหลังให้ความรู้ (Withdrawal cognitions) เป็นผลมาจากกระบวนการภายในจิตใจที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ โดยส่วนประกอบของเจตคติ ประกอบด้วย การไตร่ตรองความคิด พฤติกรรมของความตั้งใจ และความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหา ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีการคิดไตร่ตรองทุกอย่างเกี่ยวกับการลาออกจากมหาวิทยาลัย มีความตั้งใจที่จะค้นหาสภาพแวดล้อมใหม่ที่สอดคล้องกับตนเอง ทั้งหมดนี้แสดงถึงการที่นักศึกษาไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับมหาวิทยาลัยได้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัย อาทิเช่น เจนวิทย์ วาริบ่อ (2562) ได้ศึกษาปรากฏการณ์การลาออกกลางคันและการคงอยู่ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถทางวิชาการของตนเองส่งอิทธิพลทางตรงไปยังเจตคติต่อการสอนและการเรียน มีขนาดอิทธิพลมาก เท่ากับ 0.411 และเจตคติต่อการสอนและการเรียนส่งอิทธิพลทางตรงไปยังการปรับตัวในมหาวิทยาลัย มีขนาดอิทธิพลมาก

เท่ากับ 0.351 ส่วน Mattanah et al. (2004) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับผู้ปกครอง การแยกตัวเป็นอิสระ และการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาด้วยการวิเคราะห์สมการโครงสร้างซึ่งมีการแยกตัวเป็นอิสระเป็นตัวแปรส่งผ่านกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยขนาดกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทยสหรัฐอเมริกา จำนวน 404 คน ผลการวิจัยเมื่อพิจารณาเพศชาย พบว่า ความผูกพันกับผู้ปกครองส่งอิทธิพลทางลบไปยังการแยกตัวเป็นอิสระ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.309 ส่วนการแยกตัวเป็นอิสระส่งอิทธิพลทางลบไปยังการปรับตัวในมหาวิทยาลัย แยกตามองค์ประกอบดังนี้ 1) มีขนาดอิทธิพลการปรับตัวด้านวิชาการ เท่ากับ 0.473 2) มีขนาดอิทธิพลการปรับตัวด้านสังคม เท่ากับ 0.493 และ 3) มีขนาดอิทธิพลการปรับตัวด้านอารมณ์ของบุคคล เท่ากับ 0.671 เมื่อพิจารณาเพศหญิง พบว่า ความผูกพันกับผู้ปกครองส่งอิทธิพลทางลบไปยังการแยกตัวเป็นอิสระ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.304 ส่วนการแยกตัวเป็นอิสระส่งอิทธิพลทางลบไปยังการปรับตัวในมหาวิทยาลัย แยกตามองค์ประกอบดังนี้ 1) มีขนาดอิทธิพลการปรับตัวด้านวิชาการ เท่ากับ 0.486 2) มีขนาดอิทธิพลการปรับตัวด้านสังคม เท่ากับ 0.541 และ 3) มีขนาดอิทธิพลการปรับตัวด้านอารมณ์ของบุคคล เท่ากับ 0.669 และ Aapelmeier et al. (2012) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อในอำนาจควบคุม และการปรับตัวในมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทยสหรัฐอเมริกา จำนวน 322 คน ผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย สามารถแยกพิจารณาความสัมพันธ์ตามองค์ประกอบของการปรับตัวในมหาวิทยาลัยดังนี้ 1) มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวด้านวิชาการ เท่ากับ 0.51 2) มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวด้านสังคม เท่ากับ 0.51 3) มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวด้านอารมณ์ของบุคคล เท่ากับ 0.46 และ 4) มีความสัมพันธ์กับความผูกพันกับสถาบัน เท่ากับ 0.51

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหาร หรือคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สามารถนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างโปรแกรมส่งเสริมการปรับตัวของนักศึกษา โดยการสร้างโปรแกรมควรคำนึงถึงเส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุภายในโมเดล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ปัจจัยที่นำมาศึกษาสามารถทำนายการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ได้ถึงร้อยละ 71.30 ผู้สนใจควรนำไปสร้างโปรแกรมส่งเสริมการปรับตัวในมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจวางแผนการวิจัยเป็นการศึกษาระยะยาว เพื่อดูประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรม

เอกสารอ้างอิง

- เจนวิทย์ วาริบบอ. (2562). **ปรากฏการณ์การลาออกกลางคัน และการคงอยู่ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา**. ปรังญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิจัย วัฒน และสถิติ การศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นุจิรา สารอ้อย. (2547). **กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่มาจากครอบครัวเกษตรกร บ้านร่องเผือก จังหวัดเชียงราย**. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รังสรรค์ โฉมยา. (2553). **จิตวิทยา: พื้นฐานในการทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการศึกษาและชีวิต (องค์ประกอบก่อนตัดสินใจเลือกอาชีพ)**. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://guidance.obec.go.th/?p=1033>. 2555.
- Aspelmeier, J. E., Love, M. M., McGill, L. A., Elliott, A. N. & Pierce, T. W. (2012). Self-Esteem, Locus of Control, College Adjustment, and GPA Among First and Continuing-Generation Students: A Moderator Model of Generational Status. **Res High Educ.** 53: 755-781.
- Bean, J. P., & Eaton, S. B. (2000). **A psychological model of student retention**. Nashville, TN: Vanderbilt University Press.
- Flanders, G. R. (2013). **The effect of course completion within selected major on persistence for freshman college student**. Doctor dissertation, Business Administration, University of Phoenix.
- Floyd, N. D. (2012). **Validity evidence for the use of Holland vocational personality types in college student populations**. Doctoral dissertation, Educational Psychology/Research, University of South Carolina.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. (2014). **Multivariate data analysis**. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Holland, J. L. (1997). **Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments** (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Mashburn, A. J. (2000). A psychological process of student dropout. **Journal of College Student Retention**. 2(3): 173-190.
- Mattanah, J. F., Brand, B. L. & Hancock, G. R. (2004). Parental Attachment, Separation-Individuation, and College Student Adjustment: A Structural Equation Analysis of Medial Effects. **Journal of Counseling Psychology**. 51(2): 213-225.
- Radecke, W. B. (2021). **Instagram self-experience: An examination of InstaGram, Self-esteem, Social Comparison, and Self-Presentation**. Doctor dissertation, Medaille College.
- Roring, S. A. (2012). **Attachment, Negative Self-Schemas, and Coping with Separation-Individuation during the Transition to College**. Doctor dissertation, College of the Oklahoma State University.
- Schermelleh-Engel, Moosbrugger, & Muller. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. **Methods of Psychological Research Online**. 8(2): 23-74.
- Voigt, L., & Hundrieser, J. Noel-Levitz retention codifications student success, retention, and graduation: Definitions, theories, practices, patterns, and trends. [online]. Available : <http://www.stetson.edu/law>. 2008.
- Waller, T. O. (2009). **A mixed method approach for assessing the adjustment of incoming first-year engineering students in a summer bridge program**. Doctor dissertation, Philosophy Curriculum and Instruction, Virginia Polytechnic Institute and State University.

การออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิกเพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ จังหวัดจันทบุรี Aerobic Exercise to Improve Physical Fitness of the Elderly in Chanthaburi Province

ชาญลักษณ์ เยี่ยมมิตร*, ณัฐพงษ์ จรทะผา

Chanchaluck Giummitr, Nattapong Chorntapha

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: chanchalak.y@rbru.ac.th

(Received: October 28 2022; Revised: January 2 2023; Accepted: January 11 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี และ (2) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรีก่อนและหลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 50 คน ได้มาจากการเลือกแบบอาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ และโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t แบบไม่อิสระจากกัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุก่อนและหลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก เพศชายและเพศหญิงมีสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวดีที่สุด โดยก่อนและหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.87-5.00 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ด้านการทรงตัว ก่อนและหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13-4.77 อยู่ในระดับดีถึงระดับดีมาก แต่ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ และความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00-2.34 ระดับต่ำมากไปถึงระดับต่ำ และ (2) สมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา และด้านความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความอ่อนตัวและการทรงตัว ก่อนและหลังทดลองไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : แอโรบิก, ผู้สูงอายุ, สมรรถภาพทางกาย

Abstract

The purposes of this study were to: (1) examine the level of physical fitness of the elderly, and (2) compare the physical fitness of the elderly in Chanthaburi Province before and after aerobic activities. The samples used in this research were 50 elderly people in Chanthaburi Province selected by voluntary sampling. The research instruments used for collecting data were a physical fitness test for the elderly and an aerobic exercise program. The data were statistically analyzed by mean, standard deviation, and t-test for dependent samples.

The results showed that (1) the physical fitness of the elderly before and after joining the aerobic exercise in both males and females had the best physical performance in terms of flexibility with the mean score of 4.87 to 5.00 at a very high level. Concerning balance before and after joining the aerobic exercise, the mean score was between 4.13 and 4.77 at a very high level, but endurance of the heart and circulatory system with the mean score of 1.00 to 2.34 indicated between a very low and a low level, and (2) the physical fitness of the leg muscle strength and endurance of the heart and circulatory system were higher before joining the aerobic exercise with statistical significance level of .05 whereas flexibility and balance before and after attending in aerobic exercise program were not different in statistical significance.

Keywords : Aerobic Exercise, Elderly, Physical Fitness

ชาญลักษณ์ เยี่ยมมิตร, ณัฐพงษ์ จรทะผา

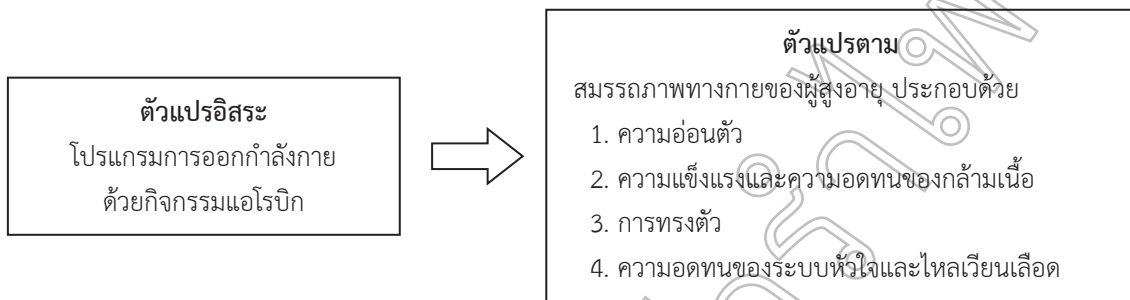

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรีก่อนและหลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

อังคณา ศรีตะลา (2547) อธิบายว่า กิจกรรมแอโรบิกสามารถเพิ่มความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อและเอ็นบริเวณข้อต่อ ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อโดยทั่วไป ความทนทานของกล้ามเนื้อ ปอด หัวใจ และระบบไหลเวียนโลหิต และการทำงานประสาน

สัมพันธ์กันของกล้ามเนื้อและระบบประสาทเพื่อให้การเคลื่อนไหวเกิดขึ้นอย่างราบเรียบถูกต้องตลอดจนสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวนั้น ๆ ได้ และนิพพานท์ สันทรัพย์ และคณะ (2562) ระบุว่า การออกกำลังกายแบบแอโรบิกหรือ Endurance activity หรือ Cardio activity สำหรับผู้สูงอายุนั้น เป็นการออกกำลังกายที่ใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะกระตุ้นการทำงานของหัวใจ และปอด เพิ่มความสามารถในการสูดดมโลหิตของหัวใจทำให้สมรรถภาพของระบบหัวใจปอด และหลอดเลือดทำงานได้ดีขึ้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) จำนวน 50 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Voluntary sampling) โดยประกาศรับสมัครผ่านสมาคมสภาผู้สูงอายุจังหวัดจันทบุรี ในส่วนของการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีของ Cohen (1988: 40) โดยกำหนดอำนาจการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.70 ขนาดอิทธิพล (Effect size: d) เท่ากับ 0.50 ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 และตั้งสมมติฐานการวิจัยแบบมีทิศทาง ซึ่งตามเงื่อนไขดังกล่าวจะต้องใช้หน่วยตัวอย่างในการทดลองอย่างน้อย 38 คน แต่เพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย (Missing data) ผู้วิจัยจึงกำหนดหน่วยตัวอย่างในการทดลองไว้ที่ 50 คน นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่เป็นอาสาสมัครต้องเป็นบุคคลที่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมประจำวันตามปกติได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. โปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก เป็นแบบแรงกระแทกต่ำ (Low impact) มีทั้งหมด 13 ท่า ประกอบด้วย 1) การย่ำเท้า (Marching) 2) การเดิน (Walking) 3) การก้าวแตะ (Step touch) 4) การใช้ส้นเท้าแตะหรือปลายเท้าแตะ (Heel หรือ Toe touch) 5) การยกส้นเท้า (Hamstring curl หรือ Leg curl) 6) การทำก้าวชิดก้าวแตะ (Grapevine) 7) ก้าวรูปตัววี (V-Step) หรือ อี-ซี วอล์ค (E-Z walk) 8) สควอท (Squat) 9) การยกเข่า (Knee lift) 10) ชาติช (Schottische) 11) การเตะขา (Kick)

12) แมมโบ (Mambo) และ 13) โพนี (Pony) โดยควบคุมความแรงของการออกกำลังกายให้อยู่ระหว่าง 60-80 เปอร์เซ็นต์ของอัตราการเต้นของหัวใจสูงสุด (อัตราการเต้นของหัวใจสูงสุด = 220-อายุ ครั้ง/วินาที) (ปรีดา อารยวิษานนท์, 2542: 199) ผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย พบว่า ค่าความเหมาะสมของท่าออกกำลังกายในกิจกรรมแอโรบิกสำหรับผู้สูงอายุ เท่ากับ 1.00

2. แบบวัดสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุของกรมพลศึกษา (2562) ซึ่งแบ่งสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความอ่อนตัว พิจารณาจากความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อขาอยู่ด้านบน) และความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อขาอยู่ด้านบน) 2) ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ พิจารณาจากความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา 3) การทรงตัว พิจารณาจากความเคล่วคล่องว่องไว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่ และ 4) ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด พิจารณาจากความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด ผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย พบว่า ค่าความตรงเชิงเนื้อหาหรือความสอดคล้องระหว่างท่าทดสอบสมรรถภาพทางกายกับนิยามเชิงปฏิบัติการในแต่ละองค์ประกอบ เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ One Group Pretest-Posttest Design ส่วนสถานที่ทำการทดลอง คือ โรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดจันทบุรี โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ก่อนการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก ทำการวัดสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน

2. ฝึกตามโปรแกรม เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน วันละ 45-60 นาที

3. หลังจากใช้โปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ทำการวัดสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน

4. บันทึกข้อมูลและเตรียมวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรีก่อนและหลังจากการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก จำแนกการเปรียบเทียบตามองค์ประกอบ

ได้แก่ 1) ความอ่อนตัว 2) ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ 3) การทรงตัว และ 4) ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด ด้วยสถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (Dependent sample t-test)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี

การนำเสนอผลการวิเคราะห์จะแบ่งเป็น 2 ตาราง จำแนกตามเพศ โดยคะแนนเฉลี่ยที่ปรากฏในตารางเป็นการนำคะแนนดิบ (Raw score) จากการทำกิจกรรมในแต่ละองค์ประกอบไปเทียบกับเกณฑ์แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชนอายุ 60-69 ปี (กรมพลศึกษา, 2562) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุของเพศชาย จำแนกตามองค์ประกอบ และระยะทดลอง

องค์ประกอบสมรรถภาพทางกาย	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ระยะก่อนทดลอง			
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชาวอยู่ด้านบน)	5.00	0.00	ดีมาก
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชายอยู่ด้านบน)	4.87	0.35	ดีมาก
ด้านที่ 2 ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา	1.00	0.00	ต่ำมาก
ด้านที่ 3 ความแคล่วคล่องว่องไว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่	4.13	0.35	ดี
ด้านที่ 4 ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด	1.00	0.00	ต่ำมาก
ระยะหลังทดลอง			
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชาวอยู่ด้านบน)	5.00	0.00	ดีมาก
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชายอยู่ด้านบน)	5.00	0.00	ดีมาก
ด้านที่ 2 ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา	2.00	0.65	ต่ำ
ด้านที่ 3 ความแคล่วคล่องว่องไว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่	4.27	0.46	ดี
ด้านที่ 4 ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด	1.60	0.51	ต่ำมาก

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาก่อนการทดลอง พบว่าสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุของเพศชายที่ดีที่สุด คือ สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว ซึ่งความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชาวอยู่ด้านบน) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในระดับดีมาก และความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชายอยู่ด้านบน) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ สมรรถภาพทางกายด้านการทรงตัว ซึ่งความแคล่วคล่องว่องไว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 0.35 อยู่ในระดับดี แต่สมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ และความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อพิจารณาหลังการทดลอง พบว่า สมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุของเพศชายที่ดีที่สุด คือ สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว ซึ่งความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชาวอยู่ด้านบน) และความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อชายอยู่ด้านบน) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมา

คือ สมรรถภาพทางกายด้านการทรงตัว ซึ่งความคล่องตัวและไหวและความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 อยู่ในระดับดี แต่สมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ

มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 อยู่ในระดับต่ำ กับการอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 อยู่ในระดับต่ำมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุ เพศหญิง จำแนกตามองค์ประกอบ และระยะทดลอง

องค์ประกอบสมรรถภาพทางกาย	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ระยะก่อนทดลอง			
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อขวายอยู่ด้านบน)	5.00	0.00	ดีมาก
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อซ้ายอยู่ด้านบน)	5.00	0.00	ดีมาก
ด้านที่ 2 ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา	1.00	0.00	ต่ำมาก
ด้านที่ 3 ความคล่องตัวและไหว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่	4.66	0.48	ดีมาก
ด้านที่ 4 ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด	1.00	0.00	ต่ำมาก
ระยะหลังทดลอง			
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อขวายอยู่ด้านบน)	5.00	0.00	ดีมาก
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อซ้ายอยู่ด้านบน)	5.00	0.00	ดีมาก
ด้านที่ 2 ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา	2.34	0.54	ต่ำ
ด้านที่ 3 ความคล่องตัวและไหว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่	4.77	0.43	ดีมาก
ด้านที่ 4 ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด	1.80	0.41	ต่ำ

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาระยะก่อนทดลอง พบว่า สมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุของเพศหญิงที่ดีที่สุด คือ สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว ซึ่งความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อขวายอยู่ด้านบน) และความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อซ้ายอยู่ด้านบน) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ สมรรถภาพทางกายด้านการทรงตัว ซึ่งความคล่องตัวและไหว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 อยู่ในระดับดีมาก แต่สมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ และความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในระดับต่ำมาก

เมื่อพิจารณาระยะหลังทดลอง พบว่า สมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุของเพศหญิงที่ดีที่สุด คือ สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว ซึ่งความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อขวายอยู่ด้านบน) และความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ (เมื่อซ้ายอยู่ด้านบน) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมา

คือ สมรรถภาพทางกายด้านการทรงตัว ซึ่งความคล่องตัวและไหวและความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 อยู่ในระดับดีมาก แต่สมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 อยู่ในระดับต่ำ ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 อยู่ในระดับต่ำ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรีก่อนและหลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก

การวิเคราะห์ในส่วนที่ 2 เป็นการพิจารณาความแตกต่างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ระหว่างก่อนและหลังใช้โปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก ในส่วนของคะแนนที่นำวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการแปลงคะแนนดิบในแต่ละกิจกรรมเป็นคะแนนเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา (2562) เพราะไม่สามารถนำคะแนนดิบมาวิเคราะห์ได้โดยตรงเนื่องจากความแตกต่างทางเพศ ซึ่งรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสถิติ t ของสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ จำแนกตามองค์ประกอบ

ช่วงเวลา	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่				
กิจกรรมที่ 1 การแตะมือด้านหลัง มือขวาอยู่ด้านบน				
ก่อนทดลอง	5.00	0.00	n/a	n/a
หลังทดลอง	5.00	0.00		
กิจกรรมที่ 2 การแตะมือด้านหลัง มือซ้ายอยู่ด้านบน				
ก่อนทดลอง	4.96	0.20	1.43	0.16
หลังทดลอง	5.00	0.00		
ด้านที่ 2 ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา				
ก่อนทดลอง	1.00	0.00	14.83*	0.00
หลังทดลอง	2.24	0.59		
ด้านที่ 3 ความแคล่วคล่องว่องไว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่				
ก่อนทดลอง	4.56	0.50	1.77	0.08
หลังทดลอง	4.62	0.49		
ด้านที่ 4 ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด				
ก่อนทดลอง	1.00	0.00	11.81*	0.00
หลังทดลอง	1.74	0.44		

* แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ด้านที่ 1 ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ กิจกรรมที่ 1 การแตะมือด้านหลัง มือขวาอยู่ด้านบน พบว่า ก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 และหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เนื่องจากความแปรปรวนของคะแนนเป็น 0 และเป็นคะแนนเต็มสูงสุดจึงไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบพัฒนาการได้ ส่วนกิจกรรมที่ 2 การแตะมือด้านหลัง มือซ้ายอยู่ด้านบน พบว่า ก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20 และหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 ค่าสถิติ t เท่ากับ 1.43 (Sig. = 0.16) ผลการเปรียบเทียบพบว่า หลังจากออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุด้านความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ กิจกรรมการแตะมือด้านหลัง มือซ้ายอยู่ด้านบนไม่แตกต่างจากก่อนทดลอง

เมื่อพิจารณาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ด้านที่ 2 ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา พบว่า ก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 และหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 ค่าสถิติ t เท่ากับ 14.83 (Sig. = 0.00) ผลการเปรียบเทียบพบว่า หลังจากออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก คะแนนเฉลี่ย

สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขาสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ด้านที่ 3 ความแคล่วคล่องว่องไว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่ พบว่า ก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 และหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 ค่าสถิติ t เท่ากับ 1.77 (Sig. = 0.08) ผลการเปรียบเทียบพบว่า หลังจากออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ความแคล่วคล่องว่องไว และความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่ไม่แตกต่างจากก่อนทดลอง

เมื่อพิจารณาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ด้านที่ 4 ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด พบว่า ก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 และหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 ค่าสถิติ t เท่ากับ 11.81 (Sig. = 0.00) ผลการเปรียบเทียบพบว่า หลังจากออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการวิจัย มีจำนวน 50 คน มีอายุอยู่ในช่วง 60-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70 ซึ่งก่อนและหลังจากออกกำลังกาย ด้วยกิจกรรมแอโรบิก พบว่า เพศชายมีสมรรถภาพทางกาย ด้านความอ่อนตัวดีที่สุด โดยก่อนและหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน ช่วง 4.87-5.00 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ด้านการทรงตัว ก่อนและหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และ 4.27 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับดี แต่ความแข็งแรงและความอดทน ของกล้ามเนื้อก่อนและหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ 2.00 ตามลำดับ ซึ่งพัฒนาจากระดับต่ำมากไปถึงระดับต่ำ และ ความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด ก่อนและหลังทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ 1.60 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำมาก ส่วน เพศหญิงมีสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวดีที่สุด โดยก่อนและ หลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 5.00 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมา คือ ด้านการทรงตัว ก่อนและหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และ 4.77 ตามลำดับ อยู่ในระดับดีมาก แต่สมรรถภาพทางกาย ด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ ก่อนและหลัง ทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ 2.34 ตามลำดับ ซึ่งพัฒนา จากระดับต่ำมากไปถึงระดับต่ำ และความอดทนของระบบหัวใจ และหลอดเลือด ก่อนและหลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ 1.80 ตามลำดับ ซึ่งพัฒนาจากระดับต่ำมากไปถึงระดับต่ำ

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในจังหวัดจันทบุรี ก่อนและหลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรม แอโรบิก พบว่า สมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว กิจกรรม การแตะมื่อด้านหลัง มือขวายู่ด้านบน เนื่องจากความแปรปรวน ของคะแนนเป็น 0 และเป็นคะแนนเต็มสูงสุดจึงไม่สามารถนำมา เปรียบเทียบพัฒนาการได้ ส่วนกิจกรรมการแตะมื่อด้านหลัง มือซ้าย ยู่ด้านบน พบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ 1.43 ($Sig. = 0.16$) หมายความว่า หลังจากออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก สมรรถภาพทางกาย ของผู้สูงอายุด้านความอ่อนตัวไม่แตกต่างจากก่อนทดลอง

สมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทน ของกล้ามเนื้อขา พบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ 14.83 ($Sig. = 0.00$) หมายความว่า หลังจากออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุด้านความแข็งแรงและความอดทน ของกล้ามเนื้อขาสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สมรรถภาพทางกายด้านการทรงตัว พบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ 1.77 ($Sig. = 0.08$) หมายความว่า หลังจากออกกำลังกาย ด้วยกิจกรรมแอโรบิก สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุด้านการทรงตัว ไม่แตกต่างจากก่อนทดลอง

สมรรถภาพทางกายด้านความอดทนของระบบหัวใจและ ไหลเวียนเลือด พบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ 11.81 ($Sig. = 0.00$) หมายความว่า หลังจากออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุด้านความอดทนของระบบหัวใจ และไหลเวียนเลือดสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของการอภิปรายผล ผู้วิจัยทำการอภิปรายตาม ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งสามารถที่จะแบ่งได้ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ผลการศึกษาระดับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัด จันทบุรี และ 2) พัฒนาการของสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในจังหวัดจันทบุรีหลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก โดย มีรายละเอียดการอภิปรายผลในแต่ละประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษาระดับสมรรถภาพทางกายของ ผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยก่อนการทดลอง พบว่า สมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุด้านความอ่อนตัว ซึ่งเป็นการวัด ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ มือขวายู่ ด้านบนและมือซ้ายยู่ด้านบน ทั้งเพศชายและหญิงอยู่ในระดับ ดีมาก ส่วนด้านการทรงตัว ซึ่งวัดจากความแคล่วคล่องว่องไว และ ความสามารถในการทรงตัวแบบเคลื่อนที่ เพศชายอยู่ในระดับดี ส่วนเพศหญิงอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสมรรถภาพทางกายทั้ง 2 ด้าน ที่กล่าวมาไม่เป็นปัญหาสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี อาจเป็น เพราะวากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการมีอายุในช่วง 60-64 ปี สมรรถภาพทางกายในด้านดังกล่าวจึงยังคงแข็งแรง แต่ในส่วน ของสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของ กล้ามเนื้อ และด้านความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด พบว่า อยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อ เป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาไปสู่การสูญเสียความสามารถ ในการทำงานและความพิการ เพราะถ้าหากกล้ามเนื้ออ่อนแรงมาก จะส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่สามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะ กิจกรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การนั่ง การยืน การเดิน รวมถึงการลุกขึ้นจากเก้าอี้ และการขึ้นลงบันได (Nair, 2004) สำหรับการเปลี่ยนแปลงของระบบหัวใจและหลอดเลือด หรือระบบไหลเวียนเลือด อาจนำไปสู่การเกิดโรคในผู้สูงอายุ เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นต้น (ประเสริฐ อัสสันตชัย, 2552) จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า สมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรง และความอดทนของกล้ามเนื้อ และด้านความอดทนของระบบหัวใจ และไหลเวียนเลือดนั้นสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ หากปล่อยปละละเลยอาจส่งผลเสียต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ซึ่งการหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวผู้สูงอายุควรที่จะมีกิจกรรมทางกาย และออกกำลังกาย (Nair, 2004)

ประเด็นที่ 2 พัฒนาการของสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุหลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิก ผลการวิจัยพบว่า หลังการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิกผู้สูงอายุมีสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ และด้านความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวกับด้านการทรงตัวไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง สาเหตุเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมีสมรรถภาพด้านความอ่อนตัวและด้านการทรงตัวสูงเป็นทุนเดิมอยู่แล้วทำให้ไม่เห็นพัฒนาการ หรือการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยของสมรรถภาพด้านความอ่อนตัว และด้านการทรงตัวก่อนการทดลองซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง 4.66-5.00 จากคะแนนเต็ม 5 ในทางกลับกันจะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของสมรรถภาพด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ และด้านความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดก่อนการทดลองมีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำมาก บ่งบอกถึงปัญหาสมรรถภาพด้านร่างกายในองค์ประกอบดังกล่าว ดังนั้นเมื่อถูกกระตุ้นด้วยการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิกจึงทำให้ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ และด้านความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญสอดคล้องกับกรมพลศึกษา (2555: 8) ที่อธิบายว่า แอโรบิกแดนซ์เป็นรูปแบบของการออกกำลังกายที่แตกต่างไปจากการออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬาประเภทอื่น เพราะมีการนำเอาท่าบริหารกายแบบต่าง ๆ ทำการเคลื่อนไหวพื้นฐาน เช่น การเดิน วิ่ง การกระโดด การก้าวเท้าและท่าทางการเต้นรำต่าง ๆ มาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ให้เข้ากับจังหวะเพลงหรือเสียงดนตรี แอโรบิกแดนซ์ยังเป็นการออกกำลังกายที่สามารถปรับความหนักเบาได้ตามสภาวะที่เหมาะสมของแต่ละคน ซึ่งจุดเด่นของแอโรบิกแดนซ์ คือ การส่งเสริมการทำงานของหัวใจให้ดีขึ้น ช่วยสร้างความอดทนและความแข็งแรงของหัวใจ ปอด ระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจับออกซิเจนของกล้ามเนื้อ และสุกัญญา พานิชเจริญนาม (2546: 5) ที่อธิบายว่า แอโรบิกแดนซ์จัดเป็นการออกกำลังกายแบบหนึ่งที่ใช้ดนตรีหรือเสียงเพลงประกอบกับการเคลื่อนไหว โดยทักษะการเคลื่อนไหวจะนำมาจากทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้น เช่น การเดิน การวิ่ง การกระโดด มาผสมผสานกับการเต้นรำ เพื่อให้เกิดความแข็งแรงของหัวใจปอด ตลอดทั้งกล้ามเนื้อทั่วทุกส่วนของร่างกาย นอกจากจุดเด่นของการออกกำลังกายด้วยแอโรบิกแล้ว ผู้วิจัยยังคำนึงถึงความหนักเบาเพื่อลดอาการบาดเจ็บของผู้สูงอายุ ทำให้สามารถออกกำลังกายได้อย่างต่อเนื่อง ไม่รู้สึกเครียด โดยผู้วิจัยเลือกใช้การเต้นแอโรบิก แบบแรงกระแทกต่ำ (low impact) เป็นรูปแบบการเต้นที่ไม่มีการกระโดดสูง และในขณะที่เคลื่อนไหวจะต้องมีเท้าข้างใดข้างหนึ่งวางอยู่บนพื้นตลอดเวลา ซึ่งการเต้น

แบบแรงกระแทกต่ำสามารถลดแรงกระแทกลงเหลือประมาณ 1.5 เท่าของน้ำหนักตัว ซึ่งลดความรุนแรง ลดความเร็ว และน้ำหนักของงานลง หัวใจจะมีอัตราการเต้นที่ 140-150 ครั้งต่อนาที ซึ่งสามารถที่จะเพิ่มความหนักให้ร่างกายทำงานมากขึ้นได้ด้วยวิธีการกางแขน-ขา การย่อ-เหยียด และการก้าวยาว ๆ ซึ่งการเดินรูปแบบนี้เหมาะสำหรับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ปัทมา แซ่อาศัย (2561) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิก ผลการทดลองพบว่า ความอ่อนตัวของไหล่ (R) ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมไม่แตกต่างกัน ($t = -.452, p = .654$) ความอ่อนตัวของไหล่ (L) ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมไม่แตกต่างกัน ($t = -.169, p = .867$) ความอ่อนตัวของหลังก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมไม่แตกต่างกัน ($t = .404, p = .688$) ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหลังเข้าร่วมโปรแกรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($p = .001$) ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และอมรรัตน์ เนียมสวรรค์ และคณะ (2555) ที่ศึกษาผลของการออกกำลังกายแบบแอโรบิกโดยใช้ดนตรีโปงลางต่อสมรรถภาพทางกาย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีสมรรถภาพทางกาย ด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน กล้ามเนื้อขา สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิกที่ได้จากการศึกษานี้ เน้นไปที่การเต้นแอโรบิกแบบแรงกระแทกต่ำ ทำให้ปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถที่จะนำโปรแกรมที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีอายุในช่วง 60-64 ปี ดังนั้นผู้สนใจควรนำโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมแอโรบิกที่ได้จากการศึกษานี้ไปขยายของเขตช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้น

2.2 การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาการทดลอง 4 สัปดาห์ อาจทำให้สมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ดังนั้นผู้สนใจควรขยายช่วงเวลาในการทดลอง หรืออาจศึกษาในลักษณะของแบบแผนการทดลองแบบวัดซ้ำเพื่อดูพัฒนาการหลายช่วงเวลา

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. สถิติผู้สูงอายุ. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/275>. 2563.
- กรมพลศึกษา. (2555). **แอโรบิกแดนซ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมพลศึกษา. (2562). **แบบการทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชน อายุ 60-69 ปี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. Smart Ageing in Smart 4.0 Society สูงวัยสง่างามในสังคม 4.0. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://ns.mahidol.ac.th/smartageing/download.html>. 2561.
- นิพนพัทธ์ สันทรัพย์ จินวัตร จันครา และบุปผา ใจมั่น. (2562). กิจกรรมทางกาย สำหรับผู้สูงอายุเพื่อการมีอายุที่ยืนยาว. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา**. 25(2): 229-246.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย. (2552). **ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน**. กรุงเทพมหานคร: ยูเนี่ยน ครีเอชั่น.
- ปรีดา อารยาวิชานนท์. (2542). การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ. **ศรีนครินทร์เวชสาร**. 14(3): 198-201.
- ปัทมา แซ่ฮวดชัย. (2561). **ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกต่อสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุ**. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. (2547). **ผลการสำรวจภาวะสุขภาพและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุกัญญา พาณิชเจริญนาม. (2546). **แอโรบิกแดนซ์สำหรับครูฝึก**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. กิจกรรมทางกายของประชากร พ.ศ. 2558. [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.nso.go.th/>. 2562.
- อมรรัตน์ เนียมสุวรรณ นงนุช โอบะ และสมบุญ ตันสุกสวัสดิกุล. (2555). ผลของการออกกำลังกายแบบแอโรบิก โดยใช้ดนตรีไปจนถึงต่อสมรรถภาพทางกายและระดับความดันโลหิตของผู้สูงอายุความดันโลหิตสูง. **วารสารการพยาบาลและสุขภาพ**. 6(2): 62-75.
- อังคณา ศรีตะลา. (2547). การเต้นแอโรบิกเพื่อสุขภาพ (Aerobic Dance for Health). **วารสาร มจร.วิชาการ**. 7(14): 88-101.
- Cohen, J. (1988). **Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences** (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Nair, K. S. (2004). Aging muscle. **American Society for Clinical Nutrition**. 81: 953-963.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Guidelines for Developing Quality of Life and Community Health at the Border Trade Area between Thailand and Cambodia for Being an ASEAN Economic Member

สิตางค์ เจริญวงศ์^{*1}, วงธรรม สรณะ², ชวงค์ อุบาลี²

Sitang Chareanwong¹, Wongtham Sarana², Chuwong Ubalee²

¹สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

²สาขาวิชาการจัดการปกครองและการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
จังหวัดจันทบุรี 22000

¹ Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rambhai Barni Rajabhat University Chanthaburi 22000 Thailand

² Governance and Sustainable Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rambhai Barni Rajabhat University Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: sitang.carbru.ac.th

(Received: November 3 2022; Revised: January 17 2023; Accepted: February 7 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชุมชน สุขภาวะของชุมชน และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในมิติด้านเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ระหว่างประเทศ กลไกราคาตลาด และสถานการณ์ระหว่างพรมแดน คุณภาพชีวิตด้านสังคม พบว่า ประชาชนอยู่ร่วมกันในลักษณะของเครือญาติที่ทุกคนรู้จักกันหมดในหมู่บ้าน ชาวบ้านในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญ และหลังเปิดประตูการค้าชายแดนทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของคนต่างถิ่น ได้แก่ แรงงานกัมพูชา นายทุนต่างพื้นที่ กลุ่มนักแสวงโชค และคุณภาพชีวิตของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีความจำเป็นเรื่องแหล่งน้ำในการเพาะปลูกทางการเกษตร การเกิดขึ้นของตลาดการค้าชายแดนมีผลต่อชุมชนเรื่องปัญหาการจราจร และปัญหาขยะในพื้นที่ สุขภาวะของชุมชนมี 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางด้านร่างกาย พบว่า ประชาชนในตำบลคลองใหญ่เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและมีจำนวนของผู้ป่วยที่เป็นโรคเรื้อรังค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นชุมชนที่ทำเกษตรกรรม เป็นชุมชนที่มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทางจิตใจ มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทางสังคม และมีสุขภาพที่สมบูรณ์ทางด้านจิตวิญญาณ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดน ได้แก่ การทบทวนความเป็นอยู่ของชุมชนในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม การสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี ควรมีการวางแผนการมีส่วนร่วมและการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสิ่งแวดล้อม อันจะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีและสุขภาพที่ดี

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, สุขภาวะของชุมชน, ชุมชนการค้าชายแดน, ไทย, กัมพูชา

Abstract

This research aimed to study the quality of life, and community health and to propose guidelines for improving the quality of life and community health at the border trade area in Khlong Yai Subdistrict, Pong Nam Ron District, Chanthaburi Province. The quality of life in Thai-Cambodian border trade community in terms of economic was that it depended on the international situation, market price mechanisms and the situation at the borders. In terms of the society it showed that most of the people lived together in the manner of kinship that everyone know one another in the village. Therefore, crime problems were rarely of a violent nature. In addition, the villagers participated in important social activities, after the opening of the border trade, it caused the movement of foreigners such as Cambodian laborers, capitalists, and adventured. In terms of environment, showed that people needed to use water for agriculture. There were 4 dimensions of community health, namely physical well-being, shown that in terms of physical health. Most of the people were physically healthy and there were relatively few patients with chronic diseases, mentally healthy, complete social well-being and complete spiritual health. The guidelines for improving the quality of life and health of the border trade community included reviewing the way of life of the community in order to create the quality of life of the community in accordance with the economy and society, creating a good quality of life and well-being, there should be a plan of participation and integration from relevant agencies and creating a good management system to reduce environmental pollution problems for a better quality of life and good health.

Keywords : quality of life, community health, border trade community, Thailand, Cambodia.

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันนอกจากนโยบายการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศของประเทศไทยแล้วปัจจุบันยังได้มีการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยการรวมกลุ่มสมาชิกในแต่ละภูมิภาค เพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง ในส่วนของประเทศไทยได้เข้าร่วมกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน (ASEAN) ที่ดำเนินการตามสามเสาหลักของประชาคมอาเซียนอันได้แก่ ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้มีแนวทางในการดำเนินงานตามภารกิจหลัก 3 ประการด้วยกันที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศไทย โดยผลกระทบของภารกิจหลักที่สำคัญคือ แผนการดำเนินงานให้ประเทศเกิดการพัฒนายั่งยืนจากการพัฒนาของประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีเสาหลักที่สำคัญในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยการผลักดันให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศทั้งในเรื่องของการส่งออก การนำเข้าสินค้าปลอดภาษี ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอันได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งมีการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนตามบริเวณชายแดนไทย ซึ่งทำให้การค้าชายแดนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และจากการส่งเสริมการค้าชายแดนดังกล่าวก็ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนชายแดน (วีรวิญญู ปิยนนทศิลาปะ, 2560: 3)

ชายแดนไทย-กัมพูชามีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการการค้าชายแดนไทยกัมพูชามาจากนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยกัมพูชาและไทยมีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2531 มาจนถึงปัจจุบัน แผนดังกล่าวได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการค้าชายแดนและพื้นที่เศรษฐกิจตามแนวชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน โดยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในหลายด้าน เช่น การขนส่งโลจิสติกส์ การค้า การลงทุน การเกษตร การท่องเที่ยวและบริการ เนื่องมาจากการจัดตั้งสมาคมอาเซียนที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกทำให้รัฐบาลมองเห็นว่าการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการค้าชายแดนของไทยมีความสำคัญต่อประเทศในด้านของการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยและการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นช่องทางในการขยายแหล่งการค้าที่สามารถรองรับต่อความต้องการเข้ามาลงทุน ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากประเทศต่างๆ ที่ทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโต (จิตพล ชัยมะดัน, 2558: 78)

การนำนโยบายมาใช้เริ่มจากการหาพื้นที่ในการสร้างเป็นตลาดการค้าชายแดนโดยภาครัฐได้เลือกพื้นที่ตามแนวชายแดน

อันเป็นจุดเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านช่องทางการค้าตามธรรมชาติหรือที่เรียกกันว่า จุดผ่อนปรนทางการค้าและจุดผ่านแดนถาวรมาสร้างตลาดการค้าชายแดนในพื้นที่บริเวณรอบ ๆ เนื่องจากมีการเดินทางเข้าออกและขนส่งสินค้าได้สะดวก ทำให้เป็นช่องทางในการติดต่อซื้อขายสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านกับประเทศไทยที่ถูกกฎหมายจึงทำให้หลังจากการเปิดประตูการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า ชาวบ้านชุมชนบริเวณการค้าชายแดนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนอันได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ผลจากการเปิดประตูการค้าชายแดนไทยกัมพูชาทำให้เศรษฐกิจบริเวณชายแดนไทยมีความคึกคักและมีพื้นที่ในการทำกินอย่างถูกกฎหมายเกิดการกระจายรายได้ของคนในชุมชนท้องถิ่น ในขณะเดียวกันจากการค้าขายในบริเวณชายแดนก็ส่งผลกระทบต่อในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยพบว่า การมีพื้นที่การค้าชายแดนที่อยู่ใกล้กับบริเวณชุมชนส่งผลให้เกิดมลพิษอันได้แก่ ฝุ่นควันที่มาจากการขยายเส้นทางในการคมนาคมให้กว้างขึ้น การขยายเส้นทางที่ต้องใช้เป็นเส้นทางในการขนส่งสินค้าในบริเวณพื้นที่การค้าชายแดน (จิราภรณ์ ทองเอก, 2563, มีนาคม 16)

อย่างไรก็ตามการส่งเสริมประเทศไทยให้เป็นประเทศในสมาคมอาเซียนนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ยั่งยืนของชุมชนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อดึงดูดให้ผู้ประกอบการทั้งในชุมชนท้องถิ่นและชาวต่างประเทศเข้ามาทำการค้า รวมถึงการกระจายรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างสุขภาวะชุมชน จึงไม่ได้จำกัดอยู่ความเพียงแค่เรื่องเศรษฐกิจ แต่ต้องครอบคลุมทั้งในด้านของร่างกาย จิตใจ สังคมและด้านปัญญา จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาทั้งในด้านนโยบายที่จะต้องมาจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งนักวิชาการ ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชน และนำเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
สุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนในบริบทของตำบลคลองใหญ่
อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการ
ในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการ
รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาเอกสารเอกสารขั้นต้น และเอกสาร
ชั้นรอง

1.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept. Interviews)
จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) การกำหนด
ผู้ให้ข้อมูลหลักจะใช้เทคนิคการเก็บตัวอย่างในเชิงคุณภาพ คือ
การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยพิจารณาจากลักษณะของการมีข้อมูล
ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการสัมภาษณ์จนกว่าข้อมูล
จะอิ่มตัว (Data Satiation) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์
จากผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ในการตอบปัญหา
ผลการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชน รวมถึง
แนวทางในการนำเสนอการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.3 การสังเกตการณ์ จะเป็นรูปแบบการเก็บข้อมูล
เสริมวิธีการอื่น ๆ โดยใช้ในกระบวนการสังเกต เช่น การลงพื้นที่เพื่อ
ดูสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนด้านของคุณภาพชีวิตและสุขภาวะ
ของชุมชน เป็นต้น

1.4 การสัมภาษณ์กลุ่ม เป็นการแสวงหาข้อมูล
จากการอภิปรายของกลุ่มคนที่สถานภาพเดียวกัน จำนวน 5-7 คน
ได้พูดคุย เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะ
ของชุมชนร่วมกัน การเสวนากลุ่ม เป็นการแสวงหาข้อมูลจากการ
อภิปรายของกลุ่มคนที่สถานภาพเดียวกัน จำนวน 5-7 คน ได้พูดคุย
แลกเปลี่ยนและแสวงหาข้อมูลสรุปร่วมกัน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจาก
ตัวแทนผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่มอื่นได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชนท้องถิ่น
ตัวแทนผู้ที่ทำงานด้านสาธารณสุข และตัวแทนผู้อาวุโสในชุมชน
 เป็นต้น

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การตรวจสอบ
ข้อมูลเพื่อการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยจะใช้วิธีการตรวจสอบ
ข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ การตรวจสอบแบบสามเส้า การเปรียบเทียบ
จากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี และการเปรียบเทียบ
จากการใช้ทฤษฎีแนวคิดหลาย ๆ ชุด ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูล
แบบสามเส้า (Data Triangulation) และการเปรียบเทียบ
จากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (Methodological
Triangulation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้
จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย
แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์
ของข้อมูล เพื่อตีความข้อมูลเหล่านั้น (Hermeneutic) อันจะนำไป
สู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์
ที่ศึกษา (ชัยนต์ วรรณะภูติ, 2537) โดยงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัย
จะวิเคราะห์ข้อมูลแบบการสร้างข้อสรุป ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ
ข้อสรุปผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ
การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์
ที่มองเห็น เมื่อผู้วิจัยได้เห็นหรือสังเกตหลาย ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ แล้ว
จึงลงมือสรุป แต่หากข้อสรุปนั้นยังไม่ได้มีการตรวจสอบอื่น ๆ
ก็ถือว่าเป็นสมมติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis)
หากได้รับการยืนยันก็ถือว่าเป็นข้อสรุปได้

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological
Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด (Typologies) ซึ่งจะใช้
การวิเคราะห์ใน 2 รูปแบบ คือ (ชาย โพธิ์สิตา, 2554)

2.1 การวิเคราะห์แบบใช้ทฤษฎี คือ การแยกชนิด
ในเหตุการณ์นั้น ๆ โดยการยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบผู้วิจัยได้ใช้
รูปแบบการวิเคราะห์กิจกรรม (Activities) คือ การวิเคราะห์
เหตุการณ์หรือสถานการณ์ ตลอดจนชนบประเพณีที่เกิดขึ้น
ในลักษณะต่อเนื่องมีความผูกพันกับคนบางคนหรือบางกลุ่ม และ
การวิเคราะห์ความหมาย (Meaning) คือ การวิเคราะห์สิ่งที่บุคคล
อธิบายหรือสื่อสารให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำ หรือกิจกรรม
อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์ความเชื่อ
ค่านิยมบรรทัดฐาน และการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วม
ในกิจกรรม (Participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพันและ
เข้าร่วมกิจกรรมหรือปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์

2.2 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล
(Constant Comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำ
ข้อมูลต่าง ๆ ทั้งข้อมูลเชิงสถิติ ข้อมูลเอกสารหลังจากนั้นนำข้อมูล
เหล่านั้นมาเปรียบเทียบเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการ

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
สุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อการเป็นประเทศ
ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้
วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์
โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังต่อไปนี้ 1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิต
ของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่
อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี 2. เพื่อศึกษาสุขภาวะของชุมชน

การค้าขายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าขายแดนในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตของของชุมชนการค้าขายแดนไทย-กัมพูชานั้น แบ่งออกมาเป็น 3 ด้าน ได้แก่ คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านสังคม และคุณภาพชีวิตของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า คุณภาพชีวิตของชุมชนในด้านเศรษฐกิจของตำบลคลองใหญ่ ได้รับผลกระทบมาจากสถานการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับนานาชาติ และกลไกตลาด เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลคลองใหญ่ ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการทำสวนลำไยส่งออก และการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายแดน จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านเศรษฐกิจที่จะต้องพึ่งพิงกลไกตลาด และสถานการณ์ระหว่างประเทศที่มีโอกาสผันผวนตลอดเวลา โดยจะเห็นได้จากพัฒนาการของชุมชนในด้านเศรษฐกิจในตำบลคลองใหญ่นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุคดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านเศรษฐกิจในบริบทของตำบลคลองใหญ่ยุคดั้งเดิม (2455-2535) เป็นยุคของการลงหลักปักฐานในพื้นที่ที่เกิดจากการลี้ภัยทางการเมืองของประชาชนในประเทศกัมพูชาจากสงครามในยุคที่กัมพูชาเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส และในยุคที่มีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม จากสถานะที่ไม่มั่นคงทางการเมืองดังกล่าวในประเทศจึงทำให้ประชาชนชาวกัมพูชา ได้ลี้ภัยมาลงหลักฐานในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา คุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจของชุมชนในยุคแรกเริ่มนั้นเป็นไปในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนสินค้าในชุมชนแบบไม่ใช้เงิน ประชาชนในบริเวณชายแดนนั้น มีความจำเป็นจะต้องพึ่งพาสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทย และทำการค้าในลักษณะผิดกฎหมาย (ตลาดมืด) เนื่องจากข้อห้ามทางการเมือง การค้าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยทำการค้าแบบในรูปแบบของการไม่ใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยน แต่เป็นไปในลักษณะของการใช้สินค้า ของมีค่า หรือทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม้ หรืออัญมณีในการแลกเปลี่ยน ประกอบอาชีพการทำเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย เนื่องจากว่าเป็นพืชที่ต้องการน้ำน้อยเหมาะกับสภาพภูมิประเทศของชุมชนที่มีปริมาณน้ำไม่มากนัก อาศัยแรงงานโดยการลงแรงช่วยเหลือกันในการทำงาน อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนจึงส่งผลให้พื้นที่ของตำบลคลองใหญ่มีการฝังทุนระเบิดเป็นจำนวนมากในพื้นที่การทำเกษตร เป็นผลให้ประชาชนบางส่วนประสบอันตรายจากการเหยียบทุนระเบิดที่ถูกฝังไว้และยังไม่ได้รับการเก็บกู้

2. คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านเศรษฐกิจในบริบทของตำบลคลองใหญ่หลังเปิดประตูการค้า (พ.ศ. 2536-2557) ในยุคนี้เป็นระยะเวลาที่ประเทศกัมพูชาเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นผลให้การค้าระหว่างไทย-กัมพูชาสามารถทำการค้าได้ราบรื่นมากขึ้น โดยรัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” จากนโยบายดังกล่าวนี้ส่งผลให้มีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรในพื้นที่บ้านผักกาด นอกจากนี้ในยุคนี้ตำบลคลองใหญ่ได้มีการปรับเปลี่ยนการทำอาชีพเกษตรกรรมจากการทำไร่มันสำปะหลังไปสู่การปลูกพืชลำไยเพื่อการส่งออก จากการเปิดประตูการค้าชายแดนส่งผลให้คุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจของชุมชนคลองใหญ่ในพื้นที่ตลาดผักกาดนั้นมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการเปิดด่านผ่านแดนถาวรที่ให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาค้าขายสินค้า นอกจากนี้การค้าขายแดนยังส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าจากกัมพูชาที่สำคัญ ได้แก่ ลังมะม่วงที่มีการตั้งล้งจากพ่อค้าที่มาจากต่างจังหวัด รับซื้อมะม่วงในบริเวณตลาดผักกาด และส่งไปขายตามจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ในขณะเดียวกันประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก็มีการปรับเปลี่ยนอาชีพเกษตรกรรมจากการทำไร่มาเป็นการปลูกพืชลำไยเพื่อการส่งออกในยังประเทศจีน จึงทำให้มีการเข้ามาตั้งล้งรับซื้อสินค้าของนายทุนจีน จากการที่ประชาชนในตำบลคลองใหญ่นั้นสามารถที่จะปลูกพืชลำไยส่งออกได้นั้น เป็นผลให้คุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นกว่าการทำไร่มันสำปะหลัง

3. คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านเศรษฐกิจในบริบทของตำบลคลองใหญ่ยุคปัจจุบัน (2558-2565) พบว่า ตำบลคลองใหญ่ได้มีการพัฒนาภายใต้นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ได้มีการพัฒนาชุมชนชายแดนภายใต้นโยบายระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก อันเป็นผลให้พื้นที่ชายแดนทำหน้าที่เป็นทั้งประตูการค้า การคมนาคมขนส่ง และประตูเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านหรือในภูมิภาคอื่น ๆ หรืออีกนัยหนึ่งเมืองชายแดนทำหน้าที่เป็นทั้งเมืองผลิตสินค้า เมืองรับส่งสินค้า การเป็นเมืองท่องเที่ยว และเมืองบริการ โดยเป็นพื้นที่ที่มีการเชื่อมโยงไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน มีเมืองที่อยู่ในพื้นที่ตอนในของประเทศทำหน้าที่เป็นเมืองสนับสนุนเพื่อให้เมืองชายแดนสามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ จากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในบริเวณชายแดนส่งผลให้ตำบลคลองใหญ่ที่เป็นพื้นที่ชายแดน และการทำลำไยส่งออกก็ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น อย่างไรก็ตามด้วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายแดน และการส่งออกซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตให้ได้คุณภาพตามความต้องการของประเทศผู้รับซื้อ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก ได้แก่ สถานการณ์ระหว่างประเทศและกลไกตลาดเป็นสำคัญ โดยจะพบว่า สถานการณ์ที่ทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบค่อนข้างสูงนั้นมาจากสถานการณ์การแพร่

ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 (พ.ศ. 2562-2564) ส่งผลต่อการค้าขายแดนเนื่องจากจำเป็นต้องปิดด่านผ่านแดนถาวรในบริเวณนั้น นอกจากนี้จากมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ที่ส่งผลให้จำเป็นต้องหยุดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนอกจากนี้ด้วยสถานการณ์โควิดส่งผลให้เกษตรกรสวนลำไยต้องประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ประกอบกับมาตรการที่เข้มงวดของประเทศปลายทางที่รับผลผลิตลำไย ส่งผลให้ในช่วงเวลาดังกล่าวประชาชนประสบปัญหาในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีการทำประชามร่วมกับเกษตรกรในตำบลโป่งน้ำร้อน เพื่อรับการเยียวยาจากรัฐบาล เพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว เป็นต้น

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของชุมชนการค้าขายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีในด้านสังคม พบว่า ตำบลคลองใหญ่ เป็นตำบลที่เป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกันในลักษณะของวัฒนธรรมร่วมของคนชายแดน อันเนื่องจากการอพยพและเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวกัมพูชาในพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้ประชาชนทั้งสองฝั่งอยู่ร่วมกันในลักษณะของเครือญาติ รู้จักกันหมดในหมู่บ้าน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน งานบุญ ประเพณีตามเทศกาลทางศาสนา และการแข่งกีฬาประจำตำบล ในส่วนของกิจกรรมรื่นเริงอื่น ๆ พบว่า ในชุมชนมีการจัดงานรื่นเริงไม่บ่อยมากนัก เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร และการค้าขายแดน จึงทำให้ชาวบ้านในพื้นที่เป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพการทำสวนลำไย และสวนผลไม้ ทำให้ลักษณะทางสังคมของชาวบ้านในตำบลคลองใหญ่เป็นครอบครัวเกษตรกรที่จะต้องทำการเกษตรและการเก็บเกี่ยวผลผลิต อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเปิดประตูการค้าขายแดนผนวกกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทางการเกษตรจากไร่มันสำปะหลังไปสู่การปลูกลำไยเพื่อส่งออก เป็นผลให้ตำบลคลองใหญ่มีเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเฉพาะในด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างถิ่นที่เป็นชาวกัมพูชา เข้ามาในพื้นที่มากขึ้นเพื่อรับจ้างทำงานในสวนลำไย ลำไย และลิ้นมะม่วง โดยแรงงานชาวกัมพูชาจะเข้าบ้านอยู่ในตลาดผักกาด และบางส่วนอยู่อาศัยในสวนผลไม้ของนายจ้าง นอกจากนี้แรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในพื้นที่แล้ว ยังพบว่ามีกรเข้ามาของคนนอกพื้นที่อื่นได้อีก นักแสวงโชค และนายทุนที่มีหุ้นส่วนร่วมกับชาวจีน เข้ามาในพื้นที่เพื่อรับซื้อสินค้าลำไยส่งออก จึงทำให้สภาพสังคมในตำบลคลองใหญ่นั้นมีความหลากหลายของผู้คนในพื้นที่มากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว กิจกรรมทางสังคมของชุมชนได้ดังกล่าวได้ยุติลงในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ระหว่าง พ.ศ. 2562-2564 โดยจะพบว่าหลังการแพร่ระบาดและการประกาศมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมนั้นส่งผลให้ตลาดการค้าขายแดนและด่านผ่านแดนถาวรในพื้นที่ต้องยุติกิจกรรมในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนี้พื้นที่ตำบลคลองใหญ่และชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอโป่งน้ำร้อนที่เป็นพื้นที่ชายแดน

ยังเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา จำนวนมาก พื้นที่หนึ่งของจังหวัดจันทบุรี ส่งผลให้ตำบลคลองใหญ่มีการประกาศปิดหมู่บ้านในบางหมู่บ้าน เพื่อป้องกันการระบาดของเชื้อไวรัส การตั้งศูนย์พักคอยสำหรับผู้ป่วยโควิด และการตั้งศูนย์การช่วยเหลือในชุมชน เพื่อแจกจ่ายสิ่งของที่จำเป็นกับผู้ป่วยที่รักษาตัวที่บ้าน และโรงพยาบาลศูนย์ การออกระเบียบและกฎในการบังคับใช้ร่วมกันในชุมชน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนในพื้นที่และทำให้ชุมชนสามารถจะผ่านวิกฤติการณ์ดังกล่าวไปได้เป็นอย่างดีจากการร่วมมือของประชาชนในพื้นที่

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของชุมชนการค้าขายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ในบริเวณพื้นที่ตำบลคลองใหญ่โดยส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่สลับภูเขาดังนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนตำบลคลองใหญ่จึงทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะลำไยที่ต้องพึ่งพาสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยกับการผลิต นอกจากนี้การเกิดขึ้นของตลาดการค้าขายแดนในบริเวณบ้านผักกาด ก็ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ทำให้เกิดปัญหาในด้านของการจราจรและมลพิษ โดยในด้านของปัญหาการจราจรนั้นพบว่า จากการที่พื้นที่ของชุมชนนั้นติดกับประเทศกัมพูชา มีทำการค้าขายระหว่างแดน จึงส่งผลกระทบต่อในด้านของการจราจร เนื่องจากได้มีการใช้เส้นทางคมนาคมของประชาชนทั้ง 2 ประเทศเป็นผลให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนจากการใช้เส้นทางการเดินทางที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากเสียงที่เกิดจากการคมนาคม ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในบริเวณตลาดการค้าอีกด้วย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สุขภาวะของชุมชนการค้าขายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีนั้น ผู้วิจัยขอเสนอ 4 ด้านดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสุขภาวะของชุมชนการค้าขายแดนไทย-กัมพูชา ในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ทางด้านร่างกาย พบว่า ประชาชนในตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี นั้นมีสุขภาพร่างกายที่ค่อนข้างแข็งแรง และมีเศรษฐกิจพื้นฐานจากการเป็นเกษตรกรสวนลำไยและสวนผลไม้ ในพื้นที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี โดยหลังจากที่ประชาชนในพื้นที่สามารถที่จะส่งออกลำไยไปยังต่างประเทศได้ก็ทำให้ประชาชนในชุมชนค่อนข้างมีรายได้ที่ดีและเศรษฐกิจในครอบครัวดี นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า ในมิติด้านร่างกายของประชาชนในพื้นที่ประชาชนจะในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่จะเป็นโรคเกี่ยวกับเบาหวาน ความดัน และปัญหาไขมันในเลือด ซึ่งตรวจพบเบาหวานความดันปีละประมาณ 3-4 คน มะเร็งปากมดลูกในผู้หญิงปีละ 1 คน เป็นต้น โดยในพื้นที่จะพบการระบาดของไข้เลือดออกที่เป็นปัญหาในทุก ๆ ปี เนื่องจากเป็นพื้นที่สวนผลไม้

จึงทำให้น้ำท่วมขังในสวนซึ่งเป็นบ่อเกิดของยุงลาย ซึ่งการบริการด้านสุขภาวะของชุมชนนั้นจะดำเนินการโดยเทศบาลตำบลคลองใหญ่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการแก้ปัญหาในเรื่องของสุขภาวะของชุมชนในตำบล

2. สุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ทางด้านจิตใจ พบว่า ประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่อยู่ในชุมชนที่เอื้ออารีต่อกัน แบ่งปันกัน มีเพื่อนบ้านที่เหมือนเป็นญาติกันอบอุ่นปลอดภัย ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการพัฒนาดูแลหมู่บ้าน ร่วมกันทำบุญตามเทศกาล และร่วมกันทำกิจกรรมตามประเพณี ด้วยความร่วมมือร่วมใจ ดังจะเห็นได้จากในกรณีที่ดำเนินกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมสาธารณประโยชน์ก็เป็นสิ่งที่ในชุมชนตำบลคลองใหญ่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านประชาชนในพื้นที่อยู่รวมกันเสมือนพี่น้องกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่เกิดผลกระทบในด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ในตำบลคลองใหญ่ เนื่องจากมีที่ตั้งติดชายแดนและเป็นพื้นที่ระบาดของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นผลให้ชุมชนต้องอยู่ในช่วงของการปฏิบัติทางสังคม นอกจากนี้เมื่อมีผู้ป่วยในชุมชนจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องมีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ไม่ได้มีอาการร้ายแรง และได้มีการจัดทำถังขยะของชุมชน เพื่อดูแลประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ในระดับตำบลยังมีการจัดทำถังขยะในการแจกจ่ายให้กับประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

3. สุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ทางด้านสังคม พบว่า ชุมชนในตำบลคลองใหญ่มีการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ ในแต่ละหมู่บ้านนั้นอยู่ร่วมกันในลักษณะของเครือญาติ นอกจากนี้ด้วยเป็นพื้นที่ชายแดน จึงทำให้มีเครือญาติที่เป็นทั้งคนไทยและคนกัมพูชา โดยจะพบว่า มีการแต่งงานระหว่างคนไทยและคนกัมพูชาในพื้นที่ โดยในตำบลคลองใหญ่มีระบบบริการประชาชนในด้านของงานบริการประชาชนในด้านสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่นั้นมีหน่วยงานสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองใหญ่เป็นผู้ให้บริการร่วมกับเทศบาลตำบลคลองใหญ่ โดยผลการศึกษาสุขภาวะของชุมชนชายแดนด้านสังคมของตำบลคลองใหญ่นั้น มีดังนี้

3.1 การได้รับบริการด้านการรักษาพยาบาล คือ การรักษาโรคให้หาย เมื่อเกิดการเจ็บป่วย โดยจะเป็นการตรวจรักษาโรคทั่วไปของประชาชนในตำบลคลองใหญ่ หากมีโรคที่ร้ายแรงขึ้นก็จะนำส่งโรงพยาบาลโป่งน้ำร้อนซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอ

3.2 การได้รับบริการด้านส่งเสริมสุขภาพ คือ การบำรุงรักษาให้ร่างกายแข็งแรง มีภูมิคุ้มกัน จะเป็นการให้บริการ

ประชาชนในด้านของการดูแลสุขภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงผู้สูงอายุ

3.3 การป้องกันและควบคุมโรค หมายถึง การระมัดระวัง ป้องกันไม่ให้ป่วยเป็นโรค เป็นการให้บริการควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นการให้บริการกับประชาชนในทุกช่วงอายุเช่นเดียวกัน โดยจากการศึกษาพบว่า งานให้บริการเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคในตำบล โดยจะแบ่งงานบริการเป็นด้าน ได้แก่ งานให้บริการฉีดวัคซีน ของกลุ่มต่าง ๆ และวัคซีนป้องกันโรค งานคัดกรองผู้ป่วยตามกลุ่มโรค เป็นงานที่ทำควบคู่ไปกับการให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพ โดยจะทำการคัดกรองผู้ป่วยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มป่วย โดยผู้ที่เป็กลุ่มปกติจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีการตรวจคัดกรองโรคใหม่ในทุก ๆ ปี กลุ่มที่มีความเสี่ยงจะดำเนินการในการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว การรับประทานอาหารเพื่อป้องกันโรค ส่วนผู้ป่วยจะเข้าสู่กระบวนการรักษาโดยจะดำเนินการส่งตัวรักษาโรคต่อที่โรงพยาบาลโป่งน้ำร้อน และกิจกรรมโครงการอาหารปลอดภัย เป็นการบริการประชาชนในพื้นที่เพื่อป้องกันสารพิษปนเปื้อนในอาหาร โดยจะทำการสุ่มตรวจร้านอาหารและแผงลอย สารปนเปื้อนจากเนื้อสัตว์ เป็นต้น

3.4 การได้รับบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน เมื่อเกิดความพิการ หรือการทำหน้าที่ของอวัยวะเกิดความผิดปกติก็มีการฟื้นฟูให้คืนสภาพ หรือใช้งานได้ปกติ โดยการบริการดังกล่าวนี้ประชาชนผู้ที่ได้รับบริการในตำบลคลองใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้พิการในชุมชน และกลุ่มผู้ป่วยโรคระยะร้ายแรงในตำบล โดยพบว่า ตำบลคลองใหญ่เป็นตำบลที่มีผู้พิการทางด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหวเป็นจำนวนมาก โดยมีผู้พิการจำนวนทั้งสิ้น 119 คน สาเหตุที่ตำบลคลองใหญ่มีประชาชนที่มีผู้พิการค่อนข้างมากเนื่องจาก พื้นที่คลองใหญ่ในอดีตเป็นพื้นที่ชายแดน และมีการสู้รบกันในช่วงของสงครามเขมรแดง จึงทำให้บริเวณชายแดนมีการฝังระเบิดไว้ระหว่างสงคราม ดังนั้นหลังสงคราม ประชาชนจำนวนหนึ่งได้เข้าไปในพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกมันสำปะหลัง บางส่วนเก็บหาของป่า ทำให้เหยียบกับระเบิดที่ถูกฝังไว้ในช่วงสงคราม ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีกับระเบิดบางส่วนที่ยังไม่ได้เก็บกู้ โดยกลุ่มผู้ที่มีปัญหาในด้านสุขภาวะดังกล่าวนี้จะได้รับการบริการดูแลสุขภาพในลักษณะของการรักษาแบบบูรณาการ กล่าวคือ การรักษาดูแลสุขภาพของประชาชนในตำบลคลองใหญ่ จะใช้การบูรณาการระหว่างศาสตร์แผนปัจจุบันกับแพทย์แผนไทย เข้าไปทำการฟื้นฟูผู้ป่วยเพื่อให้สุขภาวะทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น

3.5 การดูแลในด้านของการจัดการขยะเพื่อสร้างสังคมสุขภาวะ โดยศึกษาพบว่า การที่ชุมชนการค้าชายแดนในตำบลคลองใหญ่เริ่มมีการขยายตัว จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่บริเวณ

การค้าขายแดนได้รับผลกระทบจากขยะ ในบริเวณชุมชนที่เป็นพื้นที่การค้าขายแดนในตลาดซึ่งเป็นล้งรับซื้อผลไม้ ที่อาจจะพบเจอขยะเปียกและถุงพลาสติกที่มาจากนักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการจัดการขยะในชุมชน จากการศึกษาพบว่า ในการจัดการปัญหาด้านขยะของชุมชนในตำบลคลองใหญ่ได้มีการบริหารจัดการขยะ เพื่อสร้างสุขภาวะที่ดีในชุมชน โดยจากการศึกษาพบว่า ตำบลคลองใหญ่ได้มีการดำเนินการในด้านของขยะอินทรีย์ ดังนี้

3.5.1 การจัดตั้งถังขยะอินทรีย์ในทุกหมู่บ้าน ตั้งแหล่งเรียนรู้ในด้านขยะอินทรีย์ในการให้ความรู้การทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์ ซึ่งในปัจจุบันตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านหนองบอน ตำบลคลองใหญ่ เป็นโรงเก็บขยะและเป็นต้นแบบในด้านของการจัดการขยะอินทรีย์ โดยมีนายวิเชียร พวงศรี เป็นประธานศูนย์เรียนรู้

3.5.2 การจัดตั้งธนาคารขยะเพื่อรับซื้อในชุมชน โดยจัดตั้งที่หมู่ 6 บ้านมะรุ่ย ได้อย่างต่อเนื่อง

3.5.3 การให้บริการเก็บขยะตามหมู่บ้าน โดยมีการบริการรถขนขยะของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ และการจัดการขยะในชุมชนตลาด โดยเฉพาะตลาดการค้าขายแดนไทยกัมพูชา บ้านผักกาดที่มีการจัดระเบียบ การทำความสะอาด ให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล เป็นต้น

3.5.4 การจัดการตลาดการค้าขายแดน บ้านผักกาดเพื่อให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

4. สุขภาวะของชุมชนการค้าขายแดนไทย-กัมพูชา ในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ทางด้านจิตวิญญาณ จากการศึกษาพบว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณของชุมชนนั้นมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่

4.1 ด้านตนเอง เป็นความสัมพันธ์ภายในกับตนเอง เน้นความหมาย เป้าหมาย และคุณค่าในชีวิต เป็นการตระหนักรู้เป็นแรงผลักดันหรือภาวะเหนือตนเอง จิตวิญญาณของมนุษย์ในการค้นหาตัวตน และคุณค่าในตนเอง โดยจากการสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านในตำบลคลองใหญ่เป็นผู้ที่มีความเข้าใจความต้องการของตนเองอันได้แก่ การเข้าถึงความต้องการในอาชีพของตนเอง โดยจะพบว่า ระดับการศึกษาของคนในพื้นที่โดยส่วนใหญ่จะจบปริญญาตรี การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจึงเป็นสิ่งที่เยาวชนต้องการที่จะเข้ามาศึกษาเล่าเรียนเพื่อเป็นความรู้ แต่ไม่ได้เรียนเพื่อไปประกอบอาชีพ เพราะจะพบว่าลูกหลานโดยส่วนใหญ่ในตำบลคลองใหญ่จะกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น

4.2 ด้านบุคคลอื่น เป็นการแสดงออกถึงคุณภาพและความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและวัฒนธรรม แสดงออกด้วยความรัก ความไว้วางใจ การให้อภัย และความศรัทธา โดยจากการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลคลองใหญ่จะรู้จักกันค่อนข้างมาก และในพื้นที่ค่อนข้างมีความปลอดภัยสูง เนื่องจากมีระบบการรักษาความปลอดภัย การจัด

ระเบียบแรงงานข้ามชาติให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถึงแม้ว่าวิถีชีวิตของประชาชนที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ที่แต่ละคนทำงานอยู่ในสวนของตนเอง แต่เมื่อมีกิจกรรมงานสังคม หรือเรื่องที่ต้องขอความร่วมมือจากคนในพื้นที่ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นต้น

4.3 ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่เหนือด้านกายภาพและชีวภาพ ไปสู่การรับรู้และตระหนักในความเป็นหนึ่งเดียวของสิ่งแวดล้อม ในส่วนของสุขภาวะด้านดังกล่าว พบว่า พื้นที่ในตำบลคลองใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่สร้างที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของตนเองในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาศัยสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ และวิถีชีวิตที่ยังคงพอได้รับแหล่งอาหารตามธรรมชาติตามคลองต่าง ๆ ในพื้นที่ มีพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวบ้าง

4.4 ด้านสิ่งศรัทธาเบื้องต้น ความสัมพันธ์ของตนเองกับบางสิ่งหรือบางคนที่มีความสำคัญเกินกว่ามนุษย์ จากการศึกษาพบว่า ด้วยสภาพสังคมของตำบลคลองใหญ่โดยส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่นับถือพุทธศาสนา ดังนั้นจึงทำให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นพุทธศาสนิกชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญโดยทั่วไป เป็นต้น

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าขายแดนในบริบทของตำบลคลองใหญ่นั้น มีดังต่อไปนี้

1. การทบทวนความเป็นอยู่ของชุมชนในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม โดยจากการศึกษานั้นพบว่า การทบทวนชุมชนนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยตำบลคลองใหญ่เป็นพื้นที่ชายแดน จึงทำให้มีวัฒนธรรมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น นอกจากนี้ด้วยลักษณะทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่นั้นกว่าร้อยละ 80 เป็นเกษตรกรสวนลำไย คุณภาพชีวิตของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับกลไกการตลาด สถานการณ์ ปริมาณผลผลิตสินค้าและบริการ รวมถึงอาชีพการค้าขายแดนที่จะต้องพึ่งพิงสถานการณ์ระหว่างประเทศด้วยเช่นเดียวกัน ด้วยเป็นเช่นนี้จากการศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 เป็นช่วงเวลาที่ชุมชนตำบลคลองใหญ่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมากในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากมาตรการรักษาระยะห่างของรัฐ สถานการณ์การรับซื้อของประเทศปลายทางที่ไม่สามารถนำเข้าสินค้าได้ และการขนส่งที่มีขั้นตอนมากขึ้น และการปิดด่านชายแดนระหว่างไทยและกัมพูชา และด่านพรมแดนอื่นทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสุขภาวะของคนในพื้นที่ในด้านจิตใจ ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชนควรบนพื้นฐานของการทบทวนความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนต่อไปได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นจึงเป็นสิ่ง

สำคัญต่อชุมชนโดยมีปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่

1.1 ด้านประชากร พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลคลองใหญ่ในด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม เกิดจากปัจจัยด้านประชากรเป็นสำคัญ ทั้งการเคลื่อนย้ายผู้คนจากต่างถิ่นที่เข้ามาทำงาน และการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นที่จะต้องดูแลร่วมด้วย ทั้งในด้านของนโยบายและการบังคับใช้กฎหมาย จากการเปลี่ยนแปลงของผู้คนที่ไหลเวียนของชุมชน ที่จะทำให้ชุมชนสามารถที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยคำนึงถึงการเปลี่ยนของประชากรในชุมชน การจัดการความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของคนในพื้นที่และกลุ่มคนใหม่ ๆ ที่เข้ามาในพื้นที่ใหม่

1.2 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ตำบลคลองใหญ่นั้นเป็นชุมชนที่ชีวิตทางเศรษฐกิจนั้นขึ้นอยู่กับกลไกตลาด และสถานการณ์ระหว่างประเทศ ที่ราคาผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนจะขึ้นอยู่กับประเทศปลายทาง และสถานการณ์ของบริเวณชายแดน โดยจะเห็นได้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ระหว่างปี พ.ศ. 2562 - ปี พ.ศ. 2564 นั้น ชุมชนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจมาจากการปิดด้านการค้าชายแดน และกฎระเบียบที่เพิ่มมากขึ้นของสินค้าส่งออกที่ส่งผลให้ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทัน จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่จำนวนหนึ่งได้รับผลกระทบที่ไม่สามารถที่จะนำเงินมาใช้หนี้ตามระยะเวลา ดังนั้นในด้านเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องหาทางเลือกของตลาดในการส่งสินค้าทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น การรวมกลุ่มในลักษณะของกลุ่มเกษตรกรในการสร้างอำนาจการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และการสร้างอาชีพที่จะสามารถเป็นทางเลือกให้กับตนเองเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

1.3 ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยจากการศึกษาพบว่า ในด้านของคุณภาพชีวิตของชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมจะพบว่า ตำบลคลองใหญ่ในยุคหลังเปิดประตูการค้าและเปิดด่านพรมแดนถาวรนั้นส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากฝุ่นละออง และปัญหาขยะในบริเวณพื้นที่ชายแดน ถึงแม้ว่าในช่วงสถานการณ์โควิดจะทำให้ลดการเข้ามาของคนจากชุมชนภายนอกได้ก็ตาม แต่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่บริเวณที่เป็นตลาดการค้ามากขึ้นในด้านการจัดการขยะ นอกจากนี้ในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่นั้น 80 เปอร์เซ็นต์ของประชาชนในพื้นที่นั้นทำเกษตรกรรม ที่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งน้ำ ซึ่งต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานจึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูชุมชนในด้านดังกล่าว

2. การสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีในสังคมควรมีการวางแผนการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากบริษัทที่ตำบลคลองใหญ่เป็นพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในด้านเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี จึงไม่สามารถที่จะทำการพัฒนาเฉพาะในมิติที่เป็นเพียงคนไทยเท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมไปถึงกลุ่มคนชายแดนกลุ่มอื่นที่เข้ามาในพื้นที่และครอบคลุมถึงกิจกรรมที่จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชุมชนและภาคอื่น ๆ ในพื้นที่ เช่น หน่วยงานสาธารณสุข อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ หรือเป็นการเสริมสร้างให้คนในชุมชนอยู่อย่างใดให้เกิดความสามัคคีและนอกจากนี้ ทางหน่วยงานดังกล่าวสามารถสนับสนุน หรืออรรถรงค์การออกกำลังกาย ซึ่งอาจจะมีการจัดตั้งกลุ่มออกกำลังกายในชุมชน เพื่อให้ประชาชน หรือคนในชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ผ่านการรณรงค์ของหน่วยงานภาครัฐ ป้องกันการเกิดโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการให้บริการให้กับประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง โดยจากการศึกษาพบว่า ตำบลคลองใหญ่เป็นพื้นที่ชายแดน จึงทำให้ประชากรในตำบลคลองใหญ่นั้นมีทั้งประชากรที่เป็นคนไทยในพื้นที่ ประชากรที่เป็นแรงงานข้ามชาติ และคนกัมพูชาที่เข้ามาตั้งรกรากหรือทำธุรกิจ ในบริเวณชายแดน ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของในชุมชน นอกจากจะพัฒนาโดยการบูรณาการจากทุกภาคส่วนแล้ว ก็มีความจำเป็นจะต้องพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของประชากรในพื้นที่จากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย โดยการดำเนินงานในการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนและสุขภาวะในหลักการของการมีส่วนร่วมนั้นควรมีดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐในแต่ละตำบลเป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนน้อยที่สุด ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่โดยจะต้องมีการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง มีความทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งสามารถประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กหรือเว็บไซต์ของหน่วยงานได้

ระดับที่ 2 (Consult) คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเท็จจริง จากประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำมาในการประกอบการตัดสินใจ ดังนั้นประชาชนมีบทบาทในฐานะการให้ข้อมูล การตัดสินใจเป็นของหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ สามารถทำได้ในรูปแบบของการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หรือการทำประชาคมประจำเดือน

ระดับที่ 3 การให้เข้ามามีบทบาท (Involve) คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบายการวางแผน

โครงการ และวิธีการทำงานโดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวกยอมรับการเสนอแนะ และการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะของการประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่

ระดับที่ 4 การสร้างความร่วมมือ (Collaborate) คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูง โดยประชาชนและภาครัฐจะทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ เช่น แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน แต่งตั้งเป็นคณะที่ปรึกษาภาคประชาชน

ระดับที่ 5 การให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower) คือ เป็นระดับที่ให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ รัฐจะดำเนินการตามการตัดสินใจนั้น ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการกิจ และภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ เช่น การลงประชามติและการแก้ไขปัญหาคอขวดความขัดแย้งโดยกระบวนการประชาคม

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชนในลักษณะของการบูรณาการ จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนชายแดนนั้น มีความจำเป็นจะต้องมีการบูรณาการการดูแลคุณภาพชีวิต สุขภาวะ รวมถึงระบบสุขภาพของชุมชน เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่ไม่สามารถที่จะแยกส่วนในการแก้ปัญหาได้ เนื่องจากปัญหาจากคุณภาพชีวิตก็อาจจะส่งผลต่อด้านสุขภาวะจิตใจ หรือร่างกาย การพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณก็ส่งผลต่อคุณภาพที่ดีขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น ระบบสุขภาพในการรักษาโรค นั้น มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันและทับซ้อนกัน 3 ส่วนที่ไม่แยกขาดจากกัน คือ การดูแลตนเองของภาคประชาชน การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ภาควิชาชีพได้ โดยจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรในตำบลคลองใหญ่ นั้นประกอบอาชีพเกษตรสวนลำไย ที่จะต้องใช้สารเคมีในหลาย ๆ ขั้นตอนการผลิต จึงส่งผลให้ได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพ ได้แก่ สารเคมีตกค้างในเลือด ซึ่งในขั้นตอนการตรวจรักษานั้นจำเป็นต้องใช้วิธีในลักษณะของบูรณาการศาสตร์ทั้งแพทย์แผนไทย และตะวันตก ร่วมกันในการลดสารเคมีปนเปื้อน เช่น สามารถใช้สมุนไพรไทยบางชนิดที่มีสรรพคุณในการละลายสารเคมีในเลือดได้ เช่น รากจัดที่เป็นสมุนไพรไทยสามารถหาซื้อได้ง่ายและสามารถปลูกได้ในชุมชน มาช่วยในการกำจัดสารเคมีเลือดเพื่อลดการเป็นโรคร้ายแรงที่จะตามมา นอกจากนี้ควรมีการสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหาด้วยการทำสื่อสารสาธารณะจากชุมชน ที่จะทำให้ชุมชนสามารถที่จะมีความตระหนักในเรื่องของการสร้างสุขภาวะ ปัญหาสุขภาพของตน และนำไปสู่การตระหนักที่จะสร้างสุขภาวะของชุมชนที่ดี เป็นต้น

4. การสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในชุมชนเพื่อลดปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีและสุขภาพ

ที่ดี จากศึกษาพบว่าตำบลคลองใหญ่หลังที่มีการเปิดประตูการค้าชายแดนนั้น พบว่า สภาพแวดล้อมของชุมชนค่อนข้างที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ทั้งการเกิดขึ้นของร้านค้า และตลาดที่อยู่บริเวณบ้านฝักกาด การพัฒนาของชุมชนได้ทำให้สภาพเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลที่ตามมาคือ ประชาชนในพื้นที่รับผลกระทบในด้านของสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการจราจร ฝุ่นละออง และปัญหาขยะที่มาจากนักท่องเที่ยว และขยะจากพื้นที่ตลาด อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวได้ลดลงเนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 ที่ทำให้ตลาดการค้าชายแดนปิดลงชั่วคราว ในช่วงสถานการณ์โควิด อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน (ตุลาคม 2565) ด้านพรมแดนถาวรระหว่างไทยและกัมพูชาได้กลับมาเปิดในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง และระบบเศรษฐกิจในชุมชนบริเวณตลาดการค้าชายแดนที่กำลังขับเคลื่อน จึงควรต้องมีการสร้างระบบบริหารจัดการขยะและมลภาวะทางด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อรองรับการเป็นชุมชนการค้าชายแดนสู่ชุมชนชายแดนที่ไปสู่การดำเนินการเศรษฐกิจในระดับอาเซียน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวในด้านที่สำคัญดังนี้

1. การย่อนทบทวนบริบทวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชน กระบวนการทบทวนตนเองของชุมชน
2. การสร้างพื้นที่เรียนรู้ใหม่ตามธรรมชาติความต้องการของชุมชนให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของชุมชน
3. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้สุขภาวะของชุมชนร่วมกันกับองค์กรภายนอก ภายใต้นิยามคำว่าสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป กระทั่งกลายมาเป็นสุขภาวะชุมชนที่หมายรวมถึงทางด้านร่างกายจิตใจสังคมและปัญญากระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
4. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนจะต้องมีการดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับสุขภาวะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ที่จะทำให้ชุมชนได้มีศักยภาพของคนในชุมชนที่มีอาจดำรงอยู่ในฐานะผู้รอคอยและพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนในบริบทของตำบลคลองใหญ่ชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา โดยจากการศึกษานั้นพบว่า

ผลการศึกษาด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของคุณภาพชีวิตที่ถูกรับรองโดย UNESCO (1980: 312) ในส่วนของการประเมินคุณภาพชีวิตในด้านวัตถุประสงค์ (Objective) การประเมินด้านวัตถุประสงค์ที่อาศัยข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมสามารถมองเห็นได้ นับได้ และวัดได้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยผลการวิจัยของคุณภาพชีวิตในการศึกษาในครั้งนี้ได้นำเสนอผลการศึกษาคุณภาพชีวิตในมิติทางด้านวัตถุประสงค์ไว้ 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคมและด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ คุณภาพชีวิตของชุมชนในด้านเศรษฐกิจของตำบลคลองใหญ่ได้รับผลกระทบมาจากสถานการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับนานาชาติ และกลไกตลาด ในส่วนทางด้านคุณภาพชีวิตทางด้านการสังคม พบว่า ชุมชนมีการรวมกลุ่มและดำเนินกิจกรรมทางสังคมในด้านของกิจกรรมสาธารณประโยชน์ มีการปฏิบัติตามกฎและกติการ่วมกันของสังคม ในช่วงวิกฤติการณ์และมีความเป็นอยู่ในฐานะชุมชนที่มีวัฒนธรรมระหว่างคนชายแดน ในด้านของคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้รับผลกระทบจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลกระทบมลภาวะทางเสียง และขยะในบริเวณตลาดการค้าชายแดน เป็นต้น นอกจากนี้ผลการศึกษาที่ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีริชัญญ์ ปิยนนทศิลป์ (2560: 51) ที่ทำการศึกษารื่อง การพัฒนาพื้นที่ชายแดน เพื่อการค้าการลงทุนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาพื้นที่ชายแดนของจังหวัดในประเทศไทยที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นช่องทางในการกระจายสินค้าและบริการมากขึ้น ซึ่งเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในส่วนของการพัฒนาประเทศด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจในทุกระดับ และสิ่งที่สำคัญของการพัฒนาพื้นที่ชายแดน คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และความมั่นคง ซึ่งปัจจัยการพัฒนาดังกล่าว จะต้องอาศัยข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และข้อมูลแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ชายแดน บนพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนไปพร้อมกัน นอกจากนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ยังพบผลการศึกษาในส่วนของคุณภาพชีวิตของชุมชนชายแดนนั้นมีปัจจัยมาจากเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ และกลไกตลาด โดยจะพบว่า ตำบลคลองใหญ่ เป็นตำบลที่อยู่ในจุดผ่านแดนถาวร ระหว่างไทยกัมพูชา ถูกวางเป็นจุดยุทธศาสตร์ในด้านการค้าชายแดนในจังหวัดจันทบุรี จึงทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจนั้น จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของกลไกตลาด

และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ผลการศึกษาที่ยังพบว่าการเปิดตลาดการค้าชายแดน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมที่ทำให้เกิดการเข้ามาของกลุ่มคนนอกพื้นที่ทั้งนายทุนและแรงงาน จึงทำให้ชุมชนมีความหลากหลายหลังจากที่มีการเปิดประตูการค้า เป็นต้น

เมื่อวิเคราะห์ผลการศึกษาในด้านสุขภาวะของชุมชนนั้นพบว่า ผลการศึกษานั้นสอดคล้องกับแนวคิดด้านสุขภาวะขององค์การอนามัยโลก (อ้างถึงใน ชุตินา ท่องวชิระ และคนอื่น ๆ, 2561: 51) และแนวคิดของ เยาวภา ตี้อัสสุรธรรม (อ้างถึงใน ชุตินา ท่องวชิระ และคนอื่น ๆ, 2561: 51) ทำการศึกษามิติทางสุขภาวะของชุมชนชุมชนออกมา 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางร่างกาย (Physical Wellbeing) หมายถึง ร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลัง ไม่เป็นโรค ไม่พิการ มีเศรษฐกิจหรือปัจจัยที่จำเป็นพอเพียง ไม่มีอันตรายและมีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ โดยผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี นั้นมีสุขภาพร่างกายที่ค่อนข้างแข็งแรงและมีเศรษฐกิจพื้นฐานจากการเป็นเกษตรกรสวนลำไยและสวนผลไม้ในพื้นที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี โดยหลังจากที่ประชาชนในพื้นที่สามารถที่จะส่งออกลำไยไปยังต่างประเทศได้ก็ทำให้ประชาชนในชุมชนค่อนข้างมีรายได้ที่ดีและเศรษฐกิจในครอบครัวดี ด้านที่ 2 ด้านทางจิตใจ โดยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่อยู่ในชุมชนที่เอื้ออารีต่อกัน แบ่งปันกัน มีเพื่อนบ้านที่เหมือนเป็นญาติกัน อบอุ่น ปลอดภัย ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการพัฒนาดูแลหมู่บ้าน ร่วมกันทำบุญตามเทศกาล และร่วมกันทำกิจกรรมตามประเพณี ด้วยความร่วมมือร่วมใจ ดังจะเห็นได้จากในกรณีที่ทำกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมสาธารณประโยชน์ก็เป็นสิ่งที่ให้ทำชุมชนตำบลคลองใหญ่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ประชาชนในพื้นที่อยู่ร่วมกันเสมือนพี่น้องกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่เกิดผลกระทบในด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมากในตำบลคลองใหญ่ เนื่องจากมีที่ตั้งติดชายแดน และเป็นพื้นที่ระบาดของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นผลให้ชุมชนต้องอยู่ในช่วงของการปฏิบัติทางสังคม และเมื่อมีผู้ป่วยในชุมชนจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องมีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ไม่ได้มีอาการร้ายแรง จึงทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาเตียงยังชีพแจกจ่ายกันในชุมชน ในช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์อีกด้วย ด้านที่ 3 สุขภาวะทางสังคม เป็นแนวคิดที่วิเคราะห์ชุมชนในประเด็นของการอยู่ร่วมกันของชุมชน โดยจะพบว่าชุมชนในตำบลคลองใหญ่ มีการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้านนั้น อยู่ร่วมกันในลักษณะของเครือญาติ นอกจากนี้ด้วยเป็นพื้นที่ชายแดน จึงทำให้มีเครือญาติที่เป็นทั้งคนไทยและคนกัมพูชา โดยจะพบว่า มีการแต่งงานระหว่างคนไทยและคนกัมพูชา

ในพื้นที่โดยในตำบลคลองใหญ่มีระบบบริการประชาชนในด้านของงานบริการประชาชนในด้านสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่ไม่มีหน่วยงานสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองใหญ่เป็นผู้ให้บริการร่วมกับเทศบาลตำบลคลองใหญ่ เป็นต้น

ด้านที่ 4 สุขภาวะของชุมชนทางด้านจิตวิญญาณเป็นสุขภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อทำความดี หรือจิตสัมผัสกับสิ่งที่ดี อันสูงส่ง เช่น การเสียสละ การมีความเมตตา กรุณา การเข้าถึงพระรัตนตรัย การเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้า โดยจากการศึกษาพบว่า ทางด้านจิตวิญญาณจากการศึกษาพบว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณของชุมชนนั้นมีอยู่ 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ ปกรณ์ สิงห์สุริยา (มุกดา สิตลานูชิต, 2557: 58-62) ที่ได้จัดทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุขทุกระดับ ในประเทศไทยรวมถึงดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์กรอบแนวคิด เรื่อง สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ได้สรุปว่า สุขภาวะ คือ ผลจากการทำงานของสมรรถนะในการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สุขภาวะทางจิตวิญญาณ เป็นการตระหนักถึงความมีความหมายในชีวิตตนเอง โดยตระหนักในเป้าหมายชีวิต และตระหนักในความสำคัญของตนเอง โดยจะพบว่า ผลการศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องดังประเด็นต่อไปนี้

1. ด้านตนเอง เป็นความสัมพันธ์ภายในกับตนเอง เน้นความหมาย เป้าหมาย และคุณค่าในชีวิต เป็นการตระหนักรู้เป็นแรงผลักดันหรือภาวะเหนือตนเอง จิตวิญญาณของมนุษย์ในการค้นหาตัวตน และคุณค่าในตนเอง โดยจากการสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านในตำบลคลองใหญ่เป็นผู้ที่มีความเข้าใจความต้องการของตนเองอันได้แก่ การเข้าถึงความต้องการในอาชีพของตนเอง โดยจะพบว่า ระดับการศึกษาของคนในพื้นที่โดยส่วนใหญ่จะจบปริญญาตรี การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจึงเป็นสิ่งที่เยาวชนต้องการที่จะเข้ามาศึกษาเล่าเรียนเพื่อเป็นความรู้ แต่ไม่ได้เรียนเพื่อไปประกอบอาชีพ เพราะจะพบว่าลูกหลานโดยส่วนใหญ่ในตำบลคลองใหญ่จะกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม เป็นต้น

2. ด้านบุคคลอื่น เป็นการแสดงออกถึงคุณภาพ และความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและวัฒนธรรม แสดงออกด้วยความรัก ความไว้วางใจ การให้อภัย และความศรัทธา โดยจากการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลคลองใหญ่จะรู้จักกันค่อนข้างมาก และในพื้นที่ค่อนข้างมีความปลอดภัยสูงเนื่องจากมีระบบการรักษาความปลอดภัย การจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถึงแม้ว่าวิถีชีวิตของประชาชนที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ที่แต่ละคนทำงานอยู่ในสวนของตนเอง แต่เมื่อมีกิจกรรมงานสังคม หรือเรื่องที่ต้องขอความร่วมมือจากคนในพื้นที่ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นต้น

3. ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่เหนือด้านกายภาพและชีวภาพไปสู่การรับรู้และตระหนักในความเป็นหนึ่งเดียวของสิ่งแวดล้อม ในส่วนของสุขภาวะด้านดังกล่าวพบว่า พื้นที่ในตำบลคลองใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่สร้างที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของตนเอง ในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาศัยสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ และวิถีชีวิตที่ยังคงพอได้รับแหล่งอาหารตามธรรมชาติตามคลองต่าง ๆ ในพื้นที่ มีพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวบ้าง และในส่วนของสุขภาวะทางปัญญาในด้านสิ่งศรัทธาเบื้องต้น ความสัมพันธ์ของตนเอง กับบางสิ่งหรือบางคนที่มีความหมายอันอาจเกินกว่ามนุษย์ จากการศึกษพบว่า ด้วยสภาพสังคมของตำบลคลองใหญ่โดยส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่นับถือพุทธศาสนาดังนั้นจึงทำให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นพุทธศาสนิกชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญโดยทั่วไป เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยด้านสุขภาวะชุมชนยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภุชญา บุญชัย และคนอื่น ๆ (2563: 26-40) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินความเสียหาย ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ต่อภาวะโรคระบาด COVID-19 เป็นในประเด็นที่ว่าชุมชนหรือท้องถิ่นเผชิญวิกฤตมาก่อนการระบาดของไวรัส COVID-19 อันเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจทางโครงสร้าง ทรัพยากร การผลิต การตลาด กระทั่งต่อกระบวนการทางเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งการระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบซ้ำเติมเข้าไปอีก ปัญหาเชิงโครงสร้างในด้านต่าง ๆ ทำให้สภาพชุมชนอ่อนแอลงมีความเสี่ยง ไม่มีทางเลือกหลาย ๆ ปัจจัยเป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถเสี่ยงได้ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด เป็นต้น และต้องเผชิญกับการแก้ปัญหาด้านนโยบายมาตรการของรัฐในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ทำให้ชุมชนมีความอ่อนแอขึ้นเนื่องมาจากมาตรการล็อกดาวน์ทำให้บางพื้นที่ประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพหรือกระทำการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนและชุมชนหรือท้องถิ่นขาดรายได้ในการจะนำมาใช้จ่ายสอย ความอ่อนแอทางเลือกในการปรับตัวเป็นไปได้จำกัด โดยจากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลคลองใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมและการค้าบริเวณชายแดนได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเป็นอย่างมาก เป็นต้น

ผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนในบริบทของตำบลคลองใหญ่นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิรศัมชญา พิพัฒน์เพ็ญ และคนอื่น ๆ (2553: 2) ที่ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพเพื่อสร้างสรรค์ความเข้มแข็งแห่งสุขภาวะของชุมชน กรณีตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา ในประเด็นของการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งแห่งสุขภาวะชุมชน การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งแห่งสุขภาวะชุมชน เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ในความเป็นจริงแล้วกระบวนการ

เรียนรู้ของคนในชุมชนในอันที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในระดับครัวเรือนและในภาพรวมของชุมชนนั้นไม่เคยหยุดนิ่ง ชุมชนมีการเรียนรู้ที่จะจัดการกับปัญหา สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญอยู่เสมอ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับการดำรงชีวิตหรือสุขภาวะแห่งชุมชน จากภาพรวมของการวิจัยได้นั้นมีความจำเป็นที่จะต้องทำการทบทวนบริบทวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชน กระบวนการทบทวนตนเองของชุมชน นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ อันเป็นการทำความเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างรอบด้านในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือการที่ชีวิตชุมชนเริ่มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงนับจากการเปลี่ยนวิถีการผลิตของชุมชนจากเดิมอย่างไร โดยการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบริบทของชุมชนในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขของชุมชนในด้านของสุขภาวะของชุมชนเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนในลำดับต่อไป ในลักษณะของการสร้างพื้นที่เรียนรู้ใหม่ตามธรรมชาติความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการประสานร่วมมือกัน ในการที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่สร้างโดยชุมชนเอง โดยประสบการณ์การเรียนรู้สุขภาวะของชุมชนร่วมกันกับองค์กรภายนอกในลักษณะของการดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

สำหรับงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา” ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะจากงานวิจัยดังนี้

1.1 จากการศึกษาพบว่า ในตำบลคลองใหญ่ พบว่า ตำบลคลองใหญ่ในบริเวณของตลาดการค้าชายแดนนั้น มีผลกระทบในด้านของปัญหาการจราจร จากเส้นทางจราจรและกฎหมายที่มีความแตกต่างกันระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นควรมีการจัดทำป้ายบอกทางที่เป็นภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในพื้นที่ชุมชนชายแดนระหว่างคนไทย และต่างประเทศในพื้นที่

1.2 จากผลการศึกษาในด้านสุขภาวะของชุมชนในด้านร่างกาย พบว่า ในสังคมเกษตรกรรม ประชาชนในตำบลคลองใหญ่ที่ประกอบอาชีพค้าขายส่งออกนั้นมีความเสี่ยงต่อการได้รับสารเคมีปนเปื้อนได้ ดังนั้นควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทานสมุนไพรเพื่อลดสารเคมีปนเปื้อนในเลือด เพื่อลดปัญหาสุขภาพทางด้านร่างกายที่เกิดจากการทำเกษตร ให้กับประชาชนในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา” ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 จากการลงพื้นที่วิจัยผู้วิจัยพบว่า ชุมชนชายแดนไทยกัมพูชาเป็นชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติไทย-กัมพูชาเข้ามาอยู่ในพื้นที่และถือว่ามีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจของผู้ประกอบการในพื้นที่ชายแดน ดังนั้นในงานวิจัยผู้วิจัยเสนอให้ทำการศึกษามหาวิทยาลัยของแรงงานข้ามชาติต่อเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา

2.2 จากการศึกษาพบว่า บริเวณพรมแดนไทยกัมพูชาเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม ในยุคสถานการณ์โควิดค่อนข้างสูง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าในยุคสถานการณ์โควิดนั้นชุมชนเหล่านี้จะฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างไร ดังนั้นในงานวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอให้มีการทำวิจัยเรื่องเศรษฐกิจสังคมชายแดน เพื่อประกอบเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บุญชัย. (2563). การประเมินความเสียหาย ผลกระทบ และการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ต่อภาวะโรคระบาด COVID 19. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- จิราภรณ์ ทองเอก, 2563 มีนาคม 16. ประชาชนในท้องถิ่น. สัมภาษณ์.
- ชยันต์ วรรณธนะภูติ. (2537). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ” ใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา. อุทัย ดุลยเกษม (บก.) ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, และสถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาย โพลิตา. (2554). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- จิตพล ชัยมะดัน. (2558). นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา กับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทริศมัญญา พิพัฒน์เพ็ญ และคณะ. (2553). กระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพเพื่อสรรค์สร้างความเข้มแข็งแห่งสุขภาวะของชุมชน: กรณีตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม 1, 2564 ธันวาคม 20. ผู้นำท้องถิ่น. สัมภาษณ์.

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม 2, 2565 มีนาคม 20. **ประชาชนในตำบล
คลองใหญ่.** สัมภาษณ์.

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม 3, 2565 กุมภาพันธ์ 9. **ผู้นำท้องถิ่น.**
สัมภาษณ์

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม 5, 2565, 15 พฤษภาคม. **พนักงาน
สาธารณสุข.** สัมภาษณ์.

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม 8, 2565 15 ตุลาคม. **ประชาชนในตำบล
คลองใหญ่.** สัมภาษณ์.

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม 9, 2565 15 ตุลาคม. **แพทย์โรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบล.** สัมภาษณ์.

มุกดา สิตลานุชิต. (2557). สุขภาวะทางจิตวิญญาณมีความสำคัญ
กับเราอย่างไร. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์น
เอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.** 8 (พฤษภาคม-
สิงหาคม): 58-62 .

วีรวิทย์ ปิยนนทศิลป์. (2560). การพัฒนาพื้นที่ชายแดน เพื่อการค้า
การลงทุนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน.
วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ. 27(กรกฎาคม-ธันวาคม):
1-13.

การพัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท
รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง
Development of Thesis Proposal of Master's Degree Students Individual
Study in Curriculum and Instruction by Using the Self-Directed Learning

สุวรรณา จุ้ยทอง*

Suwanna Juithong

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี 13180

Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University

under the Royal Patronage, Pathum Thani 13180 Thailand

*Corresponding author E-mail: Suwana@vru.ac.th

(Received: November 14 2022; Revised: December 8 2022; Accepted: December 15 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโทปีที่ 2 สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ๆ ละ 8 ชั่วโมง แบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ เป็นมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลของการศึกษาคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67)
2. ผลของการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน หลังจากให้นักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.57)

คำสำคัญ : เค้าโครงวิทยานิพนธ์, การศึกษาเอกเทศ, การเรียนรู้ด้วยตนเอง

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the quality of thesis proposal of master's degree students in the Independent Study in Curriculum and Instruction by using self-directed learning, and 2) study the satisfaction of master's degree students in the Independent Study in Curriculum and Instruction by using self-directed learning. The sample was a classroom of 6 second-year master's degree students who enrolled in the Independent Study in Curriculum and Instruction in the first semester of the academic year 2022, Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under Royal Patronage, It was obtained by purposive sampling. The research instrument consisted of 8 eight-hours lesson plans, a thesis proposal evaluation form, and a satisfaction questionnaire with a reliability of 0.82. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

The research found that:

1. the result of the study on the quality of thesis proposal of master's degree students in the Independent Study in Curriculum and Instruction by using self-directed learning, overall was at a good level ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67)
2. the results of the satisfaction study of master's degree students in the Independent Study in Curriculum and Instruction by using self-directed learning, overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.57).

Keywords : Thesis proposal, Independent Study, Self-directed learning

บทนำ

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Directed Learning) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้สอนในระดับอุดมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าผู้เรียนจะจบการศึกษาไปแล้วก็ตาม ซึ่งถือว่าการเื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

วิธีการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนรับผิดชอบ ในการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ความก้าวหน้าของการเรียนของตนเอง เป็นลักษณะซึ่งผู้เรียนทุกคนมีอยู่ในขณะที่อยู่ในสถานการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่เกิดจากการเรียนจากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้ (Hiemstra and Brockett, 1994)

กริฟฟิน (Griffin, 1983) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัประสพการณ์การเรียนรู้เฉพาะของบุคคล โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการเรียนรู้ความสามารถในการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตน ซึ่งการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมานุษยนิยม ซึ่งมีความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระ และความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดี มีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง สามารถหาทางเลือกของตนเอง มีศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัด มีความรับผิดชอบต่องานและผู้อื่น (Elias and Merriam, 1980 อ้างถึงใน Hiemstra and Brockett, 1994) เริ่มต้นจาก Knowles (1975) ที่ให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้พัฒนาเกณฑ์การประเมิน วางโครงการการเรียนรู้ของตนเอง และประเมินตนเอง รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน เป็นรายวิชาระดับปริญญาโท โดยเป็นรายวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ปัญหาและกรณีศึกษาที่นักศึกษาสนใจทางหลักสูตรและการเรียนการสอน การทบทวนการวิเคราะห์ และการสังเคราะห์วรรณกรรม และนำเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการวางแผน การปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับรายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอนมาก ที่ต้องการให้ผู้เรียนในระดับปริญญาโทได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ ผู้เรียนมีความสามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียน มีการวางแผน และผู้เรียนมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ โดยผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และผู้เรียนสามารถประเมินกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการสะท้อนกลับ ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

อย่างหนึ่ง แต่ในรายวิชานี้ผู้วิจัยเป็นผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับเพื่อนได้ สามารถปรึกษางานกันได้แต่เป็นการพัฒนาเค้าโครงตามความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีการนำเสนองานเป็นระยะ ๆ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ ผู้สอนจะให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นรายบุคคล ซึ่งจะแก้ปัญหาในการทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์ได้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท ปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่เรียนรายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน รหัสวิชา EMC603 จำนวน 1 หมู่เรียน จำนวน 6 คน และผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วย ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

แบบแผนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว One-Group Posttest Only Design (Fitz-Gibbon, 1987) มีการเก็บข้อมูลหลังการทดลองจากแบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา หลังเรียนรายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง

X ----- O

- X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง
O หมายถึง การเก็บข้อมูลหลังการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเองจำนวน 8 แผน ๆ ละ 8 ชั่วโมง มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561 รายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

1.2 ศึกษาคำอธิบายรายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน

1.3 ศึกษาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และขั้นตอนการสอน

1.4 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ 2) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 3) มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และ 4) ประเมินการเรียนรู้

2. สร้างแบบประเมินประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.1 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเค้าโครงวิทยานิพนธ์ เพื่อนำมาสร้างแบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์

2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยศึกษารูปแบบการเขียนเค้าโครงวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2564 โดยนำหัวข้อในเค้าโครงวิทยานิพนธ์มาสร้างเป็นแบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ซึ่งมีลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวทฤษฎีของลิเคิร์ท (ซูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

3. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.1 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยปรับมาจากแบบสอบถามความพึงพอใจ จากการศึกษาเรื่องผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในระบบออนไลน์ยุคปกติใหม่ โควิด-19 ที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาครู (สุวรรณ จุ้ยทอง, 2565) มีลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวทฤษฎีของลิเคิร์ท (ซูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้

2.1 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 8 แผน ๆ ละ 8 ชั่วโมง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันของแผนการจัดการเรียนรู้ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ผลการตรวจสอบพบว่า ทุกองค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.57)

2.2 ผู้วิจัยนำแบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามคำจำกัดความ ผลการพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของรายการประเมิน ในแบบประเมินความสามารถในการสอนของนักศึกษาครู มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเชิงนิยามศัพท์ ผลการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยเป็นผู้สอนรายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ในระดับปริญญาโท จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 6 คน

3.2 ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน แผนละ 8 ชั่วโมง ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

3.3 หลังจากนักศึกษาระดับปริญญาโท เรียนรายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ และประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา หลังเรียนรายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์คุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาศาสตร์ เอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วย จากคะแนนที่ได้จากการประเมินของผู้วิจัย ซึ่งมีการประเมินโดยใช้แบบประเมินเค้าโครงวิทยานิพนธ์ โดยคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ แปลความหมายระดับคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา โดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง คุณภาพเค้าโครง
วิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับปรับปรุง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง คุณภาพเค้าโครง
วิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง คุณภาพเค้าโครง
วิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง คุณภาพเค้าโครง
วิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับดี

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง คุณภาพเค้าโครง
วิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับดีมาก

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษา หลังเรียน
รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้
การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากคะแนนที่ได้จากการประเมินของผู้วิจัย
ซึ่งมีการประเมินโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยคำนวณหา
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ
แปลความหมายระดับความพึงพอใจของนักศึกษา โดยใช้เกณฑ์ของ
บุญชม ศรีสะอาด (2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลของการศึกษาคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของ
นักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตร
และการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
ดี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67)

2. ผลของการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับ
ปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน
หลังจากที่นักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วย
ตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.57)

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท

รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ชื่อวิทยานิพนธ์	4.64	0.87	ดีมาก
2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (ครอบคลุมปัญหาการวิจัย หลักการและเหตุผล)	4.12	0.38	ดี
3. คำถามการวิจัย	4.51	0.67	ดีมาก
4. วัตถุประสงค์การวิจัย	4.76	0.42	ดีมาก
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย	4.65	0.63	ดีมาก
6. ขอบเขตการวิจัย	4.58	0.71	ดีมาก
7. คำจำกัดความ	3.52	0.34	ดี
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4.11	0.38	ดี
9. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3.65	0.25	ดี
10. ระเบียบวิธีการวิจัย	3.72	0.38	ดี
11. แผนการดำเนินงานวิจัย	4.25	0.64	ดี
12. บรรณานุกรม	4.22	0.41	ดี
เฉลี่ยรวม	4.23	0.67	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลังจากที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในรายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอนโดยภาพรวม ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อที่มีค่าเฉลี่ยคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ของ

นักศึกษาระดับปริญญาโทสูงที่สุด ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับดีมาก คือ วัตถุประสงค์การวิจัย ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ กรอบแนวคิดในการวิจัยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.63) และค่าเฉลี่ยคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโทต่ำที่สุด ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับดี คือ คำจำกัดความ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.34)

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในรายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

ข้อ	คำถาม	N	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	อาจารย์ชี้แจงรายละเอียดของรายวิชาและแผนการสอนให้นักศึกษาทราบในห้องเรียนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	4.83	0.41	มากที่สุด
2	อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน/การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น	6	4.17	2.04	มาก
3	อาจารย์จัดการเรียนการสอนตามรายละเอียดของรายวิชาและแผนการสอนที่กำหนดไว้ในห้องเรียน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	4.83	0.41	มากที่สุด
4	อาจารย์มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ฝึกการสืบค้น การเขียนเค้าโครงวิทยานิพนธ์ การนำเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์ เป็นต้น	6	4.17	2.04	มาก
5	อาจารย์มีการแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา บริบท และสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ตามความต้องการ และความสนใจของนักศึกษา โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	4.83	0.41	มากที่สุด
6	อาจารย์แนะนำแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับนักศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	4.56	0.51	มากที่สุด
7	อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	4.83	0.41	มากที่สุด
8	อาจารย์กำหนดให้นักศึกษาได้ใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	4.83	0.41	มากที่สุด
9	อาจารย์กำหนดให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า และนำความรู้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและ/หรือ พัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ซึ่งมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	4.17	2.04	มาก
10	อาจารย์ได้ตรวจเค้าโครงวิทยานิพนธ์เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องและมีการแจ้งผลให้นักศึกษาทราบเพื่อการปรับปรุงแก้ไข	6	5.00	0.00	มากที่สุด
11	อาจารย์แนะนำตำราหลักหรือเอกสารประกอบการสอนได้สอดคล้องกับเนื้อหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	5.00	0.00	มากที่สุด
12	อาจารย์มีมนุษยสัมพันธ์ และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างเป็นกันเอง มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	5.00	0.00	มากที่สุด
13	อาจารย์ทำการวัดผลและประเมินผลได้สอดคล้องและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของรายวิชานี้	6	5.00	0.00	มากที่สุด
14	อาจารย์เข้าสอนสม่ำเสมอ และตรงต่อเวลา ถึงแม้ใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง	6	5.00	0.00	มากที่สุด
15	นักศึกษามีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเองที่อาจารย์สอนในรายวิชานี้	6	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		6	4.75	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังจากที่นักศึกษาระดับปริญญาโทได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ในรายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยภาพรวมผลการศึกษาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจสูงที่สุด มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด รวม 6 ข้อ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ได้แก่ 1) อาจารย์ได้ตรวจเค้าโครงวิทยานิพนธ์เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการแจ้งผลให้นักศึกษาทราบเพื่อการปรับปรุงแก้ไข 2) อาจารย์แนะนำตำราหลักหรือเอกสารประกอบการสอนได้สอดคล้องกับเนื้อหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) อาจารย์มีมนุษยสัมพันธ์ และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างเป็นกันเองมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) อาจารย์ทำการวัดผลและประเมินผลได้สอดคล้องและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของรายวิชานี้ 4) อาจารย์เข้าสอนสม่ำเสมอ และตรงต่อเวลา ถึงแม้ใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 5) นักศึกษามีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง และรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุด ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับมาก รวม 3 ข้อ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 2.04) ได้แก่ 1) อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ร่วมกันกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน/การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น 2) อาจารย์มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ฝึกการสืบค้น การเขียนเค้าโครงวิทยานิพนธ์ การนำเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์ เป็นต้น และ 3) อาจารย์กำหนดให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า และนำความรู้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและ/หรือ พัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลของการศึกษาคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.67)
2. ผลของการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน หลังจากที่นักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.57)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลของการศึกษาคุณภาพเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี อาจเป็นเพราะในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้

การเรียนรู้ด้วยตนเองมีขั้นตอนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ในขั้นตอนที่ 1: ประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ นักศึกษาระดับปริญญาโท ต้องการทักษะเพื่อการศึกษาด้วยตนเองที่ประสบความสำเร็จ ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับนักศึกษาระดับปริญญาโท ในการประเมินตนเองเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันนิสัยการเรียนรู้ สถานการณ์ครอบครัว และเครือข่ายการสนับสนุนทั้งที่มหาวิทยาลัยและที่บ้าน และยังเกี่ยวข้องกับการประเมินประสบการณ์ในอดีตด้วยการเรียนรู้อย่างอิสระ และมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและการไตร่ตรองตนเอง ขั้นตอนที่ 2: กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การสื่อสารเป้าหมายการเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นสิ่งสำคัญ นักศึกษาระดับปริญญาโท มีแนวโน้มในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่จะช่วยในการพัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ สำหรับขั้นตอนที่ 3: มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ มีการนำเสนออย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการประเมินตนเองใน ขั้นตอนที่ 4: ประเมินการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษาระดับปริญญาโทประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้มีการทบทวนตนเองและประเมินตนเองเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้และความก้าวหน้าในการพัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Knowles (1975) ได้กล่าวว่า ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้พัฒนาเกณฑ์การประเมิน วางโครงการการเรียนรู้ของตนเองและประเมินตนเองและสอดคล้องกับ Brookfield (1984) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า เป็นการแสวงหาความรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนในด้านเนื้อหาและวิธีการเรียน ซึ่งอาจขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนด และใช้หนังสือประกอบการเรียนหรือบทความต่าง ๆ จากบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ผลของการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเทศทางหลักสูตรและการสอน หลังจากที่นักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะนักศึกษาระดับปริญญาโท ได้รับบทบาทในการประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ นักศึกษาระดับปริญญาโท ใช้ความคิดริเริ่มในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ โดยนักศึกษาระดับปริญญาโทอาจมีแรงจูงใจในตนเองพร้อมกับได้รับการให้คำปรึกษาของอาจารย์ผู้สอนที่สามารถปรึกษางานได้ตามต้องการ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยกระตุ้น และชี้นำประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาโท อำนวยความสะดวกในการ

ริเริ่มและการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาโท โดยอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษามากกว่าผู้สอนที่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2561) ได้กล่าวว่า ผู้สอนมีการจูงใจให้ผู้เรียน เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม การช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่าเขาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถประสบผลสำเร็จได้ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียน เกิดกำลังใจที่จะเรียนรู้ และสอดคล้องกับสุวรรณา จุ้ยทอง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เชิงผลิตภาพ รายวิชาหลักการจัดการเรียนรู้ คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ พบว่า ผู้สอนมีความใส่ใจทำให้นักศึกษารู้สึกยินดีและพร้อมเปิดรับ การส่งเสริมทางการเรียน ผู้สอนที่มีความใส่ใจให้ความสำคัญ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เป็นลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับฟังผู้อื่นและมีทักษะทางสังคม เพิ่มขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาระดับปริญญาโท นำเสนองานในห้องเรียนออนไลน์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักศึกษาระดับปริญญาโทได้เค้าโครง วิทยานิพนธ์ทุกคน ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 งานวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท รายวิชาการศึกษาเอกเพศทาง หลักสูตรและการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำ แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาเอกเพศทางหลักสูตร และการสอน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ 2) กำหนด เป้าหมายการเรียนรู้ 3) มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และ 4) ประเมินการเรียนรู้ ผู้ที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ อาจต้อง ปรับและยืดหยุ่นตามบริบทของสถานศึกษาและนักศึกษา จะช่วย ส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนประสบความสำเร็จในการสอน เพราะ เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาเค้าโครง วิทยานิพนธ์ได้ในระดับดีมาก

1.2 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับ ปริญญาโท หรือระดับปริญญาเอก สามารถนำขั้นตอนการเรียนรู้ ด้วยตนเองไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาหรือการจัดกิจกรรม ที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ บทบาทหน้าที่ของนักศึกษาที่กำลังทำวิทยานิพนธ์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

1.3 จากข้อค้นพบในการวิจัยในครั้งนี้ นักศึกษา ระดับปริญญาโท ได้รับบทบาทในการประเมินความพร้อมในการ เรียนรู้ด้วยตนเอง มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ นักศึกษาระดับ ปริญญาโทใช้ความคิดริเริ่มในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรสร้างแรงจูงใจในตนเอง ดังนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรให้คำปรึกษาตามต้องการ ของนักศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยกระตุ้นและขึ้นาประสบการณ์ การเรียนรู้ของนักศึกษาในการศึกษาค้นคว้าในการพัฒนาเค้าโครง วิทยานิพนธ์

1.4 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรอำนวยความสะดวกในการริเริ่มและการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับ ปริญญาโทหรือนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยอาจารย์ผู้สอนทำ หน้าที่เป็นที่ปรึกษามากกว่าผู้สอนจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถพัฒนา วิทยานิพนธ์ได้อย่างมีคุณภาพ

1.5 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรคำนึงในการ ให้คำปรึกษาในการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการเขียนมาก และจากผลวิจัยในครั้งนี้ยังพบว่า การเขียนประโยชน์ที่คาดว่าจะ ได้รับนักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจมากพอ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ควรเน้นหลักในการเขียน

1.6 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรให้นักศึกษา เห็นความสำคัญของการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เพื่อนำ มาสังเคราะห์ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ของแต่ละเรื่อง แล้วนำผล การสังเคราะห์ดังกล่าวมาเขียนคำจำกัดความ

1.7 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรแนะนำให้ นักศึกษาเข้าใจระเบียบวิธีการวิจัยให้ถูกต้อง ในการออกแบบ งานวิจัยของตนเอง ก็จะช่วยให้นักศึกษาสามารถดำเนินการ ตามกระบวนการวิจัยได้ถูกต้อง

1.8 อาจารย์ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน/การวัดผลและประเมินผล จะช่วยให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสามารถในการพัฒนาเค้าโครง วิทยานิพนธ์ จากการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ในรายวิชา ที่เกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ ในระดับอุดมศึกษา

2.2 ควรศึกษาผลการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ในรายวิชาอื่น ๆ ในระดับอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: ไทยเนรมิตกิจอินเตอร์โพรเกรสซิฟ.
- ทีศนา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สุวรรณ จ้อยทอง. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในระบบออนไลน์ยุคปกติใหม่โควิด-19 ที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาครู. วารสารวิจัยรำไพพรรณี. 16(2). พฤษภาคม - สิงหาคม 2565: 126-134.
- สุวรรณ จ้อยทอง. (2561). การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ รายวิชาหลักการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ 12 ฉบับที่ 2. พฤษภาคม - สิงหาคม 2561: 232-243.
- Brookfield, S.D. (1984). "Self-Directed Adult Learning: A Critical Paradigm". *Adult Education Quarterly*. 35(2): 59-71.
- Fitz-Gibbon, F. (1987). *How to design a program evaluation*. Newbury Park: Sage.
- Griffin, C. (1983). *Curriculum Theory in Adult Lifelong Education*. London: Crom Helm.
- Hiemstra, R, Brockett, R. G. (eds) (1994). *Overcoming Resistance to Self-Direction in Adult Learning (New Directions for Adult and Continuing Education. No. 64)*. Jossey-Bass Publishers, San Francisco, California.
- Knowles, M.S. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learner and Teacher*. New York: Association Press.

การพัฒนาชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา วิชาวิทยาการคำนวณ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Development of CS Unplugged Learning Package with Problem-Based Learning
Management to Enhance Problem-Solving Skills of Computing Science
for Primary Education Grade 5 Students

กิตติญา ปัตถาลี*, สุนิตต์ตา เย็นทั่ว, พชรินทร์ รุจิรานุกุล

Kittiya Patthalee, Sunitta Yentour, Patcharin Rujiranukul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000-Thailand

*Corresponding author E-mail: 6126301001@rbu.ac.th

(Received: November 24 2022; Revised: March 8 2023; Accepted: March 10 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเอง จังหวัดระยอง จำนวน 31 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเท่ากับ 80.32/83.01 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ชุดกิจกรรม CS Unplugged, การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ทักษะการแก้ปัญหา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop CS Unplugged learning package with problem-based learning management to be efficient according to the 80/80 criteria, 2) to compare problem-solving skills before and after learning with CS Unplugged learning package with problem-based learning management and 3) to compare learning achievement before and after learning with CS Unplugged learning package with problem-based learning management. The research sample group determined by sample random sampling method consisted of 31 students in Primary 5 in the first semester of the academic year 2022 from Chumchonnikhom School, Rayong Province. Gaining from simple random sampling. The research instruments were: 1) a CS Unplugged learning package with problem-based learning management, 2) lesson plans, 3) a problem-solving test, and 4) a learning achievement test. Statistics used for data analysis including: percentage, mean, standard deviation and T-test.

The results found that 1) efficiency of CS Unplugged learning package with problem-based learning management was 80.32/83.01, which was higher than the specified 80/80 criteria, 2) the problem-solving skills of students after learning with CS Unplugged learning package with problem-based learning management were higher than before learning with statistically significance at .05 level, and 3) the students who learned with CS Unplugged learning package with problem-based learning management had higher learning achievement after learning with statistically significance at .05 level.

Keywords : CS Unplugged learning package, problem-based learning, problem-solving skills

บทนำ

เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 คือ การพัฒนาทักษะด้าน 3Rs ได้แก่ ความสามารถด้านการอ่านออก (R1: Read) เขียนได้ (R2: Write) และคิดเลขเป็น (R3: aRithmetics) รวมถึงทักษะด้าน 8Cs ได้แก่ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ไขปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and Information and Communication Technology Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม (Compassion) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การปฏิรูปการศึกษาไทยจึงต้องพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยการพัฒนาทั้งด้านความรู้ คู่คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนกรจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ทั้งของศิษย์และครู รวมถึงปรับบทบาทของผู้สอนเป็นโค้ช หรือ “คุณอำนวย” ในการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555: 19-21)

การจัดการเรียนรู้แบบ PBL เป็นกระบวนกรการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นจุดตั้งต้นในการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล การค้นหาข้อมูลเพื่อนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหา สามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้ออกแบบกระบวนกรการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาและฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมด้วยวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้และทักษะกระบวนการคิดและกระบวนกรแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ (ทิศนา แหมมณี, 2553: 137-138)

ชุดกิจกรรม CS Unplugged เป็นแนวคิดการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างความเข้าใจหลักการพื้นฐานของคอมพิวเตอร์และตรรกศาสตร์ โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ ผ่านกิจกรรมการเล่น เช่น กระดานเกม การลำดับขั้นตอน การเรียนรู้โค้ดดิ้งผ่านกระดาษ เพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้หลักการของคอมพิวเตอร์ โดย

กระบวนกรการเรียนรู้เป็นแบบกิจกรรมกลุ่ม มีการทำงานเป็นทีมทำให้ผู้เรียนมีการสื่อสารกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านการเล่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่ต่อกันทั้งระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ทำให้ได้รู้สึกสนุกสนานนำไปสู่บรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาและคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะและความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรม CS Unplugged นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เป็นหลักการที่มีประโยชน์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ทั้งในชีวิตประจำวันหรือกิจกรรมอื่นที่ได้รับมอบหมาย และสามารถต่อยอดไปสู่แนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมหรือเรียกว่าแนวคิดเชิงคำนวณ เหมาะสมสำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาและยังเป็นกิจกรรมที่ดีสำหรับโรงเรียนที่ขาดแคลนในด้านทรัพยากรเทคโนโลยี (ชฎารัตน์ พิพัฒน์นันทน์, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิมล นิลพันธ์ และธิดยา บงกชเพชร (2564: 208-223) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ Unplugged เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงคำนวณจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged คิดเป็นร้อยละ 57.14 โดยแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged ที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนได้นั้น สิ่งที่ควรเน้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ 1) การใช้คำถามสำคัญ ครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนว่าจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขของปัญหาใหญ่ด้วย 2) พิจารณาโครงสร้าง ควรยกตัวอย่างการเขียนสาระสำคัญของปัญหาก่อนให้นักเรียนทำด้วยตนเอง 3) ออกแบบ การแก้ปัญหา ควรยกตัวอย่างการเขียนอัลกอริทึมก่อนให้นักเรียนออกแบบด้วยตนเอง 4) ทบทวนขั้นตอนในการแก้ปัญหา การประเมินผล และตรวจสอบการแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญควรเน้นย้ำให้นักเรียนตรวจสอบก่อนนำเสนอ ในการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนต้องให้เวลาที่เหมาะสม

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหาและการปรับตัวต่อปัญหา มีความมุ่งมั่นพยายามที่จะจัดการกับปัญหาที่อาจพบได้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะพึงประสงค์สอดคล้องกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพิ่มเติมสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ สามารถค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมินจัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา ประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง และทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ

การสื่อสารอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 2-3) ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในรายวิชา วิทยาการคำนวณ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาการคำนวณ เป็นการเรียนรู้ในด้านการคิดเชิงคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ พบว่า ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความแตกต่างทางการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ พฤติกรรมในชั้นเรียน เป็นต้น ซึ่งผู้เรียนยังขาดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความกระตือรือร้น การคิดวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายในการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้หาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะพึงประสงค์ สอดคล้องกับทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงศึกษาและพัฒนาชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพสอดคล้องตามทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเอง จังหวัดระยอง จำนวน 93 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนชุมชนนิคมสร้างตนเอง จังหวัดระยอง จำนวน 31 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 4 ชนิด โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 6 ชุด โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างชุดกิจกรรม สอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการ การใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมในด้านการใช้ภาษา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ การประเมินผล และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) มีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 4.79 มีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

- 1.2 การทดลองใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged เพื่อหาประสิทธิภาพ มีขั้นตอนดังนี้

- 1.2.1 การหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1 : 1) นำชุดกิจกรรม CS Unplugged ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นกลุ่มเทียบเคียงกลุ่มตัวอย่าง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 3 คน มีสัดส่วนนักเรียน เก่ง : ปานกลาง : อ่อน คือ 1 : 1 : 1 มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 62.78/63.33

- 1.2.2 การหาประสิทธิภาพกลุ่ม (1 : 10) นำชุดกิจกรรม CS Unplugged ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่ นักเรียนกลุ่มเดิมและกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 70.17/73.00

- 1.2.3 ขั้นทดลองภาคสนาม (1 : 100) นำชุดกิจกรรม CS Unplugged ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นกลุ่มเทียบเคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 คน มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.32/83.01 แล้วนำชุดกิจกรรมไปใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

ภาพประกอบ 1 ตัวอย่างชุดกิจกรรม CS Unplugged

2. แผนการจัดการเรียนรู้ของชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยเรียงลำดับเนื้อหา จากง่ายไปหายาก ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และกำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผลที่เหมาะสม

2.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับด้านการใช้ภาษา เนื้อหา สาระสำคัญ จุดประสงค์ และกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) มีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 4.80 มีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา

การพัฒนาชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา วิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด จุดประสงค์ การเรียนรู้ของหลักสูตรสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3.2 สร้างแบบวัดทักษะการแก้ปัญหา รูปแบบอัตรนัย จำนวน 20 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความถูกต้องของการใช้ภาษา ความสอดคล้องของเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.87 ค่าความยากง่าย เท่ากับ 0.39 - 0.52 ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.25 - 0.44 และค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR-20) เท่ากับ 0.67

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด จุดประสงค์ การเรียนรู้ของหลักสูตรสาระเทคโนโลยี วิทยาการคำนวณ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความถูกต้องของการใช้ภาษา ความสอดคล้องของเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.91

4.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รูปแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2565 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 คน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย มีค่าเท่ากับ 0.29 - 0.52 ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.25 - 0.56 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR-20) มีค่าเท่ากับ 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียน ชี้แจงเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทของนักเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ดำเนินการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหา จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 แผน ชุดกิจกรรม จำนวน 6 ชุด ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง

4. ทำการทดสอบย่อย เมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละชุดกิจกรรม

5. เมื่อสิ้นสุดการสอนทุกชุดกิจกรรมแล้ว ดำเนินการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหา จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง นำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มาใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามเกณฑ์ 80/80 โดยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ของชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ชุดที่	n	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้			
			ΣX_1	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
1	31	10	233	7.52	1.18	75.16
2	31	10	243	7.84	1.51	78.39
3	31	10	254	8.19	1.54	81.94
4	31	10	251	8.10	1.37	80.97
5	31	10	254	8.19	1.30	81.94
6	31	10	259	8.35	1.36	83.55
รวม		60	1,494	48.19	1.38	80.32
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 80.32						

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างเรียนเท่ากับ 48.19 คะแนน จากคะแนนเต็ม

60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.32 แสดงว่า มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 80.32

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ชุดที่	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้			
		ΣX_2	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
31	30	772	24.90	3.44	83.01
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_2) เท่ากับ 83.01					

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 24.90 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.01 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_2) เท่ากับ 83.01

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้		
		$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม CS Unplugged (E_1)	60	48.19	1.38	80.32
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	24.90	3.44	83.01

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลรวมของคะแนนระหว่างเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 48.19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.32 แสดงว่า มีประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม CS Unplugged (E_1) เท่ากับ 80.32 และ คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.90 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.01 แสดงว่า มีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 83.01 ดังนั้น ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.32/83.01

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ทักษะการแก้ปัญหา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	8.00	2.78	25.65	0.00*
หลังเรียน	20	13.84	2.58		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 8.00 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.78 และหลังเรียน ค่าเฉลี่ย 13.84 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.58 แสดงว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อน เรียนและหลังเรียน โดยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	12.68	1.58	24.08	0.00*
หลังเรียน	30	23.26	3.14		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนค่าเฉลี่ย 12.68 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.58 และหลังเรียนค่าเฉลี่ย 23.26 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.14 แสดงว่า หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะ การแก้ปัญหา วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อภิปรายผลได้ดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่า เท่ากับ 80.32/83.01 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจาก ชุดกิจกรรม CS Unplugged ที่ครูสร้างขึ้นมีการออกแบบชุดกิจกรรม ที่น่าสนใจ มีรูปภาพประกอบที่ชัดเจน สีสันสะดุดตา ลำดับขั้นตอน ในการทำกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการ เรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีการวัดและประเมินผลทันทีหลังเสร็จสิ้น การทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนสามารถทราบคะแนนของตนเองและรู้ ในข้อบกพร่องของตนเองจากการแลกเปลี่ยนและอภิปรายในชั้นเรียน เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดคำนวณ การสื่อสาร การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ สามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนรู้ให้สูงขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาการ คำนวณของผู้เรียนสูงขึ้นด้วย สอดคล้องกับการวิจัยของลี และจุนโฮ (Lee and Junoh, 2019: Abstract) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ แบบอเนกประสงค์ในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่า การเรียนรู้แบบ อเนกประสงค์มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการและการทำให้เด็กมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรม เช่น การเขียนโค้ดทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่าง สนุกสนานเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กสามารถจัดการกับรหัสได้ นอกจากนี้การใช้คำศัพท์ การเข้ารหัสที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ของเด็กจะช่วยให้พวกเขาเรียนรู้และเข้าใจเงื่อนไขด้วยความหมาย ที่ถูกต้องของคำสั่ง (ทิศทางและลำดับ) เชื่อมต่อการเขียนโค้ดกับ กิจกรรมประจำวันได้ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Demir U. (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมอเนกประสงค์ สำหรับนักเรียนการศึกษาพิเศษเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ ปัญหา พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรม อเนกประสงค์ โค้ดดิ้ง สูงขึ้น และมีทักษะการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น และ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวิมล นิลพันธ์ และอติยา บงกชเพชร (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5 พบว่า แนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged ควรเน้นในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ด้วยการใช้ คำถามสำคัญ ครูควรเน้นย้ำนักเรียนที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไข ย่อย ๆ ของปัญหาใหญ่ด้วย การพิจารณาโครงสร้าง ควรยกตัวอย่าง การเขียนสาระสำคัญของปัญหาก่อนให้นักเรียนทำด้วยตนเอง การออกแบบการแก้ปัญหา ควรยกตัวอย่างการเขียนอัลกอริทึม ก่อนให้นักเรียนออกแบบด้วยตนเอง การทบทวนขั้นตอนในการแก้ ปัญหา การประเมินผลและตรวจสอบการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นสิ่งสำคัญครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนตรวจสอบก่อนนำเสนอ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงคำนวณ ที่สูงขึ้น

2. ทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากชุดกิจกรรม CS Unplugged ที่ครูสร้างขึ้น มีการกำหนดสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ครูยังมีการออกแบบกระบวนการหาคำตอบของ สถานการณ์ปัญหาด้วยการให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนและสามารถ อภิปรายร่วมกันในกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานเป็นทีม ทำให้ผู้เรียนกล้าพูดคุ้ยและรู้สึกผ่อนคลายในการเรียนรู้ สอดคล้อง กับการศึกษาของ Abdullaha and et al. (2010) ที่ศึกษาผลของ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับประสิทธิภาพและแรงจูงใจ ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานผู้เรียนมีความเข้าใจในเชิงบวก ต่อการเรียนรู้และการทำงานเป็นกลุ่ม มีความสนใจที่ดีต่อกิจกรรม การเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาเป็นขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ มากขึ้น แสดงทักษะการสื่อสารในการเรียนที่ดีขึ้นและแสดงให้เห็น ถึงการทำงานเป็นทีมที่ดี และสอดคล้องกับการวิจัยของ Kadir and et al. (2016) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการเพิ่มทักษะการแก้ปัญหาของกลุ่มนักเรียนระดับปริญญาตรี พบว่า มีทักษะการแก้ปัญหาที่ดีขึ้นและชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความ สามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และสอดคล้อง กับการศึกษาของ นนทกร อรุณพฤกษากุล และคณะ (2559) ที่ศึกษา เกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีการนำเสนอสถานการณ์ ปัญหาเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้และสนใจที่จะค้นหา ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมที่ นอกจากนี้ ความสามารถในการแก้ปัญหายังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละหัวข้อ เนื้อหา เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการ

เรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหา และส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้เพื่อนำมาแก้ไขปัญหา

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรม CS Unplugged ที่ครูสร้างขึ้นมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มีความน่าสนใจ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติตามได้ด้วยตนเอง กล้าคิดกล้าแสดงออกในการหาคำตอบ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังมีการจัดสภาพบรรยากาศในชั้นเรียนที่เป็นกันเอง พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักเรียน ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติและคิดตามอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของ Akinoglu and Tandogan (2007) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและทัศนคติในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลในเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักเรียนต่อหลักสูตรวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อพัฒนาการทางความคิดของนักเรียนในเชิงบวกทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ด้วย และสอดคล้องกับการวิจัยของพิมพ์ใจ เกตุการณ์ และคณะ (2558) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานฝึกให้นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและเกิดทักษะด้านการแก้ปัญหา โดยเฉพาะสถานการณ์ปัญหาที่ครูออกแบบไว้มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนจึงเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะสืบค้นข้อมูลความรู้มาเพื่อตอบคำถามหรือเพื่ออธิบายปัญหานั้น ๆ อย่างมีส่วนร่วมและนำความรู้ที่ได้ไปอธิบายปัญหา มีการจัดลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา และสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานและมีแรงจูงใจต่อการเรียนที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูควรให้ความสำคัญในด้านบรรยากาศชั้นเรียนเป็นอันดับแรก ด้วยการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย กล้าแสดงออกได้อย่างเต็มที่ มีการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เนื่องจากผู้เรียนอาจยังไม่มีความพร้อมหรือยังไม่เกิดความสนใจในการเรียนรู้

เท่าที่ควร นอกจากนี้ควรมีการอภิปรายร่วมกันทั้งครูและนักเรียนเมื่อเสร็จสิ้นการทำกิจกรรม

2. การกำหนดสถานการณ์ปัญหา ควรออกแบบให้เหมาะสมและใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น เข้าใจง่าย เกิดความสนใจใฝ่รู้ อยากที่จะค้นหาคำตอบที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ครูควรออกแบบและสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เหมาะสม มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย โดยเฉพาะแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาควรใช้ภาษาที่กระชับ ถูกต้อง ไม่กำกวม จำนวนข้อไม่เยิ่นเย้อจนเกินไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม CS Unplugged ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับวิธีการสอนในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อสร้างและพัฒนาวัตกรรมการสอนให้เกิดความหลากหลายและมีประสิทธิภาพกับผู้เรียน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมกับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะอื่น ๆ ที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐาน วิทยาศาสตร์ สารเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร.
- ชฎารัตน์ พิพัฒน์นันทน์. CS Unplugged เรียน Coding โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์. [online]. Available : <https://www.starfishlabz.com/blog/80-cs-Unplugged>. 2563.
- ทิตินา แคมมณี. (กันยายน 2553). “การพัฒนากระบวนการคิด,” วารสารการศึกษากรุงเทพมหานคร. 1(2): 2-5.
- นันทกร อรุณพุกชากุล, อัจฉริยา รังษิจุสิมเกียรติพรพิสุทธิมาศ และสุพามาต นิยมพานิช. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- พิมพ์ใจ เกตุการณ์, สพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์ และสมศิริ สิงห์ลพ. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 19(1): 77-89.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุวิมล นิลพันธ์ และธิดิยา บงกชเพชร. (2564). การจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบ Unplugged เพื่อพัฒนาทักษะการคิด เชิงคำนวณ เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 15(2): 208-223.
- Abdullaha, N., Tarmizia, R., Abub, S. (2010). "The Effects of Problem Based Learning on Mathematics Performance and Affective Attributes in Learning Statistics at Form Four Secondary Level" **Procedia Social and Behavioral Sciences**. 8(2): 370-376
- Akinoglu, R. and Tandogan. R. (2007). "The Effects of Problem-Based Active Learning in Science Education on Students' Academic Achievement, Attitude and Concept Learning" **Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education**. 3(1): 71-81
- Demir, U. (2021). "The Effect of Unplugged Coding Education for Special Education Students on Problem-Solving Skills" **International Journal of Computer Science Education in Schools**. 4(3): 1-24
- Kadir, Z. and et al. (2016). Does Problem-Based Learning Improve Problem Solving Skills?—A Study among Business Undergraduates at Malaysian Premier Technical University. **International Education Studies**. 9(5) : 166-172.
- Lee, J & Junho, J. (2019). "Implementing Unplugged Coding Activities in Early Childhood Classrooms" **Early Childhood Education Journal**. 1-8.

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Computer Assisted Instruction in Computing Science Course on Information Management for Students in Mathayomsuksa 1

สุทัศน์ กัมณี*, พจนีย์ สุขชาวนา, อิชติฮาร เจมะ

Sutat Gammanee, Photjane Sukchaona, Isteehan Chema

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 71190

Faculty of Science and Technology, Kanchanaburi Rajabhat University, Kanchanaburi 71190 Thailand

*Corresponding author E-mail: sutat@kru.ac.th

(Received: November 29 2022; Revised : February 17 2023; Accepted : February 20 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3) เพื่อหาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนวัดปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ มีประสิทธิภาพ 79.17/82.5 สูงกว่ามาตรฐานที่ตั้งไว้ 75/75 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก 4.57 จึงถือว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

คำสำคัญ : วิทยาการคำนวณ, บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน, การจัดการสารสนเทศ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop and find the efficiency of CAI in computing science course on information management for Mathayomsuksa 1 students, 2) to compare their academic achievements before and after using computer-assisted instruction on information management for Mathayomsuksa 1 students, and 3) to determine the satisfaction of Mathayomsuksa 1 students toward learning with computer-assisted instruction on information management. The tools used were computer-assisted instruction in computing science course on information management. The sample group used in this research was 20 students in Mathayomsuksa 1, Semester 2, Academic Year 2020, of Watprangkasi School in Kanchanaburi Province and obtained by stratified sampling. The statistics used in the research were: mean, standard deviation, and t-test. The results showed that computer-assisted instruction on information management had an efficiency of 79.17/82.5, which was higher than the standard set of 75/75. The learning achievement found that the test scores after using CAI were significantly higher at .05 and the satisfaction of the learners towards the CAI lesson on information management was at high level of 4.57, therefore it is considered that this CAI lesson is efficient according to the specified criteria and suitable for teaching and learning.

Keywords : Computing Science, Computer Assisted Instruction, Information Management

บทนำ

ปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีทางการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความพยายามในการนำเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาทั้งในรูปแบบออนไลน์ ร่วมกับการเรียนการสอนในห้องเรียน (อุทิศ บำรุงชีพ, 2557: 3) เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อรองรับการพัฒนาและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในสังคมเศรษฐกิจแห่งความรู้ ในการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วยเนื้อหาการเรียนรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติ และด้วยบริบทของเนื้อหาวิชาซึ่งมุ่งเน้นทางด้านการปฏิบัติ มุ่งเน้นให้เกิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศสื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและงานอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: ออนไลน์) แต่เมื่อมีการเรียนทางทฤษฎีจากที่ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย เนื้อหาในวิชาที่เป็นทฤษฎี ต้องใช้ความจำ ความเข้าใจสูงเพราะเป็นการเรียนรู้เรื่องที่ไกลตัว ทำให้ผู้เรียนจึงไม่ค่อยเห็นคุณค่าและความสำคัญ ปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมที่มีความเชื่อว่า การสอนได้กำหนดวัตถุประสงค์เอาไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดีและมีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน สามารถถ่ายทอดนำเสนอเนื้อหาที่ผสมผสานและสามารถเรียนรู้ได้ตามลำพัง (ภิมลรัตน์ โกฏแก้ว, 2562: 1-2) โดยจัดรูปแบบการนำเสนอความรู้เป็นหน่วยย่อยที่สัมพันธ์กันเป็นลำดับ ซึ่งช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และบรรลุผลในการเรียนต่อเนื่อง และเกิดการเรียนรู้ที่เป็นแบบเอกภาพ

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่อการเรียนรู้ชนิดหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนรู้ โดยจะเห็นได้จากคุณสมบัติของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน คือ สามารถนำเสนอข้อมูลได้ในลักษณะข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว กราฟิก เสียงและวีดิทัศน์ นำเสนอพร้อมกัน เป็นสื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์หรือการโต้ตอบระหว่างนักเรียนกับบทเรียน โดยนักเรียนตอบสนองบทเรียนด้วยการตอบคำถามบทเรียน นักเรียนจะได้รับผลป้อนกลับทันที (Immediate Feedback) ซึ่งข้อดีของผลป้อนกลับทันทีทำให้นักเรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดที่ผิดได้ทันที ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ซึ่งเป็นการกระตุ้นผู้เรียนได้คิดค้น สืบค้น รู้จักสร้างและกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้อง

กับความสนใจและความสามารถของตนเอง นักเรียนสามารถควบคุมกิจกรรมได้ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถเรียนได้ตามความต้องการ ไม่จำกัดสถานที่และเวลาที่มีคอมพิวเตอร์ มีโอกาสปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (นิเกศ อุ่นทะเล, 2560: 98)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลางที่เป็นรายวิชาวิทยาการคำนวณ เพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาเนื้อหาการจัดการข้อมูลสารสนเทศที่ประกอบไปด้วย องค์ประกอบข้อมูลและสารสนเทศ การประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ ประเภทของข้อมูล วิธีการประมวลผลข้อมูล การประมวลผลแบบเชื่อมโยง การประมวลผลแบบกลุ่ม ลักษณะของสารสนเทศที่ดี การจัดการสารสนเทศ ระบบสารสนเทศ และระดับของสารสนเทศโดยลักษณะเนื้อหาในรายวิชาดังกล่าวมีลักษณะเป็นนามธรรม มีโครงสร้างการเชื่อมโยงแต่ละองค์ประกอบที่หลากหลาย ทำให้เกิดปัญหานักเรียนที่ยังเป็นเด็กเล็กไม่สามารถจินตนาการถึงความเชื่อมโยงและโครงสร้างข้อมูลสารสนเทศโดยภาพรวมได้ อีกทั้งยังไม่สามารถประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเข้ากับสิ่งที่พบในชีวิตประจำวัน จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทบทวนบทเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น และจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น อีกทั้งบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนถือเป็นสื่อการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ทันสมัย มีความน่าสนใจ ก้าวทันเทคโนโลยี และตรงตามยุคสมัยในปัจจุบัน ผู้เรียนสามารถศึกษาข้อมูลได้อย่างหลากหลายทั้งในรูปแบบภาพ เสียง และการเคลื่อนไหวจากสื่อมัลติมีเดีย และผู้เรียนสามารถเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม การตอบคำถาม อีกทั้งยังลดความยุ่งยากซับซ้อนของเนื้อหาวิชา สามารถนำมาเปิดเข้าได้ในกรณีที่ยังไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อหาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

สมมติฐานการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75
2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น หลังจากเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในระดับดี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรังกลี จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3 ห้อง จำนวน 115 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดปรังกลี จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 20 คน สุ่มแบบชั้นภูมิโดยกำหนดให้ห้องเรียนเป็นชั้นภูมิ แล้วเลือกกลุ่มแบบอย่างง่าย โดยที่ทั้งสามห้องมีความแตกต่างกันและคะแนนที่ได้จะไม่มีการได้ระดับคะแนนในชั้นเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ E1/E2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าที่ (t-test) ซึ่งมีเครื่องมือในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีขั้นตอนการพัฒนาต่อไปนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหา และด้านการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

1.2 ออกแบบสตอรี่บอร์ดเพื่อกำหนดรูปแบบ และลำดับของการนำเสนอ บทเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดกิจกรรมคือ การทดสอบก่อนเรียน การนำเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน การนำเสนอเนื้อหาสาระของบทเรียน การเสริมความเข้าใจในเนื้อหา การสรุปเนื้อหาและการทดสอบหลังเรียน

1.3 เตรียมทรัพยากรที่ต้องการใช้ ได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบ

1.4 สร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

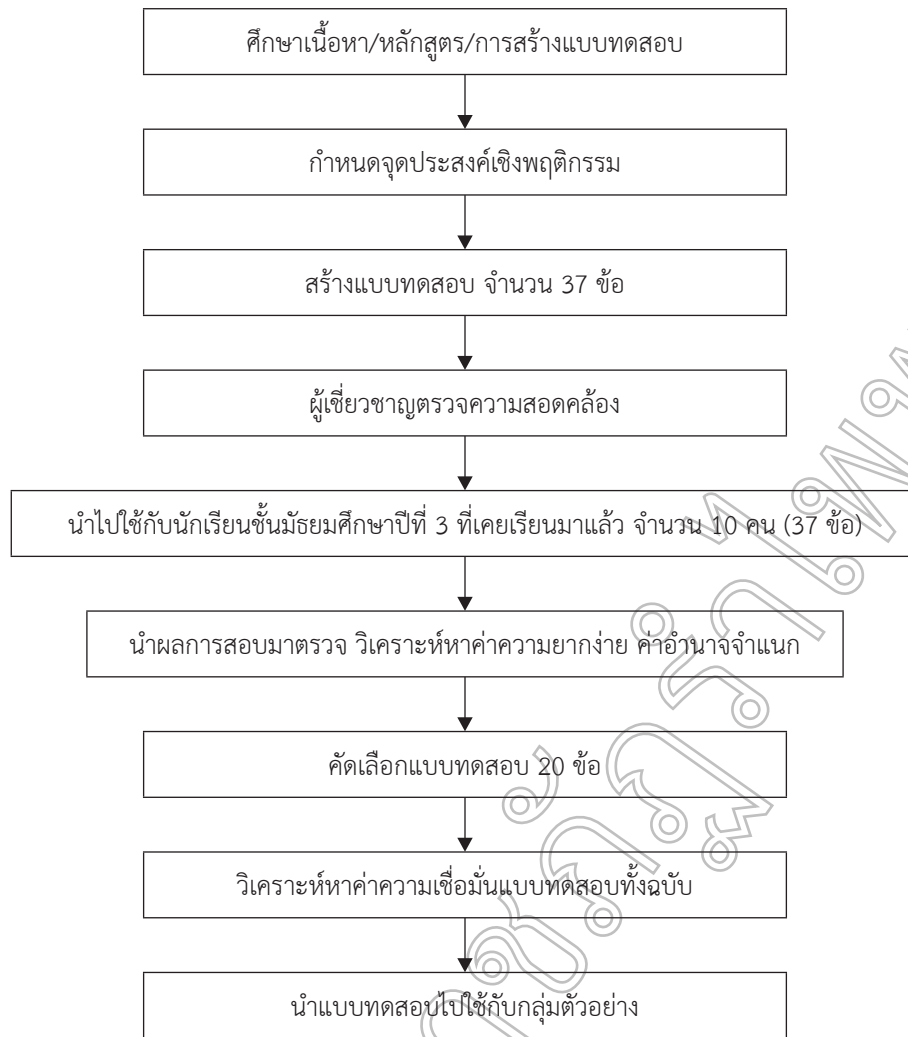
2. แบบประเมินหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สร้างแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาหลักสูตรเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ที่สอนเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลสารสนเทศ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 3 คน ตรวจสอบและประเมินสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ โดยผู้วิจัยได้นำแบบประเมินสื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแบบประเมินสื่อนี้ เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งลักษณะของแบบประเมินเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ระดับ 5	หมายถึง	ดีมาก
ระดับ 4	หมายถึง	ดี
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	พอใช้
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

สำหรับการให้ความหมายของค่าที่วัด ได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมายโดยใช้แนวคิดของเบสต์ (Best 1986:195) ซึ่งการให้ความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นช่วงคะแนนและเป็นรายข้อดังนี้

ระดับ 5	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.50 - 5.00
หมายถึง	มีคุณภาพดีมาก	
ระดับ 4	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.50 - 4.49
หมายถึง	มีคุณภาพดี	
ระดับ 3	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.50 - 3.49
หมายถึง	มีคุณภาพปานกลาง	
ระดับ 2	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.50 - 2.49
หมายถึง	มีคุณภาพพอใช้	
ระดับ 1	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.49
หมายถึง	มีคุณภาพควรปรับปรุง	

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนการวิจัย

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตรวจสอบภาษาที่ใช้ และการประเมินที่ถูกต้อง และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (IOC)

5. การหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 วิธีการคำนวณหาประสิทธิภาพดังนี้

สูตรที่ 1

$$E_1 = \frac{\sum X_1}{N} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ
 $\sum X_1$ แทน คะแนนรวมจากการทำแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมในระหว่างเรียนของผู้เรียนทุกคน

N แทน จำนวนผู้เรียน
 A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมในระหว่างเรียน

สูตรที่ 2

$$E_2 = \frac{\sum X_2}{N} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
 $\sum X_2$ แทน คะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทุกคน
 N แทน จำนวนผู้เรียน
 B แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองที่มีกลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่ม นำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิจัย

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จากการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์		เกณฑ์การประเมิน
	กระบวนการ (E_1)	ผลลัพธ์ (E_2)	
20 คน	79.17	82.5	75/75

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อทดลองใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับนักเรียนแบบกลุ่มตัวอย่าง ได้คะแนนเฉลี่ยกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 79.17 และคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 82.5 โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17/82.5 ซึ่งค่าประสิทธิภาพที่ได้นี้สูงกว่าเกณฑ์และเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการจัดการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและหลังเรียนจากการทดลองใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

การทดสอบ	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	20	7.25	2.83	28.27
หลังเรียน	20	16.5	2.50	

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับ 28.27 เปรียบเทียบกับค่า t ที่ $df (20-1) = 19$ แสดงให้เห็นว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจได้ดีขึ้น เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนกวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรังกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 3 แสดงตารางการเลือกข้อสอบ โดยวิเคราะห์จากดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก

ข้อที่	ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ค่าความยากง่าย (P)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่เลือก
1	0.67	0.10	0.33	/
2	0.67	0.40	0.00	
3	1.00	0.60	0.33	/
4	1.00	0.40	-0.33	
5	0.67	0.40	0.67	/
6	1.00	0.50	0.33	/
7	0.67	0.40	-0.33	
8	1.00	0.00	0.00	
9	1.00	0.60	0.00	
10	1.00	0.40	0.00	
11	1.00	0.40	0.00	
12	1.00	0.10	0.00	
13	1.00	0.40	0.33	/
14	1.00	0.30	0.67	
15	1.00	0.40	0.00	
16	1.00	0.20	0.33	/
17	1.00	0.60	0.33	/
18	0.33	0.50	0.00	
19	0.67	0.60	0.33	/
20	0.67	0.40	0.00	
21	1.00	0.30	0.33	/
22	1.00	0.40	0.33	/
23	1.00	0.20	0.33	/
24	1.00	0.20	0.33	/
25	1.00	0.60	0.67	/
26	1.00	0.30	0.67	/
27	1.00	0.30	0.33	/
28	1.00	0.30	0.33	/
29	1.00	0.30	0.33	/
30	0.67	0.80	0.00	
31	0.67	0.50	0.33	/
32	0.67	0.50	-0.33	
33	1.00	0.30	0.00	
34	1.00	0.30	0.33	/
35	1.00	0.60	0.33	/
36	0.67	0.60	1.00	/
37	1.00	0.30	0.33	/

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) ข้อสอบที่ใช้ได้ทั้งหมด 22 ข้อ แต่คัดให้เหลือ 20 ข้อ คือ ข้อที่ 1 3 5 6 13 16 17 19 21 22 23 24 27 28 29 31 34 36 และ 37 ที่ตัดออกคือ ข้อ 26 กับ 35

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรางสาส์ จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. เนื้อหา					
1.1 การนำเสนอเนื้อหา สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.55	0.51	91%	ดีมาก	5
1.2 เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น	4.50	0.61	90%	ดีมาก	6
2. ภาษา					
2.1 ใช้ภาษาถูกต้อง เหมาะสมกับผู้เรียน	4.70	0.57	94%	ดีมาก	2
2.2 สื่อความหมายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.45	0.69	89%	ดี	7
3. การออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน					
3.1 มีการออกแบบที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ	4.40	0.60	88%	ดี	8
3.2 ออกแบบหน้าจอสวยงาม ง่ายต่อการใช้งาน	4.75	0.44	95%	ดีมาก	1
4. ส่วนประกอบด้านมัลติมีเดีย					
4.1 ภาพกราฟิกเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา	4.55	0.60	91%	ดีมาก	4
4.2 สี ตัวอักษร ชัดเจน สวยงาม	4.65	0.59	93%	ดีมาก	3
ภาพรวม	4.57	0.58	89%	ดีมาก	

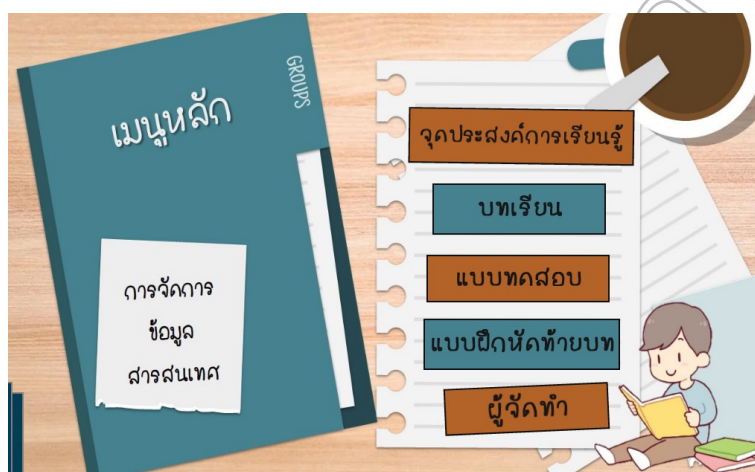
จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.58, ร้อยละ 89) เมื่อพิจารณาเป็นรายการประเมิน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก 6 รายการ ได้แก่ ออกแบบหน้าจอสวยงามมากที่สุด รองลงมาใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียน ลำดับที่ 3 สี ตัวอักษร ชัดเจน สวยงาม ลำดับที่ 4 ภาพกราฟิกเหมาะสม ลำดับที่ 5 การนำเสนอเนื้อหา สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น สำหรับรายการการประเมินที่นักเรียน

มีความพึงพอใจต่ำที่สุด แต่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.60, ร้อยละ 88) คือ มีการออกแบบที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ แสดงว่า การเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้มีความเหมาะสมสามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนและช่วยกระตุ้นนักเรียนให้สนใจการเรียนมากขึ้น

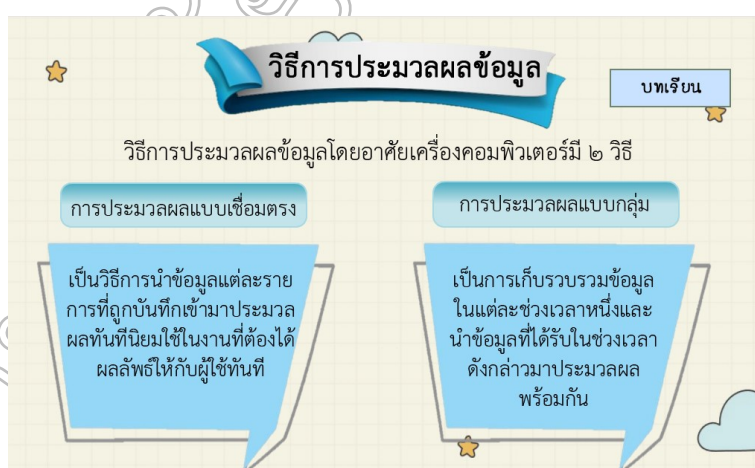
5. ตัวอย่างการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรางสาส์ จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพประกอบ 2 แสดงตัวอย่างการเข้าสู่ระบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

ภาพประกอบ 3 แสดงตัวอย่างหน้าเมนูหลักบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

ภาพประกอบ 4 แสดงตัวอย่างการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

ภาพประกอบ 5 แสดงตัวอย่างแบบทดสอบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรงกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17/82.5

2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับ 28.27

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ อยู่ในระดับดีมาก 4.57

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยของคะแนนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (E_1) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (E_2) โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรงกาสิ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 คน โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.17/82.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 เนื่องจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นได้ผ่านการตรวจประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่านอยู่ในระดับดีมาก จึงได้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณ วนสุข (2559: 82) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง คอมพิวเตอร์กราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 โดยคะแนนเฉลี่ยรวมจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 16.5 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยรวมที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.25 ซึ่งบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สร้างขึ้นสามารถทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา โพธิ์จันทร์ และธงชัย เสงศรี (2563: 120) ที่มีผลการวิจัยการใช้บทเรียนแบบปรับเหมาะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาการคำนวณกับชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพรหมพิรามวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.67/80.50

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การจัดการข้อมูลสารสนเทศ อยู่ในระดับดีมาก โดยนักเรียนมีความเห็นว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้มีการนำเสนอเนื้อหา สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียน ออกแบบหน้าจอสวยงาม ง่ายต่อการใช้งาน ภาพกราฟิกเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา สี ตัวอักษร ชัดเจนสวยงาม โดยผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้เนื่องจาก บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีข้อดีและข้อได้เปรียบหลายประการเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนประเภทอื่น ๆ ตามคำกล่าวของแฮนนาคิน และเพค (Nazimuddin, S. K 2014: 423-428) ที่กล่าวว่า บทเรียน CAI มีการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบทเรียนในแบบส่วนตัวและดึงดูดความสนใจด้วยรูปแบบของคอมพิวเตอร์มากกว่าที่เรียนมากกว่าสื่อการเรียนการสอนประเภทอื่น สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยปรับปรุงทัศนคติและลดเวลาการเรียนรู้ในบางบทเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. นอกจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนควรพิจารณาใช้เครื่องมือช่วยสอนในรูปแบบอื่นแล้วนำมาเปรียบเทียบว่าเครื่องมือแบบใดให้ผลดีที่สุด
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมในกรณีการใช้สื่อช่วยสอนในการสอนวิทยาการคำนวณในระดับชั้นอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.moe.go.th/>. 2560.
- นิเกศ อุ่นทะเล. (2560). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปวีณา โพธิ์จันทร์ และธงชัย เส็งศรี. (2563). ผลการใช้บทเรียนแบบปรับเหมาะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง วิทยาการคำนวณกับชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพรหมพิรามวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39. วารสารวิจัยและนวัตกรรม. 3 (มกราคม-มิถุนายน): 111-126.
- ภิมลรัตน์ โกฏแก้ว. (2560). บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมพร เชื้อพันธ์. (2557). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุพรรณา วันสุข. (2559). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง คอมพิวเตอร์กราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อุทิศ บำรุงชีพ. (2557). HyperFlex Learning : การเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นเทคโนโลยีการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 25 (มกราคม-เมษายน): 15-29.
- Best, John W. (1986). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Nazimuddin, S. K. (2014). Computer assisted instruction (CAI): A new approach in the field of education. *International Journal of Scientific Engineering and Research (IJSER)*. 3(July): 185-188.

การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน : ภาพปะติจากเสื่อกก
ชุมชนท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

Development and Adding Value of Community Products: Collages from
the Case Study of Local Wisdom on Suea Kok (Read Mat) Weaving
at Thachalaep Village, Bangkaja Sub-district, Muang District, Chanthaburi Province

เบญจพร ประจง*, ธนวัฒน์ กันภัย

Benchaphon Prachong, Thanawat Kanpai

สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000
Fine and Applied Arts (Visual Art), Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University,
Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: Benchaphon.p@rbu.ac.th

(Received: December 6 2022; Revised: January 26 2023; Accepted: February 1 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน : ภาพปะติจากเสื่อกกชุมชนท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ด้านทัศนศิลป์ให้เป็นประโยชน์ในการออกแบบสินค้าชุมชน ประเภทภาพปะติจากเศษเสื่อกกให้กับชุมชนท่าแฉลบ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติ 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติประดับผนังด้วยเสื่อกกให้กับชุมชนท่าแฉลบ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานศูนย์การเรียนรู้วิถีสาขากิจกรรมชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ ช่างผู้ผลิต ภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกก สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จำนวน 3 คน ตัวแทนชุมชน อาจารย์ผู้สอน ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ จำนวน 2 คน นักออกแบบของที่ระลึก จำนวน 2 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการถอดบทเรียน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติสำหรับประดับตกแต่งผนังเป็นการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะในการนำเศษเสื่อกกที่เหลือจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์แล้วมาสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการปะติ ซึ่งจากการทดลองได้ผลงานภาพติดด้วยเศษเสื่อกกซึ่งมีความแปลกใหม่ มีพื้นผิวที่น่าสนใจ สีสันสดใส 2) การสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติประดับผนังด้วยเสื่อกกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ โดยได้แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจากการลงพื้นที่ชุมชน การสำรวจ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียน นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ จำนวน 10 ชิ้น ได้รับการประเมินผลการออกแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และการคืนข้อมูลสู่ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับรูปแบบสินค้าของชุมชนด้วยอัตลักษณ์ของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้

คำสำคัญ : การพัฒนา, การเพิ่มมูลค่า, สินค้าชุมชน, ภาพปะติจากเสื่อกก, ชุมชนท่าแฉลบ

Abstract

The research on development and value added of community products : collage from reed mats at Tha Chalab Community, Bang Kacha Sub-district, Muang District, Chanthaburi Province was a research that aimed to seek knowledge and apply knowledge of visual arts in designing community products in the category of collages made from reed mats for Tha Chalab Community. The objectives were 1) to experiment with reed mats to create collages and 2) to create collages to decorate the walls with reed mats for Tha Chalab Community. The sample group included the chairman of the Ban Tha Chalab Mat Group, the chairman of the Community Enterprise of Tha Chalab Mat Learning Center, a craftsman who decorated the wall with reed mats, 3 members of Ban Tha Chalab Mat Community Enterprise Group, community representatives, 2 instructors in art-related subjects, and 2 souvenir designers. The research tools were interview questions focus group discussion, and lesson learned.

The results of the research were as follows: 1) reed mats used to create collages for wall decoration was the use of knowledge in the art of using reed mats leftovers from product processing and crafted with patching which the experiment, the results of the picture attached with the reed mat was new with interesting textures and bright colors and 2) creating collages to decorate the walls with reed mats for Ban Tha Chalab Mat Community Enterprise Group was to create works from community visits, surveys, interviews, and focus group discussions and lesson learned leaded to the process of creating 10 prototype works evaluated by design experts and returning information to the community. This was for the benefit of product development reflecting local wisdom with creative economy concepts and created value added to the product model of the community with its own identity or made a difference in the same product from other communities.

Keywords : Development, Value-added, Community Products, Reed Mat Collage, Tha Chalab Community

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ความสามารถและทักษะดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษ เป็นองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาและทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันเหมือนเครือญาติอย่างเหนียวแน่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีคุณค่าควรได้รับการจดจารเพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดต่อชุมชนรุ่นหลัง (หนึ่งฤทัย ไชยเดช, 2554) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมอันดีงามและมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่ามากมายในหลากหลายด้าน เช่น การแพทย์ วิทยาศาสตร์ รวมถึงข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ประเทศไทยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย เป็นการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และชุมชนอย่างหลากหลาย แต่ในยุคของการแข่งขันทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์อยู่รอดและได้รับความนิยมอย่างยั่งยืนจะต้องมีความแตกต่างและไม่ซ้ำแบบเดิม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคการแข่งขันได้เป็นอย่างดี (รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม, 2560)

เสื้อจันทบูร หรือเสื้อกอกของจังหวัดจันทบุรีนั้น เดิมเป็นงานหัตถกรรมครัวเรือนซึ่งได้รับการพัฒนาสืบทอดกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษเป็นเวลานานนับร้อยปีมาแล้ว เป็นงานหัตถกรรมในครัวเรือนที่มีความละเอียดอ่อนบ่งบอกถึงความสุขุมรอบคอบ และผสมผสานกับลวดลายที่งดงาม บ่งบอกถึงความอ่อนโยนของจิตใต้สันทูเสื้อที่เรียกกันว่า “เสื้อจันทบูร” นับเป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับวัสดุที่เกิดในธรรมชาติ ผสมเข้ากับสีสันทูและลวดลายซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในตัวเอง เปรียบเสมือนเครื่องบอกเล่าเรื่องราวและวิถีชีวิตของคนจันทบุรีในอดีต (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2561) ปัจจุบันได้มีการพัฒนาต่อยอดพร้อมที่จะถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลานต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มทอเสื้อบ้านท่าฉลอมซึ่งได้มีการรวมกลุ่มกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความงดงามและทรงคุณค่าเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาแล้วยังเป็นการพยายามดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืนต่อไปด้วย

จากการที่ได้ไปศึกษาภาคสนามผู้วิจัยได้ข้อมูลของสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อกอกของกลุ่มทอเสื้อบ้านท่าฉลอม ดังนี้

1. การทอเสื้อของกลุ่มเป็นงานฝีมือที่มีความละเอียด ต้องใช้ความประณีตและระยะเวลานานในการผลิต ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดการทอเสื้อ
2. วัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบที่ได้จากการปลูก ฉะนั้นต้องใช้พื้นที่และเวลาเป็นการเพิ่มแรงงานและค่าใช้จ่ายในการลงทุน
3. ด้านการตลาดมีข้อจำกัดเพราะเป็นงานหัตถกรรมชาวบ้านไม่ค่อยมีความชำนาญในด้านการตลาด
4. ได้รับการสนับสนุนเรื่องเงินทุนจากภาครัฐบาลอย่างจำกัด
5. การพัฒนารูปแบบมีความจำกัดเพราะเป็นวัตถุดิบทอจากมือ หากใช้เครื่องจักรในการผลิต คุณค่าทางศิลปะก็จะลดลง
6. ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกอกที่ถูกพัฒนามีจำนวนน้อย ทำให้มีรูปแบบที่ซ้ำกับชุมชนอื่น ผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลายและไม่มียอดลักษณะของตัวเอง

จากปัญหาที่ตั้งได้กล่าวมาข้างต้น คณะวิจัยจึงมีความสนใจที่จะการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื้อกอกรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งคณะวิจัยเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้นำองค์ความรู้ในด้านศิลปะและการออกแบบมาสร้างสรรค์สร้างงานวิจัยโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขยายสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์พัฒนาต่อยอดนวัตกรรมในชุมชน โดยเริ่มจากการศึกษางานหัตถกรรมทอเสื้อจันทบูร ในด้านของผลิตภัณฑ์จากเสื้อกอกประเภทภาพประดับตกแต่งผนังของชุมชนท่าฉลอม ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จากนั้นจะเชื่อมโยงข้อมูลสู่การตลาดการสร้างสรรค์ภาพปะติดด้วยเสื้อกอกจนเกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนฯ ในการนำความรู้ด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างรายได้ทำให้ชุมชนอยู่ได้อย่างยั่งยืนและต่อยอดการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดลองใช้เสื้อกอกสร้างสรรค์ภาพปะติด
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติดประดับผนังด้วยเสื้อกอกให้กับชุมชนท่าฉลอม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวบ้านในชุมชนท่าฉลอบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีทั้งผู้นำในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดรูปแบบงาน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนท่าฉลอบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษางานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อในชุมชน และการนำความรู้ด้านศิลปะเพื่อออกแบบพัฒนางานศิลปะจากเสื่อจันทบูร

4. ขอบเขตด้านเวลา ปีการศึกษา 2563 - 2564

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดสำหรับโครงการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยประยุกต์ (Applied research) ที่มุ่งแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ด้านทัศนศิลป์ให้เป็นประโยชน์ในการออกแบบสินค้าชุมชน ประเภทภาพปะติดจากเศษเสื่อกกให้กับชุมชนท่าฉลอบ ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. สืบค้นและศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์และข้อมูลทางสื่อต่าง ๆ ทั้งเอกสารทางวิชาการและเอกสารภายในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัย

2. สํารวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพทัศนียภาพ สิ่งแวดล้อมและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนท่าแฉลบ และ รูปแบบของภาพปะติดประดับผนังจากเสื่อกกของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ โดยการตรวจสอบสภาพแวดล้อมทั่วไป

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการศึกษา รวบรวมข้อมูลและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องเหมาะสม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (interview Guide) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การถอดบทเรียน (Lesson Transcription)

4. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม

1) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 2 คน ได้มาโดยวิธีการ เจาะจงตามคุณลักษณะที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้ง 2 ท่าน ได้แก่ ประธานศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ และช่างผู้ผลิตภาพประดับตกแต่งผนัง ด้วยเสื่อกกในชุมชนฯ

2) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม กำหนดผู้เข้าร่วม สนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ซึ่งการสนทนากลุ่ม หมายถึง การเก็บ รวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่ สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มี กลุ่มสนทนา ประมาณ 5-15 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้คอยจุดประกายในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่าง กว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งการกำหนดผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เป็นไปตามหลักการในการจัดสนทนากลุ่มของศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์กิจ (2555: 109) ได้แก่ ประธานศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อ บ้านท่าแฉลบ จำนวน 1 คน ช่างผู้ผลิตภาพประดับตกแต่งผนัง ด้วยเสื่อกกในชุมชนฯ จำนวน 1 คน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อ บ้านท่าแฉลบซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตงานเสื่อกก ของกลุ่ม จำนวน 3 คน พัฒนาชุมชนหรือตัวแทนชุมชน จำนวน 1 คน อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ จำนวน 2 คน และนักออกแบบของที่ระลึก จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

5. ยื่นเอกสารโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณา จริยธรรมการวิจัยก่อนลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

6. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความ เป็นมา ลักษณะรูปแบบ วิธีการผลิตและมูลค่าของสินค้าประเภท ภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อ บ้านท่าแฉลบ โดยทำการบันทึกข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ และถ่ายภาพ กระบวนการผลิตตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบจนถึงจำหน่าย

7. การสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ เนื้อหาที่เป็นแนวทางในการสร้าง สรรค์ผลงานต้นแบบฯ ที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

ท่าแฉลบ และข้อคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก โดยทำการบันทึกข้อมูลของผู้เข้าร่วม สนทนากลุ่ม

8. การถอดบทเรียนจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม มาทำการ วิเคราะห์ สังเคราะห์จนให้ได้แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน ภาพปะติดจากเสื่อกกที่มีรูปแบบ องค์ประกอบศิลป์ เนื้อหาที่มี สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

9. คณะวิจัยทดลองสร้างผลงานภาพปะติดด้วยเสื่อกก ซึ่งเป็นการนำเศษเสื่อชิ้นเล็ก ๆ ที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เสื่อมาปะติดภาพบนผ้าใบ (Canvas) เป็นรูปภาพที่มีความสอดคล้อง กับอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นผลงานต้นแบบ จำนวน 3 ชิ้นงาน มีขั้นตอนดำเนินงาน ได้แก่ การออกแบบผลงาน การออกแบบ ภาพร่าง การสร้างสรรค์ผลงานที่สมบูรณ์

10. ปรีกษาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน ทัศนศิลป์และการออกแบบเพื่อประเมินความเหมาะสมในการ สร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ

11. คณะวิจัยวิเคราะห์ผลงานจาก 1) ลักษณะรูปแบบ 2) เนื้อหา 3) เทคนิค 4) ความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน 5) ความมีคุณค่า - ราคา 6) ความเป็นไปได้ในการผลิตและจำหน่าย 7) ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

12. จัดทำสื่อเผยแพร่ในการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ

13. นำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ยังศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ

14. เผยแพร่บทความวิจัย

15. สรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลจากการทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติด

การทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติด เริ่มจากการ สํารวจพื้นที่ ซึ่งคณะวิจัยพบว่า หลังจากที่ถูกกลุ่มฯ ได้ทำการแปรรูป เสื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ แล้วจะมีเศษเสื่อที่มีขนาดเล็ก หรือเล็กมาก ๆ จนไม่สามารถนำไปแปรรูปเป็นสินค้าใด ๆ ได้อีก ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะถูกนำไปทิ้งหรือเผาทำลาย จากสิ่งที่พบนั้นเองทำให้ คณะวิจัยเกิดประกายความคิดที่จะนำเศษเสื่อดังกล่าวมาทดลอง สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะโดยใช้เทคนิคการปะติด (Collage) ในการจัดการกับวัสดุหรือเศษเสื่อเหล่านั้น โดยกระบวนการ สร้างสรรค์เริ่มจากการเตรียมวัสดุ ได้แก่ เศษเสื่อที่เหลือจากการ แปรรูปผลิตภัณฑ์ซึ่งมีขนาดเล็กมาก เมื่อได้ทำการตัดแยกชิ้นส่วน ออกจากกันจะพบว่า เศษเสื่อนั้นจะมีพื้นที่เสื่อกกบางเส้นจะหลุด ออก ไม่สามารถคงสภาพรูปร่างตามที่ต้องการได้ เนื่องจากเสื่อกก เกิดจากการทอเสื่อกกเป็นผืน เมื่อนำมาตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ เส้นกจะ

หลุดแยกออกจากกัน การที่จะทำให้เสื้อติดกันเพื่อที่จะใช้กรรไกรตัดเป็นรูปร่างต่าง ๆ โดยที่แต่ละชิ้นส่วนจะไม่หลุดแยกออกจากกันนั้น คณะวิจัยฯ ได้ทดลองวิธีการเตรียมวัสดุ แบ่งเป็น 3 วิธี คือ 1) ติดเทปกาวหรือกระดาษกาวที่ด้านหลังของเศษเสื้อ 2) ทากาวลาเท็กซ์ที่ด้านหลังของเศษเสื้อ 3) ทากาวอเนกประสงค์ (กาวยาลติดรองเท้า) ที่ด้านหลังของเศษเสื้อ ซึ่งพบว่า วิธีการทากาวลาเท็กซ์ที่ด้านหลังของเศษเสื้อนั้นเมื่อกาวแห้งจะสามารถตัดเสื้อให้ได้รูปร่างตามที่ต้องการได้โดยที่ชิ้นส่วนของเสื้อแต่ละชิ้นจะไม่หลุดแยกออกจากกัน และกาวลาเท็กซ์ไม่มีกลิ่นเหม็นดังกาวอเนกประสงค์ที่อาจจะมึนผลกระทบต่อสุขภาพหากใช้ในระยะเวลายาวได้

การสร้างสรรคภาพปะติดผนังด้วยเสื้อกที่คณะวิจัยฯ ได้ทดลองสร้างสรรค์เป็นการนำเอาเศษเสื้อกมาปะติดบนพื้นระนาบ ได้แก่ ผ้าใบ (Canvas) โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทดลองใช้เสื้อกสร้างสรรค์ภาพปะติด ได้แก่ 1) แบบร่าง (Sketch) 2) แผ่นรองรับภาพ 3) เศษเสื้อ (ทากาวลาเท็กซ์บริเวณด้านหลังเรียบร้อยแล้ว) 4) กระดาษไขหรือกระดาษลอกลาย 5) กระดาษคาร์บอนลอกลาย 6) ดินสอ 7) ปากกาเคมีสีดำ 8) กรรไกร 9) กาวอเนกประสงค์

ขั้นตอนการทดลองใช้เสื้อกสร้างสรรค์ภาพปะติด มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ออกแบบร่างภาพ คณะวิจัยฯ เลือกออกแบบภาพร่างเป็นรูปวัวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปิลลู่หรือปิ่นกษัตริย์ที่ได้ดำเนินงานวิจัย

2. ลอกลายจากเส้นรอบรูปของแบบร่างภาพลงบนกระดาษไขด้วยปากกาเคมีสีดำ

3. นำเศษเสื้อพลิกด้านที่ทากาวไว้หงายขึ้นเพื่อทำการลอกลายจากแบบร่างภาพลงไป แล้วนำกระดาษไขที่ได้ลอกลายไว้บนพลิกกลับด้าน (ลอกภาพด้านกลับจากแบบร่างภาพลงเศษเสื้อ) โดยนำกระดาษคาร์บอนลอกลายซ้อนไว้ด้านล่าง จากนั้นใช้ดินสอลากเส้นตามภาพร่างต้นแบบจะได้ลายเส้นเหมือนกับต้นแบบ ซึ่งอาจจะใช้ปากกาเคมีเขียนทับอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เห็นได้ชัดเจนเวลาตัดแยกชิ้น

4. ใช้กรรไกรตัดเศษเสื้อตามลายเส้นที่ได้ลอกลายไว้

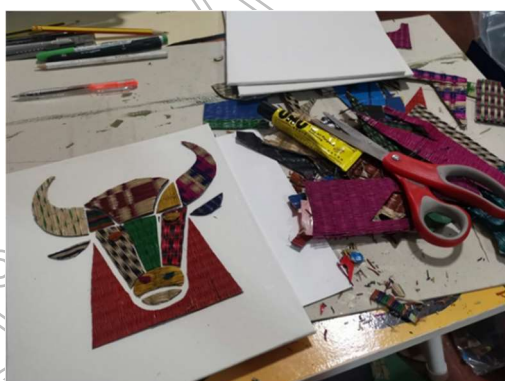
5. นำเศษเสื้อแต่ละส่วนมาประกอบกันตามต้นแบบ

6. ใช้กาวอเนกประสงค์ทาเศษเสื้อด้านที่ได้ทากาวลาเท็กซ์ไว้ จากนั้นนำแต่ละชิ้นส่วนปะติดลงบนแผ่นรองรับภาพในตำแหน่งที่ตรงกับแบบร่างภาพ จากนั้นใช้มีดกดลงบนเศษเสื้อเบา ๆ ให้แต่ละชิ้นส่วนแนบสนิทกับแผ่นรองรับภาพ จะได้ผลงานภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังตามที่ได้ออกแบบไว้

7. นำผลงานที่ได้ไปใส่กรอบรูป การใส่กรอบนั้นเป็นการเพิ่มคุณค่า ความสมบูรณ์ ความสวยงามให้กับผลงาน อีกทั้งยังเป็นการรักษาผลงานที่ดีอีกด้วย

ภาพประกอบที่ 2 เศษเสื้อที่มีขนาดเล็ก หรือเล็กมาก ๆ ที่เหลือจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื้อ

ภาพประกอบที่ 3 ผลจากการทดลองใช้เสื้อกสร้างสรรค์ภาพปะติด

ภาพประกอบที่ 4 ภาพปะติดใส่กรอบเป็นต้นแบบชิ้นผลงาน
การทดลองชิ้นสมบูรณ์

ผลจากการสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติดประดับผนัง ด้วยเสื่อกกให้กับชุมชนท่าแฉลบ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ได้ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลภาคเอกสาร เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์และข้อมูลทางสื่อต่าง ๆ ทั้งเอกสารทางวิชาการและเอกสารภายในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการจัดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ได้ข้อมูลของชุมชนท่าแฉลบ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวคิดเบื้องต้นในการออกแบบที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จากการสำรวจทำให้ได้ข้อมูลลักษณะทางกายภาพทัศนียภาพ สิ่งแวดล้อมและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของประชากร สังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ อาชีพ และความเป็นอยู่

จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบความเป็นมา ลักษณะรูปแบบ วิธีการผลิตและมูลค่าของสินค้าประเภทภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกกของชุมชนท่าแฉลบ ได้ทราบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลต่อคณะวิจัยในการนำความรู้ด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์มาสร้างสรรค์รูปแบบของสินค้าประเภทภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกกโดยใช้เอกลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบในการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบให้กับชุมชนฯ

จากการสนทนากลุ่มทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ เนื้อหาที่เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกกที่มีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบ ซึ่งข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าต้นแบบประเภท

ภาพปะติดพิเศษเสื่อกกบนผ้าใบควรมีรูปแบบ เนื้อหาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบ คือ อาหารทะเลและการทำประมงพื้นบ้าน นำมาสร้างสรรค์ด้วยรูปแบบงานศิลปะแบบตัดทอนทำให้เป็นของตกแต่งบ้าน โดยมีขนาดไม่ใหญ่จนเกินไป ราคาควรอยู่ที่ประมาณ 500 - 1,000 บาท

1. การถอดบทเรียน เป็นกระบวนการในการสรุปรูปแบบเนื้อหา แนวความคิด องค์ประกอบศิลป์ เพื่อทดลองสร้างผลงานต้นแบบฯ คณะวิจัยได้ข้อมูลในการสร้างสรรค์ ประกอบกับการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะเพื่อทดลองสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบ โดยสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนารูปแบบของสินค้า ได้แก่ 1) สินค้าต้นแบบควรเป็นสินค้าประเภทภาพปะติดพิเศษเสื่อกกบนผ้าใบสำหรับตกแต่งบ้าน 2) รูปแบบเนื้อหาควรออกแบบให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบ คือ อาหารทะเลและการทำประมงพื้นบ้าน 3) รูปแบบงานศิลปะควรเป็นรูปแบบงานศิลปะแบบตัดทอน 4) มีขนาดไม่ใหญ่จนเกินไป 5) ราคาที่เหมาะสมคือ 500 - 1,000 บาท

2. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ เป็นการทดลองสร้างผลงานภาพปะติดด้วยเสื่อกก ซึ่งเป็นการนำเศษเสื่อชิ้นเล็ก ๆ ที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อมาปะติดภาพบนผ้าใบ (Canvas) เป็นรูปภาพที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อเป็นผลงานต้นแบบฯ จำนวน 10 ชิ้นงาน มีขั้นตอนดำเนินงาน ได้แก่ การออกแบบผลงาน การออกแบบภาพร่าง การสร้างสรรค์ผลงานที่สมบูรณ์

3. การประเมินผลการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาความเหมาะสมในผลงานต้นแบบฯ โดยพิจารณาจากลักษณะรูปแบบ เนื้อหา และเทคนิควิธีการ ความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน ความมีคุณค่า - ราคาความเป็นไปได้ในการผลิตและจำหน่าย รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง สร้างสรรค์และพัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาดังนี้ 1) ผลการสร้างสรรค์ต้นแบบฯ นี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนฯ ในการนำความรู้ด้านศิลปกรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มแนวทางในการผลิตสินค้าในชุมชนได้จริง 2) ในด้านรูปแบบ เทคนิคมีความสมบูรณ์ดี แต่อาจจะปรับเนื้อหาโดยอาจจะเพิ่มรูปร่างของอาหารทะเล เช่น ปู หมึก กุ้ง หอย ฯลฯ และอาจจะนำส่วนที่เป็นเศษเสื่อกกมาปะติดในส่วนของหนวดกุ้ง เป็นต้น 3) การใช้สี ควรใช้สีสดใส ๆ ซึ่งน่าจะดึงดูดสายตาได้ดีกว่าใช้สีหม่น ๆ 4) ควรมีการจัดสิทธิบัตรของการออกแบบสร้างสรรค์งาน เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์และประดิษฐ์สิ่งใหม่ เนื่องจากในการสร้างสรรค์นับเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีการพัฒนาต่อยอดให้แตกต่างจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด และสิทธิบัตรนั้นจะช่วยเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้

4. การคืนข้อมูลสู่ชุมชน คณะวิจัยฯ ได้ดำเนินการคืนข้อมูลสู่ชุมชน ซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบนั้นได้รับรู้ข้อมูลและผลของการวิจัย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะวิจัยฯ กับชุมชน และระหว่างคนในชุมชน

ด้วยกัน เกิดการนำความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยไปปรับใช้กับชุมชนของตนเอง ในขณะที่ชุมชนใกล้เคียงก็สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้และดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่ใกล้เคียงกันได้

ภาพประกอบที่ 5 ผลงานต้นแบบประเภทภาพปะติดเศษเสื่อจากบนผ้าใบที่เสร็จสมบูรณ์ จำนวน 10 ชิ้น

สรุปและอภิปรายผล

ในการทดลองใช้เสื่อทอสร้างสรรคภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังนั้นเป็นแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะมาสร้างสรรคด้วยเทคนิคการปะติดกับเศษเสื่อที่ได้จากการลงพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรคตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่ม นับเป็นการพัฒนารูปแบบสินค้าของชุมชนให้กลายเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้

การสร้างสรรคผลงานภาพปะติดประดับผนังด้วยเสื่อให้กับชุมชนท่าแฉลบนี้นับเป็นการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะบูรณาการกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค ในการแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษเสื่อ เพื่อสร้างสรรคผลงานต้นแบบฯ ที่ได้แนวความคิดจากการลงพื้นที่ชุมชน ได้ดำเนินการสำรวจ สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียน นำมาสู่กระบวนการในการสร้างสรรคผลงานต้นแบบฯ จำนวน 10 ชิ้น ได้รับการประเมินผลการออกแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ดำเนินการคืนข้อมูลสู่ชุมชนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการพัฒนารูปแบบสินค้าให้ชุมชนซึ่งจะเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน : ภาพปะติดจากเสื่อทอ ชุมชนท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ

อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทำให้สามารถสร้างสรรคผลงานหรือนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้นำความรู้ในด้านทัศนศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าต้นแบบให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อท่าแฉลบ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค คือ การนำภูมิปัญญาของชุมชนมาผสานกับองค์ความรู้ด้านศิลปกรรม เป็นการพัฒนาศักยภาพของคณะวิจัยให้ได้ใช้ความคิดสร้างสรรคในการนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ให้กับชุมชนซึ่งเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้ สอดคล้องกับ พระครูสุจิตกิตติวัฒน์, (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรี 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี 2) สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี 3) วิเคราะห์อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรีด้วยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้สัมภาษณ์สำคัญ จำนวน 31คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน10 คน ด้วยสถิติ LIST Model ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ มีการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคนนำพุทธวิธการบริหารมาใช้ในการบริหารกลุ่มอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาเครื่องหมายการค้าของกลุ่ม และจดลิขสิทธิ์ชื่อ “เสื่อจันทร์” หรือ Chanhataboon mat และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ และคนอื่น ๆ (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นใยกล้วยสู่วิสาหกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจจังหวัดจันทบุรีมีความเข้าใจ และสามารถดำเนินการตามกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ จนผลิตภัณฑ์ใยกล้วยย้อมสีธรรมชาติต้นแบบได้อย่างสวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์และมีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ ซึ่งความสำเร็จของโครงการฯ เป็นผลมาจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยการสร้างการยอมรับ การถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายโดยพยายามหาจุดร่วมกันระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มเป้าหมายกับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ที่นำเข้าไปถ่ายทอด อีกทั้งปัจจัยในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี และปัจจัยด้านการปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสมกับเงื่อนไขและข้อจำกัดด้านความแตกต่างในภูมิปัญญาของกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งปัจจัยการได้รับการประสานงานจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ และผลการศึกษาพบว่ากลุ่มวิสาหกิจจังหวัดจันทบุรี และผู้บริโภคให้การยอมรับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมใยกล้วยย้อมสีธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวงศ์ธีรา สุวรรณ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนบนรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบในจังหวัดหนองคาย จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเพิ่มมูลค่าสินค้า พบว่าประชาชนในชุมชนต้นแบบของจังหวัดหนองคายส่วนใหญ่ได้ใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้าน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเอง โดยได้รับองค์ความรู้แต่ละด้านนั้นจากบรรพบุรุษ และผ่านการทดลองปฏิบัติมาเป็นเวลานานจนกระทั่งตกผลึกทางความคิดและรังสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าภายใต้หลักคิดและหลักปฏิบัติที่มีอัตลักษณ์ สะท้อนถึงเรื่องราวความเป็นมาของวิถีชีวิตท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี “การสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้สินค้าผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น จากเดิมจะมีลักษณะดูเหมือนสินค้าทั่วไปแต่พอคิดและสร้างให้เกิดเป็นความแตกต่าง สินค้าและผลิตภัณฑ์มีราคาเพิ่มขึ้นเป็นหลายเท่า” และ “นวัตกรรมสินค้าที่จริงแล้วตั้งต้นมาจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนและค่อย ๆ พัฒนาแบบลองผิดลองถูกกันกลายมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถพิสูจน์กันได้” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภณ นิธิเขากุล และเชาว์ โจนแสง (2556) ที่ศึกษาเรื่อง โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์เวชสำอางสมุนไพรไทย กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์

เวชสำอางสมุนไพรไทย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่พบว่า การเพิ่มมูลค่าให้กับภาพลักษณ์ของสินค้าชุมชนได้รับอิทธิพลมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Chematony and Harris (1998) ที่มีความเห็นว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า เป็นการเสริมสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นในตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความแตกต่างจากพื้นที่อื่นรวมถึงการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าให้เป็นแบบฉบับของตนเอง

ในการทดลองใช้เสื้อกสรสร้างสรรค์ภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังนี้เป็นแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านทัศนศิลป์มาสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการปะติดกับเศษเสื้อกที่ไดจากการลงพื้นที่ชุมชนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความงดงามและทรงคุณค่าเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของชนในชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาแล้วยังเป็นการพยายามดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกที่ไดจากการทดลองใช้เสื้อกสรสร้างสรรค์ภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษเสื้อก นับเป็นการพัฒนารูปแบบสินค้าของชุมชนให้กลายเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้
2. ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกที่ไดจากการวิจัยนี้สามารถนำไปขายได้จริงและจำเป็นต้องพัฒนาต่อด้านของเรื่องราวเนื้อหาของภาพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ เช่น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สถานที่สำคัญ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมการขายผลิตภัณฑ์ได้อีกทางหนึ่ง
3. เพื่อให้มีผลิตภัณฑ์สู่ท้องตลาดอย่างต่อเนื่อง และชุมชนสามารถผลิตสินค้าเองได้ ควรทำการออกแบบแพทเทิร์นอย่างง่ายเพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างสรรผลงานเพื่อจำหน่ายได้ต่อไป
4. ควรมีการจัดสิทธิบัตรของการออกแบบและสร้างตราสินค้า (แบรนด์) เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าการสร้างตราสินค้าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ลูกค้าระลึกถึงลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นและคุณภาพของสินค้าได้โดยง่าย รวมถึงเป็นประโยชน์สำหรับการทำประชาสัมพันธ์ในกรณีที่ลูกค้าต้องการที่จะซื้อในครั้งต่อไป

5. ทำ QR Code ที่ติดกับผลิตภัณฑ์หรือในช่องทางการเผยแพร่ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลและประวัติความเป็นมาของการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อรองรับตลาด

6. เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้า โดยสื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็น เว็บไซต์ บล็อก ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก ดิจิทัล และไลน์ เป็นต้น

7. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนที่มีศักยภาพในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ผลิตสินค้าชุมชนภายใต้หลักคิดท้องถิ่นให้มากกว่าเดิม และภาครัฐควรหาช่องทางการตลาด ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อขยายตลาดสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กว้างขึ้น โดยเฉพาะสินค้าผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมท้องถิ่น และมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรนำงานวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนกับนักศึกษา เช่น ในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน การออกแบบของที่ระลึก การออกแบบผลิตภัณฑ์ การทดลองใช้วัสดุเพื่อสร้างงานศิลปะ วัสดุและเทคนิคทางศิลปะ เพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาให้เกิดการอนุรักษ์และช่วยกันหาแนวทางในการพัฒนางานทัศนศิลป์จากสื่อจันทบูรต่อไป

2. เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยให้กับผู้ประกอบการ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งผู้ที่สนใจ สามารถนำรูปแบบไปพัฒนา ปรับใช้ สร้างสรรค์ให้ก่อเกิดรายได้

ภาพประกอบที่ 6 บรรยากาศการลงพื้นที่ปฏิบัติการการสนทนากลุ่มทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ เนื้อหาที่เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบภาพประดับตกแต่งผนังด้วยสีออกที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนท่าฉลอม

ภาพประกอบที่ 7 บรรยากาศการคืนข้อมูลงานวิจัยให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสีบ้านท่าฉลอม

ภาพประกอบที่ 8 เผยแพร่องค์ความรู้โดยการจัดแสดงนิทรรศการผลงาน
ณ ศูนย์การค้าโรบินสันไลฟ์สไตล์ จันทบุรี ระหว่างวันที่ 25 - 30 มกราคม 2566

เอกสารอ้างอิง

- ธนภณ นิธิเชาวกุล และเชาว์ โรจนแสง. (2556). โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์เวชสำอางสมุนไพรไทย กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์เวชสำอางสมุนไพรไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ปีที่ 21 ฉบับที่ 37 (กันยายน - ธันวาคม 2556), 211-238.
- พรรณนุช ชัยปิ่นชนะ และคณะ. (2553). โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นใยกล้วยสู่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี. รายงานกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย ปี 2553.
- พระครูสุจิตตจิตติวัฒน์ (กิตติ สร้อยมาลา). (2563). ศึกษาวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรี. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2560.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน. (2563). แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนบนรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบในจังหวัดหนองคาย. *วารสาร BU Academic Review*, 19(1), 109-127.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ. (2555). *พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. เสื่อกกจันทบุรี. [online]. เข้าถึงได้จาก : https://www.m-culture.go.th/chanthaburi/ewt_news.php?nid=935&filename=index. 2561.
- หนึ่งฤทัย ไชยเดช. (2554). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชน ด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อม ศึกษาของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชนกรณีศึกษา หมู่บ้านหัวทุ่ง ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Chematony, L., & Harris, F. (1998). Add value: Its nature, role and sustainability. *European Journal of Marketing*, 34(1/2), 39-56.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค
ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

Factors Influencing Consumers' Purchasing Behaviors of Bottled Mineral Water
in Bangkok Metropolitan Region, Thailand

สมศักดิ์ ไทยารัมย์*, ชินโสณ วิสิฐนิธิกิจจา

Somsak Thaiyaram, Chinnaso Visitnitikija

บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร 10250

Master Student of Business Administration, Graduate School Kasem Bundit University,

Bangkok 10250 Thailand

*Corresponding author E-mail: Kalesingha57@gmail.com

(Received: December 2 2022; Received: January 31 2023; Accepted: February 20 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด 2) พฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด 3) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชากรผู้บริโภคน้ำแร่บรรจุขวดที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เขตปริมณฑลประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร โดยจำนวน 400 ราย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ (Standard Deviation) และ Chi-square และ Multiple Regression Analysis

ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 - 29,999 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อระดับความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมของผู้บริโภคพบว่า การซื้อน้ำแร่ของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลมาจากศิลปินดาราส่งเสริมการขายเป็นพรเซ็นเตอร์ ยี่ห้อที่เลือกซื้อมากที่สุด ได้แก่ (เพอร์รี่ & ออรา) เหตุผลที่เลือกบริโภคโดยเน้นที่สุขภาพ สามารถบริโภคได้ไม่จำกัดช่วงเวลา โดยการซื้อเพื่อบริโภคทั่วไป โดยช่องทางหลัก ๆ คือ ร้านสะดวกซื้อ/ CVS และสามารถบริโภคได้ทุกวัน เฉลี่ย 3 ขวดต่อครั้ง พฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคด้านเพศไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอายุ สถานภาพทางครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และรายได้แตกต่างกัน การส่งเสริมทางการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด, พฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด, ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

Abstract

The objective of this study were to study 1) market mix factors, 2) behaviors in the choice of bottled mineral water, 3) Comparison of bottled mineral water purchasing behavior based on personal data, and 4) market mix factors affecting the bottled mineral water purchasing behavior of consumers in Bangkok Metropolitan Region. This research was a quantitative research. The sample used was a group of 400 consumers of bottled mineral water living in Bangkok Metropolitan Region. The metropolitan area consisted of 4 provinces: Nonthaburi, Pathum Thani, Samut Prakan and Samut Sakhon Province. 400 patients used questionnaires as a study tool. The statistics used were Percentage, Mean and Standard Deviation, and Chi-square and Multiple Regression Analysis.

The results of the study showed the 400 respondents were females aged 21-30 years, marital status, bachelor's degree education, employment/company employees, average monthly income of 20,000- 29,999 baht. The market mix factors of importance were moderate. Consumer behavior has found that consumers' purchases of mineral water are influenced by favorite celebrity artists as presenters. The brands most consumed are (Perra & Aura). Reasons for choosing to consume with a focus on health It can be consumed for unlimited periods of time by purchasing for general consumption, the main channel being convenience stores/ CVS, and can be consumed every day for an average of 3 Bottles at a time. Behavior of choosing to buy mineral water according to personal factors It found that the gender consumers' choice of bottled mineral water was no different. There are differences in age, family status, education, career, and income. Marketing promotion and distribution channels have significantly influenced the purchasing behavior of consumers in Bangkok and metropolitan areas at the level of 0.05.

Keywords : Marketing mix, Buying behavior of bottled mineral water, Consumers in Bangkok and vicinity

บทนำ

น้ำเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือมนุษย์ขาดน้ำไม่ได้ ร่างกายคนเรา ต้องการน้ำวันละประมาณ 2.5 ลิตร และขับน้ำออกจากร่างกายวันละ 2.5 ลิตร โดยน้ำจะหมุนเวียนในร่างกายเข้าออกในเซลล์ต่าง ๆ ตลอดเวลา น้ำในรูปของเลือดจะพาโปรตีน ไขมัน น้ำตาล วิตามิน เกลือแร่ ฯลฯ ไปยังอวัยวะจุดหมายปลายทาง น้ำดื่มที่ร่างกายต้องการต่อวันเพื่อสร้างสมดุลน้ำนั้นมีประโยชน์มากมาย เช่น ช่วยทำให้ระบบไหลเวียนเลือดในร่างกายทำงานได้ดีขึ้น ช่วยให้ผิวพรรณชุ่มชื้น ลดอาการอักเสบของกล้ามเนื้อและข้อต่าง ๆ เป็นตัวดีที่ออกฤทธิ์ตามธรรมชาติและยังช่วยรักษาอุณหภูมิของร่างกาย น้ำแร่ก็คือ น้ำบาดาลที่มาจากแหล่งธรรมชาติอย่างน้ำพุธรรมชาติ น้ำพุร้อน ซึ่งมีแร่ธาตุ ละลายอยู่ในน้ำแล้วไม่ใช้การนำแร่ธาตุมาเติมในน้ำเองโดยหลัก ๆ จะมีแร่ธาตุอยู่ 5 ชนิดคือ แคลเซียม โซเดียม แมกนีเซียม โพแทสเซียม และกำมะถัน แต่จะมีแร่ชนิดไหนมากกว่าก็ขึ้นอยู่กับแหล่งของน้ำที่นำมา และรสชาติที่แตกต่างกันก็ขึ้นอยู่กับว่าน้ำนั้นมีแร่ธาตุอะไรมากกว่าเช่นกัน ถ้ามีรสเค็มก็เป็นเพราะมีโซเดียมมากกว่าแร่ธาตุอื่น ๆ (ลินดา พงษ์ศักดิ์, 2558)

ปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพที่มากขึ้น น้ำดื่มธรรมดาซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการดำรงชีวิตอาจไม่เพียงพอที่จะสามารถตอบสนองกระแสรักสุขภาพของผู้บริโภคเหล่านี้ได้ น้ำแร่จึงเป็นน้ำดื่มประเภทหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ โดยน้ำแร่เป็นน้ำดื่มที่ได้มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุหลากหลายชนิดให้คุณประโยชน์กับผู้บริโภค ซึ่งน้ำแร่ที่จำหน่ายในประเทศไทยปัจจุบันเป็นน้ำแร่ที่สามารถผลิตขึ้นเองได้ภายในประเทศ จึงสามารถลดต้นทุนทางการผลิตได้ทำให้ราคาจำหน่ายของน้ำแร่นั้นค่อนข้างใกล้เคียงกับน้ำดื่มธรรมดา เป็นผลให้เกิดการแข่งขันในตลาดน้ำแร่อย่างเข้มข้นและมีการเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด (วรวิกร สยามภักดิ์, 2560)

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีความคาดหวังว่าผลของการวิจัยในหัวข้อดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ได้นำไปประกอบการพิจารณาเพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อนำไปปรับใช้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
- 3) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
- 4) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

สมมติฐานของการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

กรอบแนวความคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีปัจจัย ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนประสมการตลาด (4Ps) และพฤติกรรมผู้บริโภค (6W+1H) ของ Philip Kotler สรุปและประสานเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรต้น

ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพทางครอบครัว
4. ระดับการศึกษา
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
6. อาชีพ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

1. ผลิตภัณฑ์
  2. ราคา
  3. ช่องทางการจัดจำหน่าย
  4. การส่งเสริมการตลาด
- (Philip Kotler, 1997)

ตัวแปรตาม

พฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

1. Who ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ
  2. What ผู้บริโภคซื้อยี่ห้ออะไร
  3. Why ผู้บริโภคมีเหตุผลอะไรจึงซื้อ
  4. Whom ผู้บริโภคซื้อช่วงเวลาไหน
  5. When ผู้บริโภคซื้อในโอกาสใด
  6. Where ผู้บริโภคซื้อที่ไหน
  7. How ผู้บริโภคซื้อวันไหน
- (Philip Kotler, 2016)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยใช้แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษากลุ่มผู้บริโภคประชาชนทั่วไป ตัวบุคคล กลุ่มบุคคล ครั้วเรือนที่ซื้อน้ำแร่บรรจุขวดเพื่อบริโภคเท่านั้น และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยเขตปริมณฑลประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้ค่า t-test และ F-Test (One-way ANOVA) Pearson Product Moment Correlation และ Multiple Regression Analysis

ส่วนที่ 1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล โดยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบไปด้วย เรื่อง เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ การสร้างลักษณะคำถามเป็นลักษณะ นามบัญญัติ (Nominal Scale) เป็นการวัดข้อมูลเพื่อจัดแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยตอบได้เพียงคำตอบเดียว ใช้สถิติอย่างง่าย

ในการคำนวณ คือ ค่าร้อยละ ข้อมูลส่วนที่ 1 มีคำถามจำนวน 6 ข้อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Multiple Choice)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยข้อมูลด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ ผู้บริโภคซื้อยี่ห้ออะไร ผู้บริโภคมีเหตุผลอะไรจึงซื้อ ผู้บริโภคซื้อช่วงเวลาไหน ผู้บริโภคซื้อในโอกาสใด ผู้บริโภคซื้อที่ไหน ผู้บริโภคซื้อวันไหน การสร้างลักษณะคำถามเป็นลักษณะ นามบัญญัติ (Nominal Scale) เป็นการวัดข้อมูลเพื่อจัดแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยตอบได้เพียงคำตอบเดียว ใช้สถิติอย่างง่ายในการคำนวณคือ ค่าร้อยละ โดยในส่วนข้อมูลส่วนที่ 2 ประกอบด้วย คำถามจำนวน 8 ข้อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Multiple Choice)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยเป็นลักษณะคำถามแบ่งค่าคะแนนระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และในการประมาณค่าได้มีการกำหนดค่าดังนี้

ระดับ	5	หมายถึง	สำคัญมากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง	สำคัญมาก
ระดับ	3	หมายถึง	สำคัญปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	สำคัญน้อย
ระดับ	1	หมายถึง	สำคัญน้อยที่สุด

การประเมินผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องในสำนวนภาษา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (In of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.8

$$\text{โดยสูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษา จำนวน 400 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือกลุ่มผู้บริโภคน้ำแร่บรรจุขวดที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยเขตปริมณฑล ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร โดยการนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีของ Cronbach (1984: 161 อ้างอิง

ถึงใน กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2548) เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ โดยใช้ “โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ” ในการคำนวณหาค่า Reliability ใช้คำสั่ง Analyze Scale Reliability Analysis ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .905

ผลการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม มาใช้ในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านพฤติกรรม ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดบริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล และได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคล จากการสุ่มพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 - 29,999 บาท

ข้อมูลด้านพฤติกรรม จากการสุ่มพบว่าซื้อตามศิลปินดาราที่ชื่นชอบเป็นพรินเตอร์ ยี่ห้อน้ำแร่ที่นิยมซื้อ ได้แก่ เพอร์รา และออร์จ่า ซื้อดื่มเพื่อสุขภาพ ไม่จำกัดช่วงเวลา ซื้อบริโภคทั่วไปหาซื้อตามร้านสะดวกซื้อ และซื้อบริโภคทุกวัน

ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนประกอบทางการตลาดจากการสุ่มพบว่า ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านรายการส่งเสริมการขายโปรโมชั่นเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประกอบทางการตลาดในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประกอบทางการตลาดในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ส่วนประกอบทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	3.49	1.053	ปานกลาง
ด้านราคา	3.42	1.008	ปานกลาง
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.32	1.013	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	3.23	1.005	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.37	1.020	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 การศึกษาข้อมูลระดับความสำคัญส่วนประกอบทางการตลาดในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค

ในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล โดยปัจจัยสูงสุดที่สุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ และน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ภาพรวม

มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง สูงที่สุด 2 รายการ คือ ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.49$, $SD = 1.053$) และส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 1.008$) และระดับความสำคัญปานกลาง 2 รายการ ประกอบด้วย ส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

($\bar{X} = 3.32$, $SD = 1.013$) และส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมทางการตลาด ($\bar{X} = 3.23$, $SD = 1.005$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล และได้แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำแร่บรรจุขวดบริโภค	2.81	1.326	ปานกลาง
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดยี่ห้ออะไร	2.62	1.099	ปานกลาง
ผู้บริโภคมีเหตุผลอะไรจึงซื้อน้ำแร่บรรจุขวด	2.85	1.150	ปานกลาง
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดช่วงเวลาไหน	4.14	1.829	มาก
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดในโอกาสใด	2.52	1.458	ปานกลาง
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดที่ไหน	2.42	1.176	ปานกลาง
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดวันไหน	6.57	2.930	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	3.42	1.567	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 การศึกษาข้อมูลระดับความสำคัญในด้านพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล โดยด้านพฤติกรรมในการเลือกซื้อ สูงที่สุด คือ ด้านวันที่เหมาะแก่การบริโภคน้ำแร่บรรจุขวด และน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสถานที่เลือกซื้อ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 1.567$) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด 2 รายการ คือ วันที่เหมาะแก่การบริโภคน้ำแร่ ช่วงเวลาที่เหมาะสม

ในการซื้อ และระดับความสำคัญปานกลาง 5 รายการ ประกอบด้วย เหตุผลที่ซื้อน้ำแร่ ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำแร่ ยี่ห้อของน้ำแร่ที่ซื้อ โอกาสในการซื้อน้ำแร่ สถานที่เลือกซื้อน้ำแร่ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3

เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 แสดงสรุปผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

พฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค	เพศ	อายุ	สถานภาพทางครอบครัว	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำแร่บรรจุขวดบริโภค	0.091	0.064	0.175	0.000	0.002	0.001
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดยี่ห้ออะไร	0.517	0.000	0.487	0.000	0.000	0.000
ผู้บริโภคมีเหตุผลอะไรจึงซื้อน้ำแร่บรรจุขวด	0.377	0.742	0.750	0.033	0.048	0.020
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดช่วงเวลาไหน	0.433	0.000	0.025	0.000	0.000	0.000
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดในโอกาสใด	0.706	0.031	0.105	0.011	0.375	0.008
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดที่ไหน	0.856	0.130	0.135	0.258	0.002	0.000
ผู้บริโภคซื้อน้ำแร่บรรจุขวดวันไหน	0.245	0.000	0.015	0.000	0.000	0.512

ตารางที่ 3 การศึกษาข้อมูลระดับความสำคัญ ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่ไม่แตกต่าง จากการศึกษพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคล ด้านเพศ ที่ไม่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมในการบริโภคน้ำแร่บรรจุขวด ที่ไม่แตกต่างกัน และข้อมูลส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้านครอบครัว

ด้านการศึกษ ด้านอาชีพ และด้านรายได้ มีผลต่อพฤติกรรมในการบริโภคน้ำแร่บรรจุขวดที่แตกต่างกัน ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4

เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
(Constant)	2.873	0.353		8.139	0.000	ไม่มี
ด้านผลิตภัณฑ์	0.268	0.156	0.155	1.721	0.086	ไม่มี
ด้านราคา	0.306	0.172	0.170	1.772	0.077	ไม่มี
การจัดจำหน่าย	0.320	0.162	0.179	1.978	0.049*	มี
ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	0.371	0.128	0.205	2.896	0.004*	มี

*ระดับนัยสำคัญ.05** ระดับนัยสำคัญ.01

จากตารางที่ 4 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จากการศึกษพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมกับส่วนประสมทางการตลาด ด้านการจัดจำหน่าย (Sig = 0.049) และด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Sig = 0.004) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยในด้านช่องทางจัดจำหน่าย และปัจจัยในด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผู้ศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผลดังนี้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จากการศึกษพบว่าสาปรวมปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล อยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับ สินค้า

พษัศักดิ์ (2558) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากการศึกษาด้านพฤติกรรม พบว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดบริโภคในแต่ละพื้นที่นั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความชอบในตัวผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทาง และด้านการส่งเสริมการขายที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่และช่วงเวลาบริโภคที่แตกต่างกันจึงทำให้ผลการศึกษ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงมล วิวัฒน์ชาญกิจ (2552) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยในการตัดสินใจซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากความแตกต่างกันทางด้านพื้นที่ ช่วงเวลา สนิมการบริโภคที่แตกต่างกัน ราคาจำหน่าย และช่วงเวลาการจัดรายการส่งเสริมการขายโปรโมชันที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

จากผลการศึกษาระดับความสำคัญในการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมในการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จากผลการศึกษพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ ที่ไม่แตกต่าง มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคน้ำแร่บรรจุขวดที่ไม่แตกต่างกัน และจากผลการศึกษพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และรายได้ มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคน้ำแร่บรรจุขวดที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาแสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมกาเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกาเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายร้านสะดวกซื้อ/ CVS ที่เป็นช่องทางหลักในการซื้อน้ำแร่บรรจุขวด และด้านการส่งเสริมทางการตลาดโปรโมชั่นส่งเสริมการขายต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งกระตุ้นใจให้เกิดการหาซื้อน้ำแร่เพื่อบริโภค และส่งผลต่อพฤติกรรมในการซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ด้านผลิตภัณฑ์ จากผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ศึกษาพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยในด้านอื่น ๆ เนื่องจากมีน้ำดื่มที่เป็นทางเลือกในการบริโภคจำนวนมากที่สามารถหาซื้อ มาบริโภคได้สะดวกมากกว่าและมีราคาที่ถูกกว่า อีกทั้งในบางพื้นที่ ผู้บริโภคให้ความสำคัญในทางเลือกการบริโภคสินค้าอื่น ๆ ที่จำเป็นมากกว่า และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตารีย์ พงษณศิริโชติ (2560) กระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ผู้บริโภคน้ำแร่บรรจุขวด ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่องมีมาตรฐานการผลิตที่ได้รับการยอมรับอยู่ในระดับมาก

ด้านราคา จากผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำแร่บริโภคเพียงบางส่วน โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่รับได้กับราคาจำหน่ายน้ำแร่ในปัจจุบันที่มีราคาใกล้เคียงกับน้ำดื่มทั่วไป และเมื่อเทียบกับเครื่องดื่มอื่น ๆ ที่เป็นทางเลือกในการซื้อเพื่อบริโภคอีกทั้งความแตกต่างทางด้านพื้นที่และรสนิยมการบริโภคที่แตกต่างกันตลอดจนช่วงเวลา จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ วุฒิแฮม (2556) กล่าวไว้ว่า ด้านราคา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดเพราะราคาประหยัดกว่ายี่ห้ออื่นและมีการแสดงราคาอย่างชัดเจน

ด้านการจัดจำหน่าย จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการเลือกบริโภคน้ำแร่ต่อผู้บริโภคในระดับที่น่าสนใจ จากการศึกษาพบว่า ช่องทางหลักที่ผู้บริโภคใช้บริการมากที่สุด คือ CVS/ร้านสะดวกซื้อใกล้บ้านจากการวิเคราะห์พฤติกรรมดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงผู้บริโภคนิยมซื้อน้ำแร่จากร้านค้าที่มีสินค้าให้เลือกบริโภคหลากหลาย และมีสินค้าให้เลือกมากมายตอบสนองความต้องการบริโภคสินค้า ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณดี ทิพย์เนตร (2553) ได้ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดตราเทพเจริญพร ในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวด ตราเทพเจริญพร มีพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มอยู่ในระดับมาก

ด้านส่งเสริมการตลาด จากผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาดการจัดโปรโมชั่นเพื่อกระตุ้นใจในด้านต่าง ๆ มีผลต่อพฤติกรรมกาเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาดในเรื่องของการจัดกิจกรรมร่วมสนุก ซึ่งโชค ล้วนรางวัล ตลอดจนโปรโมชั่นรายการส่งเสริมการขายลดแลกแจกแถมในด้านต่าง ๆ ทั้งช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลินดา พงษ์ศักดิ์ (2558) กล่าวไว้ว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดโดยรวมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อน้ำแร่บรรจุขวดจาก 7-Eleven เพราะมีความมั่นใจในคุณภาพของน้ำแร่บรรจุขวด และส่วนใหญ่เลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดด้วยตนเอง มีค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำแร่บรรจุขวดโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 600 บาท นอกจากนี้ผู้บริโภคยังให้ความสนใจในเรื่องการส่งเสริมการขายด้วยการแจกของแถม มีการจัดชิงโชค แจกรางวัล และลดราคาช่วงเทศกาลต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษาวิจัยในด้านข้อมูลส่วนบุคคล ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคล ด้านเพศ ที่ไม่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคน้ำแร่บรรจุขวด ที่ไม่แตกต่างกัน และข้อมูลส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านรายได้ มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคน้ำแร่บรรจุขวดที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวด ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น ร้านสะดวกซื้อ/ CVS และร้านค้าใกล้บ้าน มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อน้ำแร่บรรจุขวดบริโภค และด้านการส่งเสริมทางการตลาดจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขายต่าง ๆ การลดแลก แจกแถม จัดกิจกรรมชิงโชค ซึ่งรางวัล นั้นถือเป็นการกระตุ้นใจให้เกิดการซื้อน้ำแร่บรรจุขวดเพื่อบริโภคทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล นั้นผู้ประกอบการควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดบริโภค ได้แก่ ปัจจัยทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายช่องทางร้านสะดวกซื้อ/ CVS ที่เข้าถึงได้ง่ายสะดวกใกล้บ้านสะดวกในการเลือกซื้อน้ำแร่มาบริโภค และในด้านส่งเสริมการตลาดการจัดโปรโมชั่นสนับสนุนส่งเสริมการขาย ด้วยการลดแลกแจกของแถม

หรือการส่งผลกระทบเชิงบวกแก่ของรางวัลให้กับลูกค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนเพื่อเป็นการรักษาสถานะลูกค้าเดิม และเป็นการเพิ่มทางเลือกในการกระตุ้นการซื้อซ้ำของลูกค้าผู้บริโภคของกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการปรับกลยุทธ์ในการทำโปรโมชั่นเพื่อเพิ่มยอดขายผลประกอบการ และสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจได้ในอนาคต ประเด็นของความคาดหวังต่อผลิตภัณฑ์ที่ใช้บริโภคหรือความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อน้ำแร่บรรจุขวดกับพฤติกรรมการเลือกซื้อซ้ำของลูกค้า ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบการ เจ้าของผลิตภัณฑ์ได้นำข้อมูลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปปรับปรุงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการ ความพึงพอใจในคุณภาพสินค้า และบริการต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการบริโภคสินค้ามากยิ่งขึ้นในอนาคต

ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปในอนาคต ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคซ้ำของลูกค้า โดยพิจารณาเพิ่มการศึกษาตัวแปรปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมที่อาจจะส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อซ้ำของลูกค้า เช่น ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงแบรนด์ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เพื่อที่จะได้นำมาปรับให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้าและสามารถเข้าถึงลูกค้าได้หลากหลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลในด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลให้เกิดการบริโภคสินค้ามากขึ้นและเพิ่มกลุ่มผู้บริโภคใหม่ในอนาคต เช่น กลยุทธ์การตลาด 4Cs ในเรื่องการแก้ปัญหาของลูกค้า (Customer Solution) ต้นทุนลูกค้า (Cost of Customer) ความสะดวกของลูกค้า (Convenience) และการสื่อสารกับลูกค้า (Communication) ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อซ้ำของลูกค้าของผู้บริโภคในการศึกษาครั้งต่อไปเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้าที่มี และสามารถเข้าถึงลูกค้าได้หลากหลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพียงผู้บริโภคซ้ำของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่านั้น ซึ่งหากในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในอนาคต ผู้ศึกษาวิจัยต้องการข้อมูลที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นนั้น จึงควรเลือกกลุ่มประชากรผู้บริโภคซ้ำของลูกค้าในการศึกษาที่แตกต่างออกไปจากเดิมหรือเปลี่ยนขนาดของกลุ่มผู้บริโภคซ้ำของลูกค้าจากเดิมที่เป็นเพียงกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล อาจจะเพิ่มเป็นประชากรในระดับภูมิภาค เพื่อให้ได้รับข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล และด้านพฤติกรรมที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตารีย์ พงษธนศิริโชติ. (2560). กระบวนการตัดสินใจซื้อซ้ำของลูกค้าของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร. สาขาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงกมล วิวัฒน์ชาญกิจ. (2552). พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริโภค และเปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัจจัยในการตัดสินใจซื้อซ้ำของลูกค้าของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ลินดา พงษ์ศักดิ์. (2558). ปัจจัยส่วนที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อซ้ำของลูกค้าของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วรวิกร สยามภักดิ์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อซ้ำของลูกค้าของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณดี ทิพย์เนตร. (2553). พฤติกรรมน้ำดื่มบรรจุขวด ตลาดเทพเจริญพร ในอำเภอบางปะอิน พระนครศรีอยุธยา. ปีที่ 5 ฉบับเสริม 1/2554 Vol. 5 No. Supplement 2011 ISSN 2286-6183. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.
- อนุรักษ์ วุฒิแพม, ประพันธ์ ธรรมไชย. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคซ้ำของลูกค้าของผู้บริโภคของประชาชนตำบลขามเฒ่า อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข. 6 (1) ม.ค. - มิ.ย. 56.

การบริหารจัดการแผนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก
ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ภาคกลาง
Management of Community-Based Research Project in Upgrading the Grassroot
Economy by Strengthening Communities and Reducing Inequality
in the Central Region

สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์^{*1}, ธนิต โตอดิเทพย์²

Suchada Pongkittiwiboon¹, Tanit Toadithave²

¹ ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

² สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

¹ Division of Communication arts, Faculty of Humanities and social sciences, Burapha University,
Chonburi 20131 Thailand

² Thai studies, Faculty of Humanities and social sciences, Burapha University,
Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: suchadap@buu.ac.th

(Received: February 1 2023; Revised: March 12 2023; Accepted: March 21 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแผนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน และ 2) เพื่อศึกษาแนวการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยกระบวนการวิจัยท้องถิ่น

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการจาก 10 โครงการย่อย แบ่งเป็น 3 ช่วงหลัก ได้แก่ (ก) ช่วงต้นน้ำ คือ การพัฒนาโจทย์การวิจัยร่วมกับนักวิจัย (ข) ช่วงกลางน้ำ คือ ช่วงการสนับสนุนความรู้ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงพื้นที่ การติดตามประเมินผล และการจัดเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้า (ค) ช่วงปลายน้ำ คือ ช่วงพัฒนาการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานวิจัย การจัดเวทีพิจารณารายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัยพบว่า

(ก) แนวทางการบริหารจัดการแผนงานวิจัยให้เป็นไปตามเป้าหมายต้องดำเนินการทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารโครงการ การบริหารจัดการความรู้ การบริหารพัฒนาบุคลากร และการบริหารเครือข่าย

(ข) แนวทางการสนับสนุนนักวิจัยชุมชนและภาคีในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาและเสริมพลังชุมชน โดยการเสริมพลังด้านการทำวิจัยท้องถิ่น และการสนับสนุนการทำงานในลักษณะกลุ่มหรือเครือข่าย

คำสำคัญ : เศรษฐกิจฐานราก, การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, การลดความเหลื่อมล้ำ, งานวิจัยท้องถิ่น

Abstract

This research objectives are: 1) to manage the research plan by strengthening communities and reducing inequality and 2) to investigate guidelines to enhance the community's potential using community-based research

The researcher used a participatory action research (PAR) approach to work with key informants, researchers from all 10 subprojects. The research process was divided into three main phases: (a) the upstream stage included developing research agenda with interested and qualified researchers and organizing a forum to examine a project proposal to assure its quality; (b) the midstream stage included a knowledge support session, knowledge sharing activities, site visits, follow-up evaluations, and presentations of progress reports; (c) the downstream stage included the development of data analysis and synthesis, research report writing, forums for the complete report review, and research work publications.

The research results revealed that:

(a) In managing the research plan to achieve the set goals, four areas of management must be attained: project management, knowledge management, personnel development management, and network management must be attained.

(b) Promotion of the community-based research processes to address problems and empower communities to become self-reliant in the economic dimension among community researchers and partners can be achieved by encouraging the collaboration of two different tracks of community researchers, fulfilling knowledge, promoting CBR, and empowering groups/networks.

Keywords : Grassroot Economy, Strengthening Community, Reduction of Inequality, Community-based Research

บทนำ

ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาที่ผ่านมา ปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นหนึ่งที่เกิดขึ้นจากความยากจน ความแตกต่างทางด้านรายได้ค่อนข้างสูงและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำ มีความเสี่ยงสูงและมีสถานะที่ไม่มั่นคง

สำหรับสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในภาคกลาง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางด้านการเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2561 ว่าความเหลื่อมล้ำ

ด้านรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีความแตกต่างในฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเรียงลำดับประชากรในภาคกลางทั้งหมดตามรายได้ พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 กลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่รวยที่สุดหรือมีรายได้สูงสุดมีส่วนแบ่งรายได้ร้อยละ 33.5 ของรายได้ทั้งหมด (รายได้เฉลี่ย 42,829 บาท/คน/เดือน) ในขณะที่กลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่อยู่ในกลุ่มจนสุด มีส่วนแบ่งของรายได้เพียงร้อยละ 2.1 ของรายได้ทั้งหมด (รายได้เฉลี่ย 2,832 บาท/คน/เดือน) เท่านั้น ซึ่งมีอัตราความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างคนรวยสุดกับกลุ่มจนสุดในภาคกลางสูงถึง 15.2 เท่า

ตารางที่ 1 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในภาค ปี พ.ศ. 2558 ระหว่างกลุ่มประชากร 10% ที่ 10 รวยสุด กับกลุ่มประชากร 10% ที่ 1 จนสุด (เท่า)

ภาค	สัดส่วนรายได้ของกลุ่มประชากร 10% ที่ 1 จนสุด (%)	สัดส่วนรายได้ของกลุ่มประชากร 10% ที่ 10 รวยสุด (%)	ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้กลุ่มที่ 10 รวยสุด / กลุ่มที่ 1 จนสุด (เท่า)
ภาคกลาง	2.21	33.45	15.15
ภาคตะวันออก	2.43	30.33	12.46
ภาคเหนือ	2.62	31.42	12.01
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2.47	35.35	14.31
ภาคใต้	2.16	33.43	15.49
ภาคใต้ชายแดน	2.01	41.40	20.56
ทั่วประเทศ	2.06	34.84	16.92

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาอัตราความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของทั้งสองภูมิภาคแล้วอยู่ในระดับแตกต่างกัน กล่าวคือ ภาคกลางมีความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้สูงถึง 15.2 เท่า และภาคตะวันออกอยู่ที่ 12.5 เท่า สัดส่วนผู้มีรายได้สูงสุดต่อคน/เดือน ค่อนข้างแตกต่างกันค่อนข้างมาก คือ ภาคกลางจะมีรายได้สูงกว่าภาคตะวันออกถึงร้อยละ 33.4 ขณะที่รายได้ของกลุ่มจนที่สุดมีความแตกต่างเพียงร้อยละ 9.4

ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในชุมชนมักเกิดจากกลไกการถูกเอาเปรียบหรือความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย (ก) การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสที่ต่างกัน (ข) การกำหนดราคา/การแลกเปลี่ยนที่ต่างกัน และ (ค) การมีทางเลือกจำกัดทำให้ผู้ที่ถูกเอาเปรียบไม่มีทางเลือกและต้องอยู่บนความสัมพันธ์ที่ถูกเอาเปรียบต่อไป โดย เดชรัตน์ สุขกำเนิด (2564) เสนอแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำหรือการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ 4 แนวทาง คือ การเพิ่มการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น การเพิ่มทุนทางการเงิน การเพิ่มส่วนแบ่งผู้ผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม

แนวทางหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

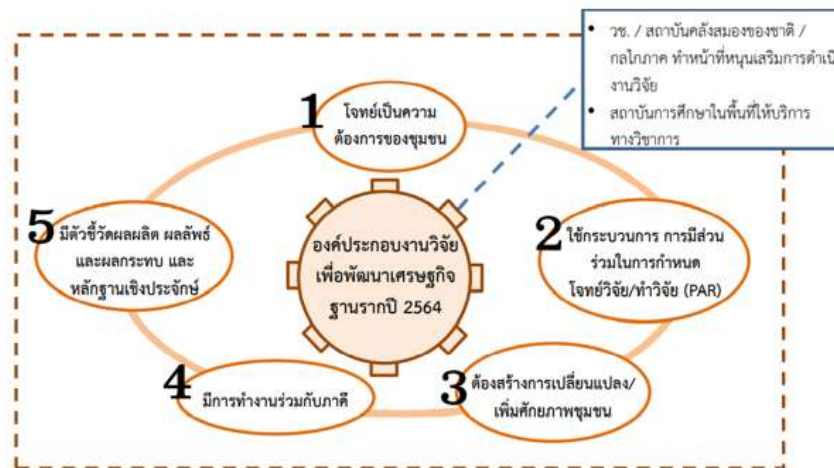
โครงการวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการแผนงานวิจัยท้องถิ่นภายใต้วิสัยทัศน์การลดความเหลื่อมล้ำของการวิจัยท้องถิ่น ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ ระบบนิเวศของประเด็นความเหลื่อมล้ำที่หมายถึงสนามแห่งเรื่องความเหลื่อมล้ำนั้น มีผู้เล่นจำนวนมากที่กำลังทำงานอยู่ในสนามแห่งนี้ และเอกลักษณ์ของการวิจัยท้องถิ่นในการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยเชื่อว่าการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำต้องส่งเสริมความสามารถของผู้ที่ได้รับผลกระทบให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อที่เขาจะจะสามารถมีอิสรภาพที่จะมีทางเลือกต่าง ๆ ในชีวิตมากขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ เนื่องจาก

งานวิจัยท้องถิ่นมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคน โดยการเสริมพลัง (Empowerment) ในแง่ของการเพิ่มสมรรถนะความสามารถของคน เมื่อคนมีอำนาจจากความรู้ เขาจะสามารถเสริมพลังของชุมชนที่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมได้ การเสริมพลังเป็นได้ทั้งกระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (outcome) ในแง่กระบวนการจึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

ในแง่ผลลัพธ์ต้องมีการประเมินผลหลังการเสริมพลังแล้วจึงมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร (C.H. Gibson (1991))

สำหรับกรอบการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สำนักงานวิจัยแห่งชาติ (2564) ได้กำหนดองค์ประกอบการทำงานไว้ดังนี้

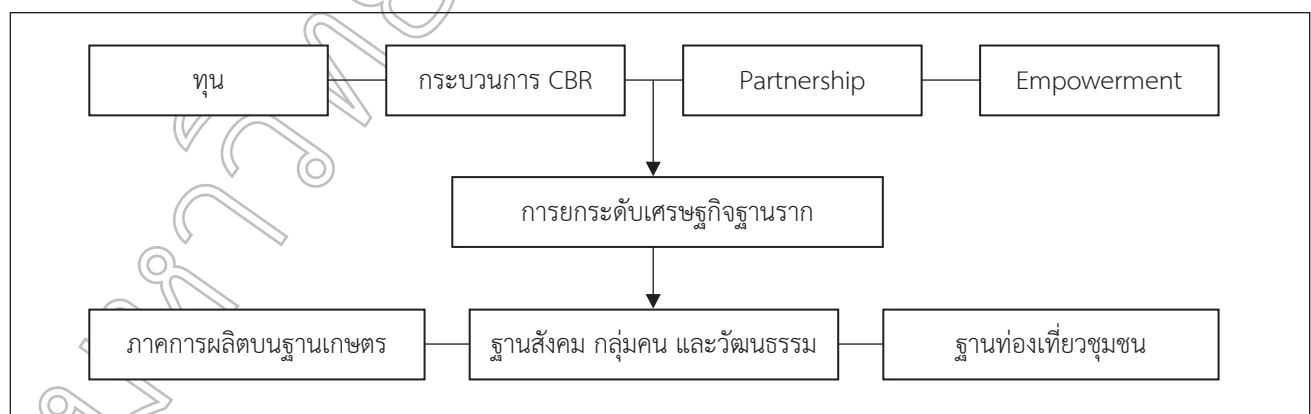

แผนภาพ องค์ประกอบงานวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ปี 2564

ผู้วิจัยจึงดำเนินงานตามองค์ประกอบงานวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อตอบโจทย์เรื่องความเหลื่อมล้ำ โดยกำหนดให้โครงการย่อยภายใต้แผนงานทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้ฐานล่าง 40% ผู้ตกงาน/ผู้ถูกเลิกจ้าง/ผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด/เกษตรกรรายย่อย ด้วยมุ่งหวังว่ากลุ่มดังกล่าวจะมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ และก่อให้เกิดกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เป็นความร่วมมือกันของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดชุมชนที่มีความสามารถในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภาคกลางที่จะเป็นพื้นที่ต้นแบบต่อไป และมีนโยบายหรือแนวทางด้านการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภาคกลางด้วยการเสริมพลังชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ภาคกลาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแผนงานวิจัยให้เป็นไปตามเป้าหมายทั้งในด้านคุณภาพของผลงานและการดำเนินงานที่เป็นไปตามกรอบระยะเวลา รวมทั้งการประเมินผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนเพื่อนำไปสู่การต่อยอดและการขยายผลต่อไป
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางสนับสนุนนักวิจัยชุมชนและภาคีในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาและเสริมพลังชุมชนในการพึ่งตนเองในมิติเศรษฐกิจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในการทำงานกับทีมวิจัยทั้งนักวิชาการ นักวิจัยท้องถิ่น ภาคประชาสังคม นักพัฒนา และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการโครงการวิจัยท้องถิ่นทั้งหมด 10 โครงการย่อยที่มีพื้นที่ดำเนินการในจังหวัดตราด จันทบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา กรุงเทพฯ ปทุมธานี นนทบุรี อยุธยา และกาญจนบุรี

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ นักวิจัยทั้งนักวิจัยวิชาการและนักวิจัยชุมชน จาก 10 โครงการ ที่มาเข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยการดำเนินโครงการเป็นไปตามจริยธรรมการวิจัย ดังเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่รับรองที่ IRB2-143/2564 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

การเลือกกลุ่มเป้าหมายมาร่วมโครงการ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยประกาศเปิดรับข้อเสนอโครงการย่อยที่จะมาดำเนินการภายใต้แผนงานร่วมกัน และมีกระบวนการและเกณฑ์ในการเลือกนักวิจัยและทีมมาเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

- 1) ผู้สนใจต้องพัฒนาโจทย์การวิจัยเพื่อตอบเศรษฐกิจฐานราก ลดความเหลื่อมล้ำและเสริมพลังชุมชนด้วยกระบวนการทำงานแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 2) ผู้สนใจต้องเป็นผู้ประสานงาน พี่เลี้ยงหรือนักวิจัยที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยท้องถิ่นหรือการทำงานวิจัยชุมชน
- 3) ผู้สนใจสามารถพัฒนาโจทย์และยื่นข้อเสนอโครงการภายในระยะเวลาที่กำหนด
- 4) เมื่อโครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ หัวหน้าโครงการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยและชุมชนเป้าหมายที่โครงการวิจัยได้ไปดำเนินการจะเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงปฏิบัติการของแผนงานนี้ด้วย
- 5) ก่อนเริ่มดำเนินโครงการวิจัย ผู้วิจัยชี้แจงกิจกรรมการวิจัยตลอดทั้งโครงการเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินการวิจัยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบตามที่ระบุไว้ในแผนงานวิจัย

แผนการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

(ก) ช่วงต้นน้ำ คือ การพัฒนาโจทย์การวิจัยและแนวคิดหลักของการวิจัยร่วมกับนักวิจัยในโครงการโดยการจัดเวทีพัฒนาโจทย์และเวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการที่มีผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ

(ข) ช่วงกลางน้ำ คือ การสนับสนุนความรู้นักวิจัยในลักษณะของการจัดเวทีพัฒนานักวิจัยในประเด็นต่าง ๆ และการลงพื้นที่เพื่อเข้าร่วมวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงานรายการโครงการ รวมถึงการจัดกิจกรรมถอดบทเรียนร่วมกันของทุกโครงการ

(ค) ช่วงปลายน้ำ คือ การสังเคราะห์งานและการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน โดยเป็นการจัดเวทีพิจารณารายงานฉบับสมบูรณ์ การสังเคราะห์จากรายงานการวิจัยของโครงการย่อยและการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเพจของงานวิจัยท้องถิ่นภาคกลาง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

โครงการวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมตามที่ระบุในแผนงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นจึงดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรม ได้แก่ การลงสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และสังเกตการดำเนินงานของโครงการย่อยและการเก็บข้อมูลจากกิจกรรมการวิจัยต่าง ๆ เช่น การอบรมเสริมสมรรถนะนักวิจัย การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เวทีพิจารณาโครงการวิจัยระยะต่าง ๆ รวมถึงการเก็บข้อมูลจากรายงานของโครงการย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ มาจัดทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา (ชาย โพธิ์สิตา, 2554)

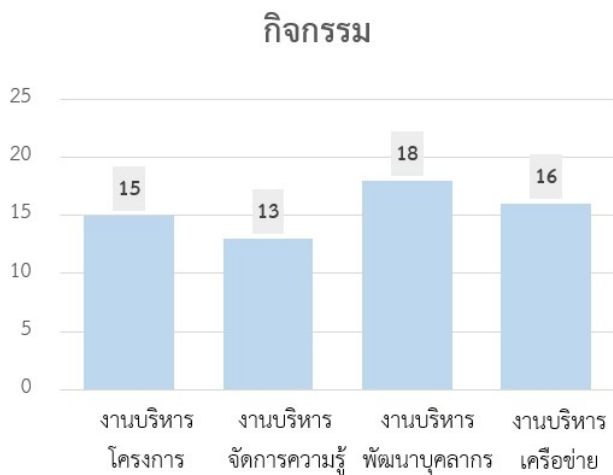
ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการแผนงานวิจัยภาคกลางตามแนวทางบันได 4 ขั้น

การบริหารจัดการแผนงานวิจัยภาคกลางให้เป็นไปตามเป้าหมายทั้งในด้านคุณภาพของผลงานและการดำเนินงานที่เป็นไปตามกรอบระยะเวลา ผู้วิจัยใช้แนวทาง “บันได 4 ขั้น ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” (กาญจนา แก้วเทพ, 2564) เป็นกรอบในการทำงาน ซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 26 กิจกรรม และแต่ละกิจกรรมดำเนินการเพื่อการบริหารจัดการแผนงานวิจัยท้องถิ่นภาคกลาง ดังนี้

ตาราง สรุปกิจกรรมแผนงานวิจัยภาคกลางตามแนวทางบันได 4 ขั้น

ทั้งนี้ ทีมวิจัยออกแบบการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้สามารถตอบโจทย์เรื่องการบริหารจัดการได้ทั้ง 4 มิติ เพียงแต่แต่ละกิจกรรมจะมีวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์รองแตกต่างกันไป

กิจกรรมการดำเนินงานในโครงการ สามารถสรุปให้เห็นถึงการทำงานของโครงการ 4 รูปแบบ ตามหลักการของ กาญจนา แก้วเทพ (2564) ได้แก่

(1) **งานบริหารโครงการวิจัยแบบทั่วไป** คือ การบริหารโครงการให้เป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการ ข้อกำหนด การจัดการด้านเอกสาร แบบฟอร์ม การประสานกับแหล่งทุน (วช.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ สถาบันคลังสมองของชาติ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลนักวิจัยฐานโครงการ กำหนดการ ช่องทางการสื่อสาร ฯลฯ

(2) **งานบริหารจัดการความรู้** การบริหารจัดการความรู้จากการทำงานในพื้นที่ภาคกลาง ได้มาจากการสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมกลไกกลาง กลไกระดับภาค ศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่น ทีมพี่เลี้ยงและนักวิจัยโครงการย่อยเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียนในการบริหารจัดการและสรุปบทเรียนเชิงประเด็นร่วมกัน ผ่านการทำงานร่วมกันทั้งแบบบนลงล่างและจากล่างขึ้นบน ซึ่งสามารถสรุปเป็นชุดความรู้หลัก 3 ชุด ได้แก่

(2.1) ชุดความรู้การลดความเหลื่อมล้ำบนฐานเศรษฐกิจฐานรากบนฐานเกษตร ทั้งการทำวนเกษตร เกษตรอินทรีย์ และเกษตรแบบพอเพียง

(2.2) ชุดความรู้การลดความเหลื่อมล้ำบนฐานเศรษฐกิจฐานรากบนฐานสังคมและวัฒนธรรม เป็นชุดความรู้ที่มาจากการทำงานกับคนรายได้น้อย ผู้สูงอายุ

(2.3) ชุดความรู้การลดความเหลื่อมล้ำบนฐานเศรษฐกิจฐานรากบนฐานการท่องเที่ยว ทั้งการท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

(3) **งานบริหารพัฒนาบุคลากร** โดยจะเน้นการทำงานที่สำคัญ คือ

(3.1) **การพัฒนาการทำงานวิจัยท้องถิ่นทั้งมิติทางวิชาการและกระบวนการทำงาน** โดยการประสานการทำงานกับนักวิชาการที่มาช่วยพัฒนาการทำงานของโครงการงานวิจัยท้องถิ่นภาคกลาง ได้แก่ (ก) รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ในการอบรมเพื่อติดตั้งเครื่องมือ แนวคิดและวิธีการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับการลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งการเขียนรายงานการวิจัย (ข) ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด ติดตั้งความรู้ และพัฒนาทักษะการทำงานวิจัยท้องถิ่นผ่านการอบรมการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำในมิติเศรษฐกิจฐานราก (ค) ผศ.วีรบูรณ์ วิสารทสกุล ติดตั้งความรู้ในการทำงานโครงการ “แนวทางการเสริมพลังโดยใช้แนวทางแผนที่ผลลัพธ์ในการออกแบบกิจกรรมโครงการ” และนักวิชาการที่มาให้ข้อคิดเห็นและขยายมุมมองเพื่อช่วยพัฒนาการดำเนินโครงการในเวทีพัฒนาข้อเสนอโครงการ เวทีพิจารณารายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 และเวทีพิจารณารายงานฉบับสมบูรณ์ นักวิชาการทุกท่าน นอกจากมาทำหน้าที่ติดตั้งความรู้ แนวคิด และเครื่องมือรวมทั้งการพัฒนาทักษะการทำงาน ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ นักวิชาการยังเป็นพี่ปรึกษาและพี่เลี้ยงในการดำเนินงานวิจัยตลอดเส้นทาง

(3.2) **การจัดระบบและกลไกในการเรียนรู้จากทีมวิชาการด้านเศรษฐกิจของภาคกลาง** ทีมวิชาการด้านเศรษฐกิจที่มาช่วยเป็นพี่เลี้ยงและนำกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มี 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำในมิติเศรษฐกิจ โดยมีการจัดระบบและกลไกในการเรียนรู้จากพี่เลี้ยงด้านการลดความเหลื่อมล้ำในมิติเศรษฐกิจ (Core team) ผู้วิจัยมีการจัดระบบการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนแรก กลุ่ม Core team กับผู้วิจัยที่เป็นหัวหน้าแผนงานเรียนรู้เรื่องการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจกับ ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด ซึ่งเป็นการพัฒนานักวิจัยภาคกลางให้ยกระดับขึ้นมาเป็น Core team ที่จะทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโครงการย่อย โดยเป็นผู้ประสานงานระหว่าง ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด กับนักวิจัยโครงการย่อยในการดำเนินการดังกล่าว

2) กลุ่ม Core team และผู้วิจัยที่เป็นกลไกภาคและเป็นหัวหน้าแผนงานร่วมเรียนรู้และทบทวนองค์ความรู้แนวคิด และวิธีการที่ได้รับการติดตั้งพร้อมทั้งทบทวนชุดความรู้และประสบการณ์การทำงานกับนักวิจัยโครงการย่อยเพื่อหาแนวทางการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจที่ตอบโจทย์ตามที่ได้รับมอบหมายและสอดคล้องกับบริบทของโครงการวิจัยในพื้นที่ภาคกลาง

3) การเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของ Core team กับนักวิจัยโครงการย่อยภายใต้ความรับผิดชอบของแต่ละคน

4) การเรียนรู้ร่วมกันในภาคกลางในเวทีการเรียนรู้การเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำ โดยให้นักวิจัยโครงการย่อยได้นำเสนอการเก็บข้อมูล ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำ ภายใต้การแนะนำของกลไกภาคและ Core team

5) การเรียนรู้จากการเอาผลการเก็บข้อมูลทั้งช่วงก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระดับประเทศที่รวมนักวิจัยโครงการวิจัยท้องถิ่นจากทุกโครงการ

(3.3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มนักวิจัยในโครงการย่อย โดยนักวิจัยท้องถิ่นภาคกลางจะมี 2 สาย สายแรกคือ นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาที่สนใจทำงานชุมชน สายสองคือ นักวิจัยชุมชนที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ โดยโครงการฯ สร้างกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน (Co creation) ในกลุ่มนักวิจัย (in house) โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) ร่วมกัน แบ่งปันประสบการณ์การทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานของรุ่นพี่ เพื่อเติมเต็มในการทำงานซึ่งกันและกัน โดยนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการจะมีจุดแข็งในเชิงแนวคิด ทฤษฎี ส่วนนักวิจัยชุมชนจะโดดเด่นในการทำงานสนามร่วมกับชุมชน

(4) งานบริหารเครือข่ายนักวิจัยที่สนใจทำงานวิจัยท้องถิ่น โดยโครงการฯ ทำหน้าที่ในการจัดระบบและกลไกในการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก คือ การสร้างความร่วมมือกับนักวิชาการที่ทำงานในประเด็นต่าง ๆ ทั้งประเด็นท่องเที่ยว ประเด็นเกษตร กลุ่มคนเปราะบาง เป็นต้น โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่

(4.1) การจัดเวทีประชุมภายในกลุ่มนักวิจัยชุมชนภาคกลาง ทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และบทเรียนการทำงาน เพื่อสร้างเครือข่ายภายในการช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานวิจัยท้องถิ่นซึ่งกันและกัน เนื่องจากในกลุ่มนักวิจัยโครงการย่อยภาคกลางมีประสบการณ์การทำงานวิจัยท้องถิ่นที่แตกต่างกัน โดยแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ

(ก) กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยท้องถิ่นในฐานะนักวิจัย

(ข) กลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยท้องถิ่นในมิติเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

(ค) กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์การเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่นแต่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานโดยตรง

(4.2) การจัดเวทีพิจารณาข้อเสนอรายงานความก้าวหน้าโครงการ และรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยการเชิญนักวิชาการภายนอกโครงการและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายสายสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันต่อไป

2. นักวิจัยชุมชน : ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคนด้วยการยกระดับชาวบ้านมาเป็นนักวิจัย

จากการออกแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคนด้วยการยกระดับชาวบ้านมาเป็นนักวิจัย แผนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคกลางสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยให้แก่นักวิจัยที่เป็นชาวบ้าน จำนวน 111 คน โดยแผนงานและโครงการย่อยร่วมออกแบบกิจกรรมการวิจัยและให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ภายหลังจากดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินสมรรถนะให้นักวิจัยชุมชนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการวิจัยได้ประเมินสมรรถนะด้านการวิจัยด้วยตนเอง

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า การออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนานักวิจัยชุมชน โดยให้นักวิจัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย พบว่า นักวิจัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทเป็นกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล/ตรวจสอบข้อมูลมากที่สุด (98.20%) รองลงมาคือ ในกระบวนการเก็บข้อมูล (97.30%) และการสรุป/ถอดบทเรียน/คืนข้อมูล (91.89%)

หากพิจารณาจากสมรรถนะของนักวิจัยชุมชน นักวิจัยชุมชนสามารถในการให้ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลได้ (53.15%) รองลงมาคือ ความสามารถในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย (35.14%) การสรุป/ถอดบทเรียน/คืนข้อมูล (32.43%) และการนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอด (31.53%)

ส่วนสมรรถนะที่นักวิจัยชุมชนยังมีอยู่น้อย ได้แก่ สมรรถนะด้านการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล เช่น แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ (20.72%) การกำหนดโจทย์วิจัยหรือปัญหาของการทำวิจัย (18.02%) และการออกแบบกิจกรรมการทำวิจัย (17.12%)

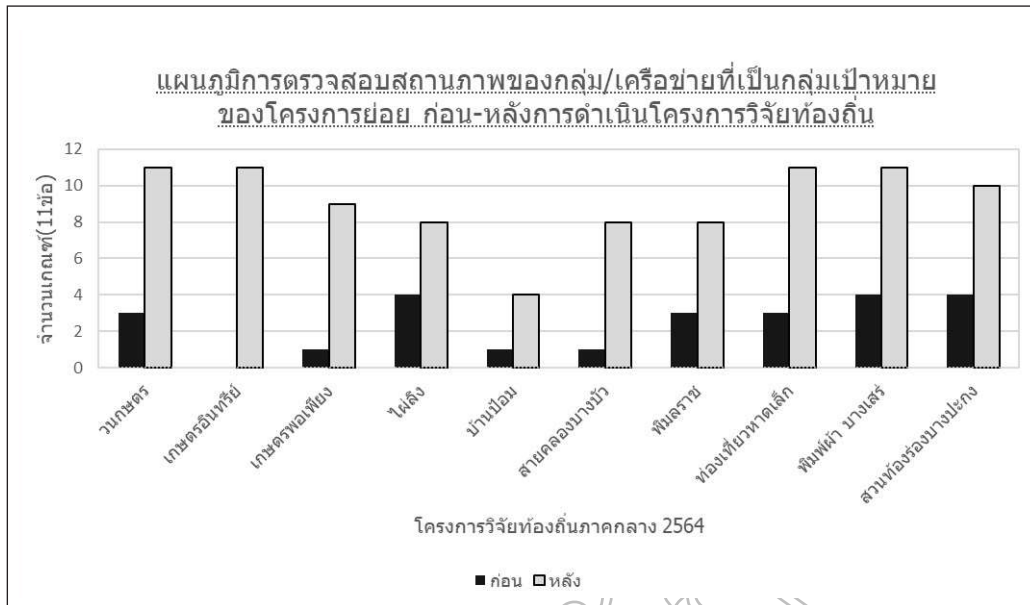
ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการพัฒนาโจทย์ การออกแบบกิจกรรมการวิจัยและการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลมักจะอยู่ในช่วงต้นนำของการทำวิจัยและหัวหน้าโครงการวิจัยมักจะดำเนินการก่อนที่จะลงชุมชนหรืออาจเพียงแค่ลงชุมชนเพื่อไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นมาพัฒนาเป็นโจทย์การวิจัยยื่นเสนอแหล่งทุนในระยะเวลากระชั้นชิด แต่ถึงกระนั้น โครงการงานวิจัยท้องถิ่นภาคกลางก็ยังสามารถพัฒนาสมรรถนะนักวิจัยชุมชนทั้งการสร้างเครื่องมือ การพัฒนาโจทย์ การออกแบบกิจกรรมการวิจัย ตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไปเกินร้อยละ 50 หากมีการสนับสนุนโครงการวิจัยในพื้นที่หรือชุมชนดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยท้องถิ่นก็จะเป็นระบบและกลไกหนึ่งในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของคนในชุมชนให้มีสมรรถนะด้านการวิจัยต่อไป

3. กลุ่มธุรกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อสร้างความยั่งยืนในชุมชน

แผนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคกลางทำงานร่วมกับกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน การดำเนินการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน ต้องมีการสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายที่เข้มแข็ง

และต้องทำงานโดยมีความรู้เรื่องการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน ผู้วิจัยจึงพัฒนาเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลสถานภาพของกลุ่ม/เครือข่าย ทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการ

(หมายเหตุ เกณฑ์ในการวัดความเข้มแข็งของกลุ่ม ประกอบด้วย 1) มีการจัดตั้งกลุ่มที่ชัดเจน 2) กลุ่มมีผู้นำกลุ่มที่มีภาวะผู้นำ 3) กลุ่มมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อดำเนินงานร่วมกัน 4) ภายในกลุ่มมีการสื่อสาร 5) การดำเนินงานลักษณะร่วมกันทำเป็นกลุ่ม 6) มีองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่ม 7) การเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ 8) กลุ่มมีภาคีเครือข่ายที่เข้ามาสนับสนุน 9) สมาชิกมีความเอาใจใส่ถึงคุณภาพและมาตรฐานสินค้า 10) การเข้าถึงและรู้ความต้องการของตลาด 11) กลุ่มมีการสืบทอดความรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่)

ผลที่เกิดจากการดำเนินโครงการ คือ การเกิดกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เป็นความร่วมมือกันของคนในชุมชนกับผู้ที่มีรายได้ฐานล่าง 40% ผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด หรือเกษตรกร โดยประโยชน์ของการมีกลุ่ม คือ การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของสมาชิกในกลุ่มตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ คือ ตั้งแต่กระบวนการผลิต แปรรูปและการจัดจำหน่าย ทั้งนี้แต่ละกลุ่มต่างมีรูปแบบการบริหารจัดการที่หลากหลาย เหมาะสมกับบริบทและสอดคล้องกับพฤติกรรมและวิถีชีวิตของสมาชิกในกลุ่ม

กลุ่มธุรกิจชุมชนจะหมายรวมทั้งเครือข่าย วิชากิจชุมชนชมรม กลุ่ม ฯลฯ ที่มีสมาชิกในชุมชนมาร่วมตัวกันตามคุณลักษณะตามเกณฑ์ของ พิษณุ สุรพลชัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2562) อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2565) และมีเป้าหมายในการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดลูกค้า

กลุ่มธุรกิจชุมชนนี้จะมีทั้งกลุ่มที่มีอยู่เดิม และโครงการวิจัยเข้าไปทำงานร่วมกันเพื่อยกระดับมิติเศรษฐกิจ แต่ในกระบวนการทำงานมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ซึ่งวิธีการหนึ่งคือการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งเพื่อเป็นระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ต่อไป รวมถึงการทำงานกับสมาชิกในชุมชนและภายหลังสมาชิกได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่มที่ชัดเจน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การบริหารจัดการแผนงานวิจัยให้เป็นไปตามเป้าหมายทั้งในด้านคุณภาพของผลงานและการดำเนินงานที่เป็นไปตามกรอบระยะเวลา

ในการบริหารจัดการแผนงานของผู้ประสานงานภาคในฐานะหัวหน้าแผนงานมีการดำเนินงาน ตามกรอบบันได 4 ขั้นของกาญจนา แก้วเทพ (2564) แต่จากผลการดำเนินงาน พบว่าการบริหารจัดการแผนงานไม่ได้ดำเนินการในลักษณะที่เป็นการไต่ระดับขึ้นบันได แต่เป็นการบริหารจัดการแผนงานในลักษณะที่เป็นแนวราบ มองในลักษณะที่เป็นมิติที่แตกต่าง

ทั้งนี้ การบริหารจัดการแผนงานวิจัย ไม่ควรมองเป็นเพียงแค่ (ก) การบริหารโครงการวิจัยทั่วไป แต่ควรมองให้ครอบคลุมทั้งด้าน (ข) การบริหารจัดการความรู้ (ค) การบริหารพัฒนาบุคลากร และ (ง) การบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งจะตอบโจทย์ของงานวิจัยท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและเครือข่ายการวิจัย ที่เปิดเวทีสร้างพื้นที่เรียนรู้และการทำงานร่วมกัน

การบริหารจัดการตาม 4 มิตินี้ นำไปสู่ผลลัพธ์ 3 ประการสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2553) ที่กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยท้องถิ่น ได้แก่ 1) เกิดความรู้อื่นในท้องถิ่น และเป็นประโยชน์กับท้องถิ่นโดยตรง เพราะเรื่องที่ทำ

วิจัย เป็นประเด็นที่ชาวบ้านต้องการ 2) เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยคนในท้องถิ่นทำให้คนท้องถิ่นเก่งขึ้น และทำงานได้ดีขึ้น ผ่าน การเข้าร่วมกระบวนการวิจัย 3) เกิดกลไกหรือองค์กรในชุมชนที่จะ จัดการสานงานต่อไป ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้เป็นรูปธรรม กับชาวบ้าน

ในแง่ของการบริหารจัดการเครือข่าย ไม่เพียงมอง เครือข่ายเพียงแค่นักวิจัย แต่ยังขยายไปสู่กลุ่มที่หลากหลาย เพื่อ สร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการ ปัญหาทั้งระบบในระยะยาว ซึ่งการเน้นให้กลุ่มคนที่หลากหลาย ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวรรณา บัวพันธ์ (2554) ที่แบ่งผู้เข้าร่วมงานวิจัยท้องถิ่นเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (ก) คนในชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ทุกคนที่มีความแตกต่างหลากหลาย กันทั้งเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ อาทิ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้เฒ่า ผู้แก่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และ เด็กนักเรียนหรือพระสงฆ์ ที่เป็นแกนหลักในทีมวิจัย และมีบทบาท หลักในการดำเนินงานวิจัย (ข) เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง บุคลากร ในองค์กรของหน่วยงานรัฐในชุมชนท้องถิ่นที่มีหน้าที่โดยตรง ต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน เช่น องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น สาธารณสุข โรงเรียน ฯลฯ (ค) นักวิชาการในท้องถิ่น หมายถึง นักวิชาการในสถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ที่ให้การสนับสนุนความรู้ด้านวิชาการแก่นักวิจัยชาวบ้านเพื่ อยกระดับองค์ความรู้ท้องถิ่นสู่การพัฒนาและแก้ปัญหาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (ง) พี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษางานวิจัย หมายถึง กลุ่มคน ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยของชาวบ้าน ตั้งแต่เริ่มต้น จนเสร็จงานวิจัย ได้แก่ กลุ่มนักพัฒนา หรือนักวิชาการในชุมชน

การมีผู้คนที่หลากหลายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการวิจัยนำไปสู่การสร้างเครือข่ายทั้งเครือข่ายภายในทีมวิจัย เครือข่ายภายในชุมชน เครือข่ายภายนอกชุมชน หากมีการบริหาร เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การขับเคลื่อนงานในชุมชน ที่ยั่งยืนต่อไป

2. การสนับสนุนนักวิจัยท้องถิ่นและภาคีในการใช้ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาและเสริมพลังชุมชน ในการพึ่งตนเองในมิติเศรษฐกิจ

การสนับสนุนนักวิจัยท้องถิ่นและภาคีในการใช้กระบวนการ วิจัยท้องถิ่นในการนำไปใช้ประโยชน์ แก้ปัญหาชุมชน ด้วยงานวิจัย ท้องถิ่นเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ชุมชนและภาคี สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา และ การแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัย ดังที่ สุวิทย์ โสภาน (2557) กล่าวถึงงานวิจัยท้องถิ่นว่าเป็นการวิจัยเชิงพัฒนาที่ให้ความสำคัญ ของการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของชุมชนท้องถิ่น ประโยชน์ ที่ได้จากการวิจัย (Research Utilization: RU) สามารถทำได้ทั้งใน

ขณะที่กำลังดำเนินงานวิจัย เช่น เมื่อขับเคลื่อนกระบวนการวิจัยแล้ว ทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน อย่างสร้างสรรค์ หรือเมื่อการดำเนินงานวิจัยเสร็จสิ้นแล้วทำให้เกิด ผลลัพธ์ของชุมชน เช่น เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์ อาหารหรือสมุนไพร เป็นต้น

ตลอดจนกรณีที่ผลการวิจัยทำให้เกิดการร่วมกันสร้าง กฎเกณฑ์ หรือมาตรการในชุมชนโดยตัวของชุมชนเอง เช่น กฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่า การออกมาตรการอนุรักษ์ พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น หรือแม้กระทั่งหากเกิดการพัฒนาค้นคิดขึ้น ในชุมชน เช่น การปรับเปลี่ยนวิถีคิดและพฤติกรรมของคนในชุมชน ในทางที่ดีขึ้น ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพกาย หรือสุขภาพใจ ที่แข็งแรง การเลิกดื่มเหล้า การเลิกใช้สารเคมีในการเกษตร เป็นต้น รวมถึงการที่ผลการวิจัยทำให้พื้นที่วิจัยกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ของชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นการที่ทีมวิจัยได้รับเชิญ ไปบรรยายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ก็เป็นการใช้ประโยชน์ จากงานวิจัยได้เช่นกัน (เบญจวรรณ วงศ์คำ, 2557 อ้างใน สุวิทย์ โสภาน (2557))

งานวิจัยท้องถิ่นในฐานะกระบวนการเรียนรู้ ที่มีการใช้ ประโยชน์ช่วยแก้ปัญหาตั้งแต่แรกเริ่มทำโครงการ การดำเนินการ เช่นนี้ได้ เพราะการมีระบบการพัฒนาชาวบ้านผ่านกระบวนการ เรียนรู้แบบงานวิจัยท้องถิ่น ทำให้งานวิจัยท้องถิ่นเป็นกระบวนการ เรียนรู้ที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างระบบนิเวศของการเรียนรู้ ในชุมชน (Learning Ecology) การหล่อเลี้ยงระบบนิเวศนี้ให้มีชีวิต มีการเรียนรู้และตอบสนองต่อปัญหาที่เข้ามาในชุมชนได้จึงเป็นสิ่ง ที่สำคัญ เป็น “ช่วยโยทางปัญญา” ที่สามารถเป็นฐานรากในการนำ ผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และ เป็นการใช้ประโยชน์ในหลายมิติ ทั้งการกำหนดนโยบายทางการวิจัย นโยบายระดับท้องถิ่น และนโยบายระดับชาติ รวมถึงการใช้ ประโยชน์ในฐานะที่เป็นหน่วยหรือพื้นที่ที่รองรับการดำเนินการ ตามนโยบายของภาครัฐและการใช้ประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจ ชุมชนผ่านชุมชนที่มีปฏิบัติการด้านการวิจัยเพราะการมีหลักฐาน เชิงประจักษ์ที่ผ่านกระบวนการวิจัยที่เป็นกระบวนการวิทยาศาสตร์

3. การใช้กระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นในการพัฒนา นักวิจัยท้องถิ่นให้มีสมรรถนะในการแก้ปัญหของชุมชนต่อไป

ด้วยกระบวนการทำงานวิจัยท้องถิ่นที่เป็นการทำงาน เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ทำงานบนฐานชุมชนซึ่งเป็นจุดเด่น ที่แตกต่างจากงานวิจัยรูปแบบอื่น ๆ จากการดำเนินโครงการพบว่า หัวหน้าแผนงานและหัวหน้าโครงการวิจัยย่อยจะทำหน้าที่เป็นผู้นำ กระบวนการเรียนรู้ (Facilitator) พาชุมชนเรียนรู้ ปรับตัวท่ามกลาง ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจและภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 19 ด้วยกระบวนการทำงานแบบงานวิจัยท้องถิ่น จึงสามารถสร้างความรู้ จากการปฏิบัติการ เป็นการสร้างความรู้ที่มาจากฐานรากของสังคม

การทำหน้าที่เป็นผู้นำกระบวนการเรียนรู้ของหัวหน้าแผนงานและหัวหน้าโครงการย่อย อาจจะทั้งในฐานะผู้ประสานงานภาค กลไกภาค ผู้ประสานงานงานวิจัยท้องถิ่นหรือพี่เลี้ยง คือการทำหน้าที่เป็นผู้นำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ อาทิตยา ไสยพร (2564) ว่า Facilitator คือ ผู้นำกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดชุดความรู้ใหม่ขึ้นจากภายในจิตใจของผู้เรียนในชุมชนเอง ชุดความรู้ใหม่นั้นมิได้หลากหลายไม่ว่าจะเป็น มุมมองใหม่ ความหมายใหม่ ความรู้สึกใหม่ ความคุ้นชินใหม่ กระบวนทัศน์ใหม่ หรือกรอบความเชื่อใหม่ ที่สำคัญต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว จึงจะเป็นไปตามเป้าหมายของการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนทำวิจัยที่เป็นชาวบ้าน ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนและยกระดับชาวบ้านด้วยการติดตั้งปัญญา วิถีคิดของนักวิจัยที่เป็นชาวบ้าน (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) กระบวนการพัฒนานคน คือ กระบวนการทำงานแบบเสริมพลังในรูปแบบหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อนักวิจัยชุมชน/หัวหน้าโครงการย่อย

1) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ยกระดับในเชิงวิชาการโดยใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ได้แก่ Logical Framework, Outcome Mapping การเก็บข้อมูลความเหลื่อมล้ำและแนวทางการทำงานแบบเสริมพลัง หากนักวิจัยชุมชนและหัวหน้าโครงการย่อยได้เรียนรู้และนำไปใช้ในการทำงาน จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

2) การดำเนินโครงการวิจัยท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพการทำงานในลักษณะของทีมนักวิจัยที่มาจากกลุ่มคนที่หลากหลายในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และหากในทีมนักวิจัยมีหน่วยงานภาคี (Strategic Partners) ร่วมในทีมนักวิจัยด้วย การดำเนินงานเพื่อมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชน ช่วยชุมชนในการแก้ปัญหา รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อขับเคลื่อนชุมชนในเรื่องอื่น ๆ ต่อไปจะมีความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

1) การมีกลไกหรือผู้ประสานงานระดับภาคเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถพัฒนาสมรรถนะนักวิจัยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะกลไก/ผู้ประสานงานภาคไม่เพียงบริหารจัดการโครงการให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลา แต่ยังบริหารจัดการความรู้ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนาคน รวมทั้งการบริหารจัดการเครือข่าย ที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันต่อไป

2) การมีหน่วยงานหรือกลไกกลางในการประสานความร่วมมือของกลไกระดับภาค และทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย เป็นประโยชน์อย่างมากในการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียนสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในสังคมวงกว้างต่อไปได้

3) การทำงานวิจัยท้องถิ่นที่จะสามารถพัฒนานักวิจัยชุมชนให้มีสมรรถนะด้านการวิจัย การหนุนเสริมทางด้านความรู้หรือด้านวิชาการเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการสร้างระบบและกลไกที่จะสนับสนุนงานด้านวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มาตรฐานมาจากชุมชนหรือมาจากผู้ที่ประสบปัญหา การหนุนเสริมเช่นนี้นอกจากได้องค์ความรู้ยังเป็นการทำงานที่เสริมพลังชุมชนด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินงานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก “สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ” ประจำปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). **คุณลักษณะ & วิถีวิทยานวิจัยเพื่อท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2563). **บททดลองเสนอเรื่องการวิจัยท้องถิ่นกับความเหลื่อมล้ำในสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โครงการการบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สถาบันคลังสมองของชาติ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2565). **การเสริมพลังกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: โครงการการบริหารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สถาบันคลังสมองของชาติ.
- คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). **คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เดชรัต สุขกำเนิด. (2564). **ตัวชี้วัดการลดความเหลื่อมล้ำสำหรับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น**. เอกสารนำเสนอต่อสถาบันคลังสมองของชาติ, กรุงเทพมหานคร: สถาบันคลังสมองของชาติ
- สุวิทย์ โสภภาพ. การเขียนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Research Utilization Writing in Research for Local Area). [online]. เข้าถึงได้จาก : <http://km.bus.ubu.ac.th/?p=2035>. 2557.

- สุริชัย หวันแก้ว และคณะ. (2561). **โครงการเชิงสังเคราะห์ การวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากมิติยุทธศาสตร์ เรื่อง ความ เป็นธรรมและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุวรรณ บัวพันธ์. (2554). **โครงการการพัฒนากระบวนการ สนับสนุนโครงการวิจัยที่มีคุณภาพ สำหรับพี่เลี้ยง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.** 7(1), 153-171.
- สำนักงานวิจัยแห่งชาติ. (2564). **เอกสารการประชุมแนวทางการดำเนินงานกรอบการให้ทุนส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากประจำปีงบประมาณ 2564.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **รายงานประจำปี 2561 สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อรรถัย เลียงจินดาถาวร และคณะ. **รูปแบบการบริหารจัดการ งานวิจัยเพื่อการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่.** 8(4), 15-34. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/view/95494>. 2559.
- อาทิตยา ไสยพร. **คุณครูกับการเป็น Facilitator.** [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.educathai.com/knowledge/articles/522>. 2564.
- Gibson, C.H. (1991). A concept analysis of empowerment. **Journal of Advanced Nursing.** 16(3), 354-361.

วารสารวิจัยรำไพพรรณี Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

วารสารวิจัยรำไพพรรณี เป็นวารสารระดับชาติที่ผ่านการรับรองผลการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 (พ.ศ. 2563-2567) จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโท-เอก นักวิจัยจากหน่วยงานภายในและภายนอกต่าง ๆ สู่สาธารณชน รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ได้นำผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย 2) เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ และ 3) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของบุคลากร

วารสารเปิดรับบทความวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชน โดยจัดทำเป็นวารสารราย 4 เดือน เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) โดยบทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review ข้อคิดเห็นที่ปรากฏและแสดงในเนื้อหาบทความต่าง ๆ วารสารวิจัยรำไพพรรณี ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียน

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับตีพิมพ์ในวารสาร ได้แก่ 1) บทความวิจัย 2) นิพนธ์ปริทัศน์ (Review articles) โดยให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว จำนวนไม่เกิน 10-12 หน้า และกำหนดให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สถานที่ทำงาน การติดต่อผู้เขียน โดยบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญ (Keywords) ไม่เกิน 3-5 คำ และมีส่วนประกอบดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

ระเบียบการตีพิมพ์

1) ผู้วิจัยดำเนินการเขียนบทความวิจัยตามข้อกำหนดรูปแบบของวารสารวิจัยรำไพพรรณี ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

2) ผู้วิจัยส่งบทความที่สมบูรณ์ตรงตามแบบฟอร์มเป็นไฟล์นามสกุล .doc (Word) ความยาวไม่เกิน 10-12 หน้า ทางระบบออนไลน์ Thaijo วารสารวิจัยรำไพพรรณี โดยสมัครผ่านเว็บไซต์ระบบ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/> ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ได้ที่ <http://www.research.rbru.ac.th/journal.php> สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3) ผู้วิจัยต้องชำระค่าธรรมเนียมในการดำเนินการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยรำไพพรรณี จำนวน 4,000 บาท หลังจากบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการวารสารฯ เรียบร้อยแล้ว

4) ผู้วิจัยสามารถชำระค่าธรรมเนียมได้ ดังนี้

โอนเงินเข้าบัญชีหมายเลข 178-1-48958-7 ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (สาขาสี่แยกเขาทราย) เมื่อโอนเงินเข้าบัญชีแล้วกรุณา SCAN หลักฐานการชำระเงินได้ที่ อีเมล research_rbru2010@hotmail.com

กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่ากรณีใด ๆ เพราะเป็นค่าตอบแทนการพิจารณาบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ

5) ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการปรับแก้ไขบทความตามผลการตรวจประเมินของกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิของวารสารวิจัยรำไพพรรณี อย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการในการตีพิมพ์

6) เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบ ข้อที่ 1) - ข้อ 5) เรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะออกไปตอบรับการตีพิมพ์และใบเสร็จรับเงินจากทางราชการให้กับผู้วิจัย และดำเนินการตามกระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

7) ถ้าผู้วิจัยไม่ปฏิบัติตามระเบียบการตีพิมพ์กองบรรณาธิการจะแจ้งยกเลิกการตีพิมพ์บทความการวิจัยไปยังหน่วยงาน/มหาวิทยาลัยที่ท่านสังกัดอยู่ และจะไม่ได้รับค่าธรรมเนียมคืน

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับ

- ขนาดกระดาษ A4
- ขอบกระดาษ ขอบบน 1 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1 นิ้ว
- ระยะระหว่างบรรทัด หนึ่งเท่า (Single Space)
- ตัวอักษร ใช้ TH SarabunPSK ตามที่กำหนดดังนี้
  - ชื่อเรื่อง (Title)
    - ภาษาไทย ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
    - ภาษาอังกฤษ ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
  - ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)
    - ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
    - ที่อยู่ผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
    - อีเมลผู้เขียนหลัก วันที่ส่ง วันที่แก้ไขล่าสุด และวันตอบรับบทความ
  - *Corresponding author E-mail: (Received; Revised; Accepted)
  - บทคัดย่อ
    - ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
    - เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point, กำหนดชิดขอบ, ตัวธรรมดา
  - คำสำคัญ ให้พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ โดยเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความประมาณ 3-5 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทย หรือ อังกฤษ ขนาด 14 point
    - เนื้อหา บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดชิดขอบ, ตัวหนา
    - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
  - Keyword ให้พิมพ์ต่อจากส่วน Abstract โดยเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point
  - รายละเอียดบทความ (Body)
    - คำหลักบทขนาด 16 point, กำหนดชิดซ้าย, ตัวหนา
    - หัวข้อย่อยขนาด 14 point, กำหนดชิดซ้าย, ตัวหนา
    - ตัวอักษรขนาด 14 point, กำหนดชิดขอบ, ตัวธรรมดา
    - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว

รายละเอียดบทความประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

- คำศัพท์ ให้ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

■ รูปภาพและตาราง กรณีรูปภาพและตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายรูปภาพให้อยู่ใต้รูปภาพ และจัดกึ่งกลางคอลัมน์ เนื้อหา และคำบรรยายภาพ ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point ตัวปกติ

- รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// จำนวนเล่ม.// ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี).// ชื่อชุดหนังสือ.// เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า พรินต์.

Okuda, M., & Okuda, D. (1993). *Star trek chronology: The history of the future*. New York: Pocket Books.

2. อ้างอิงจากบทความในหนังสือ รายงานการประชุมทางวิชาการ สัมมนาทางวิชาการ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียนบทความ.//ปีพิมพ์.//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อหนังสือ.//ชื่อบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม.

ครั้งที่พิมพ์.//ชื่อชุดหนังสือ.//เมืองที่พิมพ์.//สำนักพิมพ์.//หน้า.

ตัวอย่าง :

ปกรณ ปรียากร. (2532). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท. หน่วยที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 33-34.

Fitzroy, Felix R. and Kraft, Kornelius. (1991). Firm Size, Growth and Innovation: Some Evidence from West Germany. In *Innovation and Technological Change: An International Comparizon*. Zottan J. Aes and David B. Audretsh, eds. New York: Harester Wheatsheaf. pp. 152-159.

3. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.//ปีพิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่ (เดือน):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุรัช พุ่งเกียรติ. (2547). นาโนเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ระดับไมโคร. *ผู้ส่งออก*. 17 (ปีที่แรก เมษายน): 19-22.

Mintrom, Michael and Vergari, Sandra. (1996). Advocacy Coalitions, Policy Entrepreneurs and Policy Change. *Policy Studies Journal*. 24 (Autumn): 420-434.

4. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ และสารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.//ปี.//ชื่อวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ หรือสารนิพนธ์.//ระดับปริญญา/มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

ธีรวัฒน์ พันธุ์สมล. (2547). การรับรู้กิจกรรมการพัฒนาทางกองประจำการเพื่อการพัฒนาประเทศ กรณีศึกษา กรมทหารต่อสู้อากาศยาน หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน กองบัญชาการยุทธทางอากาศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปิโย เล็กกำแหง. (2547). พฤติกรรมการซื้อและการบริโภคเครื่องดื่มในร้านกาแฟขนาดเล็กของนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษานักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ภาคนิพนธ์โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Thawilwadee Bureekul. (1998). *Major Factors Affecting Industrial Hazardous Waste Policy Implementation in Central Thailand*. Doctoral dissertation, National Institute of Development Administration.

5. อ้างอิงจากรายงานการวิจัย และเอกสารวิจัยที่เสนอต่อหน่วยงานต่าง ๆ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.//ปี.//ชื่อเอกสาร.//รายงานการวิจัย/เอกสารวิจัย หน่วยงาน.

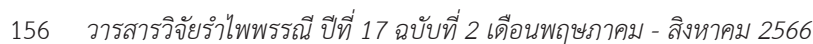
ตัวอย่าง :

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2538). *จริยธรรมในงานวิจัย*. เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

6. อ้างอิงจากสิ่งพิมพ์กฎหมาย

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย.//ชื่อวารสาร.//ฉบับ/เล่มที่/ตอนที่(วัน เดือน):/เลขหน้า.

พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการของคณะรัฐประศาสนศาสตร์ ไปเป็นของสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2509. **ราชกิจจานุเบกษา**. ฉบับกฤษฎีกา 83, 29 ฉบับพิเศษ (31 มีนาคม): 23-36.

7. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

ผู้แต่ง./ชื่อเรื่อง./[CD-ROM]./สถานที่ผลิต./ผู้ผลิต./ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่.

ผู้แต่ง./ชื่อเรื่อง./[Online].//เข้าถึงได้จาก./://วิธีการเข้าถึงและสถานที่ของข้อมูล/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่ (หรือสืบค้น).

Noam, E.M. Telecommunication Policy Issue for the Next Century. [online]. Available : <gopher://198.80.36.../global/telcom.txt>. 1994.

Texas Instruments. Speech Synthesis Processors. [online]. Available : <http://www.ti.com/sc/does/msp/speech/index.htm>. 1998.

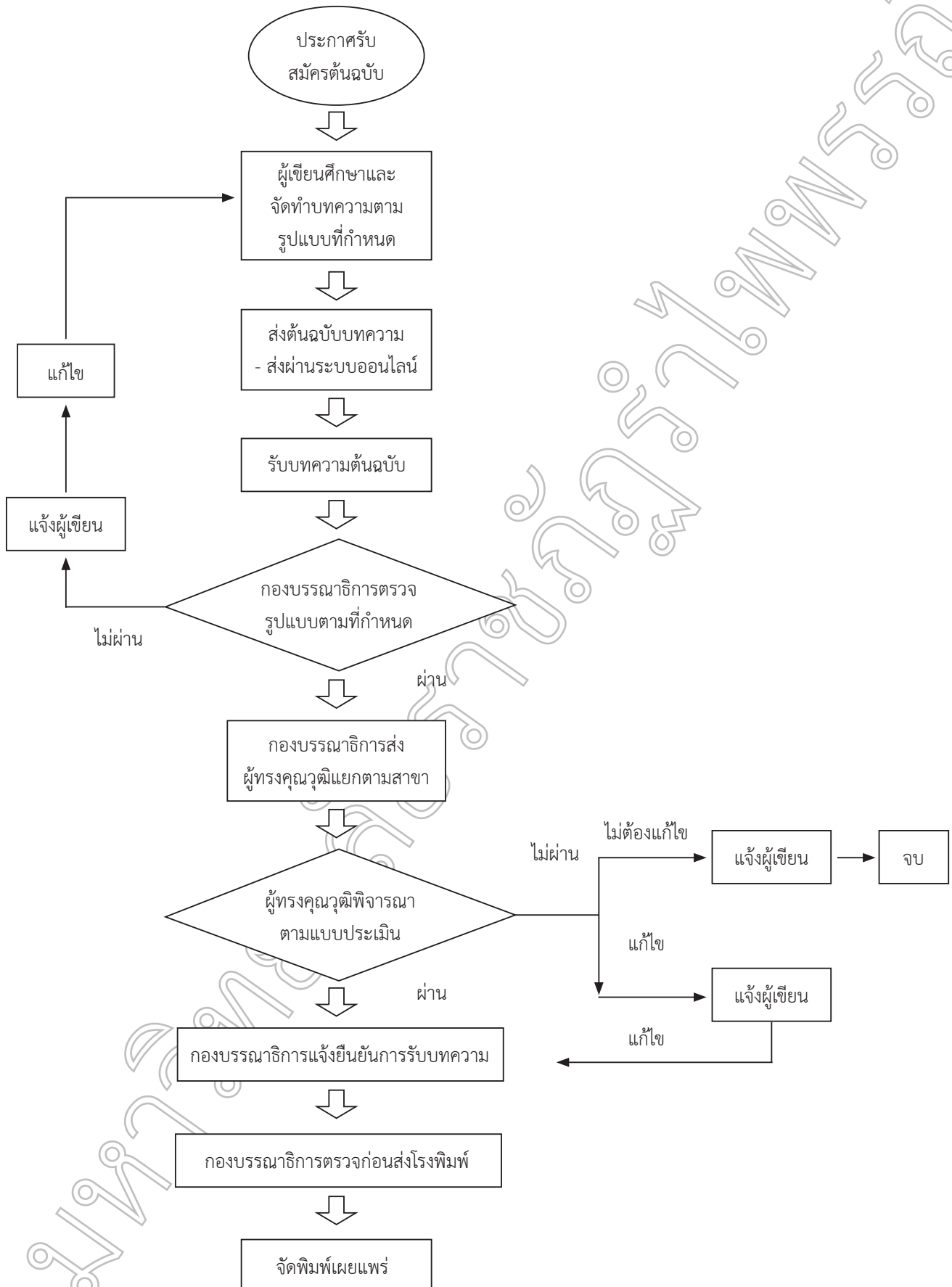
ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ หรือสมัครส่งบทความวิจัยออนไลน์ ได้ที่ <http://www.research.rbru.ac.th/journal.php>

หลักเกณฑ์การประเมินบทความเพื่อการตอบรับการตีพิมพ์

ต้องเป็นบทความที่ยังไม่ได้มีการเผยแพร่ในวารสารใดมาก่อนหรือรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการใด ๆ กองบรรณาธิการจะดำเนินการพิจารณาบทความตามรูปแบบที่กำหนดเบื้องต้น หากบทความใดไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับคืนให้ผู้เขียนแก้ไข หากผ่านการพิจารณาจะเข้าสู่การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาทั้งภายในและภายนอก เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์ โดยจะให้ผู้เขียนที่เป็นชื่อแรกและสามารถดาวน์โหลดวารสารฉบับสมบูรณ์ได้ทางเว็บไซต์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา <http://www.research.rbru.ac.th/journal.php>

ขั้นตอนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี

แบบประเมินบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชื่อบทความวิจัย

.....

.....

.....

ชื่อผู้ประเมิน

ส่งคืนภายในวันที่

1. ความเป็นมา / ความสำคัญของปัญหาวิจัย

.....

.....

.....

2. การประมวลเอกสาร (กรอบแนวคิด / คุณภาพการประมวลเอกสาร / ความเป็นวิชาการ / ความเกี่ยวข้องกับสมมติฐาน ฯลฯ)

.....

.....

.....

3. วิธีการวิจัย (กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่ม / ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ / ข้อมูล ฯลฯ)

.....

.....

.....

4. ผลการวิจัย (ใช้สถิติครบถ้วนเหมาะสม / ความถูกต้องของการรายงาน ฯลฯ)

.....

.....

.....

5. การอภิปรายผล (ความเหมาะสมทางวิชาการ ฯลฯ)

.....

.....

.....

6. อื่น ๆ (เช่น การใช้ภาพ / การจัดระเบียบบทความ / การอ้างอิง / ความถูกต้องเชิงวิชาการ ฯลฯ)

.....

.....

.....

7. โดยภาพรวมท่านประเมินว่าบทความวิจัยนี้มีคุณภาพระดับใด (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓)

- ☐ 1) ควรตีพิมพ์ โดยมีการแก้ไขเล็กน้อย (เช่น คำผิด)
- ☐ 2) ควรตีพิมพ์ โดยอาจแก้ตามคำแนะนำของผู้ประเมิน หรือไม่ก็ได้
- ☐ 3) ควรตีพิมพ์ แต่ต้องแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ประเมินก่อน โดย
- ☐ ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ☐ ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- ☐ 4) อาจตีพิมพ์ได้ โดยผู้เขียนต้องทบทวนและปรับปรุงบทความใหม่ และผ่านการประเมินใหม่อีกครั้ง โดย
- ☐ ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ☐ ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- ☐ 5) ไม่ควรตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่ .....

หมายเหตุ 1. ถ้าเนื้อที่กระดาษไม่พอ ท่านสามารถเขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้

2. กองบรรณาธิการจะไม่เปิดเผยแบบประเมินนี้แก่ผู้เขียนบทความ แต่จะรวบรวมส่งข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะให้แก่ผู้เขียน โดยพิจารณาตามแต่กรณี

กรุณาส่ง กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 5) อาคาร 36
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรัชชศักดิ์ชุมพล ตำบลท่าช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 10802 โทรสาร 0-3947-1056
มือถือ 086-4402639
อีเมล research_rbru2010@hotmail.com

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

INSTITUTE OF RESEARCH AND DEVELOPMENT RAMBHAH BARNI RAJABHAT UNIVERSITY

41 หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000

โทร./โทรสาร 0-3947-1056 โทร. 0-3931-9111 ต่อ 10802, 086-440-2639

เว็บไซต์ <http://www.research.rbru.ac.th> E-mail : research_rbru2010@hotmail.com

